

www.qbz.gov.al

FLETORJA ZYRTARE E REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË

Botim i Qendrës së Botimeve Zyrtare

Viti: 2023 – Numri: 99

Tiranë – E mërkurë, 5 korrik 2023

PËRMBAJTJA

	Faqe
Ligj nr. 41/2023, datë 15.6.2023	Për ratifikimin e marrëveshjes së huas ndërmjet Republikës së Shqipërisë (huamarrësi), përfaqësuar nga Ministria e Financave dhe Ekonomisë, dhe KfW Frankfurt am Main (KfW), për programin për menaxhim të qëndrueshëm dhe miqësor me klimën në sektorin e mbetjeve të ngurta..... 10615
Dekret i Presidentit nr. 94, datë 3.7.2023	Për shpallje ligji..... 10672
Ligj nr. 42/2023, datë 15.6.2023	Për pranimin e protokollit për ndryshimin e marrëveshjes së Marrakeshit për themelimin e Organizatës Botërore të Tregtisë, marrëveshja për subvencionet e peshkimit..... 10672
Dekret i Presidentit nr. 95, datë 3.7.2023	Për shpallje ligji..... 10687
Ligj nr. 43/2023, datë 15.6.2023	Për qeverisjen elektronike..... 10687
Dekret i Presidentit nr. 96, datë 3.7.2023	Për shpallje ligji..... 10704
Dekret i Presidentit nr. 93, datë 29.6.2023	Për lejimin e lënies së shtetësisë shqiptare..... 10704
Udhëzim i përbashkët i ministrit të Infrastrukturës dhe Energjisë dhe i ministrit të Financave dhe Ekonomisë nr. 10, datë 4.7.2023	Për shfuqizimin e udhëzimit nr. 5, datë 22.2.2023, “Për përcaktimin e tarifave të shërbimeve portuale në Autoritetin Portual Durrës për vitin 2023”..... 10705
Udhëzim i ministrit të Arsimit dhe Sportit nr. 11, datë 26.6.2023	Për një shtesë në udhëzimin nr. 17, datë 5.7.2022, “Për vlerësimin e nxënësve në sistemin arsimor parauniversitar”, i ndryshuar..... 10705

Udhëzim i ministrit të Financave dhe Ekonomisë nr. 20, datë 22.6.2023	Për një shtesë në udhëzimin nr. 4, datë 20.2.2023, “Për përcaktimin e kufirit financiar të vlerës së plotë të projektit në përputhje me specifikat e sektorit, mbi bazën e të cilit përcaktohet mënyra dhe procedura e vlerësimit të projektit të investimit publik”.....	10706
Vendim i Gjykatës Kushtetuese nr. 30, datë 29.5.2023	Me objekt shfuqizimin e vendimeve nr. 805 (5370), datë 17.11.2021, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Shkodër; nr. 284, datë 23.12.2021, të Gjykatës së Apelit Shkodër; nr. 00-2022-577, datë 7.6.2022, të Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë, si të papajtueshme me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë.....	10706
Vendim i Gjykatës Kushtetuese nr. 31, datë 29.5.2023	Me objekt shfuqizimin e vendimeve nr. 1250, datë 22.2.2010, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë; nr. 2139, datë 20.10.2011, të Gjykatës së Apelit Tiranë; nr. 00-2022-759, datë 28.3.2022, të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë, si të papajtueshme me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë. Konstatimin e shkeljes së afateve të arsyeshme të gjykimit në procedurën e zgjidhur deri më sot me vendimin nr. 616, datë 12.3.2013, të Gjykatës së Apelit Tiranë. Urdhërimin për kryerjen e pagesave sipas këtij vendimi. Rivendosjen e së drejtës së pronësisë për shpronësimin e pësuar nga kërkuesit. Shpërblimin e kërkuesve për shkeljen e afateve të arsyeshme të gjykimeve.....	10715
Vendim i Gjykatës Kushtetuese nr. 32, datë 30.5.2023	Me objekt shfuqizimin e nenit 11, pika 4, të ligjit nr. 9754, datë 14.6.2007, “Për përgjegjësinë penale të personave juridikë”, si të papajtueshëm me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë.....	10738
Vendim i Gjykatës Kushtetuese nr. 33, datë 30.5.2023	Me objekt shfuqizimin e vendimit nr. 00-2022-1435, datë 23.6.2022, të Kolegjit Administrativ të Gjykatës së Lartë, si të papajtueshëm me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë. Dërgimin e çështjes për rigjykim në Kolegjin Administrativ të Gjykatës së Lartë.....	10749
Njoftim i Ministrisë për Evropën dhe Punët e Jashtme nr. 10584, datë 29.6.2023	Mbi hyrjen në fuqi të marrëveshjes ndërkombëtare.....	10761
Kërkesë e Agjencisë Shtetërore për Shpronësimin nr. 476/5, datë 30.6.2023	Për shpronësim, për interes publik, të pronarëve të pasurive të paluajtshme, pronë private, që preken nga realizimi i projektit “Rikonstruksion i rrugës Shkodër–Velipojë” (segmenti Harku i Berdicës–Baks).....	10761
	Kërkesë për shpalljen të zhdukur të shtetasit Pëllumb Sulillari.....	10762

LIGJ
Nr. 41/2023

**PËR RATIFIKIMIN E MARRËVESHJES
SË HUAS NDËRMJET REPUBLIKËS
SË SHQIPËRISË (HUAMARRËSI),
PËRFAQËSUAR NGA MINISTRIA E
FINANCIVE DHE EKONOMISË, DHE
KfW FRANKFURT AM MAIN (KfW), PËR
PROGRAMIN PËR MENAXHIM TË
QËNDRUESHËM DHE MIQËSOR ME
KLIMËN NË SEKTORIN E MBETJEVE
TË NGURTA**

Në mbështetje të neneve 78, 83, pika 1, dhe 121, pika 1, shkronja “ç”, të Kushtetutës, me propozimin e Këshillit të Ministrave,

**KUVENDI
I REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË**

VENDOSI:

Neni 1

Ratifikohet marrëveshja e huas ndërmjet Republikës së Shqipërisë (huamarrësi), përfaqësuar nga Ministria e Financave dhe Ekonomisë, dhe

KfW Frankfurt am Main (KfW), për programin për menaxhim të qëndrueshëm dhe miqësor me klimën në sektorin e mbetjeve të ngurta, sipas tekstit që i bashkëlidhet këtij ligji dhe është pjesë përbërëse e tij.

Neni 2

Ky ligj hyn në fuqi 15 ditë pas botimit në Fletoren Zyrtare.

Miraturar në datën 15.6.2023.

Shpallur me dekretin nr. 94, datë 3.7.2023, të Presidentit të Republikës së Shqipërisë, Bajram Begaj.

MARRËVESHJE HUAJE

e datës 29.12.2022

ndërmjet

**KfW, Frankfurt am Main
("KfW")**

dhe

**Republikës së Shqipërisë
të përfaqësuar nga Ministria e Financave dhe Ekonomisë
("Huamarrësi")**

për shumën

50,000,000.00 EURO

- Programi për Menaxhim të Qëndrueshëm dhe Miqësor me Klimën në Sektorin e Mbetjeve të Ngurta -

BMZ-No. 2018 68 199
Huaja Nr. 30565

PËRMBAJTJA

PËRMBAJTJA

PREAMBULË

1. Huaja
 2. Disbursimi
 3. Tarifat
 4. Interesi
 5. Shlyerja dhe parapagimi
 6. Llogaritjet dhe pagesat në përgjithësi
 7. Garancia nga Republika Federale e Gjermanisë
 8. Paligjshmëria
 9. Kostot dhe detyrimet publike
 10. Detyrime të veçanta
 11. Përfundimi i Marrëveshjes
 12. Përfaqësimi dhe deklaratat
 13. Publikimi dhe transferimi i Informacionit lidhur me Programin
 14. Dispozita të përgjithshme
- Shtojca 1 Skeduli i Disbursimit
- Shtojca 2a Zotimet e Përputhshmërisë për Huamarrësin

PREAMBULË

Baza për këtë Marrëveshjeje Huaje ndërmjet KfW-së dhe Huamarrësit (**“Marrëveshja” ose “Marrëveshja e Huasë”**) është marrëveshja e datës 27 janar 2021 ndërmjet Qeverisë së Republikës Federale të Gjermanisë dhe Qeverisë së Republikës së Shqipërisë mbi Bashkëpunimin Financiar (FC) (**“Marrëveshja Qeveritare”**).

KfW-ja do të rifinancojë Huanë e dhënë në përputhje me kushtet e kësaj Marrëveshjeje me subvencione interesi nga fondet e buxhetit me interes të ulët të siguruara nga Republika Federale e Gjermanisë për projekte që plotësojnë kriteret e pranueshmërisë për politika zhvillimi. Termat dhe kushtet e Huasë janë në përputhje me kërkesat e OECD-së, të zbatueshme në datën e nënshkrimit të Marrëveshjes për njohjen e Asistencës Zyrtare të Zhvillimit (ODA).

Mbi këtë bazë dhe sipas kushtit që Republika Federale e Gjermanisë jep një garanci për Huanë, KfW-ja do të japë një Hua në përputhje me termat dhe kushtet e kësaj Marrëveshjeje Huaje.

Kjo Marrëveshje është pjesë e programit për Menaxhim të Qëndrueshëm dhe Miqësor me Klimën në Sektorin e Mbetjeve të Ngurta (**“Programi”**). Zbatimi i Programit do të financohet me anë të një huaje që do të sigurohet sipas kësaj marrëveshjeje huaje (**“Marrëveshja e Huasë”**), një granti sipas një marrëveshjeje granti për një grant investimi (**“Marrëveshja e Grantit për Investimin”**), një granti sipas një marrëveshjeje granti të financuar nga SECO (**“Marrëveshja e Grantit SECO”**) dhe një granti sipas një marrëveshjeje granti për masat shoqëruese (**“Marrëveshja e grantit për masat shoqëruese”**), të gjitha të së njëjtës ose rreth datës me këtë marrëveshje.

Huaja

- 1.1 *Shuma.* KfW-ja do t'i japë Përfituesit një Hua që nuk tejkalon shumën prej **50,000,000.00 Euro ("Huaja")** (me fjalë: pesëdhjetë milionë Euro).
- 1.2 *Qëllimi.* Huamarrësi do të përdorë Huanë vetëm për zbatimin e Programit. Në kuadër të këtij Programi Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë ("MIE"), nëpërmjet Agjencisë Kombëtare të Ujësjetës Kanalizimeve dhe Infrastrukturës së Mbetjeve (**'Njësia e Koordinimit të Programit' ose 'NJKP'**), do të veprojë si njësia e koordinimit të programit për drejtimin, koordinimin e përgjithshëm të projektit dhe zbatimin e Programit. NJKP-ja dhe KfW-ja përcaktojnë detajet e Programit dhe mallrat dhe shërbimet që do të financohen nga Huaja duke nënshkruar një marrëveshje të veçantë (**"Marrëveshja e Veçantë"**), e cila gjithashtu nënshkruhet si e lexuar nga Ministria e Financave dhe Ekonomisë.
- 1.3 *Taksat, tarifat dhe detyrimet doganore.* Taksat dhe tarifat e tjera publike që duhet të paguhet nga Huamarrësi, si dhe detyrimet doganore nuk do të financohen nga Huaja.

2. Disbursimi

- 2.1 *Kërkesa për disbursim.* Sapo të gjitha kushtet, para disbursimit, në zbatim të Nenit 2.3 (*Kushtet para disbursimit*) të kësaj Marrëveshjeje të përmbushen, KfW-ja do të disbursojë Huanë në përputhje me progresin e Programit dhe me kërkesën e Huamarrësit. Disbursimet do të kryhen në përputhje me Skedulin e Disbursimit që përfshihet në Shtojcën 1 (*Skeduli i Disbursimit*) të kësaj Marrëveshjeje Huaje. KfW-ja do të kryejë disbursime vetëm deri në shumat maksimale të përcaktuara për çdo periudhë disbursimi të specifikuar në Shtojcën 1. Në masën që Huamarrësi, kërkon disbursim me shuma më të vogla brenda ndonjë periudhe të tillë, shumat e padisbursuara mund të kërkojnë në secilën prej periudhave vijuese. Me përjashtim të disbursimit të fundit, KfW-ja nuk është e detyruar të kryejë disbursime prej më pak se 200,000.00 EURO.
- 2.2 *Afati për kërkimin e disbursimeve.* KfW-ja ka të drejtë të refuzojë të kryejë disbursime pas datës 30 shtator 2028.
- 2.3 *Kushtet para disbursimit.* KfW-ja është e detyruar të kryejë disbursime sipas kësaj Marrëveshjeje Huaje vetëm nëse janë plotësuar kushtet pararendëse të mëposhtme në një mënyrë të pranueshme për KfW-në në formë dhe përmbajtje:

- a) Huamarrësi do të ketë provuar, siç e kërkon KfW-ja, me anë të paraqitjes së një opinion ligjor dhe kopjeve të vërtetuara (secila me një përkthim zyrtar në gjuhën e kësaj Marrëveshjeje), të të gjithë dokumenteve të cilave i referohet ky opinion ligjor, se Marrëveshja e Huasë është ligjërish në fuqi dhe e zbatueshme dhe në mënyrë të veçantë se:
- i) Huamarrësi ka përmbushur të gjitha kërkesat sipas të drejtës kushtetuese dhe dispozitave të tjera ligjore të zbatueshme për marrjen përsipër në mënyrë të vlefshme të të gjitha detyrimeve të tij sipas kësaj Marrëveshjeje, dhe
- ii) KfW-ja përjashtohet nga të gjitha taksat mbi të ardhurat nga të ardhurat e interesit dhe të gjitha tarifat, komisionet dhe kostot e ngjashme në Republikën e Shqipërisë, gjatë Huadhënies;
- b) KfW-ja zotëron një dokument origjinal të kësaj Marrëveshjeje Huaje dhe Marrëveshjes së Veçantë, secila e nënshkruar me fuqi ligjërish detyruese, dhe;
- c) Nënshkrimet model të përmendura në Nenin 12.1 (*Përfaqësimi i Huamarrësit*) të kësaj Marrëveshjeje janë marrë nga KfW-ja;
- d) Garancia nga Republika Federale e Gjermanisë e përmendur në Nenin 7 (*Garancia nga Republika Federale e Gjermanisë*) është në fuqi dhe efekt pa ndonjë kufizim;
- e) Huamarrësi ka paguar Tarifën e Menaxhimit të përcaktuar në Nenin 3.2 (Tarifa e Menaxhimit) të kësaj Marrëveshjeje;
- f) nuk ka ndodhur asnjë arsye për përfundim, asnjë incident nuk ka ndodhur i cili do të bëhej shkak për përfundim me njoftim ose skadim ose konstatim ose përmbushje të një kushti (arsye e mundshme për përfundim); dhe
- g) asnjë rrethanë e jashtëzakonshme nuk ka lindur që përjashton ose rrezikon seriozisht zbatimin, funksionimin ose qëllimin e Programit, ose kryerjen e detyrimeve të pagesës të marra përsipër nga Huamarrësi sipas kësaj Marrëveshjeje.

KfW-ja ka të drejtë, përpara çdo disbursimi nga Huaja, që të kërkojë dokumente dhe prova të mëtejshme që i çmon të nevojshme, sipas

diskrecionit të saj, për të vlerësuar përmbushjen e kushteve paraprahe për disbursimin e specifikuar në këtë seksion.

- 2.4 *Detajet e procedurës së disbursimit.* NJKP-ja, dhe KfW-ja do të përcaktojnë (i) detajet e procedurës së disbursimit, duke nënshkruar Marrëveshjen e Veçantë, e cila do të nënshkruhet gjithashtu si e lexuar dhe e rënë dakord nga Ministria e Financave dhe Ekonomisë, që vepron në emër të Huamarrësit, dhe, (ii) në mënyrë të veçantë, provat që duhet të jepen nga Huamarrësi, i cili vepron nëpërmjet NJKP-së, që dokumentojnë se shumat e kërkuara të Huasë po përdoren për qëllimin e pranuar.
- 2.5. *E drejta për të anuluar disbursimet.* Në bazë të përmbushjes së detyrimeve të tij sipas Nenit 10 (*Detyrimet e Veçanta*) të kësaj Marrëveshjeje, Huamarrësi mund të heqë dorë nga disbursimi i shumave të padisbursuara të Huasë me pëlqimin paraprak të KfW-së kundrejt pagesës së një **Tarife Mos-Shfrytëzimi** sipas dhe siç përcaktohet në Nenin 2.6 (*Tarifa e Mos-Shfrytëzimit*) të kësaj Marrëveshjeje
- 2.6. *Tarifa e Mos-Shfrytëzimit.* Nëse Huamarrësi anulon disbursimin e një shume Huaje, për të cilën është përcaktuar një përqindje interesi sipas Nenit 2.5 (*E drejta për anulimin e disbursimeve*) të kësaj Marrëveshjeje, ose nëse kjo shumë Huaje nuk disbursohet ose nuk disbursohet deri në afatin e caktuar në Nenin 2.2 (*Afati për kërkimin e disbursimit*) të kësaj Marrëveshjeje, Huamarrësi do t'i paguajë menjëherë KfW-së, me kërkesën e saj, shumën e nevojshme për të kompensuar KfW-në për humbjet, shpenzimet ose kostot e shkaktuara nga KfW-ja si rezultat i mos-disbursimit të shumës së Huasë ("**Tarifa e Mos-Shfrytëzimit**"), përveç kur ky mos-disbursim përbën shkelje të kësaj Marrëveshjeje nga KfW-ja. KfW-ja do të llogarisë shumën e Tarifës së Mos-Shfrytëzimit dhe do t'ia komunikojë Huamarrësit. Tarifa e Mos-Shfrytëzimit do të përcaktohet sikur asnjë subvencion interesi të mos ishte dhënë nga Republika Federale e Gjermanisë për Programin.

3. Tarifat

- 3.1 *Tarifa e Angazhimit.* Huamarrësi do të paguajë një tarifë angazhimi të pakthyeshme ("**Tarifa e Angazhimit**") për shumat e padisbursuara të Huasë, siç përcaktohet më tej më poshtë.

Tarifa e Angazhimit duhet të paguhet për pagesën e prapambetur çdo gjashtë muaj, më 15 maj dhe 15 nëntor të çdo viti, për herë të parë më 15 maj 2023, por jo më herët sesa në datën përkatëse pas ditës kur kjo Marrëveshje hyn në fuqi dhe efekt sipas Nenit 14.10 (*Hyrja në fuqi dhe efekt*) të kësaj Marrëveshjeje.

Tarifa e Angazhimit do të ngarkohet nëse është e zbatueshme, me efekt prapaveprues, për periudhën që fillon dymbëdhjetë muaj pas nënshkrimit të kësaj Marrëveshjeje dhe që zgjat deri në datën e disbursimit të plotë të Huasë ose, nëse është e zbatueshme, deri në datën e përfundimit definitiv të disbursimeve nga Huaja.

Tarifa e Angazhimit llogaritet si vijon:

- i) Për periudhën që fillon 12 muaj pas datës së nënshkrimit të kësaj Marrëveshjeje Huaje nga KfW-ja, nëse zbatohet me efekt prapaveprues, deri në 24 muaj pas nënshkrimit të kësaj Marrëveshjeje Huaje nga KfW-ja, Tarifa e Angazhimit do të jetë 0,125% në vit (me fjalë: zero pikë njëqind e njëzet e pesë për qind në vit).
- ii) Për periudhën vijuese që fillon 24 muaj pas nënshkrimit të kësaj Marrëveshjeje Huaje nga KfW-ja, Tarifa e Angazhimit do të jetë 0,25 % në vit (me fjalë: zero pikë njëzet e pesë për qind në vit).

- 3.2 *Tarifa e Menaxhimit.* Huamarrësi do t'i paguajë KfW-së një tarifë të përgjithshme, të njehershme dhe të pakthyeshme menaxhimi të barabartë me 0.5% të shumës së Huasë të përcaktuar në Nenin 1.1 (*Shuma*) të kësaj Marrëveshjeje ("**Tarifa e Menaxhimit**").

Tarifa e Menaxhimit paguhet në datën më të hershme të dy datave të mëposhtme: (i) përpara disbursimit të parë ose (ii) pas kalimit të tre muajve nga nënshkrimi i kësaj Marrëveshjeje Huaje nga KfW-ja ose pas kalimit të një muaji nga hyrja në fuqi dhe efekt e kësaj Marrëveshjeje (cilado datë e mëvonshme e përcaktuar sipas pikës (ii)). Tarifa e Menaxhimit duhet të paguhet sapo kjo Marrëveshje Huaje të jetë nënshkruar, pavarësisht nëse Huaja është disbursuar plotësisht apo vetëm pjesërisht ose nuk është disbursuar.

4. Interesi.

- 4.1 *Interesi.* Huamarrësi do t'i paguajë interes KfW-së, si më poshtë:

Norma fikse e interesit e përcaktuar pas disbursimit të Huasë. Huamarrësi do të paguajë interes mbi Huanë sipas dispozitave të mëposhtme:

- a) *Norma e interesit.* Huamarrësi do të paguajë interes për secilën shumë të Huasë të disbursuar në një normë ("**Norma Fikse e Interesit**") të përcaktuar nga KfW-ja brenda dy **Ditësh Bankare** (siç përcaktohet në Nenin 14.1 (*Dita Bankare*)) të kësaj Marrëveshjeje para disbursimit të shumës përkatëse të Huasë dhe që do të përbëhet nga:
- (i) Norma e shkëmbimit e përcaktuar në bazë të faqes Rojters "**ICAPEURO**" ose nëse kjo faqe nuk përmban detajet e nevojshme ose nëse nuk është e aksesueshme, në faqen Bloomberg "**ICAE**" (ose në një faqe vijuese që zëvendëson faqet Rojters ose Bloomberg të përcaktuara më lart). Nëse të dyja faqet nuk përmbajnë të dhënat e nevojshme ose janë të pazëvendësueshme, KfW-ja do të përcaktojë këtë normë mbi bazën e kostove të saj efektive të financimit në tregun e kapitalit në Euro për maturimet që i korrespondojnë periudhave përkatëse të interesit fiks, sa më afër që të jetë e mundur,
- (ii) plus një marzh prej 0.55% (me fjalë zero pikë pesëdhjetë e pesë për qind) në vit që merr parasysh fondet e grantit të vëna në dispozicion nga Qeveria e Republikës Federale të Gjermanisë.

Nëse norma e interesit e llogaritur në përputhje me sa më lart bie nën 0% në vit, Norma Fikse e Interesit do të jetë 0% në vit.

Norma Fikse e Interesit e përcaktuar në këtë mënyrë do të zbatohet derisa të jetë marrë kësti i fundit i shlyerjes në pajtim me skedulin e shlyerjes të përcaktuar në Nenin 5.1 (*Skeduli i Shlyerjes*) të kësaj Marrëveshjeje.

- b) *Konsolidimi.* Nëse është kryer më shumë se një disbursim nga Huaja, KfW-ja do të konsolidojë normat e interesit të caktuara për secilën shumë Huaje në një normë interesi të vetëm pas secilit disbursim. Kjo normë e konsoliduar Interesi fiks do t'i korrespondojë mesatares së ponderuar të normave individuale të interesit të rrumbullakosura deri në 1/10,000 të një pike për qind, nëse presja

dhjetore e parë e hequr është më e ulët se 5 ose e rrumbullakosur deri në 1/10,000 të një pike për qind, nëse presja e parë dhjetore e hequr është e barabartë ose më e madhe se 5, dhe do të jetë baza për llogaritjen e mëtejshme të interesit nga data e secilit disbursim deri në disbursimin e ardhshëm. Pas disbursimit të plotë të Huasë, norma mesatare e interesit e përcaktuar në këtë mënyrë do të zbatohet derisa kësti i fundit i shlyerjes të jetë marrë në përputhje me skedulin e shlyerjes të përcaktuar në Nenin 5.1 (*Skeduli i Shlyerjes*) të kësaj Marrëveshjeje.

- c) *Njoftimi i normës së interesit.* KfW-ja do t'i njoftojë Huamarrësit Normën Fikse të Interesit të caktuar sipas Nenit 4.1 a) (*Norma e Interesit*) të kësaj Marrëveshjeje, pa vonesë, pasi të jetë caktuar. KfW-ja do t'i njoftojë Huamarrësit normën e interesit të konsoliduar sipas Nenit 4.1 b) (*Konsolidimi*) të kësaj Marrëveshjeje në Datën e ardhshme të Pagesës (siç përcaktohet në Nenin 4.3 (*Datat e Pagesës*) të kësaj Marrëveshjeje.]

- 4.2 *Llogaritja e Interesit.* Interesi për një shumë Huaje të disbursuar do të ngarkohet që nga data (ekskluzivisht) në të cilën shuma përkatëse e Huasë disbursohet nga llogaria e Huasë e mbajtur me KfW-në për Huamarrësin deri në datën (përfshirë) kur shlyerjet përkatëse kreditohen në llogarinë e KfW-së, siç specifikohet në Nenin 6.3 (*Numri i llogarisë, koha e kreditimit*) të kësaj Marrëveshjeje. Interesi do të llogaritet në përputhje me Nenin 6.1 (*Llogaritja*) të kësaj Marrëveshjeje.

- 4.3 *Datat e Pagesës.* Interesi do të jetë i kërkueshëm në shuma të prapambetura për pagesë në datat e specifikuara më poshtë (secila një "**Datë Pagesë**"):

- a) Përpara datës së pagesës të këstit të parë të shlyerjes, më 15 maj dhe 15 nëntor të çdo viti, por jo më herët sesa në Datën e Pagesës pas datës kur kjo Marrëveshje Huaje hyn në fuqi dhe efekt sipas Nenit 14.10 (*Hyrja në Fuqi dhe Efekt*) të kësaj Marrëveshjeje;
- b) Në datën e pagesës së këstit të parë të shlyerjes sipas Nenit 5.1 (*Skeduli i Shlyerjes*) të kësaj Marrëveshjeje së bashku me një këst të tillë;
- c) Më pas në datat e pagesës së kësteve të shlyerjes sipas Nenit 5.1

(Skeduli i Shlyerjes) të kësaj Marrëveshjeje.

5. Shlyerja dhe parapagimi

5.1 Skeduli i shlyerjes. Huamarrësi do të shlyejë Huanë si më poshtë:

Data e pagesës		Kësti i shlyerjes	
1	15 maj 2028	2,380,952.38	EURO
2	15 nëntor 2028	2,380,952.38	EURO
3	15 maj 2029	2,380,952.38	EURO
4	15 nëntor 2029	2,380,952.38	EURO
5	15 maj 2030	2,380,952.38	EURO
6	15 nëntor 2030	2,380,952.38	EURO
7	15 maj 2031	2,380,952.38	EURO
8	15 nëntor 2031	2,380,952.38	EURO
9	15 maj 2032	2,380,952.38	EURO
10	15 nëntor 2032	2,380,952.38	EURO
11	15 maj 2033	2,380,952.38	EURO
12	15 nëntor 2033	2,380,952.38	EURO
13	15 maj 2034	2,380,952.38	EURO
14	15 nëntor 2034	2,380,952.38	EURO
15	15 maj 2035	2,380,952.38	EURO
16	15 nëntor 2035	2,380,952.38	EURO
17	15 maj 2036	2,380,952.38	EURO
18	15 nëntor 2036	2,380,952.38	EURO
19	15 maj 2037	2,380,952.38	EURO
20	15 nëntor 2037	2,380,952.38	EURO
21	15 maj 2038	2,380,952.40	EURO

Ky Skedul i Shlyerjes mund të rregullohet herë pas here në përputhje me Nenin 5.5 (Skeduli i rishikuar i Pagesës).

5.2 Shumat e padisbursuara të Huasë. Shumat e padisbursuara të Huasë do të kompensohen kundrejt këstit përkatës të shlyerjes së fundit që duhet të paguhet sipas skedulit të shlyerjes të përcaktuar në Nenin 5.1 (Skeduli i Shlyerjes) të kësaj Marrëveshjeje, me përjashtim të rasteve kur KfV-ja, në diskrecionin e vet të plotë, zgjedh një alternativë tjetër kompensimi në raste individuale.

5.3 Shlyerjet në rastin e disbursimit jo të plotë. Nëse një këst shlyerjeje duhet të paguhet përpara se Huaja të disbursohet plotësisht, kjo nuk do të cenojë skedulin e shlyerjes sipas Nenit 5.1 (Skeduli i Shlyerjes) të kësaj Marrëveshjeje për sa kohë që kësti i shlyerjes për t'u paguar sipas skedulit të shlyerjes është më i ulët sesa shuma e Huasë e disbursuar dhe që nuk

është shlyer ende ("**Shuma e Huasë për t'u Paguar**"). Nëse kësti i shlyerjes që duhet të paguhet në përputhje me Nenin 5.1 (*Skeduli i Shlyerjes*) të kësaj Marrëveshjeje tejkalon Shumën e Huasë për t'u Paguar, ky këst shlyerjeje do të reduktohet në nivelin e Shumës së Huasë për t'u Paguar dhe diferenca do të alokohet në mënyrë të barabartë në këstet e shlyerjes që duhen paguar. Në llogaritjen e Shumës së Huasë për t'u paguar, KfW-ja rezervon të drejtën për të konsideruar disbursime nga Huaja, të cilat kryhen brenda një periudhe prej 45 ose më pak ditësh para një Date Pagese për të përcaktuar Shumën e Huasë për t'u Paguar vetëm për Datën Vijuese të Pagesës.

5.4 *Parapagimi*. Sa më poshtë do të zbatohen për parapagimet:

- a) *E drejta për parapagim*. Në bazë të paragrafëve të mëposhtëm 5.4 b) (*Njoftimi*) deri 5.4g) (*Kompensimi*) të kësaj Marrëveshjeje, Huamarrësi ka të drejtë të shlyejë shumat e Huasë përpara datës së planifikuar të pagesës, nëse ky parapagim është të paktën në shumën e një kësti shlyerjeje sipas Nenit 5.1 (*Skeduli i Shlyerjes*) të kësaj Marrëveshjeje.
- b) *Njoftimi*. Parapagimi i një shume Huaje sipas Nenit 5.4 a) (*E drejta për parapagim*) të kësaj Marrëveshjeje i nënshtrohet njoftimit të parapagimit nga Huamarrësi për KfW-në jo më vonë sesa në Ditën e pesëmbëdhjetë Bankare para datës së synuar për parapagim. Ky njoftim është i parevokueshëm; ai duhet të specifikojë datën dhe shumën e parapagimit dhe detyron Huamarrësin që t'i paguajë KfW-së shumën e deklaruar në datën e caktuar.
- c) *Tarifa e Parapagimit*. Nëse Huamarrësi parapaguan një shumë fikse interesi Huaje, Huamarrësi do t'i paguajë menjëherë KfW-së, me kërkesë, një shumë të tillë që është e nevojshme për të kompensuar humbjet, shpenzimet ose kostot e shkaktuara nga KfW-ja si rezultat i këtij parapagimi («Tarifa e Parapagimit»). KfW-ja do të përcaktojë shumën e Tarifës së Parapagimit dhe do t'ia komunikojë Huamarrësit. Tarifa e parapagimit do të përcaktohet sikur asnjë subvencion interesi të mos ishte dhënë nga Republika Federale e Gjermanisë për Programin.

d) Me kërkesë të Huamarrësit, KfW-ja do t'i sigurojë Huamarrësit një tregues të shumës së Tarifës së Parapagimit para njoftimit të kërkuar të përvokueshëm të shlyerjes sipas Nenit 5.4 b) (*Njoftimi*) të kësaj Marrëveshjeje.

e) *Shumat e kërkueshme*. Së bashku me parapagimin sipas Nenit 5.4 a) (*E drejta e parapagimit*) të kësaj Marrëveshjeje, Huamarrësi do të paguajë shumat e mëposhtme:

(i) çdo Tarifë Parapagimi për t'u paguar si rezultat i parapagimit sipas Nenit 5.4 c) (*Tarifa e Parapagimit*) të kësaj Marrëveshjeje; dhe

(ii) të gjithë interesin e shtuar mbi shumën e parapaguar të Huasë dhe pagesat e tjera ende të pakryera sipas kësaj Marrëveshjeje që janë shtuar deri në datën e parapagimit.

f) *Kompensimi*. Neni 5.2 (Shumat e padisbursuara të Huasë) të kësaj Marrëveshjeje do të zbatohet *mutatis mutandis* për kompensimin e parapagimeve.

5.5 *Skeduli i rishikuar i shlyerjes*. Në rast se zbatohet Neni 5.3 (*Shlyerjet në rast disbursimi jo të plotë*) ose Neni 5.4 (*Parapagimi*) të kësaj Marrëveshjeje, KfW-ja do t'i dërgojë Huamarrësit një skedul të rishikuar shlyerjeje, i cili do të bëhet pjesë integrale e kësaj Marrëveshjeje dhe do të zëvendësojë skedulin e shlyerjes, të vlefshëm deri në atë kohë.

6. Llogaritjet dhe pagesat në përgjithësi

6.1. *Llogaritja*. Interesi, Tarifa e Angazhimit, interesi i kamatëvonesës sipas Nenit 6.5 (*Interesi i Kamatëvonesës*) të kësaj Marrëveshjeje, pagesat e kompensimit me shumë të vetme/fikse për shumat e vonuara të pagesës sipas Nenit 6.6 (*Kompensimi me shumë të vetme/fikse*) të kësaj Marrëveshjeje, Tarifa e Mos-Shfrytëzimit dhe Tarifa e Parapagimit do të llogariten mbi bazën e një viti 360 ditor me muaj prej tridhjetë ditësh.]

6.2. *Data e pagesës*. Nëse një pagesë që do të kryhet në lidhje me këtë Marrëveshje Huaje bie në një datë që nuk është Ditë Pune Bankare, Huamarrësi duhet ta kryejë një pagesë të tillë në Ditën vijuese të Punës Bankare. Nëse Dita vijuese e Punës Bankare bie brenda muajit vijues

kalendarik, kjo pagesë duhet të kryhet në Ditën e Fundit të Punës Bankare të muajit aktual kalendarik.

6.3. *Numri i llogarisë, koha e kreditimit.*

Huamarrësi do të çlirohet nga detyrimet e tij për pagesë në lidhje me këtë Marrëveshje, nëse dhe deri në masën që shumat përkatëse i janë kredituar KfW-së në disponim të lirë të saj, pa asnjë zbritje në Euro dhe jo më vonë se në orën 10.00 paradite në Frankfurt am Main, Republika Federale e Gjermanisë, në llogarinë e KfW-së në Frankfurt am Main, Republika Federale e Gjermanisë, numri IBAN DE 09 5002 0400 3102 5608 01, duke caktuar datën e pagesës si një referencë shtesë ("Ref. VVVVMMDD").

6.4. *Kundërpretendimet/kundërpaditë e Huamarrësit.* Huamarrësi nuk ka të drejtë të kërkojë asnjë të drejtë për mbajtje ose kompensim ose të drejta të ngjashme kundrejt detyrimeve të pagesës sipas kësaj Marrëveshjeje, përveç kur këto të drejta njihen me vendim deklarues ose nuk kundërshtohen nga KfW-ja.

6.5. *Interesi i kamatëvonesës.* Nëse ndonjë këst shlyerjeje ose parapagimi sipas Nenit 5.4 (*Parapagimi*) të kësaj Marrëveshjeje nuk është në dispozicion të KfW-së kur duhet kryer pagesa, KfW-ja, pa njoftim paraprak, mund të ngarkojë interesin e kamatëvonesës në normën 200 pikë bazë mbi përqindjen e interesit në vit, siç përcaktohet në Nenin 4.1 (*Interesi*) të kësaj Marrëveshjeje për periudhën që fillon në datën e pagesës dhe që përfundon në datën kur këto pagesa kreditohen në llogarinë e KfW-së të specifikuar në Nenin 6.3 (*Numri i llogarisë, koha e kreditimit*) të kësaj Marrëveshjeje. Ky interes kamatëvonesë duhet të paguhet menjëherë, me kërkesën e parë të KfW-së.

6.6. *Kompensimi me pagesë të vetme.* KfW-ja, pa njoftim paraprak, mund të kërkojë kompensim me pagesë të vetme për shumat e vonuara të pagesës (me përjashtim të kësteve të shlyerjes dhe parapagimeve të përmendura në Nenin 6.5 (*Interesi i Kamatëvonesës*) të kësaj Marrëveshjeje) nga data e pagesës deri në datën e pagesës në vlerën 200 pikë bazë në vit mbi Përqindjen Fikse të Interesit sipas Nenit 4.1 (*Interesi*) të kësaj Marrëveshjeje. Kompensimi me shumë të vetme/fikse duhet të paguhet menjëherë me kërkesën e parë të KfW-së. Huamarrësi është i lirë

të provojë se nuk ka ndodhur asnjë dëm ose se dëmet kanë qenë më të vogla sesa kompensimi me shumë të vetme.

6.7. *Kompensimi.* KfW-ja ka të drejtë të kompensojë pagesa kundrejt pagesave që duhet të kryhen sipas kësaj Marrëveshjeje ose sipas marrëveshjeve të tjera të Huasë të lidhura ndërmjet KfW-së dhe Huamarrësit.

6.8 *Llogaritjet e kryera nga KfW-ja.* Gabimet e dukshme të mungesave, vlerat e llogaritura nga KfW-ja dhe llogaritjet e kryera nga KfW-ja të shumave që duhen paguar në lidhje me këtë Marrëveshje Huaje, përbëjnë provë *prima-facie* (*Anscheinsbeweis*).

7. **Garancia nga Republika Federale e Gjermanisë**

KfW-ja do të ketë pretendime pagese sipas kësaj Marrëveshjeje, të garantuara nga Republika Federale e Gjermanisë përpara disbursimit të parë.

8. **Veprimet e kundërligjshme**

Nëse, në ndonjë juridiksion të zbatueshëm, bëhet e paligjshme për KfW-në që të përmbushë ndonjë prej detyrimeve të saj, siç parashikohet nga kjo Marrëveshje Huaje ose për të financuar ose mirëmbajtur Huanë, me njoftimin e Huamarrësit nga KfW-ja

a) angazhimi i KfW-së do të anulohet menjëherë, dhe

b) Huamarrësi do të shlyejë Huanë plotësisht në datën e specifikuar nga KfW-ja në njoftimin e dërguar tek Huamarrësi (e cila duhet të jetë jo më herët sesa dita e fundit e ndonjë periudhe të zbatueshme pas datës së duhur të pagesës, të lejueshme me ligj).

Për shmangien e dyshimit, çdo anulim i kësaj Marrëveshjeje do t'i nënshtrohet Nenit 2.6 (*Tarifa e Mos-Shfrytëzimit*) dhe çdo shlyerje e Huasë sipas kësaj Marrëveshjeje përbën një parapagim dhe do t'i nënshtrohet dispozitave të përcaktuara në Nenin 5.4 (c) (*Tarifa e Parapagimit*) dhe f) (*Shumat e kërkueshme*).

9. **Kostot dhe detyrimet publike**

9.1. *Asnjë zbritje ose mbajtje në burim.* Huamarrësi do të kryejë të gjitha pagesat sipas kësaj Marrëveshjeje Huaje pa asnjë zbritje për taksat,

detyrimet e tjera publike ose kostot e tjera. Në rast se Huamarrësi është i detyruar me ligj ose për shkaqe të tjera që të bëjë ndonjë zbritje të tillë ose të mbajë shuma mbi pagesat, pagesat e kryera nga Huamarrësi do të rriten me shuma të tilla siç është e nevojshme për KfW-në, në mënyrë që të marrë të plotë shumat e kërkueshme sipas kësaj Marrëveshjeje Huaje pas zbritjes së taksat dhe detyrimeve.

- 9.2. *Kostot.* Huamarrësi do të mbulojë të gjitha kostot dhe shpenzimet që lindin në lidhje me disbursimin dhe shlyerjen e Huasë, në mënyrë të veçantë kostot e dërgesave dhe transferimeve (duke përfshirë tarifat e konvertimit), si dhe të gjitha kostot dhe shpenzimet në lidhje me mirëmbajtjen ose zbatimin e kësaj Marrëveshjeje Huaje dhe të çdo dokumenti tjetër që lidhet me këtë Marrëveshje Huaje, si dhe të gjitha të drejtat që rrjedhin prej saj.
- 9.3. *Taksat dhe tarifat e tjera.* Huamarrësi do të mbulojë të gjitha taksat dhe detyrimet e tjera publike që shtohen jashtë Republikës Federale të Gjermanisë për sa i takon lidhjes dhe zbatimit të kësaj Marrëveshjeje Huaje. Nëse KfW-ja i kërkon paradhënie këto taksa ose detyrime, Huamarrësi do t'i transferojë pa vonesë, me kërkesë, në llogarinë e KfW-së të specifikuar në Nenin 6.3 (*Numri i Llogarisë, koha e kreditimit*) të kësaj Marrëveshjeje ose në llogari tjetër, siç specifikohet nga KfW-ja.

10. Detyrimet e veçanta

- 10.1. *Zbatimi i projektit dhe informacioni i veçantë.* Huamarrësi, në këtë drejtim i përfaqësuar nga NJKP-ja,
- a) do të përgatisë, zbatojë, operojë dhe mirëmbajë Programin në përputhje me praktikën e qëndrueshme financiare dhe teknike, në përputhje me standardet mjedisore dhe sociale dhe kryesisht në përputhje me hartimin e Programit të pranuar ndërmjet NJKP-së, dhe KfW-së;
 - b) do t'ua caktojë përgatitjen dhe mbikëqyrjen e ndërtimit të Programit inxhinierëve konsulentë ose konsulentëve të pavarur, të kualifikuar dhe zbatimin e Projektit firmave të kualifikuara;
 - c) do të pajtohet në çdo kohë me dispozitat e prokurimit të përcaktuara në Marrëveshjen e Veçantë, duke përfshirë planin përkatës të prokurimit;

- d) do të sigurojë financimin e plotë të Programit dhe do t'i vërë në dispozicion KfW-së me kërkesë të kësaj të fundit, dëshmi që vërtetojnë mbulimin e kostove të papaguara nga kjo Hua, dhe
- e) do të mbajë libra dhe regjistra ose do të marrë masa për mbajtjen e librave dhe regjistrave që përcaktojnë qartë të gjitha kostot e mallrave dhe shërbimeve të nevojshme për Programin dhe që identifikojnë qartë mallrat dhe shërbimet e financuara nga kjo Hua;
- f) do t'i mundësojë në çdo kohë KfW-së dhe agjentëve të saj që të inspektojnë ato libra dhe regjistra dhe të gjithë dokumentacionin tjetër që lidhet me zbatimin dhe funksionimin e Projektit, si dhe të vizitojnë Programin dhe të gjitha instalimet e lidhura me të;
- g) do t'i japë KfW-së të gjitha informacionet dhe të dhënat që lidhen me Programin dhe progresin e tij të mëtejshëm, siç mund ta kërkojë KfW-ja;
- h) me nismën e vet, do t'i përcjellë menjëherë
 - (i) KfW-së çdo pyetje të marrë nga Huadhënësi nga OECD-ja ose anëtarët e tij sipas të ashtuquajturës “Marrëveshje për Transparencën e Kredive ODA të Bashkuara” pas dhënies së kontratave për furnizimet dhe shërbimet që do të financohen nga Huaja dhe do të koordinojë përgjigjen ndaj këtyre pyetjeve me KfW-në, dhe].
 - (ii) do të informojë KfW-në për çdo dhe të gjitha rrethanat që pengojnë apo rrezikojnë seriozisht zbatimin, operimin ose qëllimin e Programit.

10.2. *Detaje të Zbatimit të Programit.* NJKP-ja dhe KfW-ja do të përcaktojnë detajet e lidhura me Nenin 10.1 (*Zbatimi i Programit dhe informacion i posaçëm*) të tij, duke nënshkruar Marrëveshjen e Veçantë, e cila do të nënshkruhet si e lexuar nga Ministria e Financave dhe Ekonomisë që vepron në emër të Huamarrësit.

- 10.3. *Sipërmarrja e Përputhshmërisë*. Huamarrësi ndërmerr të përmbushë në çdo kohë detyrimet e përcaktuara në Shtojcën 2 (*Zotimet e Përputhshmërisë së*).
- 10.4. *Transporti i furnizimeve*. Dispozitat e përcaktuara në Marrëveshjen Qeveritare, të cilat janë të njohura për Huamarrësin, do të zbatohen për transportin e furnizimeve që duhet të financohen nga Huaja.
- 10.5. *Klasifikimi pari passu*. Huamarrësi garanton dhe përfaqëson se detyrimet e tij sipas kësaj Marrëveshjeje klasifikohen dhe do të përdoren minimalisht *pari passu* me të gjitha Borxhet e Jashtë të pasiguruara dhe jo të varura, dhe Huamarrësi do të garantojë në masën e lejuar me ligj që ky klasifikim të garantohet edhe për të gjitha detyrimet e ardhshme të pasiguruara dhe jo të varura. Në këtë Marrëveshje, **“Borxh i Jashtëm”** nënkupton një detyrim të Huamarrësit, i cili:
- (iii) rregullohet nga një sistem ligji i ndryshëm nga ligji i Huamarrësit; ose
 - (iv) I pagueshëm në një valutë të ndryshme nga valuta e vendit të Huamarrësit; ose
 - (v) I pagueshëm ndaj një personi të themeluar, me vendbanim, vendqëndrim ose me seli kryesore ose vend kryesor biznesi jashtë vendit të Huamarrësit.

11. Përfundimi i Marrëveshjes

- 11.1. *Arsyet e përfundimit*. KfW-ja mund të ushtrojë të drejtat e përcaktuara në Nenin 11.2 (*Pasojat juridike të shfaqjes së një shkakut të përfundimit*) të kësaj Marrëveshjeje, nëse krijohet një rrethanë që përbën një arsye të rëndësishme (*Wichtiger Grund*). Këto përfshijnë, veçanërisht, rrethanat e mëposhtme:
- a) Huamarrësi nuk kryen detyrimet e pagesave ndaj KfW-së, kur është e kërkueshme;
 - b) shkelen detyrimet e përcaktuara në këtë Marrëveshje, në Marrëveshjen e Grantit për Masat Shoqëruuese, Marrëveshjen e Grantit për Investimin, Marrëveshjen e Grantit SECO, Marrëveshjen e Veçantë, si dhe në çdo marrëveshje tjetër shtesë ligjërish të detyrueshme për këtë Marrëveshje ose marrëveshjet e lartpërmendura;

- c) kjo Marrëveshje ose ndonjë pjesë e saj nuk ka më efekt detyrues mbi Huamarrësin ose nuk mund të zbatohet më ndaj Huamarrësit;
- d) çdo deklaratë, konfirmim, informacion, përfaqësim ose garanci e konsideruar nga KfW-ja si thelbësore për dhënien dhe mirëmbajtjen e Huasë, provohet të jetë e rremë, çorientuese ose e paplotë;
- e) ndodhin rrethana të tjera të jashtëzakonshme që vonojnë ose përjashtojnë kryerjen e detyrimeve sipas kësaj Marrëveshjeje Huaje;
- f) Huamarrësi nuk mund të provojë që shumat e Huasë janë përdorur për qëllimin e caktuar ose
- g) Huamarrësi ndërpret pagesat e tij ndaj kreditorëve, është i falimentuar ose fillon negociatat me një ose më shumë kreditorë të Huamarrësit për një moratorium, heqje dorë nga borxhet e papaguara, shtyrje të pagesave ose ndërprerje të shërbimit të borxhit;

11.2. *Pasojat ligjore të shfaqjes së një shkaku të përfundimit.* Nëse një nga rastet e përmendura në Nenin 11.1 (*Arsyet e përfundimit*) ka ndodhur, KfW-ja mund të pezullojë menjëherë disbursimet sipas kësaj Marrëveshjeje Huaje. Nëse ky rast nuk zgjidhet brenda një periudhe prej pesë ditësh (në rastin e Nenit 11.1a) të kësaj Marrëveshjeje) ose në të gjitha rastet e tjera të Nenit 11.1 (*Arsyet e përfundimit*) të kësaj Marrëveshjeje, brenda një periudhe kohore të përcaktuar nga KfW-ja, periudhë e cila, gjithsesi, do të jetë të paktën 30 ditë, KfW-ja mund të anulojë këtë Marrëveshje Huaje plotësisht ose pjesërisht, me pasojën që detyrimet e tij në bazë të kësaj Marrëveshjeje Huaje do të pushojnë dhe KfW-ja mund të kërkojë shlyerjen e menjëhershme të të gjithë ose një pjese të Shumës së Papaguar të Huasë, së bashku me interesin e shtuar dhe shumat e mbetura që i detyrohet kësaj Marrëveshjeje Huaje. Nenet 6.5 (*Interesi i kamatëvonesës*) dhe 6.6 (*Kompensimi me pagesë të vetme*) të kësaj Marrëveshjeje zbatohen për shumat e përshpejtuara *mutatis mutandis*.

11.3. *Kompensimi për dëmet.* Nëse kjo Marrëveshje Huaje përfundon plotësisht ose pjesërisht, Huamarrësi do të paguajë Tarifën e Mos - Shfrytëzimit, në përputhje me Nenin 2.6 (*Tarifa e Mos - Shfrytëzimit*) dhe/ose Pagesën e Parapagimit, në përputhje me Nenin 5.4 c) (*Tarifa e Parapagimit*).

12. Përfaqësimi dhe deklaratat

- 12.1. Përfaqësimi i Huamarrësit. Ministri i Financave dhe Ekonomisë dhe personat e caktuar nga ai ose ajo për KfW-në dhe të autorizuar nga nënshkrimet model të vërtetuara nga ai ose ajo, do të përfaqësojë Huamarrësin në të gjitha veprimet që kërkohen për zbatimin e Marrëveshjes së Huasë. Tagri i përfaqësimit nuk do të skadojë deri në marrjen nga ana e KfW-së të revokimit të shprehur nga përfaqësuesi i Huamarrësit i autorizuar në atë kohë.
- 12.2. *Adresat.* Deklaratat ose njoftimet në lidhje me këtë Marrëveshje Huaje bëhen me shkrim. Çdo njoftim duhet të dërgohet origjinal. Çdo dhe të gjitha deklaratat ose njoftimet e bëra në lidhje me këtë Marrëveshje duhet të dërgohen në adresat e mëposhtme:

Për KfW-në:	KfW Postfach 11 11 41 60046 Frankfurt am Main Germany (Gjermani)
Për Huamarrësin:	Republika e Shqipërisë Ministria e Financave dhe Ekonomisë Blv. "Dëshmorët e Kombit" Nr. 3 1001 Tiranë, Shqipëri

13. Publikimi dhe transferimi i Informacionit lidhur me Programin

- 13.1. *Publikimi i informacionit të lidhur me programin nga KfW-ja.* Për të përmbushur parimet e pranura ndërkombëtarisht për arritjen e transparencës dhe efikasitetit maksimal në bashkëpunimin për zhvillim, KfW-ja publikon informacionin e përzgjedhur (duke përfshirë rezultatet e vlerësimit dhe kategorizimit mjedisor dhe social, si dhe raportet e vlerësimit *ex post* (Pas Projektit) për Programin dhe financimin e tij gjatë negociatave para-kontraktuale, paralelisht me zbatimin e marrëveshjes (ve) të lidhur/a me Programin dhe në fazën pas-kontraktuale (në vijim e referuar si "**Periudha e Plotë**").

Informacioni publikohet rregullisht në faqen e internetit të Bankës për Zhvillim të KfW-së (<http://transparenz.KfW-entwicklungsbank.de/en>).

Publikimi i informacionit (qoftë nga KfW-ja apo palët e treta në përputhje me Nenin 13.3 më poshtë (*Transferimi i informacionit në lidhje me programin tek*

palët e treta dhe publikimi nga ta) më poshtë) për Programin dhe mënyrën e tij të financimit nuk përfshin asnjë dokumentacion kontraktual ose informacion të hollësishëm sensitiv financiar apo të lidhur me biznesin rreth palëve të përfshira në Program ose në financimin e tij, të tillë si:

- a) informacion për të dhënat e brendshme financiare;
- b) strategjitë e biznesit;
- c) udhëzime dhe raporte të brendshme të korporatës;
- d) të dhëna personale për personat fizikë;
- e) vlerësimi i brendshëm i KfW-së për gjendjen financiare të palëve.

13.2. *Transferimi i informacionit në lidhje me programin tek palët e treta.* KfW-ja e ndan informacionin e përzgjedhur për Programin dhe mënyrën e tij të financimit gjatë Periudhës së Plotë me subjektet e përmendura më poshtë, veçanërisht për të garantuar ransparencë dhe efikasitet:

- a) filialet e KfW-së;
- b) Republikën Federale të Gjermanisë dhe organet, autoritetet, institucionet, agjencitë ose subjektet e saj kompetente;
- c) organizata të tjera zbatuese të përfshira në bashkëpunimin gjerman dypalësh për zhvillim, veçanërisht Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH Zusammenarbeit (GIZ) GmbH;
- d) organizata ndërkombëtare të përfshira në mbledhjen e të dhënave statistikore dhe anëtarët e tyre, veçanërisht Organizata për Bashkëpunim dhe Zhvillim Ekonomik (OECD) dhe anëtarët e saj;
- e) Sekretariatit e Shtetit për Çështjet Ekonomike SECO.

13.3. *Transferimi i informacionit në lidhje me programin tek palët e treta dhe publikimi prej tyre.* Gjithashtu, Republika Federale e Gjermanisë i ka kërkuar KfW-së të ndajë informacionin e përzgjedhur për Programin dhe mënyrën e tij të financimit gjatë Periudhës së Plotë me subjektet e mëposhtme që botojnë seksione të lidhura me qëllimin:

- a) Republika Federale e Gjermanisë për qëllimet e Iniciativës së Transparencës të Ndhmës Ndërkombëtare (http://www.bmz.de/de/ministerium/zahlen_fakten/transparenz-fuer-mehr-Wirksamkeit/Transparenzstrategie/index.html)
- b) Tregu & Investimi Gjerman (GTAI). për qëllimet e informacionit për tregun (<http://www.gtai.de/GTAI/Navigation/DE/welcome.html>)
- c) OECD-ja, për qëllimet e raportimit të flukseve financiare në kuadrin e bashkëpunimit për zhvillim (<http://www.oecd.org/>)
- d) Instituti Gjerman për Vlerësimin e Zhvillimit (DEVal) për qëllimet e vlerësimit të përgjithshëm të bashkëpunimit gjerman për zhvillim për të garantuar transparencë dhe efikasitet (<https://www.deval.org/en/>);
- e) Sekretariati i Shtetit për Çështjet Ekonomike SECO. (<http://www.simap.ch>).

13.4. *Transferimi i informacionit në lidhje me programin tek palët e treta (përfshirë publikimin nga ta).* KfW-ja rezervon më tej të drejtën për transferimin (duke përfshirë qëllimet e publikimit) e informacionit për Programin dhe financimin e tij gjatë Periudhës së Plotë tek palët e tjera të treta për të mbrojtur interesat e ligjshme.

Informacioni nuk transferohet nga KfW-ja tek palët e tjera të treta, nëse interesat e ligjshme të Huamarrësit në informacionin që nuk transferohet, i tejkalojnë interesat e KfW-së për transferimin e këtij informacioni. Interesat e ligjshme të Huamarrësit përfshijnë veçanërisht konfidencialitetin e informacionit sensitiv të përmendur në Nenin 13.1, (*Publikimi i informacionit në lidhje me projektin nga KfW-ja*), i cili përjashtohet nga publikimi.

Gjithashtu, KfW-ja ka të drejtën t'iu transferojë informacion palëve të treta, nëse kjo është e nevojshme për shkak të kërkesave statutores ose rregullore ose për të ruajtur ose mbrojtur pretendimet ose të drejtat e tjera ligjore në proceset gjyqësore ose administrative.

14. Dispozita të përgjithshme

- 14.1. *Ditë Bankare.* Do të thotë çdo ditë (përveç të shtunës ose të dielës), në të cilën bankat tregtare në Frankfurt am Main, Gjermani, janë të hapura për biznes të përgjithshëm; me kusht që për qëllime të përcaktimit të ndonjë date shlyerjeje dhe Datë Pagese në lidhje me një Hua të dhënë si më poshtë dhe për përcaktimin e ndonjë date për disbursimin ose pagesat e tjera sipas saj, kjo ditë duhet të jetë gjithashtu një Ditë TARGET.

DITË TARGET: Do të thotë çdo ditë në të cilën Sistemi Trans-Ekspres i Transferimit të Shlyerjes Bruto në kohë reale Trans-Europiane (TARGET) është i hapur për pagesa

- 14.2. *Vendi i kryerjes.* Vendi i kryerjes së të gjitha detyrimeve sipas kësaj Marrëveshjeje është Frankfurt am Main, Republika Federale e Gjermanisë.

- 14.3. *Pavlefshmëria e pjesshme dhe boshllëqet ligjore.* Nëse ndonjë dispozitë e kësaj Marrëveshjeje Huaje është ose bëhet e pavlefshme, ose nëse ka një boshllëk ligjor në cilindo nga dispozitat e kësaj Marrëveshjeje, kjo nuk do të ndikojë në vlefshmërinë e dispozitave të mbetura të saj. Palët e kësaj Marrëveshjeje Huaje do të zëvendësojnë çdo dispozitë të pavlefshme me një dispozitë ligjërish të vlefshme, e cila i afrohet sa më shumë frymës dhe qëllimit të dispozitës së pavlefshme. Palët do të mbushin çdo boshllëk ligjor në dispozitat me një dispozitë të vlefshme ligjore e cila i afrohet sa më shumë frymës dhe qëllimit të kësaj Marrëveshjeje Huaje.

- 14.4. *Forma me shkrim.* Çdo shtesë dhe ndryshim në këtë Marrëveshje Huaje duhet të jetë me shkrim. Palët mund të heqin dorë nga kërkesa për formën me shkrim vetëm me kërkesë me shkrim. Ministri i Financave dhe i Ekonomisë është i autorizuar të nënshkruajë çdo ndryshim i cili përpara se të nënshkruhet, duhet të miratohet nga Këshilli i Ministrave. Ndryshimet e kësaj Marrëveshjeje që cenojnë vetëm periudhën e disponueshmërisë (Neni 2.2) nuk kërkojnë miratim paraprak nga Këshilli i Ministrave

- 14.5. *Caktimi.* Huamarrësi nuk mund të caktojë ose transferojë, pengojë ose hipotekojë ndonjë pretendim nga kjo Marrëveshje Huaje.

- 14.6. *Ligji i zbatueshëm.* Kjo Marrëveshje rregullohet nga legjislacioni gjerman.

- 14.7 *Afati i parashkrimit.* Të gjitha pretendimet e KfW-së në bazë të kësaj Marrëveshjeje Huaje skadojnë pas pesë vitesh nga fundi i vitit kur është ngritur një kërkesë e tillë dhe kur KfW-ja është vënë në dijeni për rrethanat që përbëjnë një pretendim të tillë ose mund të ishte vënë në dijeni për to pa pakujdesi të rëndë.
- 14.8 *Heqja dorë nga imuniteti.* Nëse dhe në masën që Huamarrësi mund të kërkojë, aktualisht ose në të ardhmen, në ndonjë juridiksion, imunitet për vete ose pasuritë e tij dhe në atë masë që një juridiksion i jep imunitet Huamarrësit dhe pasurive të tij nga padia, ekzekutimi, konfiskimi ose procesi tjetër ligjor, Huamarrësi në mënyrë të pakthyeshme bie dakord të heqë dorë nga ky imunitet për pretendime nga dhe në lidhje me këtë Marrëveshje Huaje, në masën më të plotë të lejuar nga ligjet e këtij juridiksioni.

Me anë të përjashtimit, Huamarrësi nuk heq dorë nga asnjë imunitet në lidhje me ekzekutimin e ndonjë vendimi arbitrar, në lidhje me:

- (i) “ambientet e misionit” të tashme ose të ardhme, sipas përkufizimit të Konventës së Vjenës për Marrëdhëniet Diplomatike të nënshkruar më 1961, “ambientet konsullore” të tashme ose të ardhme të përkufizuara në Konventën e Vjenës për Marrëdhëniet Konsullore të nënshkruar në 1963 ose ndryshe të përdorura nga një diplomat ose mision diplomatik i Shqipërisë;
- (ii) një pasuri e paluajtshme që përfshihet në objektin e Nenit 3, paragrafët 1-3 të ligjit shqiptar nr. 8743, datë 22/02/2001 “Mbi pasuritë e paluajtshme shtetërore”;
- (iii) çdo fond monetar dhe/ose shumë që është bërë tashmë e kërkueshme dhe e paguar në momentin e ekzekutimit për përmbushjen e detyrimeve të Republikës së Shqipërisë sipas të drejtës publike, traktateve, konventave dhe/ose marrëveshjeve ndërkombëtare të nënshkruara prej saj;
- (iv) Çdo fond ose aset i planifikuar për qëllim publik në përputhje me parashikimet e detyrueshme të aplikueshme të parashikuara të ligjit ndërkombëtar dhe ligjit të huaj.

14.9 Mosmarrëveshjet ligjore

a) *Arbitrazhi*. Të gjitha mosmarrëveshjet që lindin nga ose në lidhje me këtë Marrëveshje Huaje do të zgjidhen ekskluzivisht dhe në formë përfundimtare nga një gjykatë arbitrazhi. Në këtë kuadër, do të zbatohen sa më poshtë:

- (i) Gjykata e arbitrazhit do të përbëhet nga një ose tre arbitra, të cilët do të emërohen dhe do të veprojnë në përputhje me Rregullat e Arbitrazhit të Dhomës Ndërkombëtare të Tregtisë (ICC), të zbatueshme herë pas here.
- (ii) Procedura e arbitrazhit do të kryhet në Frankfurt am Main. Gjuha e procedurës do të jetë gjuha angleze.

14.10 *Hyrja në fuqi dhe efekt*. Kjo Marrëveshje Huaje nuk do të hyjë në fuqi dhe efekt deri në datën kur KfW-ja të ketë marrë një njoftim me shkrim nga Huamarrësi se procedurat e brendshme ligjore që duhet të përmbushen nga Huamarrësi, kanë përfunduar (data e marrjes së njoftimit nga KfW). KfW do të njoftojë Huamarrësin për marrjen e njoftimit.

Nëse Marrëveshja e Huasë nuk ka hyrë në fuqi brenda gjashtë muajve pas nënshkrimit të kësaj Marrëveshjeje Huaje, ose në ndonjë afat tjetër siç mund të bihet dakord nga KfW-ja, kjo e fundit, nga ajo datë deri në datën e hyrjes në fuqi, do të ketë të drejtë të tërhiqet në mënyrë të njëanshme nga Marrëveshja e Huasë dhe në këtë mënyrë të ndërpresë procesin e saj të mbetur pezull, duke i dërguar njoftim me shkrim Huamarrësit.

Hartuar në 2 kopje origjinale në gjuhën angleze.

Frankfurt am Main, 29 Dhjetor 2022

KfW

Republika e Shqipërisë

Përfaqësuar nga Ministria e
Financave dhe Ekonomisë

Emri: Arne Gooss

Pozicioni: Shef i divizionit të Infrastrukturës
Komunale të Evropës Juglindore dhe Turqisë

Emri: Delina Ibrahim

Pozicioni: Minister i Financave dhe
Ekonomisë

Emri: Britt Horschke

Pozicioni: Drejtor Vendi i KfW

Shtojca 1

Skeudli i disbursimit

Skeduli i Disbursimit në mënyrën më të shpejtë të mundshme

Deri në fund të çdo periudhe disbursimi ("**Data e Hyrjes në Fuqi e Mbarimit të Periudhës**", në përputhje me listën e mëposhtme) Huamarrësi mund të kërkojë disbursime vetëm deri në një nivel që nuk tejkalon shumën kumulative të disbursimeve të specifikuara në tabelën e mëposhtme.

Periudha	Data e Hyrjes në Fuqi e Fillimit të Periudhës (përfshirë)	Data e Hyrjes në Fuqi e Mbarimit të Periudhës (me përjashtim të)	Shuma maksimale që mund të disbursohet deri në fund të periudhës (kumulative) (të gjitha shifrat në Euro)
1	31.12.2022	01.01.2023	1.000.000,00
2	01.01.2023	01.07.2023	2.000.000,00
3	01.07.2023	01.01.2024	5.000.000,00
4	01.01.2024	01.07.2024	8.000.000,00
5	01.07.2024	01.01.2025	8.000.000,00
6	01.01.2025	01.07.2025	8.000.000,00
7	01.07.2025	01.01.2026	8.000.000,00
8	01.01.2026	01.07.2026	5.000.000,00
9	01.07.2026	01.01.2027	2.500.000,00
10	01.01.2027	01.01.2028	2.500.000,00

Shtojca2

Zotimet e Përputhshmërisë për Huamarrësin

1. PËRKUFIZIME

Praktikë Shtrënguese: dëmtimi apo lëndimi ose kërcënimi për të dëmtuar apo lënduar, drejtpërdrejt ose tërthorazi, një person apo pronë të ndonjë personi për të ndikuar në mënyrë të papërshtatshme mbi veprimet e një personi;

Praktikë e Fshehtë: është një marrëveshje midis dy apo më shumë personave, me qëllim arritjen e një synimi të papërshtatshëm, duke përfshirë ndikimin e papërshtatshëm në veprimet e një personi tjetër;

Praktikë Korruptive: premtimi, ofrimi, dhënia, kryerja, insistimi për të dhënë, marrja, pranimi ose kërkimi, qoftë drejtpërdrejt ose tërthorazi, i ndonjë pagese të jashtëligjshme ose avantazhi të papërshtatshëm të çfarëdolloj natyre, për apo nga çdo person, me qëllim ndikimin në veprimet e një personi apo pengimin e atij personi për të vepruar.

Praktikë Mashtruese: nënkupton çdo veprim ose mosveprim, duke përfshirë një keqpërfaqësim që çorienton ose synon të çorientojë, qoftë me ose pa dashje, një person me qëllim marrjen e një përfitimi financiar ose shmangien e një detyrimi;

Praktikë Penguese: (i) shkatërrimi, falsifikimi, ndryshimi ose fshehja e qëllimshme e provave materiale hetimore ose dhënia e dëshmive të rreme për hetuesit, për të penguar materialisht një hetim zyrtar mbi dyshimet e një Praktike Korruptive, Praktike Mashtruese, Praktike Shtrënguese, Praktike të Fshehtë ose kërcënimi, ngacmimi apo frikësimi të një personi për të mos e lejuar atë që të tregojë gjithçka për çështje që lidhen me hetimin, ose nga kryerja e hetimit, ose (ii) çdo akt që synon të pengojë materialisht ushtrimin e aksesit të KfV-së në informacionin e kërkuar kontraktualisht lidhur me një hetim zyrtar mbi dyshimet e një Praktike Korruptive, Praktike Mashtruese, Praktike Shtrënguese ose Praktike të Fshehtë.

Person: një person fizik, person juridik, partneritet apo shoqatë e pathemeluar në formën e korporatës.

Praktikë e sanksionueshme: çdo Praktikë Shtrënguese, Praktikë e Fshehtë, Praktikë Korruptive, Praktike Mashtruese, ose Praktike Penguese (sipas kushteve të përcaktuara në këtë Marrëveshje) që (i) është e paligjshme sipas legjislacionit gjerman ose ligjeve të tjera të zbatueshme dhe që (ii) ka ose mund të ketë efekt material ligjor ose reputacional mbi këtë Marrëveshje ndërmjet Huamarrësit dhe KfV-së apo zbatimin e saj.

Sanksione: sanksionet, ligjet, rregulloret, embargot apo masat shtrënguese ekonomike, financiare ose tregtare, të administruara, miratuara apo zbatuara nga Organi Sanksionues.

Organ Sanksionues: Këshilli i Sigurimit i Organizatës së Kombeve të Bashkuara, Bashkimi Evropian dhe Republika Federale e Gjermanisë.

Listë e Sanksioneve: çdo listë e personave, grupeve apo subjekteve të përcaktuara në mënyrë specifike që i nënshtrohen Sanksioneve, e lëshuar nga ndonjë Organ Sanksionues.

2. SIPËRMARRJA LIDHUR ME INFORMACIONIN

Huamarrësi, duke vepruar përmes NJKP-së

- a) i vë në dispozicion KfW-së menjëherë, sipas kërkesës së kësaj të fundit, të gjithë informacionin përkatës që lidhet me “njohjen e klientit” apo informacione të ngjashme për Huamarrësin që KfW-ja mund të kërkojë;
- b) i ofron KfW-së menjëherë, sipas kërkesës, të gjithë informacionin dhe dokumentet e lidhura me Projektin, të Huamarrësit dhe palëve të tij (nën)kontraktuese dhe palëve të tjera përkatëse, tek të cilat KfW-ja bazohet për të përmbushur detyrimet e saj për parandalimin e Praktikave të Sanksionueshme, pastrimin e parave, ose financimin e terrorizmit, si dhe për monitorimin e vazhdueshëm të marrëdhënies së biznesit me Huamarrësin që është e nevojshme për këtë qëllim;
- c) informon KfW-në menjëherë dhe me pëlqimin e tij, sapo merr dijeni apo dyshon për ndonjë Praktikë të Sanksionueshme, akt pastrimi parash dhe/ose financim terrorizmi të lidhur me Projektin;
- d) i jep KfW-së çdo dhe të gjitha informacionet dhe raportet mbi Projektin dhe ecurinë e tyre të mëtejshme, siç KfW-ja mund të kërkojë, për qëllimet e kësaj Shtojce; dhe
- e) i mundëson KfW-së dhe agjentëve të saj, në çdo kohë, inspektimin e të gjithë dokumentacionit tjetër të Huamarrësit dhe palëve të tij (nën) kontraktuese apo palëve të tjera të lidhura me të mbi Projektin dhe kryerjen e vizitave në Projekt dhe në të gjitha instalimet përkatëse, për qëllimet e kësaj Shtojce.

3. PËRFAQËSIMI DHE GARANCIA

Për sa i përket legjislacionit gjerman apo legjislacionit të vendit të Huamarrësit, ky i fundit shprehet se asnjë prej personave që vepron në emër të Huamarrësit për projektin, nuk ka kryer ose nuk është angazhuar në Praktikë të Sanksionueshme, pastrim parash apo financim terrorizmi.

Përfaqësimi dhe garancia e përcaktuar në këtë Nen jepen për herë të parë me zbatimin e kësaj Marrëveshjeje. Ato do të konsiderohen të përsëritura me çdo tërheqje të Huasë dhe në çdo datë të Pagesës së Interesit, duke iu referuar rrethanave mbizotëruese në atë datë.

4. SIPËRMARRJET POZITIVE

Huamarrësi ndërmerr të bashkëpunojë plotësisht me KfW-në dhe agjentët e saj sapo Huamarrësi apo KfW-ja të marrë dijeni apo të dyshojë për ndonjë Praktikë të Sanksionueshme, akt pastrimi parash, apo financim terrorizmi, për të përcaktuar nëse ka ndodhur ky incident përputhshmërie. Në veçanti, Huamarrësi i përgjigjet menjëherë dhe në detaje të arsyeshme çdo njoftimi të KfW-së dhe ofron mbështetje dokumentuese për këtë përgjigje, me kërkesë të KfW-së.

5. SIPËRMARRJET NEGATIVE

Huamarrësi nuk lidh transaksione apo nuk angazhohet në veprimtari të tjera lidhur me Projektin që përbëjnë shkelje të Sanksioneve.

Loan Agreement

dated 29 December 2022

between

**KfW, Frankfurt am Main
("KfW")**

and

**The Republic of Albania
(the "Borrower")**
represented by the Ministry of Finance and Economy

for

EUR 50,000,000.00

- Sustainable and Climate-friendly Solid Waste Management Programme -

BMZ-No. 2018 68 199

Loan-No.: 30565

CONTENTS

CONTENTS

PREAMBLE

1. Loan
 2. Disbursement
 3. Fees
 4. Interest
 5. Repayment and prepayment
 6. Calculations and payments in general
 7. Guarantee from the Federal Republic of Germany
 8. Illegality
 9. Costs and public charges
 10. Special obligations
 11. Termination of the Agreement
 12. Representation and statements
 13. Publication and transfer of Programme-related information
 14. General provisions
- Annex 1 Disbursement schedule
- Annex 2 Compliance Covenants Borrower

P R E A M B L E

The basis for this loan agreement between KfW and the Borrower ("**Agreement**" or "**Loan Agreement**") is the agreement dated 27 January 2021 between the Government of the Federal Republic of Germany and the Government of the Republic of Albania on Financial Cooperation (FC) ("**Government Agreement**").

KfW will refinance the Loan granted in accordance with the conditions of this Agreement with interest subsidies from low-interest budget funds provided by the Federal Republic of Germany for projects that meet development-policy eligibility criteria. The terms and conditions of the Loan comply with the OECD requirements applicable on the date of signing of the Agreement for recognition as Official Development Assistance (ODA).

On this basis and under the condition that the Federal Republic of Germany extends a guarantee for the Loan, KfW will grant a Loan in accordance with the terms and conditions of this Loan Agreement.

This Agreement is part of the programme Sustainable and Climate Friendly Solid Waste Management (the "**Programme**"). The implementation of the Programme will be financed by way of a loan as to be provided under this loan agreement (the "**Loan Agreement**"), a grant under a grant agreement for an investment grant (the "**Investment Grant Agreement**"), a grant under a grant agreement funded by SECO (the "**SECO Grant Agreement**") and a grant under a grant agreement for accompanying measures (the "**Accompanying Measures Grant Agreement**"); all entered into on or around the date hereof.

1. Loan

1.1 *Amount.* KfW will extend to the Borrower a Loan not exceeding a total of

EUR 50,000,000.00 (in words: fifty million Euros)

(the "**Loan**").

1.2 *Purpose.* The Borrower will use the Loan exclusively for the implementation of the Programme. Within this Programme the Ministry of Infrastructure and Energy ("**MIE**"), through the National Agency of Water Supply and Sewerage and Waste Infrastructure (the "**Programme Coordinating Unit**" or "**PCU**"), will act as programme coordination unit for the overall project steering, coordination and implementation of the Programme. The PCU and KfW shall determine the details of the Programme and the goods and services to be financed from the Loan by signing a separate agreement (the "**Separate Agreement**") which shall also be signed as read by the Ministry of Finance and Economy.

1.3 *Taxes, charges, customs duties.* Taxes and other public charges owed by the Borrower as well as customs duties will not be financed from the Loan.

2. Disbursement

2.1 *Requesting disbursements.* As soon as all conditions precedent to disbursement pursuant to Article 2.3 (*Conditions precedent to disbursement*) hereof are fulfilled, KfW will disburse the Loan in accordance with the progress of the Programme and upon request of the Borrower. Disbursements will be made in accordance with the Disbursement Schedule contained in Annex 1 (*Disbursement Schedule*) to this Loan Agreement. KfW will make disbursements only up to the maximum amounts determined for each disbursement period specified in Annex 1. To the extent the Borrower requests disbursement of lower amounts within any such period the undisbursed amounts may be requested in any of the next ensuing periods. With the exception of the last disbursement, KfW is not obligated to make disbursements of less than EUR 200,000.00.

- 2.2 *Deadline for requesting disbursements.* KfW has the right to refuse to make disbursements after **30 September 2028**.
- 2.3 *Conditions precedent to disbursement.* KfW is obligated to make disbursements under this Loan Agreement only if the following conditions precedent have been fulfilled in a manner satisfactory to KfW in form and substance:
- a) The Borrower will have demonstrated to the satisfaction of KfW, by presenting a legal opinion and by presenting certified copies (each with an official translation into the language of this Agreement) of all documents to which such legal opinion refers, that the Loan Agreement is legally effective and enforceable and, in particular, that
 - (i) the Borrower has met all requirements under its constitutional law and other applicable legal provisions for the valid assumption of all its obligations under this Agreement, and
 - (ii) KfW is exempted from all taxes on income from interest earnings and all levies, commissions and similar costs in the Republic of Albania when granting the Loan;
 - b) KfW is in possession of an original of this Loan Agreement and the Separate Agreement, each signed with legally binding force;
 - c) the specimen signatures mentioned in Article 12.1 (*Representation of the Borrower*) hereof have been received by KfW;
 - d) the guarantee from the Federal Republic of Germany mentioned in Article 7 (*Guarantee from the Federal Republic of Germany*) is in force and effect without any restriction;
 - e) the Borrower has paid the Management Fee set forth in Article 3.2 (*Management Fee*) hereof;
 - f) no reason for termination has occurred, nor has an incident occurred that would become a cause for termination by notification or expiration or ascertainment or fulfilment of a condition (potential reason for termination); and
 - g) no extraordinary circumstances have arisen that preclude or seriously jeopardise the implementation, the operation, or the purpose of the

Programme or the performance of the payment obligations assumed by the Borrower under this Agreement.

KfW has the right prior to any disbursement from the Loan to demand such further documents and evidence as it deems necessary at its discretion to ascertain the conditions precedent for disbursement specified in this section.

- 2.4 *Details of the disbursement procedure.* The PCU and KfW will determine (i) the details of the disbursement procedure by the Separate Agreement, which shall also be signed as read and agreed by the Ministry of Finance and Economy, acting on behalf of the Borrower, and, (ii) in particular, the evidence that has to be furnished by the Borrower, acting through the PCU, documenting that the requested Loan amounts are being used for the agreed purpose.
- 2.5 *Right to cancel disbursements.* Subject to the fulfilment of its obligations under Article 10 (*Special obligations*) hereof the Borrower may waive the disbursement of undisbursed Loan amounts with the prior consent of KfW against payment of a **Non-Utilisation Fee** pursuant to and as defined in Article 2.6 (*Non-Utilisation Fee*) hereof.
- 2.6 *Non-Utilisation Fee.* If the Borrower cancels the disbursement of a Loan amount for which an interest rate has already been determined pursuant to Article 2.5 (*Right to cancel disbursements*) hereof, or if such Loan amount is not disbursed at all or is not disbursed by the deadline stated in Article 2.2 (*Deadline for requesting disbursements*) hereof, the Borrower will promptly pay to KfW upon its request such amount as is necessary to compensate KfW for any losses, expenses or costs incurred by KfW as a result of the non-disbursement of the Loan amount ("**Non-Utilisation Fee**"), unless such non-disbursement constitutes a breach of this Agreement by KfW. KfW will calculate the amount of the Non-Utilisation Fee and communicate it to the Borrower. The Non-Utilisation Fee shall be determined as if no interest subsidies had been provided by the Federal Republic of Germany for the Programme.

3. Fees

3.1 *Commitment Fee.* The Borrower will pay a non-refundable commitment fee ("**Commitment Fee**") on undisbursed Loan amounts as further specified below.

The Commitment Fee is due for payment semi-annually in arrears on 15 May and 15 November of each year, for the first time on 15 May 2023 but no earlier than on the respective date following the day on which this Agreement enters into force and effect pursuant to Article 14.10 (*Entry into force and effect*) hereof.

The Commitment Fee will be charged if applicable with retroactive effect for the period beginning twelve months after the signing of this Agreement and lasting until the date of disbursement of the Loan in full or, if applicable, until the date of definitive termination of disbursements from the Loan.

The Commitment Fee shall be computed as follows:

- i) For the period beginning 12 months after the date of KfWs signing of this Loan Agreement, if applicable with retroactive effect, until 24 months after KfWs signing of this Loan Agreement, the Commitment Fee shall amount to 0,125 % p.a. (in words: zero point one hundred and twenty-five percent per annum); and
- ii) For the subsequent period beginning 24 months after KfWs signing of this Loan Agreement, the Commitment Fee shall amount to 0,25 % p.a. (in words: zero point twentyfive percent per annum).

3.2 *Management Fee.* The Borrower will pay KfW a non-refundable one-time lump-sum management fee of 0.5 % of the Loan amount stated in Article 1.1 (*Amount*) hereof ("**Management Fee**").

The Management Fee is payable on the earliest of the following two dates: (i) before the first disbursement or (ii) after three months have elapsed since the signing of this Loan Agreement by KfW or after one month has elapsed since the entry into force and effect of this Agreement (whichever of the dates stated under (ii) occurs later). The Management Fee is due for

payment as soon as this Loan Agreement has been signed irrespective of whether the Loan is disbursed in full or only in part or at all.

4. Interest

4.1 Interest. The Borrower will pay interest to KfW as follows:

Fixed Interest Rate set upon disbursement of the Loan. The Borrower will pay interest on the Loan in accordance with the following provisions:

- a) *Interest rate.* The Borrower will pay interest on each disbursed Loan amount at a rate ("**Fixed Interest Rate**") determined by KfW within two **Banking Days** (as defined in Article 14.1 (*Banking Day*) hereof) prior to the disbursement of the respective Loan amount and which will be composed of:
 - (i) The swap rate determined on the basis of Reuters page "**ICAPEURO**" or, if this page does not contain the necessary details or is not accessible, on Bloomberg page "**ICAE**" (or on a following page replacing the Reuters or Bloomberg pages stated above). If both pages fail to contain the necessary data or are irretrievable, KfW will determine this rate on the basis of its effective funding costs in the euro capital market for maturities that match the respective fixed interest periods as closely as possible,
 - (ii) plus a margin of 0.55 % (in words zero point fifty-five per cent) per annum that takes into account the grant funds made available by the Government of the Federal Republic of Germany.

If the interest rate calculated in accordance with the foregoing falls below 0 % per annum, the Fixed Interest Rate will be 0 % per annum.

The Fixed Interest Rate thus determined will apply until the last repayment instalment has been received in accordance with the repayment schedule set out in Article 5.1 (*Repayment schedule*) hereof.

- b) *Consolidation.* If more than one disbursement is made from the Loan KfW will consolidate the interest rates fixed for each Loan amount into a single interest rate after each disbursement. This consolidated Fixed Interest Rate will correspond to the weighted average of the individual interest rates, rounded down to 1/10,000 of one percentage point if the first omitted decimal is lower than 5 or rounded up to 1/10,000 of one percentage point if the first omitted decimal is equal to or greater than 5, and will be the basis for further calculation of interest from the date of each disbursement to the next disbursement. After full disbursement of the Loan the average interest rate thus determined will apply until the last repayment instalment has been received in accordance with the repayment schedule set out in Article 5.1 (*Repayment schedule*) hereof.
 - c) *Notification of the interest rate.* KfW will notify to the Borrower the Fixed Interest Rate set pursuant to Article 4.1 a) (*Interest rate*) hereof without delay after it has been fixed. KfW will notify to the Borrower the interest rate consolidated pursuant to Article 4.1 b) (*Consolidation*) hereof prior to the next ensuing Payment Date (as defined in Article 4.3 (*Payment Dates*) hereof).
- 4.2 *Interest calculation.* Interest on a disbursed Loan amount will be charged from the date (exclusively) on which the respective Loan amount is disbursed from the Loan account held with KfW for the Borrower until the date (inclusively) on which the respective repayments are credited to KfW's account specified in Article 6.3 (*Account number, time of crediting*) hereof. Interest will be calculated in accordance with Article 6.1 (*Calculation*) hereof.
- 4.3 *Payment Dates.* Interest will be due in arrears for payment on the dates specified below (each a "**Payment Date**"):
- a) prior to the due date of the first repayment instalment, on 15 May and 15 November of each year but no earlier than on the Payment Date following the day on which this Agreement enters into force and effect pursuant to Article 14.10 (*Entry into force and effect*) hereof;
 - b) on the due date of the first repayment instalment pursuant to Article 5.1 (*Repayment schedule*) hereof together with such instalment;

- c) thereafter on the due dates of the repayment instalments pursuant to Article 5.1 (*Repayment schedule*) hereof.

5. Repayment and prepayment

- 5.1 *Repayment schedule.* The Borrower will repay the Loan as follows:

Due date Repayment instalment

1	15 May 2028	2,380,952.38	EUR
2	15 November 2028	2,380,952.38	EUR
3	15 May 2029	2,380,952.38	EUR
4	15 November 2029	2,380,952.38	EUR
5	15 May 2030	2,380,952.38	EUR
6	15 November 2030	2,380,952.38	EUR
7	15 May 2031	2,380,952.38	EUR
8	15 November 2031	2,380,952.38	EUR
9	15 May 2032	2,380,952.38	EUR
10	15 November 2032	2,380,952.38	EUR
11	15 May 2033	2,380,952.38	EUR
12	15 November 2033	2,380,952.38	EUR
13	15 May 2034	2,380,952.38	EUR
14	15 November 2034	2,380,952.38	EUR
15	15 May 2035	2,380,952.38	EUR
16	15 November 2035	2,380,952.38	EUR
17	15 May 2036	2,380,952.38	EUR
18	15 November 2036	2,380,952.38	EUR
19	15 May 2037	2,380,952.38	EUR
20	15 November 2037	2,380,952.38	EUR
21	15 May 2038	2,380,952.40	EUR

This Repayment Schedule may be adjusted from time to time in accordance with Art. 5.5 (*Revised payment schedule*).

- 5.2 *Undisbursed Loan amounts.* Undisbursed Loan amounts will be offset against the respective last repayment instalment due pursuant to the repayment schedule set forth in Article 5.1 (*Repayment schedule*) hereof unless KfW at its own discretion chooses another offsetting alternative in individual cases.

- 5.3 *Repayments in case of incomplete disbursement.* If a repayment instalment is due before the Loan has been disbursed in full, this will not affect the repayment schedule pursuant to Article 5.1 (*Repayment schedule*) hereof as long as the repayment instalment due under the repayment schedule is lower than the Loan amount disbursed and not yet repaid ("**Outstanding Loan Amount**"). If the repayment instalment due in accordance with Article 5.1 (*Repayment schedule*) hereof exceeds the Outstanding Loan Amount, such repayment instalment will be reduced to the level of the Outstanding Loan Amount and the difference will be allocated evenly to the repayment instalments still outstanding. In computing the Outstanding Loan Amount KfW reserves the right to consider disbursements from the Loan that are made within a period of 45 or fewer days before a Payment Date to determine the Outstanding Loan Amount only for the next ensuing Payment Date.
- 5.4 *Prepayment.* The following will apply to prepayments:
- a) *Right to prepayment.* Subject to the following paragraphs 5.4 b) (*Notification*) to 5.4 g) (*Offsetting*) hereof, the Borrower has the right to repay Loan amounts before the scheduled due date if this prepayment is at least in the amount of a repayment instalment pursuant to Article 5.1 (*Repayment schedule*) hereof.
 - b) *Notification.* Prepayment of a Loan amount pursuant to Article 5.4 a) (*Right to prepayment*) hereof is subject to notification of the prepayment by the Borrower to KfW no later than on the fifteenth Banking Day prior to the intended prepayment date. Such notice is irrevocable; it must specify the date and the amount of the prepayment and obligates the Borrower to pay to KfW the stated amount on the stated date.
 - c) *Prepayment Fee.* If the Borrower prepays a fixed interest Loan amount the Borrower will immediately pay to KfW on demand such amount as is necessary to compensate for any losses, expenses or costs incurred by KfW as a result of such prepayment (the "Prepayment Fee"). KfW will determine the amount of the Prepayment Fee and communicate it to the Borrower. The Prepayment Fee shall be determined as if no interest subsidies had been provided by the Federal Republic of Germany for the Programme.

- d) At the request of the Borrower KfW will provide the Borrower with an indication of the amount of the Prepayment Fee prior to the required irrevocable notification of the repayment pursuant to Article 5.4 b) (*Notification*) hereof.
 - e) *Amounts due.* Together with the prepayment pursuant to Article 5.4 a) (*Right to prepayment*) hereof, the Borrower will pay the following amounts:
 - (i) any Prepayment Fee due as a result of the prepayment pursuant to Article 5.4 c) (*Prepayment Fee*) hereof; and
 - (ii) all interest accrued on the prepaid Loan amount and any other payments still outstanding under this Agreement that have accrued until the date of the prepayment.
 - f) *Offsetting.* Article 5.2 (*Undisbursed Loan amounts*) hereof will apply *mutatis mutandis* to the offsetting of prepayments.
- 5.5 *Revised repayment schedule.* In the event that Article 5.3 (*Repayments in case of incomplete disbursement*) or Article 5.4 (*Prepayment*) hereof applies, KfW will send the Borrower a revised repayment schedule that will become an integral part of this Agreement and will replace the repayment schedule valid until such time.

6. Calculations and payments in general

- 6.1 *Calculation.* Interest, the Commitment Fee, default interest pursuant to Article 6.5 (*Default interest*) hereof, lump-sum compensation payments for overdue amounts pursuant to Article 6.6 (*Lump-sum compensation*) hereof, Non-Utilisation Fee and Prepayment Fee will be calculated on the basis of a 360-day year with thirty-day months.]
- 6.2 *Due date.* If a payment to be made in connection with this Agreement falls due on a date that is not a Banking Day, the Borrower must make such payment on the following Banking Day. If the following Banking Day falls within the next calendar month, such payment must be made on the last Banking Day of the current calendar month.

6.3 *Account number, time of crediting.*

The Borrower will be released from its payment obligations in connection with this Agreement if and to the extent that the respective amounts have been credited to KfW at its free disposal without any deductions in euros and no later than at 10.00 a.m. in Frankfurt am Main, Federal Republic of Germany, to KfW's account in Frankfurt am Main, Federal Republic of Germany, number IBAN DE 09 5002 0400 3102 5608 01 stating the due date as an additional reference ("Ref. YYYYMMDD").

6.4 *Counterclaims of the Borrower.* The Borrower is not entitled to assert any rights of retention or set-off or comparable rights against payment obligations under this Agreement unless such rights are recognised by declaratory judgment or are not being contested by KfW.

6.5 *Default interest.* If any repayment instalments or prepayments pursuant to Article 5.4 (*Prepayment*) hereof are not at the disposal of KfW when due, KfW may without prior reminder charge default interest at the rate of 200 basis points above the interest rate *per annum* set out in Article 4.1 (*Interest*) hereof for the period beginning on the due date and ending on the date on which such payments are credited to the account of KfW specified in Article 6.3 (*Account number, time of crediting*) hereof. Such default interest must be paid immediately upon KfW's first demand.

6.6 *Lump-sum compensation.* KfW may without prior reminder request lump-sum compensation on overdue amounts (with the exception of the repayment instalments and prepayments mentioned in Article 6.5 (*Default interest*) hereof) from the due date until the date of payment at a rate of 200 basis points above the Fixed Interest Rate *per annum* pursuant to Article 4.1 (*Interest*) hereof. The lump-sum compensation must be paid immediately upon KfW's first demand. The Borrower is free to demonstrate that no damages have occurred or that the damages were less than the lump-sum compensation.

6.7 *Offsetting.* KfW has the right to offset payments received against payments due under this Agreement or under other loan agreements concluded between KfW and the Borrower.

- 6.8 *Calculations made by KfW.* Absent manifest errors, the values calculated by KfW and calculations performed by KfW of amounts due in connection with this Loan Agreement constitute *prima-facie* evidence (*Anscheinsbeweis*).

7. Guarantee from the Federal Republic of Germany

KfW will have payment claims under this Agreement guaranteed by the Federal Republic of Germany prior to the first disbursement.

8. Illegality

If, in any applicable jurisdiction, it becomes unlawful for KfW to perform any of its obligations as contemplated by this Agreement or to fund or maintain the Loan, upon KfW notifying the Borrower

- a) the commitment of KfW will be immediately cancelled, and
- b) the Borrower shall repay the Loan in full on the date specified by KfW in the notice delivered to the Borrower (being no earlier than the last day of any applicable grace period permitted by law).

For the avoidance of doubt, any cancellation hereunder will be subject to Article 2.6 (*Non-Utilisation Fee*) and any repayment of the Loan hereunder constitutes a prepayment and will be subject to the provisions set out in Article 5.4 c) (*Prepayment Fee*) and f) (*Amounts due*).

9. Costs and public charges

- 9.1 *No deductions or withholdings.* The Borrower will make all payments under this Loan Agreement without any deductions for taxes, other public charges or other costs. In the event that the Borrower is obligated by law or for other reasons to make any such deductions or withholdings on payments, the payments made by the Borrower will increase by such amount as necessary for KfW to receive in full the amounts due under this Loan Agreement after deduction of taxes and charges.

9.2 *Costs.* The Borrower will bear all costs and expenses accruing in connection with the disbursement and repayment of the Loan, in particular remittance and transfer costs (including conversion fees), as well as all costs and expenses accruing in connection with the maintenance or enforcement of this Loan Agreement and of any other document related to this Loan Agreement as well as of all rights resulting therefrom.

9.3 *Taxes and other charges.* The Borrower will bear all taxes and other public charges accruing outside the Federal Republic of Germany in connection with the conclusion and execution of this Agreement. If KfW advances such taxes or charges, the Borrower will transfer them without delay upon request to KfW's account specified in Article 6.3 (*Account number, time of crediting*) hereof or to such other account as specified by KfW.

10. Special obligations

10.1 *Programme implementation and special information.* The Borrower, in this respect represented by the PCU

- a) will prepare, implement, operate and maintain the Programme in conformity with sound financial and technical practices, in compliance with environmental and social standards and substantially in accordance with the Programme conception agreed upon between the PCU and KfW;
- b) will assign the preparation and supervision of construction of the Programme to independent, qualified consulting engineers or consultants, and the implementation of the Project to qualified firms;
- c) will at all times comply with the procurement provisions stipulated in the Separate Agreement including, the respective procurement plan;
- d) will ensure the full financing of the Programme and furnish to KfW upon its request evidence proving that the costs not paid from this Loan are covered;
- e) will keep books and records or have books and records kept that unequivocally show all costs of goods and services required for the

Programme and clearly identify the goods and services financed from this Loan;

- f) will enable KfW and its agents at any time to inspect such books and records and any and all other documentation relevant to the implementation and operation of the Project, and to visit the Programme and all the installations related thereto;
- g) will furnish to KfW any and all such information and records on the Programme and its further progress as KfW may request;
- h) will, immediately and on its own initiative,
 - (i) forward to KfW any queries received by the Borrower from the OECD or its members under the so-called "Agreement for Untied ODA Credits Transparency" following the award of the contracts for the supplies and services to be financed from the Loan and will coordinate the reply to any such queries with KfW, and]
 - (ii) notify KfW of any and all circumstances that preclude or seriously jeopardise the implementation, the operation or the purpose of the Programme.

10.2 *Details of Programme implementation.* The PCU and KfW will determine the details pertaining to Article 10.1 (*Programme implementation and special information*) hereof by the Separate Agreement which shall also be signed as read and agreed by the Ministry of Finance and Economy, acting on behalf of the Borrower.

10.3 *Compliance Undertaking.* The Borrower undertakes to comply at all times with the obligations set out in Annex 2 (*Compliance Covenants*).

10.4 *Transport of supplies.* The provisions set forth in the Government Agreement, which are known to the Borrower, will apply to the transport of the supplies to be financed from the Loan.

10.5 *Pari passu ranking.* The Borrower warrants and represents that its obligations under this Agreement rank and will be serviced at least *pari passu* with all other unsecured and not subordinated External Debts, and the Borrower will ensure to the extent permitted by law that this ranking is

also assured for all future unsecured and not subordinated External Debt. In this Agreement, "**External Debt**" means an obligation of the Borrower which is:

- (iii) governed by a system of law other than the law of the Borrower; or
- (iv) payable in a currency other than the currency of the Borrower's country; or
- (v) payable to a person incorporated, domiciled, resident or with its head office or principal place of business outside the Borrower's country.

11. Termination of the Agreement

11.1 *Reasons for termination.* KfW may exercise the rights set out in Article 11.2 (*Legal consequences of the occurrence of a cause for termination*) hereof if a circumstance arises that constitutes good cause (*Wichtiger Grund*). These include, in particular, the following circumstances:

- a) the Borrower fails to perform payment obligations to KfW when due;
- b) obligations under this Agreement, the Accompanying Measures Grant Agreement, the Investment Grant Agreement, the SECO Grant Agreement, the Separate Agreement as well as any other legally binding additional agreements to this Agreement or the aforementioned agreements are violated;
- c) this Agreement or any part thereof no longer has a binding effect upon the Borrower or can no longer be enforced against the Borrower;
- d) any declaration, confirmation, information, representation or warranty considered by KfW to be essential for the granting and maintaining of the Loan proves to be false, misleading or incomplete;
- e) other extraordinary circumstances occur which delay or preclude the performance of obligations under this Agreement;
- f) the Borrower is unable to prove that the Loan amounts have been used for the stipulated purpose;

- g) the Borrower discontinues its payments to creditors, is insolvent or commences negotiations with one or more of the Borrower's creditors on a moratorium, waiver of debts outstanding, deferment of payments or discontinuation of the debt service;

11.2 *Legal consequences of the occurrence of a cause for termination.* If one of the events mentioned in Article 11.1 (*Reasons for termination*) hereof has occurred, KfW may immediately suspend disbursements under this Loan Agreement. If this event is not resolved within a period of five days (in the case of Article 11.1 a) hereof) or in all other cases of Article 11.1 (*Reasons for termination*) hereof within a period determined by KfW which, however, shall be at least 30 days, KfW may cancel this Loan Agreement in whole or in part with the consequence that its obligations under this Loan Agreement cease and KfW may demand the immediate repayment of all or part of the Outstanding Loan Amount together with the interest accrued and the remaining amounts owed under this Loan Agreement. Articles 6.5 (*Default interest*) and 6.6 (*Lump-sum compensation*) hereof apply to accelerated amounts *mutatis mutandis*.

11.3 *Compensation for damages.* If this Loan Agreement is terminated in full or in part the Borrower will pay Non-Utilisation Fee in accordance with Article 2.6 (*Non-Utilisation Fee*) and/or Prepayment Fee in accordance with Article 5.4 c) (*Prepayment Fee*).

12. Representation and statements

12.1 *Representation of the Borrower.* The Minister of Finance and Economy and such persons as designated by him or her to KfW and authorised by specimen signatures authenticated by him or her will represent the Borrower in all actions required for the implementation of the Loan Agreement. The power of representation will not expire until express revocation by the representative of the Borrower authorised at such time has been received by KfW.

- 12.2 *Addresses:* Declarations or notifications in connection with this Loan Agreement must be in writing. Any notice must be sent as an original. Any and all declarations or notifications made in connection with this Agreement must be sent to the following addresses:

For KfW: KfW
Postfach 11 11 41
60046 Frankfurt am Main
Germany

For the Borrower: Republic of Albania
Ministry of Finance and Economy
Blvd. Dëshmoret e Kombit No. 3
1001 Tirana, Albania

13. Publication and transfer of Programme-related information

- 13.1 *Publication of programme-related information by KfW.* To comply with internationally accepted principles of utmost transparency and efficiency in the development cooperation, KfW publishes selected information (including results of environmental and social categorization and assessment as well as ex post evaluation reports) about the Programme and its financing during pre-contractual negotiations, while the Programme-related agreement(s) is (are) being implemented and in the post-contractual stage (hereinafter referred to as the "**Entire Period**").

The information is published regularly on the website of KfW Development Bank (<http://transparenz.kfw-entwicklungsbank.de/en>).

The publication of information (either by KfW or third parties in accordance with Article 13.3 (*Transfer of programme related information to third parties and publication by these*) below) about the Programme and its financing does not include any contractual documentation or any sensitive financial or business-related detailed information about the parties involved in the Programme or its financing, such as

- a) information about internal financial data;
- b) business strategies;
- c) internal corporate guidelines and reports;

- d) personal data of natural persons;
- e) KfW's internal rating of the parties' financial position.

13.2 *Transfer of programme-related information to third parties.* KfW shares selected information about the Programme and its financing during the Entire Period with the entities mentioned below, particularly to ensure transparency and efficiency:

- a) subsidiaries of KfW;
- b) the Federal Republic of Germany and its competent bodies, authorities, institutions, agencies or entities;
- c) other implementing organisations involved in German bilateral development cooperation, particularly the Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH;
- d) international organisations involved in collecting statistical data and their members, especially the Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD) and its members;
- e) the State Secretariat for Economic Affairs SECO.

13.3 *Transfer of programme-related information to third parties and publication by these.* Furthermore, the Federal Republic of Germany has requested KfW to share selected information about the Programme and its financing throughout the Entire Period with the following entities, which publish the sections relevant to the purpose:

- a) Federal Republic of Germany for the purposes of the International Aid Transparency Initiative
(http://www.bmz.de/de/ministerium/zahlen_fakten/transparenz-fuer-mehr-Wirksamkeit/Transparenzstrategie/index.html)
- b) Germany Trade & Invest (GTAI) for the purposes of market information
(<http://www.gtai.de/GTAI/Navigation/DE/welcome.html>)
- c) OECD for the purpose of reporting financial flows in the framework of development cooperation (<http://www.oecd.org/>)

d) German Institute for Development Evaluation (DEval) for the purposes of evaluating the overall German development cooperation to ensure transparency and efficiency (<https://www.deval.org/en/>)

e) the State Secretariat for Economic Affairs SECO (<http://www.simap.ch>).

13.4 *Transfer of programme-related information to other third parties (including publication by these).* KfW further reserves the right to transfer (including for the purposes of publication) information about the Programme and its financing during the Entire Period to other third parties so as to safeguard legitimate interests.

The information is not transferred by KfW to other third parties if the legitimate interests of the Borrower in the information not being transferred outweigh KfW's interests in it being transferred. The legitimate interests of the Borrower particularly include the confidentiality of the sensitive information mentioned in Article 13.1 (*Publication of programme-related information by KfW*), which is excluded from publication.

Furthermore, KfW is entitled to transfer information to third parties if this is necessary due to statutory or regulatory requirements or to assert or defend claims or other legal rights in court or administrative proceedings.

14. General provisions

14.1 *Banking Day.* Means each day (other than a Saturday or Sunday), on which commercial banks are open for general business in Frankfurt am Main, Germany; provided that for the purposes of defining any repayment date and Payment Date in relation to a Loan provided hereunder and for determining any dates for disbursement or other payments thereunder, such day must in addition be a TARGET Day.

TARGET Day. Means any day on which the Trans-European Automated Real-time Gross Settlement Express Transfer System (TARGET) is open for payments.

14.2 *Place of performance.* The place of performance for all obligations under this Agreement is Frankfurt am Main, Federal Republic of Germany.

- 14.3 *Partial invalidity and gaps.* If any provision of this Loan Agreement is or becomes invalid, or if there is a gap in any of the provisions of this Agreement, this will not affect the validity of the remaining provisions hereof. The parties to this Loan Agreement will replace any invalid provision by a legally valid one which comes as close as possible to the spirit and purpose of the invalid provision. The parties will fill any gap in the provisions with a legally valid provision which comes as close as possible to the spirit and purpose of this Loan Agreement.
- 14.4 *Written form.* Any addenda and amendments to this Loan Agreement must be in writing. The parties may waive the written form requirement only in writing. The Minister of Finance and Economy is authorized to sign any amendment which prior to signing must be approved by the Council of Ministers. Amendments to this Agreement affecting only the availability period (Article 2.2) shall not require prior approval by the Council of Ministers.
- 14.5 *Assignment.* The Borrower may not assign or transfer, pledge or mortgage any claims from this Loan Agreement.
- 14.6 *Applicable law.* This Agreement is governed by German law.
- 14.7 *Limitation period.* All claims of KfW under this Loan Agreement expire after five years from the end of the year in which such claim has arisen and in which KfW has become aware of the circumstances constituting such claim or could have become aware of them without gross negligence.
- 14.8 *Waiver of immunity.* If and to the extent that the Borrower may now or in future in any jurisdiction claim immunity for itself or its assets and to the extent that a jurisdiction grants immunity to the Borrower and its assets from suit, execution, attachment or other legal process, the Borrower irrevocably agrees to waive such immunity for claims from and in connection with this Loan Agreement to the fullest extent permitted by the laws of such jurisdiction.

By way of exception, the Borrower does not waive any immunity as concerns the execution of any arbitral award, in respect of:

- (i) present or future “premises of the mission” as defined in Vienna Convention on Diplomatic Relations signed in 1961, present or future “consular premises” as defined in Vienna Convention on Consular Relations signed in 1963 or otherwise used by a diplomat or diplomatic mission of Albania;
- (ii) any immovable property which falls under of article 3, paragraph 1-3, of Albania Law no. 8743, dated 22.02.2001 “On the state immovable properties”;
- (iii) any monetary fund and/or amount that has already been due and paid at the moment of execution for fulfilling the obligations of the Republic of Albania under public law, international treaties, conventions and/or agreements signed by it;
- (iv) any fund or asset intended to public purpose in accordance with applicable mandatory provisions of international law and foreign law.

14.9 *Legal disputes.*

- a) *Arbitration.* All disputes arising out of or in connection with this Loan Agreement will be settled exclusively and finally by an arbitration tribunal. In this regard, the following will apply:
 - (i) The arbitration tribunal will consist of one or three arbitrators who will be appointed and will act in accordance with the Arbitration Rules of the International Chamber of Commerce (ICC) applicable from time to time.
 - (ii) The arbitration proceeding will be conducted in Frankfurt am Main. The language of the proceeding will be English.

- 14.10 Entry into force and effect. This Loan Agreement will not enter into force and effect until KfW has received the Borrower's written notice that the internal legal procedures to be fulfilled by the Borrower have been completed (date of receipt at KfW). KfW shall inform the Borrower of such receipt.

Should the Loan Agreement not have entered into force after six months after signing of this Loan Agreement, or any other deadline as may be agreed upon by KfW, KfW will, as of that date until the date of entry into force be entitled to unilaterally withdraw from the Loan Agreement and thus to terminate its pendency by sending a written notice to the Borrower.

Done in 2 (two) originals in the English language.

Frankfurt am Main, 29 December 2022

KfW

the Republic of Albania

Represented by the Ministry of
Finance and Economy

Name: Arne Gooss
Title: Head of Division Municipal Infrastructure
Southeast Europe & Turkey

Name: DELINA IBRAHIMAJ
Title: MINISTER OF FINANCE & ECONOMY

Name: Birt Horschke
Title: KfW Country Director

Annex 1

Disbursement schedule

Fastest possible Disbursement Schedule

Until the end of each disbursement period ("**Effective Date of End of Period**" in accordance with the list below) the Borrower may request disbursements only up to a level that does not exceed the cumulative sum of disbursements specified in the following table.

Period	Effective Date of Beginn of Period (incl.)	Effective Date of End of Period (excl.)	Maximum amount that may be disbursed up to the end of the period (cumulative) (all figures in Euro)
1	31.12.2022	01.01.2023	1.000.000,00
2	01.01.2023	01.07.2023	2.000.000,00
3	01.07.2023	01.01.2024	5.000.000,00
4	01.01.2024	01.07.2024	8.000.000,00
5	01.07.2024	01.01.2025	8.000.000,00
6	01.01.2025	01.07.2025	8.000.000,00
7	01.07.2025	01.01.2026	8.000.000,00
8	01.01.2026	01.07.2026	5.000.000,00
9	01.07.2026	01.01.2027	2.500.000,00
10	01.01.2027	01.10.2028	2.500.000,00

Annex 2

Compliance Covenants Borrower

1. DEFINITIONS

Coercive Practice: is the impairing or harming, or threatening to impair or harm, directly or indirectly, any person or the property of the person with a view to influence improperly the actions of a person.

Collusive Practice: is an arrangement between two or more persons designed to achieve an improper purpose, including to influence improperly the actions of another person.

Corrupt Practice: the promising, offering, giving, making, insisting on, receiving, accepting or soliciting, directly or indirectly, of any illegal payment or undue advantage of any nature, to or by any person, with the intention of influencing the actions of any person or causing any person to refrain from any action.

Fraudulent Practice: any action or omission, including misrepresentation that knowingly or recklessly misleads, or attempts to mislead, a person to obtain a financial benefit or to avoid an obligation.

Obstructive Practice: (i) deliberately destroying, falsifying, altering or concealing evidence material to the investigation or the making of false statements to investigators, in order to materially impede an official investigation into allegations of a Corrupt Practice, Fraudulent Practice, Coercive Practice or Collusive Practice, or threatening, harassing or intimidating any person to prevent it from disclosing its knowledge of matters relevant to the investigation or from pursuing the investigation, or (ii) acts intended to materially impede the exercise of KfW's access to contractually required information in connection with an official investigation into allegations of a Corrupt Practice, Fraudulent Practice, Coercive Practice or Collusive Practice.

Person: any natural person, legal entity, partnership or unincorporated association.

Sanctionable Practice: any Coercive Practice, Collusive Practice, Corrupt Practice, Fraudulent Practice or Obstructive Practice (as such terms are defined herein), which (i) is unlawful under German or other applicable law and (ii) which has, or potentially could have, a material legal or reputational effect on this Agreement between the Borrower and KfW or its implementation.

Sanctions: the economic, financial or trade sanctions laws, regulations, embargoes or restrictive measures administered, enacted or enforced by any Sanctioning Body.

Sanctioning Body: any of the United Nations Security Council, the European Union and the Federal Republic of Germany.

Sanctions List: any list of specially designated persons, groups or entities which are subject to Sanctions, as issued by any Sanctioning Body.

2. INFORMATION UNDERTAKING

The Borrower, acting through the PCU shall

- a) promptly make available to KfW on demand all relevant "know your customer" or similar information about the Borrower as KfW may request;
- b) promptly furnish to KfW on demand all Project related information and documents of the Borrower and its (sub)contracting and other related parties which KfW requires to fulfil its obligations to prevent any Sanctionable Practice, money laundering or/and terrorism financing as well as for the continuous monitoring of the business relationship with the Borrower which is necessary for this purpose;
- c) inform KfW, promptly and of its own accord, as soon as it becomes aware of, or suspects, any Sanctionable Practice, act of money laundering or/and terrorism financing related to the Project;
- d) furnish to KfW any and all such information and reports on the Project and its further progress as KfW may request for the purposes of this Annex; and
- e) enable KfW and its agents at any time to inspect all other Project related documentation of the Borrower and its (sub)contracting and other related parties, and to visit the Project and all installations related thereto for the purposes of this Annex.

3. REPRESENTATION AND WARRANTY

With regard to German law or the law of the country of the Borrower, the Borrower represents that none of the Persons acting in relation to the project on the Borrower's behalf has committed or is engaged in any Sanctionable Practice, money laundering or financing of terrorism.

The representation and warranty set forth in this Article is made for the first time by execution of this Agreement. It will be deemed to be repeated upon each drawing of the Loan and on each Interest Payment Date, in each case by reference to the circumstances prevailing at that date.

4. POSITIVE UNDERTAKINGS

The Borrower undertakes as soon as the Borrower or KfW becomes aware of, or suspects, any Sanctionable Practice, act of money laundering or financing of terrorism, to fully cooperate with KfW and its agents, in determining whether such compliance incident has occurred. The Borrower shall, in particular, respond promptly and in reasonable detail to any notice from KfW and shall furnish documentary support for such response upon KfW's request.

5. NEGATIVE UNDERTAKINGS

The Borrower will not enter into any transactions or engage in any other activities in relation to the Project that would constitute a breach of Sanctions.

DEKRET**Nr. 94, datë 3.7.2023****PËR SHPALLJE LIGJI**

Në mbështetje të nenit 84, pika 1 dhe nenit 93 të Kushtetutës,

DEKRETOJ:

Shpalljen e ligjit nr. 41/2023, “Për ratifikimin e marrëveshjes së huas ndërmjet Republikës së Shqipërisë (huamarrësi), përfaqësuar nga Ministria e Financave dhe Ekonomisë dhe KfW Frankfurt Am Main (KfW), për programin për menaxhim të qëndrueshëm dhe miqësor me klimën në sektorin e mbetjeve të ngurta”.

**PRESIDENT I REPUBLIKËS
SË SHQIPËRISË
Bajram Begaj**

**LIGJ
Nr. 42/2023**

**PËR PRANIMIN E PROTOKOLLIT PËR
NDRYSHIMIN E MARRËVESHJES
SË MARRAKESHIT PËR THEMELIMIN E
ORGANIZATËS BOTËRORE TË
TREGTISË, MARRËVESHJA PËR
SUBVENCIONET E PESHKIMIT**

Në mbështetje të neneve 78, 83, pika 1, dhe 121, pika 2, të Kushtetutës, me propozimin e Këshillit të Ministrave,

**KUVENDI
I REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË**

VENDOSI:

Neni 1

Pranimin e protokollit për ndryshimin e marrëveshjes së Marrakeshit për themelimin e Organizatës Botërore të Tregtisë, marrëveshja për subvencionet e peshkimit, sipas tekstit që i bashkëlidhet këtij ligji dhe është pjesë përbërëse e tij.

Neni 2

Ky ligj hyn në fuqi 15 ditë pas botimit në Fletoren Zyrtare.

Miratuar në datën 15.6.2023.

Shpallur me dekretin nr. 95, datë 3.7.2023, të Presidentit të Republikës së Shqipërisë, Bajram Begaj.

**Konferenca Ministrore
Sesioni i Dymbëdhjetë
Gjenevë, 12–15 qershor 2022**

**MARRËVESHJE MBI SUBVENCIONET
E PESHKIMIT
VENDIMI MINISTOR I DATËS
17 QERSHOR 2022**

*Konferenca Ministrore,
duke pasur parasysh* paragrafin 1 të nenit X të Marrëveshjes së Marrakeshit për Themelimin e Organizatës Botërore të Tregtisë (“Marrëveshja e OBT-së”);

duke sjellë ndërmend udhëzimin e dhënë Anëtarëve në Konferencën e Njëmbëdhjetë Ministrore të OBT-së, në vitin 2017, në Buenos Aires, se në Konferencën e ardhshme Ministrore duhet të miratohet një marrëveshje për disiplinat gjithëpërfshirëse dhe të efektshme, që ndalon forma të caktuara të subvencioneve të peshkimit që kontribuojnë në mbikapacitetin dhe mbipeshkimin, dhe eliminon subvencionet që kontribuojnë për peshkimin PPP, duke pranuar se trajtimi i veçantë dhe i diferencuar i përshtatshëm dhe i efektshëm për Anëtarët e vendeve në zhvillim dhe Anëtarët e vendeve më pak të zhvilluara duhet të jetë pjesë integrale e këtyre negociatave;

vendos si më poshtë:

1. Protokollin që ndryshon Marrëveshjen e OBT-së bashkëngjitur këtij vendimi miratohet dhe u dorëzohet Anëtarëve për pranim.

2. Protokollin është i hapur për pranim nga Anëtarët.

3. Protokollin hyn në fuqi në përputhje me dispozitat e paragrafit 3, të nenit X, të Marrëveshjes së OBT-së.

4. Pavarësisht nga neni 9.4 i Marrëveshjes për Subvencionet e Peshkimit, Grupi Negociator për

Rregullat do të vazhdojnë negociatat bazuar në çështjet e pazgjidhura në dokumentet WT/MIN(21)/W/5 dhe WT/MIN(22)/W/20, me synimin për t'i bërë rekomandime Konferencës së Trembëdhjetë Ministrore të OBT-së për dispozita shitesë që do të arrinin një marrëveshje gjithëpërfshirëse për subvencionet e peshkimit, duke përfshirë, përmes disiplinave të mëtejshme për forma të caktuara të peshkimit, subvencione që kontribuojnë në mbikapacitetin dhe mbipeshkimin, duke pranuar se trajtimi i veçantë dhe i diferencuar, i përshtatshëm dhe i efektshëm, për Anëtarët e vendeve në zhvillim dhe Anëtarët e vendeve më pak të zhvilluara duhet të jetë pjesë integrale e këtyre negociatave.

**BASHKËLIDHUR
PROTOKOLLI QË NDRYSHON
MARRËVESHJEN E MARRAKESHIT PËR
THEMELIMIN E ORGANIZATËS
BOTËRORE TË TREGTISË**

**MARRËVESHJE PËR SUBVENCIONET E
PESHKIMIT**

Anëtarët e Organizatës Botërore të Tregtisë;
duke pasur parasysh vendimin e Konferencës Ministrore në dokumentin WT/MIN(22)/33 – WT/L/1144, të miratuar në përputhje me paragrafin 1 të nenit X të Marrëveshjes së Marrakeshit për Themelimin e Organizatës Botërore të Tregtisë (“Marrëveshja e OBT-së”);

biën dakord si më poshtë:

1. Shtojca 1A e Marrëveshjes së OBT-së, me hyrjen në fuqi të këtij Protokoll, në zbatim të paragrafit 4, ndryshohet me prezantimin e Marrëveshjes për Subvencionet e Peshkimit, siç përcaktohet në aneksin e këtij Protokoll, që do të vendoset pas Marrëveshjes për Subvencionet dhe Masat Kundërbalancuese.

2. Nuk mund të bëhet asnjë rezervë në lidhje me asnjë nga dispozitat e këtij Protokoll.

3. Ky Protokoll është i hapur për pranim nga anëtarët.

4. Ky Protokoll hyn në fuqi në përputhje me paragrafin 3 të nenit X të Marrëveshjes së OBT-së.¹

¹ Për qëllimet e llogaritjes së pranimeve sipas nenit X:3 të Marrëveshjes së OBT-së, një instrument pranimi nga Bashkimi Evropian, për veten dhe në lidhje me Shtetet Anëtare të tij, konsiderohet si pranim nga një numër Anëtarësh të barabartë me

5. Ky Protokoll depozitohet pranë drejtorit të përgjithshëm të Organizatës Botërore të Tregtisë, i cili i jep menjëherë çdo Anëtar një kopje të vërtetuar të tij dhe njoftim për çdo pranim të tij në përputhje me paragrafin 3.

6. Ky Protokoll regjistrohet në përputhje me dispozitat e nenit 102 të Kartës së Kombeve të Bashkuara.

Bërë në Gjenevë, sot më shtatëmbëdhjetë qershor dy mijë e njëzet e dy, në një kopje të vetme në gjuhët angleze, frënge dhe spanjolle, ku secili tekst është autentik.

**SHTOJCË
MARRËVESHJE PËR SUBVENCIONET E
PESHKIMIT**

**Neni 1
Qëllimi**

Kjo Marrëveshje zbatohet për subvencionet, sipas kuptimit të nenit 1.1 të Marrëveshjes mbi Subvencionet dhe Masat Kundërbalancuese (Marrëveshja SCM), që janë specifike sipas kuptimit të nenit 2 të asaj Marrëveshjeje, për peshkimin e egër detar dhe aktivitetet e lidhura me peshkimin në det.^{2,3,4}

**Neni 2
Përkufizimet**

Për qëllimin e kësaj Marrëveshjeje:

a) “peshk” do të thotë të gjitha speciet e burimeve të gjalla detare, qofshin të përpunuara ose jo;

b) “peshkim” do të thotë kërkimi, tërheqja, gjetja, kapja, marrja ose vjelja e peshkut ose ndonjë aktivitet që në mënyrë të arsyeshme mund të pritet të rezultojë në tërheqjen, gjetjen, kapjen, marrjen ose vjeljen e peshkut;

numrin e Shteteve Anëtare të Bashkimit Evropian që janë anëtare të OBT-së.

² Për siguri më të madhe, akuakultura dhe peshkimi në ujërat e brendshme përjashtohen nga objekti i kësaj Marrëveshjeje.

³ Për siguri më të madhe, pagesat ndërqeveritare sipas marrëveshjeve për aksesin në peshkim, nuk konsiderohen si subvencione, sipas kuptimit të kësaj Marrëveshjeje.

⁴ Për siguri më të madhe, për qëllimet e kësaj Marrëveshjeje, një subvencion i atribuohet Anëtarit që e jep atë, pavarësisht nga flamuri ose regjistri i ndonjë mjeti lundrues të përfshirë ose shtetësia e marrësit.

c) “aktivitete të lidhura me peshkimin” do të thotë çdo operacion në mbështetje të ose për përgatitjen e peshkimit, duke përfshirë zbarkimin, paketimin, përpunimin, transferimin ose transportimin e peshqve që nuk janë zbarkuar më parë në një port, si dhe sigurimin e personelit, lëndës djegëse, pajisjeve dhe furnizimeve të tjera në det;

d) “mjet lundrues” do të thotë çdo mjet lundrues, anije e një lloji tjetër ose varkë e përdorur për, e pajisur për t’u përdorur për, ose e synuar për t’u përdorur për peshkim ose aktivitete të lidhura me peshkimin;

e) “operator” do të thotë pronari i një mjeti lundrues ose çdo person, i cili është përgjegjës për ose drejton ose kontrollon mjetin lundrues.

Neni 3

Subvencionet që kontribuojnë në peshkimin e paligjshëm, të paraportuar dhe të parregulluar⁵

3.1 Asnjë Anëtar nuk i jep ose mban ndonjë subvencion një mjeti lundrues ose operatori⁶ të përfshirë në peshkimin e paligjshëm, të paraportuar dhe të parregulluar (PPP) ose aktivitete të lidhura me peshkimin në mbështetje të peshkimit PPP.

3.2 Për qëllimet e nenit 3.1, një mjet lundrues ose operator konsiderohet se është i përfshirë në peshkimin PPP, nëse ndonjë nga sa vijon bën një përcaktim pohues të tij.^{7,8}

a) një Anëtar bregdetar, për aktivitetet në zonat nën juridiksionin e tij; ose

b) një Shtet Anëtar i flamurit, për aktivitetet e mjeteve lundruese që mbajnë flamurin e tij; ose

⁵ “Peshkimi i paligjshëm, i paraportuar dhe i parregulluar (PPP)” u referohet aktiviteteve të përcaktuara në paragrafin 3 të Planit Ndërkombëtar të Veprimit për Parandalimin, Pengimin dhe Eliminimin e Peshkimit të Paligjshëm, të Paraportuar dhe të Parregulluar, të miratuar nga Organizata e OKB-së për Ushqimin dhe Bujqësinë (FAO) në vitin 2001.

⁶ Për qëllimin e nenit 3, termi “operator” do të thotë operatori sipas kuptimit të nenit 2(e), në kohën e shkëlqes së peshkimit PPP. Për siguri më të madhe, ndalimi i dhënies ose i mbajtjes së subvencioneve për operatorët e përfshirë në peshkimin PPP zbatohet për subvencionet e dhëna për peshkimin dhe aktivitetet e lidhura me peshkimin në det.

⁷ Asgjë në këtë nen nuk interpretohet se detyron Anëtarët që të fillojnë hetimet e peshkimit PPP ose të marrin vendime lidhur me peshkimin PPP.

⁸ Asgjë në këtë nen nuk interpretohet se prek kompetencën e subjekteve të listuara sipas instrumenteve përkatëse ndërkombëtare ose se u jep të drejta të reja subjekteve të listuara në marrjen e vendimeve lidhur me peshkimin PPP.

c) një Organizatë ose Marrëveshje përkatëse Rajonale e Menaxhimit të Peshkimit (RFMO/A), në përputhje me rregullat dhe procedurat e RFMO/A dhe legjislacionin përkatës ndërkombëtar, duke përfshirë nëpërmjet dhënies së njoftimit në kohë dhe informacionit përkatës, në zonat dhe për speciet nën kompetencën e saj.

3.3 a) Vendimi pohues⁹ sipas nenit 3.2 i referohet konstatimit përfundimtar nga një Anëtar dhe/ose listimit përfundimtar nga një RFMO/A se një mjet lundrues ose operator është përfshirë në peshkimin PPP.

b) Për qëllimet e nenit 3.2(a), ndalimi sipas nenit 3.1 zbatohet kur vendimi nga një Anëtar bregdetar bazohet në informacionin përkatës faktik dhe Anëtari bregdetar i ka dhënë Shtetit Anëtar të flamurit dhe, nëse dihet, Anëtarit subvencionues, sa më poshtë:

i. njoftimin në kohë, nëpërmjet kanaleve të duhura, se një mjet lundrues ose operator është ndaluar përkohësisht, në pritje të hetimeve të mëtejshme për përfshirje në, ose se Anëtari bregdetar ka filluar një hetim për peshkimin PPP, duke përfshirë referencën për çdo informacion përkatës faktik, ligjet e zbatueshme, rregulloret, procedurat administrative ose masat e tjera përkatëse;

ii. mundësinë për të shkëmbyer informacionin përkatës¹⁰ përpara një vendimi, në mënyrë që të lejohet që një informacion i tillë të merret parasysh në vendimin përfundimtar. Anëtari bregdetar mund të specifikojë mënyrën dhe periudhën kohore kur duhet të kryhet një shkëmbim i tillë informacioni; dhe

iii. njoftimin e vendimit përfundimtar dhe të çdo sanksioni të zbatuar, duke përfshirë, nëse është e zbatueshme, kohëzgjatjen e tyre.

Anëtari bregdetar i njofton një vendim pohues Komitetit, të parashikuar në nenin 9.1 (i referuar në këtë Marrëveshje si “Komiteti”).

3.4 Kur vendos kohëzgjatjen e zbatimit të ndalimit në nenin 3.1, Anëtari subvencionues merr parasysh natyrën, shkallën dhe përsëritjen e peshkimit PPP, të kryer nga një mjet lundrues ose operator. Ndalimi në nenin 3.1 zbatohet të paktën

⁹ Asgjë në këtë nen nuk interpretohet se vonon ose ndikon në vlefshmërinë ose zbatueshmërinë e një vendimi të peshkimit PPP.

¹⁰ Për shembull, kjo mund të përfshijë mundësinë për të dialoguar ose për shkëmbimin e informacionit me shkrim, nëse kërkohet nga Shteti i flamurit ose Anëtari subvencionues.

për sa kohë që sanksioni¹¹ që rezulton nga vendimi që shkakton ndalimin mbetet në fuqi, ose të paktën për sa kohë që mjeti lundrues ose operatori është i listuar nga një RFMO/A, cilado qoftë më e gjata.

3.5 Anëtar i subvencionues njofton Komitetin, në përputhje me nenin 8.3, për masat e marra në përputhje me nenin 3.1.

3.6 Kur një Shtet Anëtar i portit njofton një Anëtar subvencionues se ka arsye të qarta për të besuar se një mjet lundrues në një nga portet e tij është përfshirë në peshkimin PPP, Anëtar i subvencionues i kushton vëmendjen e duhur informacionit të marrë dhe ndërmerr veprime të tilla, në lidhje me subvencionet e tij, siç i çmon të përshtatshme.

3.7 Çdo Anëtar ka ligjet, rregulloret dhe/ose procedurat administrative në funksionim, për të garantuar që subvencionet e përmendura në nenin 3.1 nuk jepen ose mbahen, duke përfshirë subvencione të tilla ekzistuese me hyrjen në fuqi të kësaj Marrëveshjeje.

3.8 Për një periudhë 2-vjeçare nga data e hyrjes në fuqi të kësaj Marrëveshjeje, subvencionet e dhëna ose të mbajtura nga Anëtarët e vendeve në zhvillim, duke përfshirë Anëtarët e vendeve më pak të zhvilluara (LDC), deri në dhe brenda zonës ekonomike ekskluzive (EEZ), përjashtohen nga veprimet e bazuara në nenet 3.1 dhe 10 të kësaj Marrëveshjeje.

Neni 4

Subvencionet lidhur me rezervat e mbipeshkimit

4.1 Asnjë Anëtar nuk jep ose mban subvencione për peshkimin ose aktivitetet e lidhura me peshkimin, në lidhje me një rezervë të mbipeshkimit.

4.2 Për qëllime të këtij neni, një rezervë peshku është e mbipeshkuar nëse pranohet si e mbipeshkuar nga Anëtar i bregdetar nën juridiksionin e të cilit po kryhet peshkimi ose nga një RFMO/A përkatëse, në zonat dhe për speciet nën kompetencën e tij, bazuar në provat shkencore më të mira të disponueshme për të.

¹¹ Ndërprerja e sanksioneve është siç parashikohet nga ligjet ose procedurat e autoritetit që ka marrë vendimin e përmendur në nenin 3.2.

4.3 Pavarësisht nga neni 4.1, një Anëtar mund të japë ose të mbajë subvencionet e përmendura në nenin 4.1, nëse subvencione të tilla ose masa të tjera zbatohen për të rindërtuar rezervën në një nivel biologjikisht të qëndrueshëm.¹²

4.4 Për një periudhë 2-vjeçare nga data e hyrjes në fuqi të kësaj Marrëveshjeje, subvencionet e dhëna ose të mbajtura nga Anëtarët e vendeve në zhvillim, duke përfshirë Anëtarët e LDC-së, deri dhe brenda EEZ-së, përjashtohen nga veprimet e bazuara në nenet 4.1 dhe 10 të kësaj Marrëveshjeje.

Neni 5

Subvencionet e tjera

5.1 Asnjë Anëtar nuk duhet të japë ose të mbajë subvencione të ofruara për peshkimin ose aktivitetet e lidhura me peshkimin jashtë juridiksionit të një Anëtar i bregdetar ose të një Joanëtar i bregdetar dhe jashtë kompetencës së një RFMO/A përkatëse.

5.2 Anëtar i duhet të tregojë kujdes të veçantë dhe të vetëpërmbahet si duhet kur jep subvencione për mjetet që nuk mbajnë flamurin e atij Anëtar i.

5.3 Anëtar i duhet të tregojë kujdes të veçantë dhe të vetëpërmbahet si duhet kur jep subvencione për peshkimin ose aktivitetet e lidhura me peshkimin, në lidhje me rezervat statusi i të cilave nuk dihet.

Neni 6

Dispozitat specifike për Anëtarët e LDC-së

Anëtar i duhet të vetëpërmbahet si duhet lidhur me ngritjen e çështjeve që përfshijnë një Anëtar të LDC-së dhe zgjidhjet e shqyrtuara duhet të marrin parasysh situatën specifike të Anëtarit të LDC-së të përfshirë, nëse ka.

¹² Për qëllimin e këtij paragrafi, një nivel biologjikisht i qëndrueshëm është niveli i përcaktuar nga një Anëtar i bregdetar që ka juridiksion mbi zonën ku zhvillohet peshkimi ose aktiviteti i lidhur me peshkimin, duke përdorur pika referimi si rendimenti maksimal i qëndrueshëm (MSY) ose pika të tjera referimi, në përpjesëtim me të dhënat e disponueshme për peshkimin ose nga një RFMO/A përkatëse, në zonat dhe për speciet nën kompetencën e tij.

Neni 7

Asistenca teknike dhe ndërtimi i kapaciteteve

Asistenca teknike e synuar dhe asistenca për ngritjen e kapaciteteve për Anëtarët e vendeve në zhvillim, duke përfshirë Anëtarët e LDC-së, ofrohet për qëllimin e zbatimit të disiplinave sipas kësaj Marrëveshjeje. Në mbështetje të kësaj ndihme do të krijohet një mekanizëm financimi vullnetar i OBT-së, në bashkëpunim me organizatat ndërkombëtare përkatëse, si Organizata e Kombeve të Bashkuara për Ushqimin dhe Bujqësinë (FAO) dhe Fondi Ndërkombëtar për Zhvillimin e Bujqësisë. Kontributet e Anëtarëve të OBT-së për mekanizmin do të jenë ekskluzivisht mbi bazë vullnetare dhe nuk do të përdorin burime të rregullta buxhetore.

Neni 8

Njoftimi dhe transparenca

8.1 Pa cenuar nenin 25 të Marrëveshjes SCM dhe për të forcuar dhe për të përmirësuar njoftimet për subvencionet e peshkimit dhe për të mundësuar një mbikëqyrje më të efektshme të zbatimit të angazhimeve të subvencioneve të peshkimit, çdo Anëtar:

a) jep informacionin e mëposhtëm si pjesë të njoftimit të tij të rregullt për subvencionet e peshkimit, sipas nenit 25 të Marrëveshjes SCM^{13, 14}: tipin ose llojin e aktivitetit të peshkimit për të cilin është dhënë subvencioni;

b) në masën që është e mundur, jep informacionin e mëposhtëm si pjesë të njoftimit të rregullt të subvencioneve të peshkimit, sipas nenit 25 të Marrëveshjes SCM^{13, 14}:

i. statusin e rezervave të peshkut në peshkimin për të cilin ofrohet subvencioni (p.sh. të

mbipeshkuar, të peshkuar në mënyrë maksimale të qëndrueshme ose të nënpeshkuar) dhe pikat e referencës të përdorura, dhe nëse këto rezerva ndahen¹⁵ me ndonjë Anëtar tjetër ose menaxhohen nga një RFMO/A;

ii. masat e ruajtjes dhe të menaxhimit në funksionim, për rezervat përkatëse të peshkut;

iii. kapacitetin e flotës në peshkimin për të cilin është dhënë subvencionimi;

iv. emrin dhe numrin e identifikimit të mjetit lundrues ose mjeteve lundruese të peshkimit që përfitojnë nga subvencionimi; dhe

v. të dhënat e kapjes sipas specieve ose grupeve të specieve në peshkimin për të cilin është dhënë subvencionimi.¹⁶

8.2 Çdo Anëtar njofton Komitetin me shkrim çdo vit për një listë të mjeteve lundruese dhe operatorëve që ai ka vendosur se janë përfshirë në peshkimin PPP.

8.3 Çdo Anëtar, brenda një viti nga data e hyrjes në fuqi të kësaj Marrëveshjeje, informon Komitetin për masat ekzistuese ose të marra për të garantuar zbatimin dhe administrimin e kësaj Marrëveshjeje, duke përfshirë hapat e ndërmarrë për zbatimin e ndalimeve të përcaktuara në nenet 3, 4 dhe 5. Çdo Anëtar informon më pas menjëherë Komitetin për çdo ndryshim në këto masa dhe masat e reja të marra për zbatimin e ndalimeve të përcaktuara në nenin 3.

8.4 Çdo Anëtar, brenda një viti nga data e hyrjes në fuqi të kësaj Marrëveshjeje, i jep Komitetit një përshkrim të regjimit të tij të peshkimit, duke iu referuar ligjeve, rregulloreve dhe procedurave administrative të tij në lidhje me këtë Marrëveshje dhe informon menjëherë Komitetin për çdo modifikim pas kësaj. Anëtari mund të përmbushë këtë detyrim duke i ofruar Komitetit një lidhje elektronike të përditësuar në faqen e internetit të anëtarit ose në faqe tjetër zyrtare të përshtatshme të internetit që vendos këtë informacion.

8.5 Anëtari mund të kërkojë informacion shtesë nga Anëtari njoftues në lidhje me njoftimet dhe informacionin e dhënë sipas këtij neni. Anëtari

¹³ Për qëllimin e nenit 8.1 Anëtarët japin këtë informacion si shtesë e të gjithë informacionit të kërkuar sipas nenit 25 të Marrëveshjes SCM dhe siç përcaktohet në çdo pyetësor të përdorur nga Komiteti SCM, për shembull G/SCM/6/Rev.1.

¹⁴ Për Anëtarët e LDC-së dhe Anëtarët e vendeve në zhvillim, me një përqindje vjetore të vëllimit global të prodhimit të kapjes detare që nuk tejkalon vlerën 0.8 për qind, sipas të dhënave më të fundit të publikuara të FAO-s, siç qarkullojnë nga Sekretariati i OBT-së, njoftimi i informacionit shtesë në këtë nënparagraf mund të bëhet çdo katër vjet.

¹⁵ Termi “rezerva të përbashkëta” u referohet rezervave që zhvillohen brenda EEZ-ve të dy ose më shumë Anëtarëve bregdetarë, ose të dyve brenda ZEE-së dhe në një zonë përtej dhe ngjitur me të.

¹⁶ Për peshkimin me shumë specie, në vend të kësaj një Anëtar mund të ofrojë të dhëna të tjera përkatëse dhe të disponueshme për peshkimin.

njoftues i përgjigjet asaj kërkesë sa më shpejt të jetë e mundur, me shkrim dhe në mënyrë gjithëpërfshirëse. Nëse një Anëtar çmon se nuk është dhënë njoftim ose informacion sipas këtij neni, anëtari mund ta sjellë çështjen në vëmendje të këtij Anëtari tjetër ose Komitetit.

8.6 Anëtarët i njoftojnë Komitetit me shkrim, me hyrjen në fuqi të kësaj Marrëveshjeje, çdo RFMO/A ku ata janë palë. Ky njoftim përbëhet, të paktën, nga teksti i instrumentit ligjor që krijon RFMO/A, zonën dhe speciet nën kompetencën e tij, informacionin mbi statusin e rezervave të peshkut të menaxhuar, përshkrimin e masave të ruajtjes dhe menaxhimit të tij, rregullat dhe procedurat që rregullojnë vendimet e tij lidhur me peshkimin PPP, dhe listat e përditësuara të mjeteve lundruese dhe/ose operatorëve që ka përcaktuar se kanë qenë të përfshirë në peshkimin PPP. Ky njoftim mund të paraqitet individualisht ose nga një grup Anëtarësh.¹⁷ Çdo ndryshim në këtë informacion i njoftohet menjëherë Komitetit. Sekretariati i Komitetit mban një listë të RFMO/as që njoftohet në përputhje me këtë nen.

8.7 Anëtarët pranojnë se njoftimi i një mase nuk cenon: a) statusin e tyre ligjor sipas GATT 1994, Marrëveshjes SCM ose kësaj Marrëveshjeje; b) efektet e masës sipas Marrëveshjes SCM; ose c) vetë natyrën e masës.

8.8 Asgjë në këtë nen nuk kërkon dhënien e informacionit konfidencial.

Neni 9

Angazhimet institucionale

9.1 Krijohet një Komitet për Subvencionet e Peshkimit, i përbërë nga përfaqësues nga secili prej Anëtarëve. Komiteti zgjedh kryetarin e tij dhe mbledhet jo më pak se dy herë në vit dhe ndryshe, siç parashikohet nga dispozitat përkatëse të kësaj Marrëveshjeje me kërkesë të çdo Anëtari. Komiteti kryen përgjegjësitë që i janë caktuar sipas kësaj Marrëveshjeje ose nga Anëtarët, dhe u jep Anëtarëve mundësinë për t'u konsultuar për çdo çështje që lidhet me funksionimin e kësaj Marrëveshjeje ose përparimin e objektivave të saj.

¹⁷ Ky detyrim mund të përmbushet duke ofruar një lidhje elektronike të përditësuar në faqen e internetit të Anëtarit njoftues ose në faqe tjetër zyrtare të përshtatshme të internetit që vendos këtë informacion.

Sekretariati i OBT-së vepron si sekretariati i Komitetit.

9.2 Komisioni shqyrton të gjithë informacionin e dhënë, sipas neneve 3 dhe 8 dhe këtij neni, jo më pak se çdo dy vjet.

9.3 Komiteti rishikon çdo vit zbatimin dhe funksionimin e kësaj Marrëveshjeje, duke marrë parasysh objektivat e saj. Komiteti informon çdo vit Këshillin për Tregtinë e Mallrave për zhvillimet gjatë periudhës së mbuluar nga këto rishikime.

9.4 Jo më vonë se pesë vjet pas datës së hyrjes në fuqi të kësaj Marrëveshjeje dhe çdo tre vjet më pas, Komiteti rishikon funksionimin e kësaj Marrëveshjeje, me synimin për të identifikuar të gjitha modifikimet e nevojshme, për të përmirësuar funksionimin e kësaj Marrëveshjeje, duke marrë parasysh objektivat e saj. Kur është e nevojshme, Komiteti mund t'i paraqesë Këshillit për Tregtinë e Mallrave propozime për të ndryshuar tekstin e kësaj Marrëveshjeje, duke pasur parasysh, ndër të tjera, përvojën e fituar në zbatimin e saj.

9.5 Komiteti mban kontakte të ngushta me FAO-n dhe me organizata të tjera ndërkombëtare përkatëse në fushën e menaxhimit të peshkimit, duke përfshirë RFMO/As përkatëse.

Neni 10

Zgjidhja e mosmarrëveshjeve

10.1 Dispozitat e neneve XXII dhe XXIII të GATT 1994, siç janë shtjelluar dhe zbatuar nga Mirëkuptimi për Zgjidhjen e Mosmarrëveshjeve (DSU), zbatohen për konsultimet dhe zgjidhjen e mosmarrëveshjeve sipas kësaj Marrëveshjeje, përveç rasteve kur parashikohet ndryshe këtu.¹⁸

10.2 Pa cenuar paragrafin 1, dispozitat e nenit 4 të Marrëveshjes SCM¹⁹ zbatohen për konsultimet dhe zgjidhjen e mosmarrëveshjeve, sipas neneve 3, 4 dhe 5 të kësaj Marrëveshjeje.

¹⁸ Nënparagrafët 1(b) dhe 1(c) të nenit XXIII të GATT 1994 dhe neni 26 i SCM-së nuk zbatohen për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve sipas kësaj Marrëveshjeje.

¹⁹ Për qëllime të këtij neni, termi “subvencionim i ndaluar” në nenin 4 të Marrëveshjes SCM u referohet subvencioneve që i nënshtrohen ndalimit në nenin 3, nenin 4 ose nenin 5 të kësaj Marrëveshjeje.

Neni 11

Dispozitat përfundimtare

11.1 Përveç siç parashikohet në nenet 3 dhe 4, asgjë në këtë Marrëveshje nuk pengon një Anëtar që të japë një subvencion për ndihmë në rast fatkeqësie²⁰, me kusht që subvencioni të jetë:

a) i kufizuar për lehtësimin e një fatkeqësie të veçantë;

b) i kufizuar në zonën gjeografike të prekur;

c) me kohë të kufizuar; dhe

d) në rastin e subvencioneve për rindërtim, të kufizuara në rivendosjen e peshkimit të prekur dhe/ose flotës së prekur në nivelin e tij para fatkeqësisë.

11.2 a) Kjo Marrëveshje, duke përfshirë çdo përfundim, rekomandim dhe vendim në lidhje me këtë Marrëveshje, nuk ka implikime ligjore në lidhje me pretendimet territoriale ose delimitimin e kufijve detarë.

b) Paneli i krijuar në zbatim të nenit 10 të kësaj Marrëveshjeje nuk jep asnjë përfundim në lidhje me ndonjë pretendim që do t'i kërkonte atij të bazonte përfundimet e tij mbi ndonjë pretendim territorial të pretenduar ose delimitim të kufijve detarë.²¹

11.3 Asgjë në këtë Marrëveshje nuk interpretohet ose zbatohet në një mënyrë që do të cenojë juridiksionin, të drejtat dhe detyrimet e Anëtarëve që rrjedhin nga e drejta ndërkombëtare, duke përfshirë të drejtën e detit.²²

11.4 Me përjashtim të rasteve kur parashikohet ndryshe, asgjë në këtë Marrëveshje nuk nënkupton se një Anëtar është i detyruar nga masat ose vendimet e, ose njeh ndonjë RFMO/As për të cilën ai nuk është palë ose jopalë bashkëpunuese.

11.5 Kjo Marrëveshje nuk modifikon ose anulon ndonjë të drejtë dhe detyrim, siç parashikohet nga Marrëveshja SCM.

Neni 12

Ndërprerja e marrëveshjes nëse nuk miratohen disiplina gjithëpërfshirëse

Nëse disiplinat gjithëpërfshirëse nuk miratohen brenda katër viteve nga hyrja në fuqi e kësaj Marrëveshjeje dhe nëse nuk vendoset ndryshe nga Këshilli i Përgjithshëm, kjo Marrëveshje ndërpritet menjëherë.

²⁰ Për siguri më të madhe, kjo dispozitë nuk zbatohet për krizat ekonomike apo financiare.

²¹ Ky kufizim zbatohet edhe për një arbitër të krijuar në përputhje me nenin 25 të Mirëkuptimit për Zgjidhjen e Mosmarrëveshjeve.

²² Përfshirë rregullat dhe procedurat e RFMO/As.

**Ministerial Conference
Twelfth Session
Geneva, 12-15 June 2022**

AGREEMENT ON FISHERIES SUBSIDIES

MINISTERIAL DECISION OF 17 JUNE 2022

The Ministerial Conference;

Having regard to paragraph 1 of Article X of the Marrakesh Agreement Establishing the World Trade Organization (the "WTO Agreement");

Recalling the mandate given to Members at the Eleventh WTO Ministerial Conference in 2017 in Buenos Aires that the next Ministerial Conference should adopt an agreement on comprehensive and effective disciplines that prohibits certain forms of fisheries subsidies that contribute to overcapacity and overfishing, and eliminates subsidies that contribute to IUU-fishing recognizing that appropriate and effective special and differential treatment for developing country Members and least developed country Members should be an integral part of these negotiations.

Decides as follows:

1. The Protocol amending the WTO Agreement attached to this Decision is hereby adopted and submitted to the Members for acceptance.
2. The Protocol shall hereby be open for acceptance by Members.
3. The Protocol shall enter into force in accordance with the provisions of paragraph 3 of Article X of the WTO Agreement.
4. Notwithstanding Article 9.4 of the Agreement on Fisheries Subsidies, the Negotiating Group on Rules shall continue negotiations based on the outstanding issues in documents WT/MIN(21)/W/5 and WT/MIN(22)/W/20 with a view to making recommendations to the Thirteenth WTO Ministerial Conference for additional provisions that would achieve a comprehensive agreement on fisheries subsidies, including through further disciplines on certain forms of fisheries subsidies that contribute to overcapacity and overfishing, recognizing that appropriate and effective special and differential treatment for developing country Members and least developed country Members should be an integral part of these negotiations.

ATTACHMENT**PROTOCOL AMENDING THE MARRAKESH AGREEMENT ESTABLISHING
THE WORLD TRADE ORGANIZATION****AGREEMENT ON FISHERIES SUBSIDIES**

Members of the World Trade Organization;

Having regard to the Decision of the Ministerial Conference in document WT/MIN(22)/33 – WT/L/1144 adopted pursuant to paragraph 1 of Article X of the Marrakesh Agreement Establishing the World Trade Organization ("the WTO Agreement");

Hereby agree as follows:

1. Annex 1A to the WTO Agreement shall, upon entry into force of this Protocol pursuant to paragraph 4, be amended by the insertion of the Agreement on Fisheries Subsidies, as set out in the Annex to this Protocol, to be placed after the Agreement on Subsidies and Countervailing Measures.
2. No reservations may be made in respect of any of the provisions of this Protocol.
3. This Protocol is hereby open for acceptance by Members.
4. This Protocol shall enter into force in accordance with paragraph 3 of Article X of the WTO Agreement.¹
5. This Protocol shall be deposited with the Director-General of the World Trade Organization who shall promptly furnish to each Member a certified copy thereof and a notification of each acceptance thereof pursuant to paragraph 3.
6. This Protocol shall be registered in accordance with the provisions of Article 102 of the Charter of the United Nations.

Done at Geneva this seventeenth day of June two thousand and twenty-two, in a single copy in the English, French and Spanish languages, each text being authentic.

¹ For the purposes of calculation of acceptances under Article X:3 of the WTO Agreement, an instrument of acceptance by the European Union for itself and in respect of its Member States shall be counted as acceptance by a number of Members equal to the number of Member States of the European Union which are Members to the WTO.

ANNEX**AGREEMENT ON FISHERIES SUBSIDIES****ARTICLE 1: SCOPE**

This Agreement applies to subsidies, within the meaning of Article 1.1 of the Agreement on Subsidies and Countervailing Measures (SCM Agreement) that are specific within the meaning of Article 2 of that Agreement, to marine wild capture fishing and fishing related activities at sea.^{1, 2, 3}

ARTICLE 2: DEFINITIONS

For the purpose of this Agreement:

- (a) "fish" means all species of living marine resources, whether processed or not;
- (b) "fishing" means searching for, attracting, locating, catching, taking or harvesting fish or any activity which can reasonably be expected to result in the attracting, locating, catching, taking or harvesting of fish;
- (c) "fishing related activities" means any operation in support of, or in preparation for, fishing, including the landing, packaging, processing, transshipping or transporting of fish that have not been previously landed at a port, as well as the provisioning of personnel, fuel, gear and other supplies at sea;
- (d) "vessel" means any vessel, ship of another type or boat used for, equipped to be used for, or intended to be used for, fishing or fishing related activities;
- (e) "operator" means the owner of a vessel, or any person, who is in charge of or directs or controls the vessel.

¹ For greater certainty, aquaculture and inland fisheries are excluded from the scope of this Agreement.

² For greater certainty, government-to-government payments under fisheries access agreements shall not be deemed to be subsidies within the meaning of this Agreement.

³ For greater certainty, for the purposes of this Agreement, a subsidy shall be attributable to the Member conferring it, regardless of the flag or registry of any vessel involved or the nationality of the recipient.

**ARTICLE 3: SUBSIDIES CONTRIBUTING TO
ILLEGAL, UNREPORTED AND UNREGULATED FISHING⁴**

3.1 No Member shall grant or maintain any subsidy to a vessel or operator⁵ engaged in illegal, unreported and unregulated (IUU) fishing or fishing related activities in support of IUU fishing.

3.2 For purposes of Article 3.1, a vessel or operator shall be considered to be engaged in IUU fishing if an affirmative determination thereof is made by any of the following^{6,7}:

- (a) a coastal Member, for activities in areas under its jurisdiction; or
 - (b) a flag State Member, for activities by vessels flying its flag; or
 - (c) a relevant Regional Fisheries Management Organization or Arrangement (RFMO/A), in accordance with the rules and procedures of the RFMO/A and relevant international law, including through the provision of timely notification and relevant information, in areas and for species under its competence.
- 3.3 (a) An affirmative determination⁸ under Article 3.2 refers to the final finding by a Member and/or the final listing by an RFMO/A that a vessel or operator has engaged in IUU fishing.
- (b) For purposes of Article 3.2(a), the prohibition under Article 3.1 shall apply where the determination by the coastal Member is based on relevant factual information and the coastal Member has provided to the flag State Member and, if known, the subsidizing Member, the following:
- (i) timely notification, through appropriate channels, that a vessel or operator has been temporarily detained pending further investigation for engagement in, or that the coastal Member has initiated an investigation for, IUU fishing including reference to any relevant factual information, applicable laws, regulations, administrative procedures, or other relevant measures;
 - (ii) an opportunity to exchange relevant information⁹ prior to a determination, so as to allow such information to be considered in the final determination. The coastal Member may specify the manner and time period in which such information exchange should be carried out; and
 - (iii) notification of the final determination, and of any sanctions applied, including, if applicable, their duration.

The coastal Member shall notify an affirmative determination to the Committee provided for in Article 9.1 (referred to in this Agreement as "the Committee").

⁴ "Illegal, unreported and unregulated (IUU) fishing" refers to activities set out in paragraph 3 of the *International Plan of Action to Prevent, Deter and Eliminate Illegal, Unreported and Unregulated Fishing* adopted by the UN Food and Agriculture Organization (FAO) in 2001.

⁵ For the purpose of Article 3, the term "operator" means the operator within the meaning of Article 2(e) at the time of the IUU fishing infraction. For greater certainty, the prohibition on granting or maintaining subsidies to operators engaged in IUU fishing applies to subsidies provided to fishing and fishing related activities at sea.

⁶ Nothing in this Article shall be interpreted to obligate Members to initiate IUU fishing investigations or make IUU fishing determinations.

⁷ Nothing in this Article shall be interpreted as affecting the competence of the listed entities under relevant international instruments or granting new rights to the listed entities in making IUU fishing determinations.

⁸ Nothing in this Article shall be interpreted to delay, or affect the validity or enforceability of, an IUU fishing determination.

⁹ For example, this may include an opportunity to dialogue or for written exchange of information if requested by the flag State or subsidizing Member.

3.4 The subsidizing Member shall take into account the nature, gravity, and repetition of IUU fishing committed by a vessel or operator when setting the duration of application of the prohibition in Article 3.1. The prohibition in Article 3.1 shall apply at least as long as the sanction¹⁰ resulting from the determination triggering the prohibition remains in force, or at least as long as the vessel or operator is listed by an RFMO/A, whichever is the longer.

3.5 The subsidizing Member shall notify the measures taken pursuant to Article 3.1 to the Committee in accordance with Article 8.3.

3.6 Where a port State Member notifies a subsidizing Member that it has clear grounds to believe that a vessel in one of its ports has engaged in IUU fishing, the subsidizing Member shall give due regard to the information received and take such actions in respect of its subsidies as it deems appropriate.

3.7 Each Member shall have laws, regulations and/or administrative procedures in place to ensure that subsidies referred to in Article 3.1, including such subsidies existing at the entry into force of this Agreement, are not granted or maintained.

3.8 For a period of 2 years from the date of entry into force of this Agreement, subsidies granted or maintained by developing country Members, including least-developed country (LDC) Members, up to and within the exclusive economic zone (EEZ) shall be exempt from actions based on Articles 3.1 and 10 of this Agreement.

ARTICLE 4: SUBSIDIES REGARDING OVERFISHED STOCKS

4.1 No Member shall grant or maintain subsidies for fishing or fishing related activities regarding an overfished stock.

4.2 For the purpose of this Article, a fish stock is overfished if it is recognized as overfished by the coastal Member under whose jurisdiction the fishing is taking place or by a relevant RFMO/A in areas and for species under its competence, based on best scientific evidence available to it.

4.3 Notwithstanding Article 4.1, a Member may grant or maintain subsidies referred to in Article 4.1 if such subsidies or other measures are implemented to rebuild the stock to a biologically sustainable level.¹¹

4.4 For a period of 2 years from the date of entry into force of this Agreement, subsidies granted or maintained by developing country Members, including LDC Members, up to and within the EEZ shall be exempt from actions based on Articles 4.1 and 10 of this Agreement.

ARTICLE 5: OTHER SUBSIDIES

5.1 No Member shall grant or maintain subsidies provided to fishing or fishing related activities outside of the jurisdiction of a coastal Member or a coastal non-Member and outside the competence of a relevant RFMO/A.

5.2 A Member shall take special care and exercise due restraint when granting subsidies to vessels not flying that Member's flag.

5.3 A Member shall take special care and exercise due restraint when granting subsidies to fishing or fishing related activities regarding stocks the status of which is unknown.

¹⁰ Termination of sanctions is as provided for under the laws or procedures of the authority having made the determination referred to in Article 3.2.

¹¹ For the purpose of this paragraph, a biologically sustainable level is the level determined by a coastal Member having jurisdiction over the area where the fishing or fishing related activity is taking place, using reference points such as maximum sustainable yield (MSY) or other reference points, commensurate with the data available for the fishery; or by a relevant RFMO/A in areas and for species under its competence.

ARTICLE 6: SPECIFIC PROVISIONS FOR LDC MEMBERS

A Member shall exercise due restraint in raising matters involving an LDC Member and solutions explored shall take into consideration the specific situation of the LDC Member involved, if any.

ARTICLE 7: TECHNICAL ASSISTANCE AND CAPACITY BUILDING

Targeted technical assistance and capacity building assistance to developing country Members, including LDC Members, shall be provided for the purpose of implementation of the disciplines under this Agreement. In support of this assistance, a voluntary WTO funding mechanism shall be established in cooperation with relevant international organizations such as the Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) and International Fund for Agricultural Development. The contributions of WTO Members to the mechanism shall be exclusively on a voluntary basis and shall not utilize regular budget resources.

ARTICLE 8: NOTIFICATION AND TRANSPARENCY

8.1 Without prejudice to Article 25 of the SCM Agreement and in order to strengthen and enhance notifications of fisheries subsidies, and to enable more effective surveillance of the implementation of fisheries subsidies commitments, each Member shall

- (a) provide the following information as part of its regular notification of fisheries subsidies under Article 25 of the SCM Agreement^{12,13}: type or kind of fishing activity for which the subsidy is provided;
- (b) to the extent possible, provide the following information as part of its regular notification of fisheries subsidies under Article 25 of the SCM Agreement^{12,13}:
 - (i) status of the fish stocks in the fishery for which the subsidy is provided (e.g. overfished, maximally sustainably fished, or underfished) and the reference points used, and whether such stocks are shared¹⁴ with any other Member or are managed by an RFMO/A;
 - (ii) conservation and management measures in place for the relevant fish stock;
 - (iii) fleet capacity in the fishery for which the subsidy is provided;
 - (iv) name and identification number of the fishing vessel or vessels benefitting from the subsidy; and
 - (v) catch data by species or group of species in the fishery for which the subsidy is provided.¹⁵

8.2 Each Member shall notify the Committee in writing on an annual basis of a list of vessels and operators that it has affirmatively determined as having been engaged in IUU fishing.

¹² For the purpose of Article 8.1, Members shall provide this information in addition to all the information required under Article 25 of the SCM Agreement and as stipulated in any questionnaire utilized by the SCM Committee, for example G/SCM/6/Rev.1.

¹³ For LDC Members, and developing country Members with an annual share of the global volume of marine capture production not exceeding 0.8 per cent as per the most recent published FAO data as circulated by the WTO Secretariat, the notification of the additional information in this subparagraph may be made every four years.

¹⁴ The term "shared stocks" refers to stocks that occur within the EEZs of two or more coastal Members, or both within the EEZ and in an area beyond and adjacent to it.

¹⁵ For multispecies fisheries, a Member instead may provide other relevant and available catch data.

8.3 Each Member shall, within one year of the date of entry into force of this Agreement, inform the Committee of measures in existence or taken to ensure the implementation and administration of this Agreement, including the steps taken to implement prohibitions set out in Articles 3, 4 and 5. Each Member shall also promptly inform the Committee of any changes to such measures thereafter, and new measures taken to implement the prohibitions set out in Article 3.

8.4 Each Member shall, within one year of the date of entry into force of this Agreement, provide to the Committee a description of its fisheries regime with references to its laws, regulations and administrative procedures relevant to this Agreement, and promptly inform the Committee of any modifications thereafter. A Member may meet this obligation by providing to the Committee an up-to-date electronic link to the Member's or other appropriate official web page that sets out this information.

8.5 A Member may request additional information from the notifying Member regarding the notifications and information provided under this Article. The notifying Member shall respond to that request as quickly as possible in writing and in a comprehensive manner. If a Member considers that a notification or information under this Article has not been provided, the Member may bring the matter to the attention of such other Member or to the Committee.

8.6 Members shall notify to the Committee in writing, upon entry into force of this Agreement, any RFMO/A to which they are parties. This notification shall consist of, at least, the text of the legal instrument instituting the RFMO/A, the area and species under its competence, the information on the status of the managed fish stocks, a description of its conservation and management measures, the rules and procedures governing its IUU fishing determinations, and the updated lists of vessels and/or operators that it has determined as having been engaged in IUU fishing. This notification may be presented either individually or by a group of Members.¹⁶ Any changes to this information shall be notified promptly to the Committee. The Secretariat to the Committee shall maintain a list of RFMO/As notified pursuant to this Article.

8.7 Members recognize that notification of a measure does not prejudice (a) its legal status under GATT 1994, the SCM Agreement, or this Agreement; (b) the effects of the measure under the SCM Agreement; or (c) the nature of the measure itself.

8.8 Nothing in this Article requires the provision of confidential information.

ARTICLE 9: INSTITUTIONAL ARRANGEMENTS

9.1 There is hereby established a Committee on Fisheries Subsidies composed of representatives from each of the Members. The Committee shall elect its own Chair and shall meet not less than twice a year and otherwise as envisaged by relevant provisions of this Agreement at the request of any Member. The Committee shall carry out responsibilities as assigned to it under this Agreement or by the Members and it shall afford Members the opportunity of consulting on any matter relating to the operation of this Agreement or the furtherance of its objectives. The WTO Secretariat shall act as the secretariat to the Committee.

9.2 The Committee shall examine all information provided pursuant to Articles 3 and 8 and this Article not less than every two years.

9.3 The Committee shall review annually the implementation and operation of this Agreement, taking into account the objectives thereof. The Committee shall inform annually the Council for Trade in Goods of developments during the period covered by such reviews.

¹⁶ This obligation can be met by providing an up-to-date electronic link to the notifying Member's or other appropriate official web page that sets out this information.

9.4 Not later than five years after the date of entry into force of this Agreement and every three years thereafter, the Committee shall review the operation of this Agreement with a view to identifying all necessary modifications to improve the operation of this Agreement, taking into account the objectives thereof. Where appropriate, the Committee may submit to the Council for Trade in Goods proposals to amend the text of this Agreement having regard, inter alia, to the experience gained in its implementation.

9.5 The Committee shall maintain close contact with the FAO and with other relevant international organizations in the field of the fisheries management, including relevant RFMO/As.

ARTICLE 10: DISPUTE SETTLEMENT

10.1 The provisions of Articles XXII and XXIII of the GATT 1994 as elaborated and applied by the Dispute Settlement Understanding (DSU) shall apply to consultations and the settlement of disputes under this Agreement, except as otherwise specifically provided herein.¹⁷

10.2 Without prejudice to paragraph 1, the provisions of Article 4 of the SCM Agreement¹⁸ shall apply to consultations and the settlement of disputes under Articles 3, 4 and 5 of this Agreement.

ARTICLE 11: FINAL PROVISIONS

11.1 Except as provided in Articles 3 and 4, nothing in this Agreement shall prevent a Member from granting a subsidy for disaster¹⁹ relief, provided that the subsidy is:

- (a) limited to the relief of a particular disaster;
- (b) limited to the affected geographic area;
- (c) time-limited; and
- (d) in the case of reconstruction subsidies, limited to restoring the affected fishery, and/or the affected fleet to its pre-disaster level.

11.2 (a) This Agreement, including any findings, recommendations, and awards with respect to this Agreement, shall have no legal implications regarding territorial claims or delimitation of maritime boundaries.

- (b) A panel established pursuant to Article 10 of this Agreement shall make no findings with respect to any claim that would require it to base its findings on any asserted territorial claims or delimitation of maritime boundaries.²⁰

11.3 Nothing in this Agreement shall be construed or applied in a manner which will prejudice the jurisdiction, rights and obligations of Members, arising under international law, including the law of the sea.²¹

11.4 Except as otherwise provided, nothing in this Agreement shall imply that a Member is bound by measures or decisions of, or recognizes, any RFMO/As of which it is not a party or a cooperating non-party.

¹⁷ Subparagraphs 1(b) and 1(c) of Article XXIII of the GATT 1994 and Article 26 of the DSU shall not apply to the settlement of disputes under this Agreement.

¹⁸ For purposes of this Article, the term "prohibited subsidy" in Article 4 of the SCM Agreement refers to subsidies subject to prohibition in Article 3, Article 4 or Article 5 of this Agreement.

¹⁹ For greater certainty, this provision does not apply to economic or financial crises.

²⁰ This limitation shall also apply to an arbitrator established pursuant to Article 25 of the Dispute Settlement Understanding.

²¹ Including rules and procedures of RFMO/As.

11.5 This Agreement does not modify or nullify any rights and obligations as provided by the SCM Agreement.

ARTICLE 12: TERMINATION OF AGREEMENT IF COMPREHENSIVE DISCIPLINES ARE NOT ADOPTED

If comprehensive disciplines are not adopted within four years of the entry into force of this Agreement, and unless otherwise decided by the General Council, this Agreement shall stand immediately terminated.

DEKRET Nr. 95, datë 3.7.2023

PËR SHPALLJE LIGJI

Në mbështetje të nenit 84, pika 1 dhe nenit 93 të Kushtetutës,

DEKRETOJ:

Shpalljen e ligjit nr. 42/2023, “Për pranimin e protokollit për ndryshimin e Marrëveshjes së Marrakeshit për themelimin e Organizatës Botërore të Tregtisë, marrëveshja për subvencionet e peshkimit”.

PRESIDENT I REPUBLIKËS
SË SHQIPËRISË
Bajram Begaj

LIGJ Nr. 43/2023

PËR QEVERISJEN ELEKTRONIKE

Në mbështetje të neneve 78 dhe 83, pika 1, të Kushtetutës, me propozimin e Këshillit të Ministrave,

KUVENDI
I REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË

VENDOSI:

KREU I
DISPOZITA TË PËRGJITHSHME

Neni 1 Qëllimi i ligjit

Qëllimi i këtij ligji është përcaktimi i të drejtave, detyrimeve dhe përgjegjësisë të autoriteteve publike

dhe/ose subjekteve private në lidhje me krijimin, zhvillimin dhe menaxhimin e sistemeve të infrastrukturës së informacionit, detyrimin e autoriteteve publike dhe/ose subjekteve private në zbatimin e standardeve të teknologjisë së informacionit, përcaktimin e rregullave për krijimin dhe ofrimin e shërbimeve elektronike në Republikën e Shqipërisë, si dhe aksesin, përpunimin e protokollimin e dokumentit elektronik.

Neni 2 Objekti i ligjit

Ky ligj përcakton:

- a) parimet e përgjithshme të qeverisjes elektronike;
- b) detyrimet e autoriteteve publike dhe subjekteve private në ofrimin e shërbimeve elektronike;
- c) të drejtat e personave fizikë, subjekteve private dhe autoriteteve publike për të komunikuar me njëri-tjetrin përmes teknologjisë së informacionit;
- ç) funksionimin dhe ndërveprimin midis autoriteteve publike e subjekteve private për qeverisjen elektronike;
- d) infrastrukturën e shërbimeve elektronike;
- dh) sistemin e administrimit dhe protokollit të dokumentit elektronik për institucionet e administratës shtetërore në nivel qendror dhe vendor.

Neni 3 Fusha e veprimit

1. Ky ligj zbatohet nga autoritetet publike dhe subjektet private për ushtrimin e kompetencave të tyre në ofrimin e shërbimeve publike në rrugë

elektronike përmes përdorimit të sistemeve dhe rrjeteve të informacionit.

2. Ky ligj mundëson ofrimin në rrugë elektronike të shërbimeve publike për marrjen / përfitim të cilave nuk kërkohet domosdoshmërisht paraqitja fizike e kërkuarit.

3. Ky ligj nuk zbatohet për rrjetet e komunikimeve elektronike dhe/ose shërbimeve të komunikimeve elektronike për publikun, që rregullohen sipas ligjit të komunikimeve elektronike në Republikën e Shqipërisë.

Neni 4

Përkufizime

Në kuptim të këtij ligji, termet e mëposhtëm kanë këto kuptime:

1. “AKSHIP” është Agjencia Kombëtare e Shoqërisë së Informacionit.

2. “Kërkuar” është çdo person fizik, subjekt privat apo autoritet publik që paraqet kërkesën elektronikisht në platformën qeveritare “e-Albania”.

3. “Autentifikimi” ka të njëjtin kuptim me atë të ligjit për identifikimin elektronik dhe shërbimet e besuara.

4. “Autoritet publik” ka të njëjtin kuptim me atë të ligjit për të drejtën e informimit.

5. “Autoriteti rregullator koordinues (ARK) i bazave të të dhënave shtetërore” është AKSHI.

6. “Blockchain” është teknologjia e regjistrave të shpërndarë në ndërtimin e një sistemi TIK.

7. “Cilësi dokumentare” nënkupton informacionin detyrues që i bashkëlidhet ose shoqëron dokumentin elektronik, të tillë si: nënshkrimi elektronik, koha e krijimit, emri i krijuesit dhe të dhëna të tjera që krijohen së bashku me dokumentin elektronik, me qëllim regjistrimin, ruajtjen e autenticitetit, tërësinë dhe vlefshmërinë e dokumentit elektronik përgjatë ciklit të dokumentimit.

8. “Cikël i dokumentit” nënkupton qarkullimin e dokumentit elektronik nga çasti i krijimit deri tek arkivimi ose asgjësimi i tij.

9. “Dokument elektronik” ka të njëjtin kuptim me atë të ligjit për identifikimin elektronik dhe shërbimet e besuara.

10. “Dokument shoqëruar” është dokumenti i cili merret elektronikisht nëpërmjet SMDE-së nga

një autoritet publik prej një autoriteti tjetër publik, si nevojë e përmbushjes së ofrimit të shërbimit.

11. “DLT” ose “Teknologjia e regjistrat të shpërndarë” ka të njëjtin kuptim si në ligjin për tregjet financiare të bazuara në teknologjinë e regjistrave të shpërndarë.

12. “E-Rezidenca” është rezidenca virtuale që i jep të drejtë çdo shtetasi të huaj të regjistrohet si rezident në distancë për Republikën e Shqipërisë dhe të kryejë të gjitha proceset e nevojshme të të bërit biznes në Republikën e Shqipërisë, pa qenë e nevojshme prezenca fizike e shtetasit në Republikën e Shqipërisë.

13. “Identifikim elektronik i sigurt” ka të njëjtin kuptim me atë të ligjit për identifikimin elektronik dhe shërbimet e besuara.

14. “Informacion publik” ka të njëjtin kuptim me atë të ligjit për të drejtën e informimit.

15. “Infrastruktura e ofrimit të shërbimeve elektronike”, është tërësia e pajisjeve fizike e sistemeve dhe infrastruktura fizike e ndërlidhur që mundëson ofrimin e shërbimeve elektronike.

16. “Inteligjenca artificiale” është simulimi i proceseve të inteligjencës njerëzore nëpërmjet sistemeve dhe algoritmeve kompjuterike.

17. “Kod dydimensional” është logoja grafike e lexueshme nga sistemet kompjuterike, e cila përmban të dhëna dhe/ose informacione të koduara në format numerik, alfanumerik dhe binar.

18. “Nënshkrimi elektronik” ka të njëjtin kuptim me atë të ligjit për identifikimin elektronik dhe shërbimet e besuara.

19. “Nomadë digjitalë” janë shtetasit e huaj që punojnë në vende të ndryshme, jo në një zyrë apo seli të regjistruar dhe punojnë kryesisht në distancë ose në lëvizje, të cilët përfitojnë statusin dhe përfitimet e “punonjësit lëvizës digjital”, në përputhje me përcaktimet e legjislacionit në fuqi për të huajt apo kuadrin ligjor të posaçëm në Republikën e Shqipërisë.

20. “Ofrimi i shërbimeve elektronike” nënkupton ofrimin e shërbimit në formën e dërgimit dhe marrjes së të dhënave përmes sistemeve TIK, me kërkesë individuale të përdoruesit, pa qenë i pranishëm fizikisht.

21. “Organi i blerjes së përqendruar në fushën TIK” është autoriteti publik, i cili organizon, kryen prokurimet e qendëruara dhe lidh kontratat për sistemet, pajisjet *software* dhe *hardware*, mirëmbajtjen, si dhe shërbimet e internetit dhe intranetit për të

gjitha institucionet e administratës shtetërore, si dhe organizon prokurimin e përqendruar për pajisjet TIK sipas përcaktimeve të këtij ligji dhe legjislacionit të posaçëm.

22. “Përdorues” janë nëpunësit e autoriteteve publike, të cilët përdorin shërbime elektronike në kuadër të ushtrimit të kompetencave të tyre dhe shtetasi, personi fizik ose juridik që përdor shërbimet elektronike.

23. “Përfitim i shërbimit elektronik publik” nënkupton përfitimin e shërbimit publik nga përdoruesi, i ofruar nëpërmjet sistemeve TIK.

24. “Platforma qeveritare ‘e-Albania’” është platforma qeveritare e ndërveprimit për ofrimin e shërbimeve elektronike (portali “e-Albania”).

25. “Platforma qeveritare e ndërveprimit” është sistemi që mundëson komunikimin midis bazave të të dhënave shtetërore, me qëllim ofrimin e shërbimeve elektronike.

26. “Protokolli elektronik (ERM)” është sistemi i informacionit që i shërben grumbullimit, regjistrimit dhe shpërndarjes së dokumenteve, të cilat qarkullojnë elektronikisht nëpërmjet këtij sistemi.

27. “Regjistrim” nënkupton deklarin e vullnetit për përdorimin e shërbimeve elektronike, dorëzimin e dokumenteve shoqëruese dhe përfutimin e dokumenteve administrative me nënshkrim elektronik dhe/ose vulë elektronike.

28. “Regjistri Kombëtar i Shërbimeve Elektronike Qeveritare” është regjistri që mbahet në përputhje me ligjin për bazat e të dhënave shtetërore.

29. “Siguria e sistemeve të informacionit” është tërësia e masave, politikave, procedurave, teknologjia dhe masat e nevojshme për mbrojtjen e të dhënave/elementeve të sistemit të informacionit, por edhe tërë sistemit nga çdo kërcënim i qëllimshëm apo i rastësishëm.

30. “*Single sign on*” është skema unike e identifikimit të përdoruesve, duke përdorur një ID dhe fjalëkalim të vetëm në platforma dhe sisteme të ndryshme të e-Qeverisjes për garantimin e besueshmërisë dhe të sigurisë në ofrimin e shërbimeve elektronike.

31. “Sistemi i Ruajtjes së Dokumentit Elektronik (SRDE)” përfshin tërësinë e mjeteve të teknologjisë së informacionit dhe komunikimit (TIK), të cilat përdoren për të menaxhuar ruajtjen

dhe vënien në dispozicion të dokumenteve elektronike.

32. “Sistemi për dokumentet me vulë elektronike (SDVE)” është ndërfaqja ku kanë akses autoritete publike dhe/ose private për të aksesuar dokumentet elektronike me vulë elektronike, të cilat lëshohen nga autoritete publike dhe/ose private pas komunikimit përmes platformës qeveritare të ndërveprimit.

33. “SMA” është sistemi i menaxhimit të kërkesave.

34. “Smart Albania” është bashkësia e zgjidhjeve *software* dhe *hardware* që përdorin TIK për të përmirësuar eficiencën operacionale në funksion të informimit të publikut dhe rritjes së cilësisë së jetës dhe mirëqenies së shtetasve.

35. “SMDE” është Sistemi i Menaxhimit të Dokumentit Elektronik, që përfshin tërësinë e mjeteve të teknologjisë së informacionit dhe komunikimit (TIK), të krijuara në mënyrë specifike për të menaxhuar krijimin, përdorimin, mirëmbajtjen dhe vënien në dispozicion të dokumenteve, me qëllim që të sigurohet evidencë e aktiviteteve institucionale.

36. “Subjekt privat” është çdo person fizik dhe/ose juridik, shtetas shqiptar ose i huaj, që për të ofruar një shërbim publik në rrugë elektronike, ka të nevojshme përdorimin e të dhënave parësore të bazave të të dhënave të regjistruara pranë ARK-së.

37. “Shërbim elektronik” është shërbimi, i cili ofrohet nga autoritetet publike për personat fizikë dhe juridikë të interesuar ose ndërmjet vetë autoriteteve publike përmes teknologjisë së informacionit dhe komunikimit në tipologjinë qeveri-qeveri (G2G), qeveri-shtetas (G2C), qeveri-biznes (G2B).

38. “Shërbimet elektronike kategorizohen sipas 5 niveleve të zhvillimit të tyre”, si më poshtë:

a) niveli 1 nënkupton komunikimin e njëanshëm ndërmjet institucionit publik dhe përdoruesit, nëpërmjet ofrimit vetëm të informacionit për përfitimin e shërbimit publik;

b) niveli 2 nënkupton që, krahas informacionit për përfitimin e shërbimit publik, përdoruesit i shfaqet edhe mundësia e shkarkimit të formularit të kërkesës, të cilin e plotëson dhe e dorëzon fizikisht në institucionin përkatës. Komunikimi ndërmjet institucionit publik dhe përdoruesit është i njëanshëm;

c) niveli 3 nënkupton ndërveprimin e dyanshëm ndërmjet institucionit publik dhe përdoruesit, duke i mundësuar këtij të fundit plotësimin dhe dërgimin elektronikisht të kërkesës;

ç) niveli 4 nënkupton ndërveprimin e dyanshëm të plotë ndërmjet institucionit publik e përdoruesit, duke i mundësuar këtij të fundit plotësimin dhe dërgimin elektronikisht të kërkesës, si dhe marrjen e përgjigjes elektronikisht nga institucioni, duke përfunduar të gjithë procedurën e shërbimit publik tërësisht *on-line*;

d) niveli 5 nënkupton që ofruesi i shërbimit ndërmerr veprime me qëllim për të ofruar shërbime të personalizuar për përdoruesin. Gjithashtu, ofruesi i shërbimit mund t'i ofrojë automatikisht shërbimet pa pasur nevojë që shtetasi të ndërmarrë veprime nga ana e tij.

39. “Shërbime të përqendruara” janë të gjitha shërbimet publike elektronike të ofruara nëpërmjet platformës unike qeveritare “e-Albania”.

40. “*Techspace*” është qendra teknologjike e ngritur nën administrimin dhe përgjegjësinë e AKSHI-t për mbështetjen e nomadëve digjitalë dhe studentëve në fushën TIK.

41. “TESTA” është Rrjeti i Shërbimeve Transeuropiane për Telematikën.

42. “Të dhënat e hapura” ka të njëjtin kuptim si në ligjin për të dhënat e hapura dhe ripërdorimin e informacionit të sektorit publik.

43. “TIK” është teknologjia e informacionit dhe komunikimit.

44. “Transmetimi elektronik” ka të njëjtin kuptim me atë të ligjit për identifikimin elektronik dhe shërbimet e besuara.

45. “Vulë elektronike” janë të dhënat në formë elektronike, të cilat janë bashkëngjitur ose të lidhura logjikisht me të dhëna të tjera elektronike për të siguruar origjinën dhe integritetin e këtyre të fundit.

46. “Zhvillues i një sistemi në fushën TIK” është autoriteti publik/subjekti privat që ofron shërbime publike, i cili nëpërmjet përdorimit të teknologjisë ofron apo realizon zgjidhje teknike.

Neni 5

Parime të përgjithshme të qeverisjes elektronike

Qeverisja elektronike mbështetet në këto parime të përgjithshme:

a) siguria e infrastrukturave të sistemeve të informacionit dhe shërbimeve të lidhura me të;

b) ligjshmëria;

c) mbrojtja e interesit të publikut;

ç) paraqitja vetëm një herë;

d) për të dhënat e hapura;

dh) ndërtimi i infrastrukturës së qeverisjes elektronike;

e) mbrojtja e të dhënave personale.

Neni 6

Parimi i paraqitjes vetëm një herë

Me qëllim lehtësimin e procedurave administrative për personat fizikë e juridikë, ofrimi i shërbimeve elektronike bazohet në parimin e paraqitjes së shtetasit “vetëm një herë” pranë autoriteteve publike dhe subjekteve private të të njëjtut informacion në përfitimin e shërbimeve elektronike, përmes ndërveprueshmërisë së sistemeve sipas përcaktimeve të këtij ligji.

Neni 7

Parimi për të dhënat e hapura

Me qëllim reduktimin e kostove, si dhe promovimin e zhvillimit të ekonomisë së të dhënave, autoritetet publike dhe subjektet private, në ofrimin e shërbimeve elektronike udhëhiqen nga parimi i sigurisë dhe ofrimi i “të dhënave të hapura”, sipas përcaktimeve të këtij ligji dhe ligjit për të dhënat e hapura dhe ripërdorimin e informacionit të sektorit publik.

Neni 8

Parimi i ndërtimit të infrastrukturës së qeverisjes elektronike

Parimi i ndërtimit të infrastrukturës së qeverisjes elektronike nënkupton që zhvillimi i infrastrukturës së qeverisjes elektronike duhet të sigurojë:

a) disponueshmërinë e të dhënave nga regjistrat publikë të të gjitha autoriteteve publike dhe subjekteve private për përfituesit e tjerë në përputhje me rregullat për mbrojtjen e të dhënave personale, konfidencialitetin e të dhënave, sigurinë e sistemeve të informacionit, rregullat për lirinë e informacionit;

b) zhvillimin sistematik të vazhdueshëm të infrastrukturës qendrore të qeverisjes elektronike;

c) mbrojtjen sistematike të vazhdueshme dhe sigurinë e infrastrukturës së qeverisjes elektronike në përputhje me rregullat mbi sigurinë, përfshirë garantimin e vazhdueshmërisë së biznesit (BCC) dhe përballimin e fatkeqësive (DRC);

ç) zhvillimet e infrastrukturës së qeverisjes elektronike mbi bazën e nevojave dhe prioriteteve të harmonizuara;

d) rregullimin dhe harmonizimin e planeve dhe projekteve të digjitalizimit në përputhje me standardet dhe udhëzimet e ndërtimit të infrastrukturës së qeverisjes elektronike sipas praktikave të Bashkimit Evropian;

dh) ndërveprimin e sistemeve, përfshirë mundësimin e ndërveprimit për ofrimin e shërbimeve ndërkufitare në përputhje me legjislacionin në fuqi për mbrojtjen e të dhënave personale dhe praktikave të Bashkimit Evropian;

e) racionalizimin e shpenzimeve dhe reduktimin e kostove për ndërtimin e infrastrukturës, zhvillimin e përshkallëzuar sipas nevojës dhe ripërdorimin duke shmangur dublikimin e infrastrukturave;

ë) garantimin e qëndrueshmërisë së investimeve me ndryshimet teknologjike dhe zhvillimin e kërkesave;

f) ruajtjen, administrimin dhe përpunimin e të dhënave të bazave të të dhënave të regjistruara;

g) komunikimin nëpërmjet postës elektronike shtetërore në marrëdhënien qeveri-biznes-qeveri, qeveri-shtetas-qeveri;

gj) përdorimin e teknologjisë së regjistruar të shpërndarë për ruajtjen e pandryshueshme të të dhënave në sistemet elektronike;

h) respektimin e standardeve të sigurisë elektronike.

KREU II

TË DREJTAT DHE DETYRIMET E AUTORITETEVE PUBLIKE DHE SUBJEKTEVE PRIVATE NË FUSHËN E QEVERISJES ELEKTRONIKE

Neni 9

Detyrimet e autoriteteve publike dhe subjekteve private për të zbatuar standardet e teknologjisë së informacionit

1. Zhvilluesi i një sistemi në fushën TIK (autoritet publik apo subjekt privat) duhet:

a) të sigurojë që sistemet e teknologjisë së informacionit ta përpunojnë informacionin në mënyrë që të garantohet efikasiteti i ofrimit të shërbimeve;

b) të evidentojë sistemet ose pjesët e sistemeve, të cilat janë kritike për ofrimin e shërbimit 24 orë në 7 ditë të javës dhe të ketë plane të dokumentuara për menaxhimin e riskut, teknikat e menaxhimit dhe të vlerësimit të performancës së tij. Me qëllim garantimin e mirëfunksionimit të këtyre teknikave të menaxhimit të riskut, institucioni kryen auditime të brendshme;

c) të hartojë dokumentin e politikave të vazhdueshmërisë së punës dhe një plan për ruajtjen e informacionit në përputhje me udhëzimet e nxjerra nga drejtori i përgjithshëm i AKSHI-it. Dokumenti i politikave të vazhdueshmërisë së punës duhet të përmbajë politikave dhe objektivat e përcaktuara për të siguruar vazhdimësinë e punës së këtyre sistemeve, të cilat administrohen nga institucioni ose palët e treta. Me qëllim garantimin e vazhdueshmërisë së ofrimit të shërbimeve në raste të jashtëzakonshme emergjencash, të hartojë një plan të rikuperimit nga katastrofa (*disaster recovery*), i cili përmban masa dhe procedura të mirëdokumentuara për rivendosjen në funksionim të sistemit në rastet e emergjencave. Këto masa dhe procedura duhet të garantojnë, të paktën, një nivel minimal të shërbimit të sistemeve dhe funksioneve kritike. Procedurat duhet të përcaktohen në mënyrë që rivendosja në punë e sistemit të kryhet brenda harkut kohor të parashikuar në planin e rikuperimit nga katastrofa. Dokumenti i mësipërm duhet të marrë parasysh edhe disponueshmërinë e burimeve njerëzore në këto raste emergjencash, duke përcaktuar mënyrën e informimit dhe personat përgjegjës, të cilët do të ndjekin këto procedura;

ç) të specifikojë në dokumentin e politikave të vazhdueshmërisë së punës dhe në planin e rikuperimit nga katastrofa kohën maksimale në të cilën shërbimet dhe sistemet nuk mund të jenë funksionale;

d) të identifikojë të dhënat parësore dhe të dhëna të tjera, të cilat janë të rëndësishme për funksionimin e sistemit të tij të teknologjisë së informacionit.

dh) të identifikojë pajisjet e veçanta (*hardware*) dhe varësinë që sistemi, të dhënat dhe shërbimet kanë ndaj tyre. Të merren masa që dështimi i njëres prej këtyre pajisjeve të mos ndikojë në

funksionimin e sistemit të teknologjisë së informacionit dhe shërbimeve të ofruara;

e) të marrë masa që të dhënat e mësipërme, të cilat do të ruhen me qëllim rivendosjen e sistemeve dhe të shërbimeve në punë, të ruhen në një vendndodhje fizike dytësore e ndryshme nga ajo në të cilën ndodhen sistemet dhe të dhënat e institucionit gjatë veprimtarisë normale të tij.

2. Autoritetet publike/subjektet private, përgjegjëse për ofrimin e shërbimit elektronik, janë të detyruara të paraqesin pranë AKSHI-t raportin e përmbushjes së detyrimit sipas pikës 1 përpara vendosjes në përdorim të shërbimit.

3. Rregullat, forma e vetëdeklarimit dhe procedurat për pajisjen me autorizimin e përmbushjes së standardeve e sigurisë elektronike dhe detyrimeve të tjera të këtij neni përcaktohen me vendim të Këshillit të Ministrave.

Neni 10

Detyrimet e autoriteteve publike dhe subjekteve private për të informuar në formë elektronike

1. Autoriteti publik/subjekti privat, përgjegjës për ofrimin e shërbimit elektronik, është i detyruar të ofrojë informacion për përdoruesit, për:

a) emrin e autoritetit publik/subjektit privat/ofruesit të shërbimit dhe, nëse nuk ka të tillë, emrin me anë të të cilit ai është regjistruar për ushtrimin e veprimtarisë;

b) adresën e vendit në të cilin është vendosur selia apo qendra kryesore e veprimtarisë së ofruesit të shërbimit;

c) adresën e postës elektronike shtetërore dhe/ose private apo çdo detaj tjetër që lejon komunikimin e shpejtë dhe efikas me ofruesin e shërbimit, ku përdoruesi mund të marrë informacion në lidhje me shërbimet, këshilla dhe ndihmë për veprimet e nevojshme që duhet të ndërmerren për të marrë shërbimin;

ç) organin/autoritetin që ushtron kontroll mbi funksionimin e saj;

d) shërbimet publike të ofruara sipas modeleve të miratuara nga institucionet shërbimofruese;

dh) informacione të tjera të parashikuara në aktet rregullatore të fushës së të drejtës së informimit.

2. Kushtet e përdorimit dhe kufizimet e informacionit të publikuara në faqet zyrtare të

internetit të autoriteteve publike duhet të jenë të dukshme dhe të pasqyruara qartë. Ndryshimet në kushtet e përdorimit dhe kufizimeve duhet të publikohen menjëherë dhe të jenë lehtësisht të identifikueshme në faqen zyrtare të internetit. Informacioni që publikohet në faqet zyrtare të internetit të autoriteteve publike është i lirë të shkarkohet/të transferohet, të ruhet, të përpunohet, të shpërndahet dhe të përdoret, me kusht që të tregohet në mënyrë të qartë burimi i tyre dhe të mos paraqiten si informacione origjinale nëse kanë pësuar ndryshime.

3. Rregullat e detajuara për aksesimin e faqeve zyrtare të internetit të autoriteteve publike përcaktohen me vendim të Këshillit të Ministrave.

Neni 11

Detyrimet e autoriteteve publike dhe subjekteve private në ofrimin e shërbimeve elektronike

1. Autoritetet publike dhe subjektet private, të cilat janë përgjegjëse për ofrimin/realizimin e shërbimit publik sipas legjislacionit specifik sektorial, duhet të përmbushin kërkesat e këtij ligji për ofrimin e shërbimeve publike në rrugë elektronike në portalin “e-Albania”.

2. Autoritetet publike dhe subjektet private, të cilat janë përgjegjëse për ofrimin/realizimin e shërbimit publik, koordinojnë me AKSHI-n për realizimin e shërbimeve të automatizuara sipas këtij ligji përmes platformës qeveritare të ndërveprimit.

3. Autoritetet publike dhe subjektet private duhet të bashkëpunojnë me AKSHI-n për ofrimin e shërbimeve elektronike përmes platformës qendrore “e-Albania”.

4. Autoritetet publike dhe subjektet private, administruese të bazave të të dhënave shtetërore, zbatojnë detyrimet e legjislacionit në fuqi për bazat e të dhënave shtetërore dhe kërkesat e këtij ligji, për atë që ato lidhen me ofrimin e shërbimeve elektronike.

5. Autoritetet publike kanë detyrimin që të bëjnë ruajtjen e të dhënave shtetërore brenda territorit të Republikës së Shqipërisë.

6. Subjektet private kanë detyrimin që një kopje të të dhënave që ata disponojnë ta ruajnë brenda territorit të Republikës së Shqipërisë.

Neni 12

Detyrimi për mbrojtjen e të dhënave personale

Autoritetet publike dhe subjektet private gjatë ofrimit të shërbimit elektronik duhet t'i përpunojnë të dhënat personale vetëm për qëllim të ofrimit të shërbimeve elektronike, në përputhje me parimet dhe kriteret ligjore të parashikuara në legjislacionin për mbrojtjen e të dhënave personale.

Neni 13

Komunikimi në formë elektronike për shërbime elektronike

1. Shtetasit, autoritetet publike dhe subjektet private:

a) kanë komunikim nëpërmjet postës elektronike shtetërore në marrëdhënien:

- i. qeveri-biznes-qeveri;
- ii. qeveri-shtetas-qeveri;

b) përdorin sistemet e TIK-ut, me qëllim ofrimin/përdorimin/marrjen e shërbimeve elektronike;

c) përdorin portalin “e-Albania” për kërkesat, dorëzimin e dokumenteve shoqëruese të kërkuarit, kryerjen e pagesës elektronike, marrjen e shërbimit dhe dokumentet përfundimtare me nënshkrim elektronik dhe/ose vulë elektronike;

ç) japin dokumente elektronike të krijuara nga ata vetë me vulë elektronike dhe/ose nënshkrim elektronik.

2. Shërbimi në mënyrë elektronike ofrohet si alternativa e vetme për marrjen e shërbimit përmes portalit “e-Albania”, si pika e vetme e kontaktit që mundëson aksesin për kërkesë në shërbimet elektronike *on-line*, të ofruara nga administrata publike, duke i grupuar sipas kategorive të ndryshme.

Neni 14

Portali qeveritar “e-Albania”

1. Portali “e-Albania” është pika e vetme e kontaktit, e cila mundëson aksesin për kërkesë në shërbimet elektronike *on-line* të ofruara nga administrata publike, duke garantuar transaksionin elektronik të kryer, i cili gjeneron dokument elektronik.

2. Portali “e-Albania” ofron shkëmbimin e të dhënave në mënyrën elektronike me bazat e të dhënave të ndërlidhura në platformën qeveritare të ndërveprimit, si dhe të shërbimeve elektronike në portal dhe në modulën e tij për nëpunësit e administratës publike për çdo person fizik dhe juridik, që ushtron funksionin në përputhje me legjislacionin në fuqi, sipas tarifave të përcaktuara në vendimin e Këshillit të Ministrave.

3. Portali “e-Albania” mundëson përmes platformës qeveritare të ndërveprimit shkëmbimin e të dhënave të sistemeve elektronike (baza të dhënash shtetërore) në përputhje me kushtet e siguruara si më poshtë:

a) çdo sistem elektronik (bazë të dhënash shtetërore) përdor shërbimin e dërgimit të të dhënave parësore (të cilat janë informacione specifike, të mbledhura në përputhje me aktin e krijimit të bazës së të dhënave) nëpërmjet platformës qeveritare të ndërveprimit, duke pranuar transmetimin e këtyre të dhënave nga administratori i kësaj platforme;

b) transmetimi i të dhënave merret përsipër nga platforma në kohë reale dhe pa të drejtë përpunimi për shpërndarjen të marrësi i tyre me një mesazh të dhënash, që është shënuar në mënyrë elektronike dhe përmban datën dhe kohën e marrjes së tyre.

4. AKSHI/institucioni shërbimofrues kërkon ndryshimin e sistemeve dhe të proceseve elektronike në to, krijimin e shërbimeve të reja elektronike, me qëllim ofrimin e shërbimeve sa më cilësore nga portali “e-Albania”, si dhe monitoron përdorimin dhe mbarëvajtjen e portalit.

KREU III

VLEFISHMËRIA E DOKUMENTIT ELEKTRONIK

Neni 15

Vlefshmëria ligjore e dokumentit elektronik

Dokumenti elektronik ka vlefshmëri ligjore vetëm në ato raste kur ai krijohet, dërgohet, merret, mbahet dhe ruhet, duke zbatuar teknologjitë e informacionit, nëpërmjet kompjuterëve, sistemeve kompjuterike, pajisjeve të ngjashme dhe programeve elektronike, duke përmbushur plotësisht kërkesat e përcaktuara në nenet 16, 17 dhe 18 të këtij ligji.

Neni 16

Kriteret e dokumentit elektronik

Përgjatë ciklit të dokumentit, në veprimet e përfshira në të, dokumenti elektronik duhet të sigurojë:

- a) nënshkrim elektronik dhe/ose vulë elektronike sipas legjislacionit në fuqi për nënshkrimin elektronik, identifikimin elektronik dhe shërbimet e besuara;
- b) të dhënat e krijuesit të dokumentit elektronik;
- c) pacenueshmërinë e dokumentit elektronik;
- ç) akses në përmbajtjen e dokumentit elektronik përgjatë gjithë ciklit të dokumentimit;
- d) qartësi në leximin e përmbajtjes së tij.

Neni 17

Struktura e dokumentit elektronik

Dokumenti elektronik përbëhet nga pjesa e përgjithshme dhe ajo e posaçme e tij, të cilat janë të pandashme:

- a) pjesa e përgjithshme paraqet informacionin e përmbajtjes së dokumentit elektronik. Nëse dokumenti elektronik ka për qëllim t'i dërgohet një marrësi të përcaktuar, kjo pjesë përmban edhe emrin e marrësit;
- b) pjesa e posaçme përfshin një apo disa nënshkrime elektronike dhe/ose vula elektronike dhe informacion, që i përkasin kohës së krijimit të dokumentit elektronik, si dhe të dhëna të tjera, që i përkasin cilësisë dokumentare, sipas përcaktimeve të pikës 7 të nenit 4 të këtij ligji.

Neni 18

Forma e paraqitjes së dokumentit elektronik

Dokumenti elektronik ka formën e paraqitjes së tij të brendshme dhe formën e paraqitjes së jashtme:

- a) forma e brendshme e paraqitjes së dokumentit elektronik është forma numerike, e përfutur nga përpunimi, dërgimi, marrja dhe ruajtja e dokumentit elektronik me një sistem programesh dhe pajisjesh kompjuterike;
- b) forma e jashtme e paraqitjes së dokumentit elektronik është paraqitja vizuale dhe e kuptueshme e përmbajtjes së tij në ekranin e kompjuterit, në pajisje të tjera të ngjashme, në letër ose në mjete të tjera të materializuara, prodhuar nga forma e

brendshme e paraqitjes sipas shkronjës “a” të këtij neni.

Neni 19

Uniciteti i dokumentit elektronik

1. Çdo dokument elektronik është unik.
2. Nëse i njëjti person përgatit dy apo më shumë dokumente elektronike, me përmbajtje të njëjtë, në formë elektronike, ose kur njëri prej të cilëve është krijuar në letër, këto dokumente trajtohen si të pavarura.

Neni 20

Kopja në letër e dokumentit elektronik

1. Vërtetimi i kopjes në letër i dokumentit elektronik nga institucionet publike kryhet nga personat e autorizuar nga titullari i institucionit.
2. Në të gjitha rastet e tjera, vërtetimi i kopjes në letër të dokumentit elektronik kryhet nga noteri publik.
3. Kopja në letër, e vërtetuar si kopje e dokumentit elektronik, mban shënimin “Kopje e njëjtë me dokumentin elektronik”.
4. Rregullat dhe procedurat për vërtetimin e kopjes në letër të dokumentit elektronik, nëpërmjet vendosjes së një apo më shumë kodeve dydimensionale, përcaktohen me udhëzim të drejtorit të përgjithshëm të AKSHI-t.

Neni 21

Fuqia ligjore e dokumentit elektronik dhe e kopjes së tij në letër

1. Dokumenti elektronik, si dhe kopja e tij në letër, e realizuar në përputhje me nenin 20 të këtij ligji, kanë të njëjtën vlerë ligjore dhe fuqi provuese si dokumenti fizik.
2. Dokumenti elektronik, që plotëson kriteret e nenit 16 të këtij ligji, përdoret si provë.
3. Organi publik, që merr dokumentin elektronik si provë, përcakton vlefshmërinë e tij duke mbajtur parasysh të dhënat për përgatitjen, ruajtjen, transmetimin, sigurinë dhe autenticitetin e nënshkrimit elektronik dhe/ose vulës elektronike të tij, si dhe rregullat e përcaktuara nga legjislacioni në fuqi.

KREU IV
AUTORITETI PËRGJEGJËS I QEVERISJES
ELEKTRONIKE, ORGANIZIMI DHE
FUNKSIONIMI

Seksioni 1
Qeverisja elektronike

Neni 22

Autoriteti përgjegjës i qeverisjes elektronike

1. Autoriteti përgjegjës për qeverisjen elektronike është Agjencia Kombëtare e Shoqërisë së Informacionit, në vijim AKSHI.

2. AKSHI është institucioni përgjegjës për infrastrukturën qendrore të shërbimeve elektronike dhe ofrimin e shërbimeve elektronike të përqendruara, në zbatim të këtij ligji dhe legjislacionit në fuqi për shërbimet publike.

3. Pranë AKSHI-t krijohet dhe funksionon Komiteti Ndërmënyësor për Teknologjinë dhe Inovacionin, si organ konsultativ për çështjet e teknologjisë dhe inovacionit.

4. Përbërja dhe rregullat e hollësishme për mënyrën e organizimit dhe të funksionimit të Komitetit Ndërmënyësor për Teknologjinë dhe Inovacionin dhe sekretariatit teknik përcaktohen me urdhër të Kryeministrit.

Seksioni 2
Organizimi dhe funksionimi i AKSHI-t

Neni 23

Statusi i AKSHI-t

1. AKSHI është institucion i administratës shtetërore, me statusin e personit juridik publik buxhetor, në varësi të Kryeministrit, me seli në Tiranë. AKSHI organizohet në nivel qendror dhe e shtrin veprimtarinë e tij për të gjithë territorin e Republikës së Shqipërisë dhe është përgjegjës për ofrimin e shërbimeve në fushën e teknologjisë dhe informacionit ndaj personave fizikë dhe juridikë, autoriteteve publike dhe subjekteve private.

2. AKSHI ka stemën, logon dhe vulën e vet zyrtare. Stema e AKSHI-t përbëhet nga stema e Republikës së Shqipërisë, me shënimet “Republika e Shqipërisë, Kryeministria, Agjencia Kombëtare e Shoqërisë së Informacionit”.

3. Vula e AKSHI-t ka formën dhe elementet e përcaktuara në vendimin e Këshillit të Ministrave për rregullat e prodhimit, administrimit, kontrollit dhe ruajtjes së vulave zyrtare. Vula prodhohet, administrohet dhe ruhet në përputhje me legjislacionin në fuqi.

Neni 24

Përgjegjësitë e AKSHI-t

1. AKSHI, në zbatim të misionit të tij, ka përgjegjësi si ofrues shërbimesh, si krijues e administruar i infrastrukturave të shërbimeve, sistemeve, portaleve, shërbimeve të besuara dhe regjistrave, si kontribues në hartimin e politikave e të planeve të veprimit në fushën TIK, si dhe detyra të tjera sipas përcaktimeve të këtij ligji.

2. Për përmbushjen e detyrave të veta funksionale, AKSHI përdor burimet njerëzore për ofrimin e shërbimeve elektronike 24 orë në 24 orë për 7 ditë të javës.

Neni 25

Detyrat e AKSHI-t si ofrues shërbimesh

AKSHI, si ofrues shërbimesh, kryen detyrat e mëposhtme:

a) ofron shërbime të përqendruara *on-line* për shtetasit dhe për subjektet private përmes teknologjisë së informacionit e komunikimit (TIK) për qeverisjen elektronike dhe subjektet private;

b) ofron shërbime të përqendruara të TIK-ut për institucionet dhe organet e administratës shtetërore nën përgjegjësinë e Këshillit të Ministrave. Ky shërbim u ofrohet edhe institucioneve të tjera publike, me kërkesë të vetë institucionit;

c) ofron shërbimet e autentifikimit, nënshkrimit elektronik, vulës elektronike dhe certifikatës elektronike për organet dhe institucionet e administratës publike dhe subjektet private, sipas tarifave të përcaktuara në vendimin e Këshillit të Ministrave;

c) mundëson ndërveprimin nëpërmjet portalit “e-Albania” dhe platformave të tjera, në funksion të përdorimit të identifikimit elektronik dhe shërbimeve të besuara, të ofruara nga ofrues të kualifikuar të besuar, të legjitimuar në Republikën e Shqipërisë në shërbimet publike elektronike;

d) ngre dhe ofron shërbime elektronike për organet e administratës shtetërore nën përgjegjësinë e Këshillit të Ministrave dhe subjekteve private, të cilat ofrojnë shërbime publike;

dh) garanton implementimin e masave të sigurisë kibernetike për të gjitha infrastrukturat kritike të informacionit në cilësinë e operatorit qeveritar që menaxhon këto infrastruktura;

e) merr masa administrative ndaj shkelësve apo keqpërdoruesve të portalit “e-Albania” sipas legjislacionit në fuqi.

Neni 26

Detyrat e AKSHI-t si krijues, zhvillues dhe administrues i sistemeve dhe i infrastrukturave

AKSHI si krijues, zhvillues dhe administrues i sistemeve dhe i infrastrukturave të shërbimeve, sistemeve, portaleve dhe regjistrave, kryen detyrat e mëposhtme:

a) është autoritet rregullator koordinues, përgjegjës i bazave të të dhënave shtetërore;

b) rregullon dhe koordinon procesin e regjistrimit të bazës së të dhënave shtetërore me qëllim ekspozimin e të dhënave parësore në platformën qeveritare të ndërveprimit, auditimin e bazës së të dhënave shtetërore, në përputhje me legjislacionin në fuqi për bazat e të dhënave shtetërore dhe aktet e tjera nënligjore në zbatim të tij;

c) administron nga ana teknike çdo sistem TIK, që ka si përdorues institucionet apo organet e administratës shtetërore nën përgjegjësinë e Këshillit të Ministrave në përputhje me këtë ligj. Regjistrat e të dhënave të këtyre institucioneve, që përbëhen nga bazat e të dhënave, mbeten në administrimin e institucioneve respektive;

ç) mundëson ekspozimin e *web servise*-ve të bazave të të dhënave, me qëllim aksesimin e të dhënave parësore për subjektet e interesuara për ndërveprim në platformën qeveritare të ndërveprimit;

d) zhvillon, administron dhe mirëmban infrastrukturën qendrore të shërbimeve elektronike apo sistemet TIK;

dh) përgjigjet për ngritjen, mirëmbajtjen e sistemeve e të aplikacioneve të teknologjisë së informacionit dhe komunikimit, për infrastrukturën e qendëruar dhe infrastrukturën TIK për

institucionet dhe organet e administratës shtetërore nën përgjegjësinë e Këshillit të Ministrave;

e) promovon teknologji të reja, harton strategji dhe plan-veprime për zbatimin e politikave në fushën e teknologjisë së informacionit e të komunikimit elektronik e-GOV;

ë) zhvillon politika e strategji në sektorin e shoqërisë së informacionit, në vijim SHI, dhe në veçanti të teknologjisë së informacionit dhe komunikimit, në vijim TIK, si dhe nxit investimet në fushën e SHI-së;

f) zhvillon, administron dhe mirëmban shërbimet elektronike të ofruara përmes platformës qeveritare “e-Albania”;

g) zhvillon, administron dhe mirëmban sistemin “e-Rezidenca” për shtetasit e huaj në Republikën e Shqipërisë në ndërveprim me Drejtorinë e Përgjithshme të Gjendjes Civile;

gj) administron qendrën teknologjike *Techspace* si kontribues në hartimin e politikave dhe planeve të veprimit në fushën TIK;

h) për pajisjet, sistemet në të cilat përpunohet informacion i klasifikuar “sekret shtetëror”, i NATO-s, BE-së, shteteve dhe organizatave të tjera ndërkombëtare, AKSHI ndjek dhe zbaton politikat dhe strategjitë e hartuara nga institucioni përgjegjës për sigurimin e informacionit të klasifikuar për këtë qëllim, i cili mbikëqyr zbatimin e legjislacionit në fuqi për informacionin e klasifikuar;

i) administron kodin burim të çdo sistemi si përfaqësues i pronarit shtet që është Këshilli i Ministrave;

j) nxjerr nga përdorimi një sistem dhe/ose një infrastrukturë *hardware* dhe/ose *software* sipas parashikimeve të legjislacionit në fuqi.

Neni 27

Detyrat e AKSHI-t si kontribues në hartimin e politikave në fushën TIK

AKSHI, si kontribues në hartimin e politikave dhe planeve të veprimit në fushën TIK, kryen detyrat e mëposhtme:

a) përcakton standardet shqiptare të TIK-ut dhe standardet shqiptare të shërbimeve publike elektronike (e-shërbimet) në përputhje me standardet ndërkombëtare dhe evropiane, të adoptuara, që do të ndiqen nga institucionet e administratës shtetërore dhe subjektet private;

b) administrojnë projektet në fushën TIK që zbatohen në të gjitha autoritetet publike dhe subjektet private sipas rastit, me fonde buxhetore ose jobuxhetore, financime apo donacione të huaja;

c) koordinon fondet e huaja dhe/ose donacionet në mbështetje të procedurave të përcaktuara në ligjin për menaxhimin e sistemit buxhetor në Republikën e Shqipërisë për projektet në fushën TIK dhe është përgjegjëse për procedurat e prokurimit dhe lidhjen e kontratës;

ç) kontribuon në hartimin e kuadrit ligjor për zhvillimin e shoqërisë së informacionit në fushën e komunikimeve elektronike e-GOV, si një nga komponentët e rëndësishëm të infrastrukturës TIK, si dhe zbaton politikën e strategjitë për zhvillimin e sektorit të shoqërisë së informacionit;

d) kontribuon për zhvillimin e shoqërisë së informacionit dhe qeverisjes elektronike në të gjithë sektorët e autoriteteve publike dhe subjekteve private;

dh) bashkërendon dhe koordinon procesin e mbetjeve elektronike dhe elektrike në respektim të parashikimeve të ligjit për menaxhimin e integruar të mbetjeve;

e) harton strategjinë e agjendës digjitale dhe bashkërendon planin e veprimit të strategjisë së agjendës digjitale për ofrimin e shërbimeve elektronike në organet dhe institucionet e administratës publike për shtetasit dhe subjektet private.

Neni 28

Detyra të AKSHI-t në zbatim të detyrimeve ndërkombëtare

AKSHI është pika hyrëse e Rrjetit të Shërbimeve Transeuropiane për Telematikën ndërmjet administratave në Republikën e Shqipërisë dhe për këtë qëllim kryen detyrat e mëposhtme:

a) është përgjegjëse për t'iu përgjigjur përdoruesve të *domain*-it të saj lokal, të cilët nuk janë të autorizuar të kontaktojnë drejtpërdrejt me mbështetjen qendrore të Rrjetit të Shërbimeve Transeuropiane për Telematikën ndërmjet Administratave;

b) merr masa për të lehtësuar ndërveprimin ndërmjet *domain*-it europian dhe *domain*-it lokal;

c) merr të gjitha masat e nevojshme të sigurisë për funksionimin operacional të *domain*-it;

ç) duhet të posedojë hapësirë të mjaftueshme dhe duhet të sigurojë të gjitha mjetet logjistike për komunikimin me rrjetin TESTA;

d) ndjek dhe zbaton detyrimet e ndërsjella, të përcaktuara në memorandumin e mirëkuptimit.

Neni 29

Detyra të tjera të AKSHI-t

AKSHI, në funksion të përmbushjes së misionit të tij, kryen edhe detyrat e mëposhtme:

a) harton politika, plane, strategji, si dhe ndërmerr përmirësimin dhe ndryshimin e akteve ligjore e nënligjore për mbështetjen dhe zhvillimin e nomadëve digjitalë;

b) është përgjegjëse për ngritjen e sistemit të “e-Rezidencës”;

c) përmirëson dhe përditëson sistemet TIK sipas teknologjisë *blockchain* kur vlerësohet e përshtatshme dhe e arsyeshme;

ç) është përgjegjëse për implementimin e Smart-Albania në të gjithë territorin e Republikës së Shqipërisë;

d) është struktura përgjegjëse për përfaqësimin e Republikës së Shqipërisë në platformat ndërkombëtare të teknologjisë së informacionit dhe komunikimit;

dh) organizon, kryen prokurimet e qendëruara dhe lidh kontratat për sistemet, pajisjet *software* dhe *hardware*, mirëmbajtjen, si dhe shërbimet e internetit dhe intranetit me vlerë mbi kufirin monetar të prokurimeve me vlera të vogla për të gjitha institucionet e administratës shtetërore në zbatim të legjislacionit të prokurimit publik në fuqi;

e) organizon, kryen prokurimet e përqendruara për pajisjet TIK, përfshirë edhe ato të klasifikuara “sekret shtetëror”, për institucionet e administratës shtetërore në përgjegjësinë e Këshillit të Ministrave në përputhje me legjislacionin në fuqi të prokurimeve në fushën e mbrojtjes dhe sigurisë;

ë) organizon prokurimin e përqendruar për pajisjet TIK, me vlerë mbi kufirin monetar të prokurimeve me vlera të vogla dhe për institucionet dhe organet e administratës shtetërore nën përgjegjësinë e Këshillit të Ministrave, të cilat jo më vonë se data 30 qershor i dërgojnë kërkesë me shkrim AKSHI-t për nevojat e tyre për projektet dhe pajisjet TIK për vitin pasardhës, ose sipas një afati të mëvonshëm të përcaktuar me udhëzim të drejtorit të përgjithshëm të AKSHI-t;

f) ndërmerr, kryesisht ose mbi bazën e kërkesave të institucioneve të administratës shtetërore të interesuara, nisma për procesin e riinxhinierimit elektronik të shërbimeve nëpërmjet platformës qeveritare të ndërveprimit, në varësi të nevojës për përmirësim të procedurave, riorganizimit të proceseve të punës, me qëllim thjeshtimin, rritjen e eficiencës dhe efikasitetit të administratës publike, si edhe të zhvillimeve teknologjike;

g) jep mendim të detyrueshëm për institucionet publike, me qëllim zbatimin efektiv dhe bashkërendimin e projekteve në fushën e TIK-ut, si dhe bashkërendon projektet në fushën e SHI-së që zbatohen në të gjitha institucionet publike;

gj) jep mendim për institucionet e tjera të administratës publike, me kërkesë të tyre, për:

i. specifikimet teknike të prokurimeve që do të realizohen me fondet e buxhetit të shtetit, hua dhe/ose grante të dhëna nga donatorët;

ii. procedurat që kanë lidhje me projekt-propozime/projekte të ndryshme, dhurata apo ndihma materiale;

AKSHI jep mendim brenda afatit prej 20 ditësh pune nga data e marrjes së dokumentacionit.

h) për projektet e një natyre të veçantë dhe komplekse AKSHI mund të kontraktojë supervisor të licencuar për të bërë të mundur monitorimin e zbatimit të kontratës. Autoriteti licencues, kushtet dhe kriteret për licencim përcaktohen me vendim të Këshillit të Ministrave.

Neni 30

Organet drejtuese të AKSHI-t

1. AKSHI drejtohet nga drejtori i përgjithshëm, i cili organizon dhe drejton të gjithë veprimtarinë e kësaj agjencie.

2. Drejtori i përgjithshëm mbështetet nga një zëvendësdrejtor.

Neni 31

Detyrat dhe përgjegjësitë e drejtorit të përgjithshëm

Drejtori i përgjithshëm ka këto detyra dhe përgjegjësi:

a) është përgjegjës për drejtimin dhe administrimin e veprimtarisë së AKSHI-t;

b) ushtron kompetencat në përputhje me legjislacionin në fuqi për menaxhimin financiar dhe kontrollin;

c) emëron personelin e nevojshëm sipas kriterëve të përcaktuara, si dhe administron burimet njerëzore e kualifikimet tyre;

ç) përfaqëson AKSHI-n në marrëdhëniet me të tretët;

d) negocion dhe nënshkruan marrëveshje strategjike me autorizim të Këshillit të Ministrave;

dh) nxjerr urdhra dhe udhëzime në fushën e TIK-ut;

e) kryen çdo funksion tjetër të parashikuar në këtë ligj.

Neni 32

Emërimi, lirimi ose shkarkimi nga detyra i drejtorit të përgjithshëm

1. Drejtori i përgjithshëm i AKSHI-t emërohet, lirohet ose shkarkohet nga detyra me urdhër të Kryeministrit. Drejtori i përgjithshëm i AKSHI-t duhet të plotësojë kriteret e mëposhtme:

a) të jetë shtetas shqiptar;

b) të ketë zotësi të plotë për të vepruar;

c) të ketë diplomë të nivelit “Master shkencor” apo “Master profesional”, të përfutur në fund të studimeve të ciklit të dytë me 120 kredite dhe me kohëzgjatje normale 2 vjet akademike ose të barasvlershme me to, sipas legjislacionit të arsimit të lartë në fushën e teknologjisë së informacionit;

ç) të ketë përvojë drejtuese të paktën 5 vjet në administratën publike ose në fushën e menaxhimit të projekteve të teknologjisë së informacionit dhe komunikimit;

d) të ketë integritet moral dhe profesional;

dh) të mos jetë dënuar me vendim gjykatë të formës së prerë për kryerjen e një vepre penale;

e) ndaj tij të mos jetë marrë masa disiplinore e largimit nga puna, që nuk është shuar sipas legjislacionit në fuqi;

ë) të mos ketë konflikt interesi në ushtrimin e detyrës.

2. Drejtori i përgjithshëm i AKSHI-t lirohet nga detyra, kur:

a) plotëson kushtet për pensionin e plotë të pleqërisë;

b) deklarohet i paaftë për punë nga komisioni kompetent;

c) ristrukturohet institucioni;

ç) gjendet në një situatë konflikti të vazhdueshëm të interesit;

d) jep dorëheqjen nga detyra;

dh) humbet ose lë shtetësinë shqiptare.

3. Drejtori i përgjithshëm i AKSHI-t shkarkohet nga detyra, kur:

a) dënohet me vendim gjyqësor të formës së prerë për kryerjen e një krimi apo për kryerjen e një kundërvajtjeje penale me dashje;

b) i shkakton, për shkak të paaftësisë profesionale a të neglizhencës, dëm institucionit ose imazhit të tij;

c) nuk përmbush objektivat strategjikë për shkak të performancës së ulët të tij;

ç) kryen shkelje të rënda të detyrës.

Neni 33

Administrata e AKSHI-t

1. Struktura dhe organika e AKSHI-t miratohen me urdhër të Kryeministrit sipas përcaktimeve në fuqi të legjislacionit për organizimin dhe funksionimin e institucioneve të administratës shtetërore.

2. Rekrutimi i nëpunësve të AKSHI-t bëhet nëpërmjet procedurave transparente dhe jodiskriminuese dhe bazuar në kërkesat e përshkrimeve të punës, të përcaktuara në rregulloren që miraton metodat e brendshme të punës dhe sjelljen e personelit të AKSHI-t.

3. Marrëdhëniet e punës së drejtorit të përgjithshëm, nëpunësve dhe punonjësve administrativë të AKSHI-t rregullohen në bazë të Kodit të Punës.

4. Rregullorja për metodat e brendshme të punës dhe sjelljen e personelit të AKSHI-t miratohet nga Kryeministri, pas propozimit të drejtorit të përgjithshëm.

Neni 34

Trajtimi me pagë i nëpunësve të AKSHI-t

Niveli i pagës së nëpunësve të AKSHI-t përcaktohet sipas parashikimeve të legjislacionit të posaçëm.

Neni 35

Burimet e financimit të AKSHI-t

Burimet e financimit të AKSHI-t janë:

a) buxheti i shtetit;

b) të ardhura të tjera nga projekte, hua ose donacione, të marra në përputhje me legjislacionin që rregullon fushën përkatëse;

c) burime të tjera të ligjshme.

Neni 36

Tarifat e shërbimeve

1. Tarifat e mbledhura nga ofrimi i shërbimeve të AKSHI-t në zbatim të këtij ligji, të shërbimeve të përcaktuara në ligjin për nënshkrimin elektronik dhe shërbimet e besuara derdhen në buxhetin e shtetit.

2. Llojet e tarifave sipas përcaktimit të pikës 1 të këtij neni dhe masa e tyre përcaktohen me vendim të Këshillit të Ministrave.

KREU V

INFRASTRUKTURA E SISTEMEVE TIK DHE OFRIMI I SHËRBIMEVE ELEKTRONIKE

Neni 37

Infrastruktura e sistemeve TIK dhe e shërbimeve elektronike

1. Infrastruktura e shërbimeve elektronike mundëson ndërveprimin në kohë reale të bazave të të dhënave të regjistruara. Infrastruktura e shërbimeve elektronike përfshin:

a) platformën unike qeveritare “e-Albania”, platformën qeveritare të ndërveprimit për ofrimin e shërbimeve elektronike sipas tipologjisë: qeveri-qeveri (G2G), qeveri – shtetas (G2C), qeveri – biznes (G2B);

b) Regjistrin Kombëtar të Shërbimeve të Bazave të të Dhënave të Regjistruara;

c) Regjistrin Kombëtar të Bazave të të Dhënave të Regjistruara;

ç) qendrën e të dhënave qeveritare (*Datacenter-in* Qeveritar);

d) qendrën e rivendosjes dhe/ose vazhdueshmërisë së punës së *Datacenter*-it qeveritar në rast fatkeqësie (*Disaster Recovery Center*);

dh) qendrën e vazhdueshmërisë së punës (*Business Continuity Center*, BCC) dhe qendrën e ruajtjes së informacionit (*Back-up Center*), me qëllim mundësimin e ofrimit të shërbimeve pa ndërprerje 24 orë në 24 orë për 7 ditë të javës;

e) rrjetin qeveritar (Govnet);

ë) çelësin publik dhe menaxhimin e certifikatave digjitale për administratën shtetërore dhe subjektet private;

f) sistemin e administrimit të dokumentit elektronik, përfshirë protokollin dhe arkivin elektronik;

g) platformën qeveritare të pagesave elektronike në portalin “e-Albania”;

gj) sistemin e dokumenteve me vulë elektronike;

h) sistemin “e-Rezidenca”;

i) çdo infrastrukturë tjetër që mund të ngrihet në kuadër të qeverisjes elektronike.

2. Për sigurinë e informacionit dhe sistemeve, kur ato janë të klasifikuara, zbatohen detyrimet sipas legjislacionit në fuqi për informacionin e klasifikuar.

Neni 38

Përdorimi i teknologjisë së regjistrave të shpërndarë

Bazat e të dhënave të regjistruara me nivel të lartë sigurie ngrihen me teknologjinë e regjistrave të shpërndarë.

Neni 39

Përdorimi i teknologjisë së inteligjencës artificiale

1. Teknologjia e inteligjencës artificiale aplikohet, aty ku është e mundur, në sistemet elektronike të teknologjisë së informacionit dhe komunikimit me qëllim rritjen dhe inovacionin në ekonominë digjitale.

2. Metodologjia dhe standardet teknike të përdorimit të kësaj teknologjie përcaktohen me vendim të Këshillit të Ministrave.

Neni 40

Sistemi “e-Rezidenca” për shtetasit e huaj

1. “E-Rezidenca” është sistemi TIK, i cili u mundëson shtetasve të huaj që nuk kanë leje qëndrimi në Shqipëri të paraqesin kërkesë për ID digjitale, pa qenë nevoja e paraqitjes fizike.

2. Shtetasi i huaj ka të drejtë, por pa u limituar në:

a) kërkesën për t’u pajisur me një identitet virtual pranë një konsullate, ku paraqitet vetëm një herë;

b) kërkesën *on-line* për marrjen e rezidencës elektronike;

c) kërkesën për regjistrimin e një subjekti privat pranë institucionit që mbulon regjistrimin e biznesit, si dhe ta menaxhojë atë nëpërmjet internetit;

ç) kërkesën për regjistrimin si nomad digjital;

d) të ketë mundësi për të aksesuar tek ofruesit e shërbimeve ndërkombëtare të pagesave;

dh) të nënshkruajë dhe të transmetojë dokumente në mënyrë digjitale.

3. ID digjitale e e-Rezidentit mund t’i jepet një personi në përputhje me ligjin për dokumentin elektronik, i cili ka një interes të justifikuar në përdorimin e shërbimeve elektronike të shtetit shqiptar, pavarësisht nëse ka ose jo leje qëndrimi në Republikën e Shqipërisë.

4. Procedura e krijimit të regjistrat elektronik, bazë të dhënash shtetërore, kriteret, mënyra dhe dokumentacioni për kërkesën për ID digjitale të rezidentit elektronik, përfshirë përpunimin, vlerësimin dhe miratimin e kërkesave, përcaktohet me vendim të Këshillit të Ministrave, me propozim të ministrit përgjegjës për shërbimin e gjendjes civile.

Neni 41

Posta elektronike shtetërore (PESH)

1. Posta elektronike shtetërore është mënyra e vetme e komunikimit elektronik zyrtar në marrëdhënien qeveri-shtetas-qeveri, qeveri-biznes-qeveri.

2. Adresa e postës elektronike shtetërore krijohet automatikisht:

a) për shtetasin sipas modelit Numerunic@e-Albania.al;

b) për autoritetet publike dhe subjektet private sipas modelit NumerNUIS@e-Albania.al.

3. Komunikimi që shkëmbehet nëpërmjet PESH-së mban të njëjtën vlerë ligjore si njoftimi shkresor.

4. Çdo përdorues i PESH-së është përgjegjës për kontrollin e njoftimeve të reja maksimumi çdo 48 orë nga momenti i mbërritjes së njoftimit.

5. Adresa e PESH-së është mënyra e vetme e kontaktit në portalin “e-Albania”, duke zëvendësuar postën elektronike private edhe për llogaritë ekzistuese të regjistruara në platformë.

Neni 42

Qendra e të dhënave qeveritare

1. Qendra e të dhënave qeveritare është njësi qendrore e të dhënave qeveritare, e cila mundëson infrastrukturën dhe kushtet e nevojshme për realizimin e shkëmbimit dhe koordinimit të bazave të të dhënave shtetërore në përputhje me legjislacionin në fuqi për bazat e të dhënave shtetërore.

2. Çdo autoritet publik apo subjekt privat, i cili ka ose do të zhvillojë një sistem në fushën e teknologjisë së informacionit, që ofron shërbime për shtetasit, për biznesin dhe për ndërveprim e shkëmbim informacioni për administratën publike nëpërmjet sistemeve elektronike, duhet të parashikojë dhe të realizojë investime për krijimin e sistemit të vazhdueshmërisë së punës (*Business Continuity*), sistemit të rikuperimit nga fatkeqësia (*Disaster Recovery*) dhe sistemit të ruajtjes së informacionit (*Backup*), me qëllim mundësimin e ofrimit të shërbimit pa ndërprerje dhe parandalimin e humbjes ose të shkatërrimit aksidental të të dhënave. Autoriteti publik gjatë projektimit të këtyre sistemeve duhet të parashikojë që njyra primare të hostohet pranë Qendrës së të Dhënave Qeveritare dhe njyra sekondare të hostohet pranë Qendrës së Vazhdueshmërisë së Punës (*Business Continuity Center*).

Neni 43

Të dhënat e hapura

1. Me qëllim krijimin e produkteve të reja të informacionit dhe shërbimeve, të cilat kanë si bazë informacionet dhe të dhënat që gjenden në portalin opendata.gov.al, si dhe për promovimin e zhvillimin e ekonomisë së të dhënave, autoritetet publike dhe AKSHI u ofrojnë personave fizikë dhe juridikë të drejtën e ripërdorimit të informacionit që prodhohet dhe mbahet nga autoritetet publike si pjesë e të dhënave të hapura.

2. Autoriteti përgjegjës për mbledhjen e tarifave, masa e këtyre tarifave dhe mënyra e pagesës përcaktohen me vendim të Këshillit të Ministrave. Pagesa duhet të jetë transparente dhe jodiskriminuese.

Neni 44

Faqet zyrtare të internetit të autoriteteve publike dhe subjekteve private

1. Autoritetet publike kanë detyrimin të krijojnë dhe të mirëmbajnë faqen e tyre zyrtare të internetit, lehtësisht të aksesueshme për ofrimin e informacionit, në përputhje me këtë ligj dhe legjislacionin në fuqi për të drejtën e informimit.

2. Autoritetet publike dhe subjektet private garantojnë saktësinë, vlefshmërinë dhe ligjshmërinë e informacioneve që postojnë apo njoftojnë për postim në platformën unike qeveritare. Autoritetet publike dhe subjektet private janë përgjegjëse për përditësimin e informacioneve dhe shërbimeve që ofrojnë. Në çdo rast, informacioni i publikuar mban datën e përditësimit më të fundit të saj.

3. Përveç rasteve kur me ligj parashikohet ndryshe, faqet zyrtare të institucioneve publike, janë faqe të lira dhe pa kufizime në akses.

KREU VI**OFRIMI DHE PËRFITIMI I SHËRBIMEVE ELEKTRONIKE PUBLIKE DHE DOKUMENTIT ELEKTRONIK ADMINISTRATIV**

Neni 45

Ofrimi i shërbimeve elektronike informative

Ofrimi i shërbimeve elektronike informative është i hapur për çdo përdorues. Ai ofrohet pa pasur nevojë për regjistrim dhe identifikim të marrësit të shërbimit.

Neni 46

Përfitimi i shërbimit elektronik publik me regjistrim dhe identifikim

1. Ofrimi i shërbimeve elektronike joinformative apo kërkesa për marrjen e një dokumenti elektronik administrativ bëhet vetëm pasi kryhet regjistrimi dhe autentifikimi i përdoruesit. Originaliteti i kërkesës vërtetohet në mënyrë elektronike në përputhje me këtë ligj dhe legjislacionin në fuqi për identifikimin elektronik dhe shërbimet e besuara.

2. Kërkesa e kryer përmes portalit “e-Albania”, pas verifikimit, i përcillet elektronikisht përmes platformës qeveritare të ndërveprimit autoritetit

publik ose subjektit privat përgjegjës për shqyrtimin e kërkesës dhe dhënien e shërbimit elektronik apo për lëshimin e dokumentit elektronik administrativ. Dhënia e shërbimit kryhet sipas afateve të përcaktuara në Kodin e Procedurave Administrative dhe legjislacionit të posaçëm që rregullon shërbimin e kërkuar.

3. Përpara procesit të regjistrimit, personat informohen për qëllimet e mbledhjes dhe përpunimin e të dhënave personale në kuadër të ofrimit të shërbimeve elektronike.

Neni 47

Zhvillimi dhe implementimi i shërbimeve elektronike dhe komunikimi i sistemeve

1. Autoritetet publike dhe subjektet private ofrojnë shërbimet elektronike përkatëse në portalin “e-Albania” nëpërmjet platformës qeveritare të ndërveprimit në rastet kur shërbimi ka të detyrueshme përdorimin e të dhënave që gjenden në baza të dhënash shtetërore.

2. Zhvillimi dhe implementimi i shërbimeve elektronike që ofrohen në portalin “e-Albania” bëhet nga AKSHI sipas modelit *backend as a service* (BAS).

3. Çdo shërbim elektronik duhet të implementohet në atë mënyrë që të dhënat, që ekzistojnë në baza të dhënash të regjistruara pranë ARK-së, të mund të plotësohen automatikisht paraprakisht nga ndërveprimi mes sistemeve.

4. Komunikimi i sistemeve dhe shërbimeve për të dhënat e kërkuara kryhet nëpërmjet platformës qeveritare të ndërveprimit, në mënyrë të sigurt, sipas legjislacionit në fuqi për identifikimin elektronik dhe shërbimet e besuara dhe rregullave të miratuara me vendim të Këshillit të Ministrave.

5. Ofrimi i shërbimeve elektronike përmes portalit “e-Albania” bëhet në bashkëpunim me autoritetet publike dhe subjektet private përgjegjëse për ofrimin e shërbimeve respektive, ku këto të fundit propozojnë kërkesat funksionale për dhënien e shërbimit.

6. Kërkesat funksionale që propozohen nga autoritetet publike dhe subjektet private për implementimin e shërbimeve në portalin “e-Albania” miratohen nga AKSHI përpara fillimit të zhvillimit dhe implementimit të shërbimit.

7. Subjektet private ofrojnë shërbimet elektronike respektive nëpërmjet platformës

qeveritare të dedikuara të ndërveprimit, në rastet kur shërbimi ka të detyrueshme përdorimin e të dhënave që gjenden në baza të dhënash shtetërore.

Neni 48

Përmbajtja e dokumenteve elektronike administrative

Dokumentet elektronike administrative duhet të përmbajnë:

a) të dhënat e kërkuara prej kërkuarit, të cilat përfitohen nga transmetimi elektronik nga sistemi që disponon bazën e të dhënave;

b) vulën elektronike dhe/ose nënshkrimin elektronik të gjeneruar nga një certifikatë e kualifikuar të institucionit lëshues (AKSHI);

c) formën vizuale të vulës elektronike dhe/ose nënshkrimit elektronik, të përcaktuar sipas këtij ligji;

ç) shënimin në fund të faqes “Ky dokument është lëshuar nga sistemi elektronik me procedurë automatike dhe garantohej nga transmetimi elektronik dhe vula elektronike” në rastin e dokumentit elektronik administrativ të lëshuar me vulë elektronike.

Neni 49

Vlefshmëria ligjore

1. Dokumentet elektronike administrative, që përfitohen nga bazat e të dhënave shtetërore përmes transmetimit elektronik të të dhënave, me nënshkrim elektronik dhe/ose vulë elektronike, kanë të njëjtën vlerë ligjore dhe fuqi provuese si çdo dokument tjetër zyrtar.

2. Autoriteti publik dhe personat fizikë e juridikë nuk kanë të drejtë të refuzojnë një dokument administrativ të gjeneruar në rrugë elektronike dhe të ofruar në portalin “e-Albania” nga autoritetet publike ose subjektet private.

3. Transmetimi elektronik i të dhënave kryhet në përputhje me legjislacionin në fuqi për identifikimin elektronik dhe shërbimet e besuara.

Neni 50

Shkëmbimi dhe qarkullimi i dokumentit elektronik për administratën shtetërore

Shkëmbimi dhe qarkullimi i dokumentit elektronik ndërmjet institucioneve të administratës

publike në nivel qendror kryhet nëpërmjet postës elektronike shtetërore dhe sistemit të administrimit të dokumentit elektronik.

Neni 51

Pagesa elektronike

1. Për marrjen e shërbimeve publike elektronike AKSHI ofron mundësinë e pagesës elektronike në mënyrë të drejtpërdrejtë nëpërmjet platformës së pagesave në portalin “e-Albania”. Portali “e-Albania” ofron mundësinë e pagesës elektronike në mënyrë të drejtpërdrejtë e të pavarur nga platformat elektronike të pagesave nga institucionet financiare.

2. Pagesat elektronike kryhen sipas rregullave të miratuara në legjislacionin në fuqi për instrumentet e pagesave.

Neni 52

Shërbimet elektronike të ofruara nga subjektet private

1. Për ofrimin e shërbimeve elektronike nga subjektet private, AKSHI ngre platformën elektronike dhe mundëson pagesën elektronike në mënyrë të drejtpërdrejtë nëpërmjet platformës së pagesave të ngritur nga AKSHI e të pavarur nga platformat elektronike të pagesave nga institucionet financiare.

2. Ofrimi i shërbimeve elektronike në platformë ofrohet si mënyrë alternative.

3. AKSHI aplikon tarifa për subjektet që zgjedhin ofrimin e shërbimeve elektronike publike në platformë.

4. Mënyra e ofrimit të shërbimeve elektronike për subjektet private përcaktohet me vendim të Këshillit të Ministrave.

Neni 53

Vlerësimi i performancës dhe cilësisë së shërbimit

1. Çdo person, që ka paraqitur kërkesë në portalin “e-Albania”, gëzon të drejtën për të vlerësuar pas kërkesës dhe/ose pas marrjes së shërbimit cilësinë dhe performancën e platformës dhe shërbimit konkret.

2. AKSHI krijon dhe mirëmban një rubrikë për vlerësimet për shërbimet e ofruara nëpërmjet platformës elektronike.

3. Në rast se vlerësimi është bërë për shërbimin e kërkuar, atëherë AKSHI ua komunikon në rrugë elektronike strukturave përkatëse të institucionit publik ose subjektit privat përgjegjës për ofrimin e shërbimit, i cili përgjigjet brenda 10 ditëve punë, nëse legjislacioni i posaçëm nuk parashikon afate të ndryshme. Në çdo rast, vlerësuesi njoftohet se cili institucion është duke shqyrtuar vlerësimin e tij.

Neni 54

Zhvillimi i projekteve TIK për administratën publike

1. Projektet TIK në administratën publike zhvillohen dhe projektohen duke garantuar ndërveprueshmërinë e sistemeve dhe shërbimeve në përputhje me rregullat e miratuara me vendim të Këshillit të Ministrave sipas këtij ligji.

2. Standardet e projektimit të sistemeve TIK në administratën publike miratohen me vendim të Këshillit të Ministrave.

Neni 55

Kundërvajtjet administrative

1. Mospërbushja e detyrimeve sipas pikave 5 dhe 6 të nenit 11 të këtij ligji përbën kundërvajtje administrative dhe dënohet me gjobë nga 5.000.000 (pesë milionë) lekë deri në 10.000.000 (dhjetë milionë) lekë.

2. Në konstatimin e shkeljes, marrjen e vendimit dhe përcaktimin e masës së gjobës për çdo kundërvajtje, AKSHI zbaton legjislacionin në fuqi për kundërvajtjet administrative.

3. Të ardhurat nga gjobat sipas pikës 1 të këtij neni derdhen në buxhetin e shtetit.

Neni 56

Ankimi gjyqësor

Kundër vendimit për kundërvajtjen administrative, që parashikon dënim me gjobë, mund të bëhet ankimi në gjykatën kompetente për gjykimin e çështjeve administrative brenda 30 ditëve nga data e njoftimit të vendimit.

KREU VII
DISPOZITA TË FUNDIT

Neni 57

Nxjerrja e akteve nënligjore

1. Ngarkohet Këshilli i Ministrave që brenda 9 muajve nga hyrja në fuqi e këtij ligji të nxjerrë aktet nënligjore në zbatim të neneve 9, pika 3, 10, pika 3, 29, shkronja “h”, 36, pika 2, 39, pika 2, 40 pika 4, 43, pika 2, 52, pika 4, dhe 54, pika 2, të këtij ligji.

2. Ngarkohet drejtori i përgjithshëm i AKSHI-t të nxjerrë aktin nënligjor në zbatim të pikës 4 të nenit 20 të këtij ligji.

Neni 58

Shfuqizime

1. Ligji nr. 10 273, datë 29.4.2010, “Për dokumentin elektronik”, i ndryshuar, shfuqizohet.

2. Deri në miratimin e akteve nënligjore të parashikuara në këtë ligj, aktet nënligjore të nxjerrra në zbatim të ligjit nr. 10 273, datë 29.4.2010, “Për dokumentin elektronik”, të ndryshuar, dhe aktet nënligjore ekzistuese në fushën e teknologjisë së informacionit mbeten në fuqi për aq sa nuk bien ndesh me këtë ligj.

Neni 59

Hyrja në fuqi

Ky ligj hyn në fuqi 15 ditë pas botimit në Fletoren Zyrtare.

Miraturar në datën 15.6.2023.

Shpallur me dekreten nr. 96, datë 3.7.2023, të Presidentit të Republikës së Shqipërisë, Bajram Begaj.

DEKRET
Nr. 96, datë 3.7.2023**PËR SHPALLJE LIGJI**

Në mbështetje të nenit 84, pika 1, dhe nenit 93 të Kushtetutës,

DEKRETOJ:

Shpalljen e ligjit nr. 43/2023, “Për qeverisjen elektronike”.

PRESIDENT I REPUBLIKËS
SË SHQIPËRISË
Bajram Begaj

DEKRET
Nr. 93, datë 29.6.2023**PËR LEJIMIN E LËNIES SË**
SHTETËSISË SHQIPTARE

Në mbështetje të nenit 92, shkronjës “c”, nenit 93 të Kushtetutës, nenit 13, nenit 14, si dhe nenit 20, e në vijim të ligjit nr. 113/2020, “Për shtetësinë”, me propozim të Ministrisë së Brendshme,

DEKRETOJ

Neni 1

U lejohet lënia e shtetësisë shqiptare, me kërkesë të tyre, shtetasve të mëposhtëm:

1. Olta Edmond Kalaja (Mersini)
2. Klara Jeton Kalaja
3. Silvana Mirdash Alliu
4. Blerta Ibrahim Belba
5. Florinda Xhavit Limberg (Harizi)
6. Admir Adem Buçpapaj
7. Rinald Dhimitraq Guga

Neni 2

Ky dekret hyn në fuqi menjëherë dhe botohet në Fletoren Zyrtare.

PRESIDENT I REPUBLIKËS
SË SHQIPËRISË
Bajram Begaj

UDHËZIM I PËRBASHKËT
Nr. 10, datë 4.7.2023

PËR SHFUQIZIMIN E UDHËZIMIT NR.
5, DATË 22.2.2023, “PËR PËRCAKTIMIN
E TARIFAVE TË SHËRBIMEVE
PORTUALE NË AUTORITETIN
PORTUAL DURRËS PËR VITIN 2023”

Në mbështetje të pikës 4, nenit 102, të Kushtetutës; të nenit 84, të ligjit nr. 9251, datë 8.7.2004, “Kodi Detar i Republikës së Shqipërisë”, të ndryshuar; të pikës 1, nenit 38, të ligjit nr. 9130, datë 8.9.2003, “Për Autoritetin Portual”, me propozimin e Autoritetit Portual Durrës, miratuar me vendimin nr. 5, datë 29.6.2023, zëvendëskryeministri dhe ministri i Infrastrukturës dhe Energjisë dhe ministri i Financave dhe Ekonomisë,

UDHËZOJNË:

1. Udhëzimi nr. 5, datë 22.2.2023, “Për përcaktimin e tarifave të shërbimeve portuale në Autoritetin Portual Durrës për vitin 2023”, shfuqizohet.

2. Tarifat për shërbimet portuale në Autoritetin Portual Durrës caktohen sipas tarifave të miratuara me udhëzimin nr. 4, datë 11.6.2021.

Ky udhëzim hyn në fuqi pas botimit në Fletoren Zyrtare.

ZËVENDËSKRYEMINISTËR
DHE MINISTËR I INFRASTRUKTURËS
DHE ENERGJISE
Belinda Balluku

MINISTËR I FINANCave
DHE EKONOMISË
Delina Ibrahimaj

UDHËZIM
Nr. 11, datë 26.6.2023

PËR NJË SHITESË NË UDHËZIMIN
NR. 17, DATË 5.7.2022 “PËR VLERËSIMIN
E NXËNËSVE NË SISTEMIN ARSIMOR
PARAUNIVERSITAR”, I NDRYSHUAR

Në mbështetje të pikës 4, të nenit 102, të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë, të pikës 4, të nenit 48, të ligjit nr. 69/2012, “Për sistemin

arsimor parauniversitar në Republikën e Shqipërisë”, i ndryshuar,

UDHËZOJ:

1. Në udhëzimin nr. 17, datë 5.7.2022, “Për vlerësimin e nxënësve në sistemin arsimor parauniversitar”, i ndryshuar, pas nenit 9/2, të shtohet neni 9/3 me përmbajtje, si më poshtë:

Neni 9/3

“Vlerësimi i nxënësve në institucionet e arsimit special”

1. Në institucionet e arsimit special të nxënësve që nuk dëgjojnë, vlerësimi në klasat 1–9 për të gjitha lëndët mësimore dhe modulet profesionale bëhet sipas këtij udhëzimi, me përjashtim të lëndëve speciale për klasat 1–3, për të cilat vlerësimi bëhet për lëndë dhe në kolonën e kompetencave vendoset vetëm emërtimi i lëndës. Në institucionet e arsimit special për nxënësit që nuk dëgjojnë në lëndën e gjubës shqipe dhe në lëndën e gjubës angleze, në klasat 1–3 hiqet kompetenca e të dëgjuarit.

2. Në institucionet e arsimit special të nxënësve që nuk shikojnë, vlerësimi në klasat 1–9 për të gjitha lëndët mësimore bëhet sipas këtij udhëzimi, me përjashtim të lëndëve speciale për klasat 1–3, për të cilat vlerësimi bëhet për lëndë dhe në kolonën e kompetencave vendoset vetëm emërtimi i lëndës.

3. Në institucionet e tjera të arsimit special, përveç atyre të përcaktuara në pikat 1 dhe 2 të këtij neni, vlerësimi bëhet si më poshtë:

a) në përfundim të çdo periudhe, në çdo lëndë mësimore, nxënësit vlerësohen me fjalë dhe shprehje në klasat 1–3 dhe me një notë në klasat 4–9. Ky vlerësim është rezultat i të gjitha vlerësimeve/notave që nxënësi ka marrë gjatë periudhës në lëndën përkatëse;

b) numri i notave në çdo lëndë mësimore për një periudhë është sipas këtij udhëzimi;

c) vlerësimi përfundimtar vjetor (nota vjetore) në çdo lëndë mësimore është rezultat i tri vlerësimeve/notave të periudhave;

d) për përcaktimin e vlerësimit të periudhave dhe vlerësimit përfundimtar mësuesi duhet të marrë në konsideratë progresin e nxënësve;

e) dokumentimi në regjistër i rezultateve të vlerësimit për lëndët mësimore është si në tabelën më poshtë:

Periodha e parë	Periodha e dytë	Periodha e tretë	Vlerësimi përfundimtar
- Vlerësim me fjalë e shprehje në klasat 1–3. - Vlerësim me notë në klasat 4–9.	- Vlerësim me fjalë e shprehje në klasat 1–3. - Vlerësim me notë në klasat 4–9.	- Vlerësim me fjalë e shprehje në klasat 1–3. - Vlerësim me notë në klasat 4–9.	- Vlerësim me fjalë e shprehje në klasat 1–3. - Vlerësim me notë në klasat 4–9.

2. Ngarkohen për zbatimin e këtij udhëzimi, Sekretari i Përgjithshëm, Drejtoria e Përgjithshme e Zhvillimit për Arsimin dhe Sportin, Agjencia e Sigurimit të Cilësisë së Arsimit Parauniversitar, Qendra e Shërbimeve Arsimore, Drejtoria e Përgjithshme e Arsimit Parauniversitar, drejtoritë rajonale të arsimit parauniversitar, zyrtat vendore të arsimit parauniversitar dhe institucionet arsimore parauniversitare.

Ky udhëzim hyn në fuqi pas botimit në Fletoren Zyrtare.

MINISTËR I ARSIMIT DHE SPORTIT
Evis Kushi

UDHËZIM Nr. 20, datë 22.6.2023

PËR NJË SHITESË NË UDHËZIMIN NR. 4, DATË 20.2.2023, “PËR PËRCAKTIMIN E KUFIRIT FINANCIAR TË VLERËS SË PLOTË TË PROJEKTIT NË PËRPUTHJE ME SPECIFIKAT E SEKTORIT, MBI BAZËN E TË CILIT PËRCAKTOHET MËNYRA DHE PROCEDURA E VLERËSIMIT TË PROJEKTIT TË INVESTIMIT PUBLIK”

Në përputhje me nenin 25, të ligjit nr. 9936, datë 26.6.2008, “Për menaxhimin e sistemit buxhetor në Republikën e Shqipërisë”, i ndryshuar, pikën 2, të vendimit të Këshillit të Ministrave nr. 887, datë 27.12.2022, “Për procedurat e menaxhimit të investimeve publike”, ministri i Financave dhe Ekonomisë,

UDHËZON:

1. Pas pikës 1 shtohet pika 2 me përmbajtje si vijon:

“Për projektet komplekse të cilat prekin disa sektorë dhe kanë në përbërje shumë projekte pikësore që i përkasin sektorëve të ndryshëm, kufiri financiar është 700,000,000

lekë për sektorët ‘Digjital’, ‘Social’, ‘Zhvillimi Ekonomik’ dhe ‘Mjedisi’”.

2. Ky udhëzim hyn në fuqi menjëherë dhe botohet në Fletoren Zyrtare.

MINISTËR I FINANCIVE
DHE EKONOMISË
Delina Ibrahimaj

VENDIM Nr. 30, datë 29.5.2023

NË EMËR TË REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, e përbërë nga:

Holta Zaçaj	kryetare;
Marsida Xhaferllari	anëtare;
Fiona Papajorgji	anëtare;
Elsa Toska	anëtare;
Sonila Bejtja	anëtare;
Ilir Toska	anëtar;
Genti Ibrahim	anëtar;
Marjana Semini	anëtare;
Sandër Beci	anëtar,

me sekretare Belma Lleshi, më datë 11.5.2023 mori në shqyrtim në seancë plenare mbi bazë të dokumenteve çështjen nr. 9 (V) 2022 të Regjistrimit Themeltar, që u përket:

KËRKUES: VLADIMIR MNELA

SUBJEKT I INTERESUAR:

PROKURORIA E PËRGJITHSHME

OBJEKTI: shfuqizimi i vendimeve nr. 805 (5370), datë 17.11.2021, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Shkodër; nr. 284, datë 23.12.2021 të Gjykatës së Apelit Shkodër; nr. 00-2022-577, datë 7.6.2022 të Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë, si të papajtuësme me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë.

BAZA LIGJORE: nenet 29, pika 2, 42, pika 2, 131, pika 1, shkronja “P” dhe 134, pika 1, shkronja “I”, të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë; ligji

nr. 8577, datë 10.2.2000, “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, i ndryshuar (*ligji nr. 8577/2000*).

GJYKATA KUSHTETUESE,

pasi dëgjoi relatorin e çështjes Sandër Beci, mori në shqyrtim pretendimet me shkrim të kërkuarit, i cili ka kërkuar pranimin e kërkesës, parashtrimet me shkrim të subjektit të interesuar, Prokurorisë së Përgjithshme, i cili ka kërkuar rrëzimin e kërkesës, si dhe diskutoi çështjen në tërësi,

VËREN:

I

Rrethanat e çështjes

1. Me vendimin nr. 252/06-nr. R.G.N.R 3139/05, datë 6.5.2006, të ndryshuar dhe që ka marrë formë të prerë më datë 17.10.2007 të Gjykatës së Assize e Apelit Milano, kërkuar është dënuar me 30 vjet burgim për kryerjen e veprave penale “Vrasja me dashje”, e kryer në bashkëpunim dhe “Armëmbajtja pa leje” (armë e ftohtë), të parashikuara respektivisht nga nenet 110 dhe 442 të Kodit Penal italian. Prokuroria pranë Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Shkodër ka paraqitur kërkesë për njohjen e këtij vendimi në Gjykatën e Rrethit Gjyqësor Shkodër, me qëllim transferimin e kërkuarit për vazhdimin e vuajtjes së dënimit me burgim në shtetin shqiptar.

2. Gjykata e Rrethit Gjyqësor Shkodër, me vendimin nr. 265 (5591), datë 23.12.2020, ka vendosur: “Pranimin e kërkesës së prokurorisë. Njohjen e vendimit penal të huaj italian të dhënë ndaj kërkuarit [...], ku ai është dënuar me 30 vjet burgim [...]. Bazuar në nenin 516 të Kodit të Procedurës Penale (KPP) konvertimin e dënimit të caktuar sipas autoriteteve italiane [...]. Bazuar në nenin 78, paragrafi i parë, të Kodit Penal të Republikës së Shqipërisë (KP), “Vrasja me paramendim”, kërkuar i caktohet një dënim prej 25 vjetësh burgim, si dhe bazuar në nenin 279, paragrafi i dytë, të KP-së “Prodhimi, blerja, shitja dhe mbajtja pa leje e armëve të ftohta”, kërkuar i caktohet një dënim me pesë (5) vjet burgim. Në përfundim kërkuar i caktohet një dënim i vetëm me 30 vjet burgim [...]”. Ky vendim rezulton se është dhënë në mungesë të kërkuarit dhe ka marrë formë të prerë për shkak se ndaj tij nuk është bërë

ankim. Në këto kushte, kërkuar i është drejtuar Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Shkodër me kërkesë për rivendosje në afat të së drejtës së ankimit.

3. Gjykata e Rrethit Gjyqësor Shkodër, me vendimin nr. 805 (5370), datë 17.11.2021, ka vendosur mospranimin e kërkesës së paraqitur nga kërkuar. Sipas kësaj gjykate, kërkesa nuk është shoqëruar me ankimin kundër vendimit të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Shkodër nr. 265 (5591), datë 23.12.2020, në zbatim të neneve 147 dhe 420/1, pika 1, të KPP-së. Kundër këtij vendimi ka bërë ankim kërkuar.

4. Gjykata e Apelit Shkodër, me vendimin nr. 284, datë 23.12.2021, ka vendosur lënien në fuqi të vendimit nr. 805 (5370), datë 17.11.2021, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Shkodër. Gjykata e Apelit Shkodër, ndër të tjera, ka vlerësuar se arsyetimi i vendimit të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Shkodër është i drejtë dhe duhet të lihet në fuqi. Sipas gjykatës së apelit në rastin konkret nuk jemi përpara një vendimi klasik themeli, i cili është dhënë në mungesë të të pandehurit, por përpara një vendimi administrativ penal, që ka të bëjë me njohjen e një vendimi të huaj, ku kërkuar ka shfaqur vullnetin e tij për fillimin e procedurave për njohjen e vendimit. Gjithashtu, gjykata e apelit ka vlerësuar se kërkuar i kishte të gjitha mundësitë që të caktonte një avokat për të ushtruar të drejtën e mbrojtjes, dhe nuk mund të pretendojë se ky procedim është bërë pa dijeninë e tij. Kundër këtij vendimi ka bërë rekurs kërkuar.

5. Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, në dhomën e këshillimit, me vendimin nr. 00-2022-577, datë 7.6.2022, ka vendosur mospranimin e rekursit, pasi nuk përmban asnjë nga shkaqet që parashikohen në nenin 432 të KPP-së. Sipas Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë, gjykatat më të ulëta kanë vendosur mospranimin e rivendosjes në afat, referuar parashikimeve të neneve 147 dhe 420/1 të KPP-së, pasi kërkuar nuk i ka bashkëlidhur ankimin, dhe ky fakt është parashikuar në ligj si arsye për mospranimin e kërkesës. Sipas Kolegjit Penal, pretendimet e kërkuarit, të cilat janë marrë në shqyrtim edhe nga gjykatat më të ulëta, nuk kanë të bëjnë me shkaqe të tjera të vlerësimit të provave, pasi që në momentin që kërkuar nuk ka përmbushur kushtet formale, kërkesa, në thelb, nuk ka shkaqe për t'u vlerësuar. Gjithashtu, ai kolegji ka vlerësuar se vendimarrja e gjykatës së apelit është marrë në zbatim të drejtë të ligjit procedural penal.

6. Më datë 6.10.2022 (sipas shënimit të shërbimit postar), kërkuesi ka paraqitur ankim kushtetues individual në Gjykatën Kushtetuese (Gjykata), duke kërkuar shfuqizimin e vendimeve gjyqësore, nr. 805 (5370), datë 17.11.2021 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Shkodër, nr. 284, datë 23.12.2021, të Gjykatës së Apelit Shkodër dhe nr. 00-2022-577, datë 7.6.2022, të Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë, të cilat kanë vendosur mospranimin e kërkesës së tij për rivendosjen në afat. Kolegji i Gjykatës, me vendimin e datës 22.12.2022, bazuar në nenin 21, pika 1, të ligjit nr. 8577/2000, ka vendosur kalimin e çështjes për shqyrtim në seancë plenare mbi bazë të dokumenteve.

II

Pretendimet në Gjykatën Kushtetuese

7. **Kërkuesi**, në kërkesën e tij drejtuar Gjykatës, në mënyrë të përmbledhur pretendon se i është cenuar:

7.1 *E drejta e njoftimit*, pasi nuk i është njoftuar vendimi nr. 265 (5591), datë 23.12.2020, i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Shkodër që ka vendosur njohjen e vendimit penal të huaj. Ai pretendon se është vënë në dijeni të këtij vendimi më datë 24.11.2021, pas daljes së urdhrit të ekzekutimit. Gjithashtu, pretendon se gjykimi për njohjen e vendimit të huaj penal është zhvilluar në mungesë të tij dhe me avokat të caktuar kryesisht. Ai nuk kishte mundësi të vihej në dijeni për këtë vendim, pasi është marrë shumë kohë më vonë se Ministria e Drejtësisë të përcillte dokumentet për njohjen e vendimit penal në prokurorinë e rrethit gjyqësor të vendbanimit ose vendqëndrimit të personit.

7.2 *Parimi i mosdënimit pa ligj*, pasi Gjykata e Rrethit Gjyqësor Shkodër, me vendimin nr. 265 (5591), datë 23.12.2020, me të cilin ka njohur vendimin e huaj, ka dhënë një dënim më të rëndë se ai që parashikonte legjislacioni penal shqiptar për veprën penale në kohën e kryerjes së saj. Në kohën e kryerjes së veprës penale dhe të gjyqimit të çështjes, legjislacioni penal shqiptar për veprën e kryer nga kërkuesi parashikonte dënimin me maksimum 25 vjet burgim. Parashikimi që ka bërë kjo gjykatë për dënimin e kërkuesit me 30 vjet burgim, bie në kundërshtim me legjislacionin penal.

7.3 *Standardi i arsyetimit të vendimit gjyqësor lidhur me të drejtën e aksesit substancial*, pasi arsyetimet e

vendimeve nr. 805 (5370), datë 17.11.2021, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Shkodër dhe nr. 284, datë 23.12.2021 të Gjykatës së Apelit Shkodër janë të kundërligjshme. Kërkesës për rivendosje në afat të ankimit i bashkohet ankimi kundër vendimit për të cilin kërkohet rivendosja në afat, vetëm kur ajo bëhet për shkaqet e parashikuara në nenin 420/1 të KPP-së, për rastet fatore ose të forcës madhore. Në këtë rast kërkesa për rivendosje në afat nuk është bërë për asnjë nga këto shkaqe. Gjykata e apelit gabon në arsyetimin e saj, pasi nuk ka asnjë dispozitë procedurale që të bëjë dallimin nëse gjykimi është penal apo administrativ. Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë në këtë rast duhet të njësonte praktikën gjyqësore dhe të mbante një qëndrim nëse gjykatat shqiptare në rastet e njohjes së vendimeve penale të huaja mund të caktojnë një masë ose lloj dënimi të paparashikuar nga legjislacioni shqiptar.

8. **Subjekti i interesuar, Prokuroria e Përgjithshme**, në mënyrë të përmbledhur, ka prapësuar si vijon:

8.1 Pretendimi i kërkuesit për *cenimin e standardit të arsyetimit* është haptazi i pabazuar, pasi vendimet e kundërshtuara prej tij përmbajnë elementet e përcaktuara nga jurisprudenca kushtetuese për arsyetimin e tyre. Gjyqtari i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Shkodër, në shqyrtimin e kërkesës për rivendosjen në afat të ankimit të bërë nga kërkuesi, i ka bërë një interpretim gramatikor (literal) nenit 420/1 të KPP-së, duke e analizuar në tërësi dhe duke bërë lidhjen e paragrafëve të tij me njëri-tjetrin, për të arritur në përfundimin se kërkesa duhet të shoqërohet detyrimisht me ankimin kundër vendimit të gjykatës, i cili kërkohet të ankimohet me pasojë mospranimin e kërkesës. Gjithashtu, ky pretendim i kërkuesit që lidhet me cenimin e parimit të ligjshmërisë ka marrë përgjigje të arsyetuar nga Gjykata e Apelit Shkodër dhe nga Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë.

III

Vlerësimi i Gjykatës Kushtetuese

A. Për legjitimitimin e kërkuesit

9. Çështja e legjitimitimit (*locus standi*) është vlerësuar nga Gjykata si një ndër aspektet kryesore që lidhet me iniciimin e një procesi kushtetues. Sipas neneve 131, pika 1, shkronja “P” dhe 134, pikat 1, shkronja “I” dhe 2, të Kushtetutës, si dhe

nenit 71 të ligjit nr. 8577/2000, çdo individ, person fizik ose juridik, subjekt i së drejtës private dhe publike, mund të vërë në lëvizje Gjykatën për gjykimin përfundimtar të ankesave kundër çdo akti të pushtetit publik ose vendimi gjyqësor që cenon të drejtat dhe liritë themelore të garantuara në Kushtetutë. Ankimi kushtetues individual, në çdo rast, duhet të plotësojë kriteret kumulative të nenit 71/a të ligjit nr. 8577/2000, që lidhen me shterimin e mjeteve juridike efektive, afatin e paraqitjes së kërkesës, pasojat negative të pësuar në mënyrë të drejtpërdrejtë e reale, mundësinë për rivendosjen e së drejtës së shkelur, si dhe rregullimet e veçanta ligjore të shqyrtimit paraprak të kërkesës.

10. Gjykata çmon se kërkuesi, si individ, legjitimohet *ratione personae*, bazuar në nenet 131, pika 1, shkronja “P” dhe 134, pika 1, shkronja “I”, të Kushtetutës, pasi ka qenë palë në procesin gjyqësor ndaj të cilit ka ngritur pretendime në këtë Gjykatë, për rrjedhojë ka interes të drejtpërdrejtë në çështjen e parashtruar.

11. Kriteri i *shterimit të mjeteve juridike efektive*, sipas neneve 131, pika 1, shkronja “P” dhe 134, pika 1, shkronja “I”, të Kushtetutës kërkon që individi t'i drejtohet Gjykatës me ankim kushtetues individual, pasi të ketë shteruar të gjitha mjetet juridike efektive për mbrojtjen e të drejtave kushtetuese që ai pretendon se i janë cenuar. Qëllimi i këtij neni të Kushtetutës është, ndër të tjera, të mundësojë, brenda sistemit gjyqësor të zakonshëm, parandalimin ose riparimin e shkeljeve të pretenduara, përpara se të tilla pretendime të paraqiten në Gjykatë (*shih vendimet nr. 24, datë 27.4.2023; nr. 12, datë 24.5.2022 të Gjykatës Kushtetuese*). Mjetet ligjore konsiderohen të shteruara kur, në varësi të rrethanave të çështjes, rregullat procedurale nuk parashikojnë mjete të tjera ankimi (*shih vendimin nr. 13, datë 10.3.2023 të Gjykatës Kushtetuese*).

12. Në rastin konkret, në ankimin kushtetues individual kërkuesi ka kundërshtuar edhe vendimin nr. 00-2022-577, datë 7.6.2022 të Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë, i cili ka përmbyllur në themel procesin gjyqësor të nisur prej tij për rivendosjen në afat të së drejtës së ankimit. Për rrjedhojë, Gjykata vlerëson se kërkuesi i ka shteruar mjetet juridike efektive për mbrojtjen e të drejtave kushtetuese që pretendon se i janë shkelur.

13. Në lidhje me legjitimitimin *ratione temporis*, bazuar në nenin 71/a, pika 1, shkronja “b”, të ligjit

nr. 8577/2000, afati për paraqitjen e ankimit kushtetues individual është 4 muaj nga konstatimi i cenimit të së drejtës. Vendimi më i fundit i kundërshtuar nga kërkuesi, ai i Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë, mban datën 7.6.2022, ndërsa ankimi kushtetues, është paraqitur nëpërmjet shërbimit postar më datë 6.10.2022. Për rrjedhojë, Gjykata vlerëson se kërkuesi e plotëson edhe kriterin e legjitimitimit *ratione temporis*.

14. Në lidhje me legjitimitimin *ratione materiae*, Gjykata vëren se kërkuesi ka pretenduar cenimin e parimit të mosdënimit pa ligj, pasi Gjykata e Rrethit Gjyqësor Shkodër, me vendimin nr. 265 (5591), datë 23.12.2020, me të cilin ka njohur vendimin e huaj, ka dhënë një dënim më të rëndë se ai që parashikonte legjislacioni penal shqiptar për veprën penale në kohën e kryerjes së saj. Ai ka pretenduar, gjithashtu, se ky vendim gjyqësor nuk i është njoftuar rregullisht, duke i cenuar të drejtën kushtetuese të njoftimit. Ndonëse ai i është drejtuar gjykatave të juridiksionit të zakonshëm për të riparuar dhe mbrojtur këto të drejta, ato nuk e kanë rivendosur kërkuenin në afatin e ankimit, duke arsyetuar në vendimet e kundërshtuara se kërkesës i duhej bashkëngjitur akti i ankimit, duke cenuar në këtë mënyrë edhe standardin e arsyetimit të vendimit.

15. Nisur nga thelbi i pretendimeve të parashtruara rezulton se është pikërisht për njoftimin e tij dhe për mosdënimin pa ligj që kërkuesi ka kërkuar të rivendoset në afat nga gjykatat e juridiksionit të zakonshëm. Për rrjedhojë, Gjykata çmon ta shqyrtojë çështjen në aspektin e cenimit të standardit të arsyetimit të vendimit gjyqësor të lidhur me të drejtën e aksesit substancial në procesin gjyqësor për shqyrtimin e kërkesës për rivendosjen në afat.

B. Për themelin e pretendimeve

B.1 Për cenimin e standardit të arsyetimit të vendimit gjyqësor të lidhur me të drejtën e aksesit substancial

16. Kërkuesi ka pretenduar se arsyetimet e vendimeve të gjykatave objekt kërkesë janë të kundërligjshme dhe se kërkesës për rivendosje në afat të ankimit i bashkohet ankimi kundër vendimit për të cilin kërkohet rivendosja në afat, vetëm kur ajo bëhet për shkaqet e parashikuara në nenin 420/1 të KPP-së, për rastet fatore ose të forcës madhore. Sipas tij, në këtë rast kërkesa për rivendosje në afat nuk është bërë për asnjë nga këto shkaqe dhe gjykata e apelit gabon në arsyetimin e

saj, pasi nuk ka asnjë dispozitë procedurale që të bëjë dallimin nëse gjykimi është penal ose administrativ. Gjithashtu, ai ka pretenduar se arsyetimi i Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë është i pabazuar dhe në këtë rast ai kolegji duhet të njësonte praktikën gjyqësore dhe të mbante një qëndrim nëse gjykatat shqiptare në rastet e njohjes së vendimeve penale të huaja mund të caktojnë një masë ose lloj dënimi të paparashikuar nga legjislacioni shqiptar.

17. Sipas subjektit të interesuar, pretendimi i kërkuarit për cenimin e standardit të arsyetimit është haptazi i pabazuar, pasi vendimet e kundërshtuara përmbajnë elementet e përcaktuara nga jurisprudenca kushtetuese për arsyetimin e tyre. Gjyqtari i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Shkodër, në shqyrtimin e kërkesës për rivendosjen në afat të ankimit të bërë nga kërkuari, i ka bërë një interpretim gramatikor (literal) nenit 420/1 të KPP-së, duke e analizuar në tërësi dhe duke bërë lidhjen e paragrafëve të tij me njëri-tjetrin, për të arritur në përfundimin se kërkesa duhet të shoqërohet detyrimisht me ankimin kundër vendimit të gjykatës, i cili kërkohet të ankimohet me pasojë mospranimin e kërkesës. Gjithashtu, ky pretendim i kërkuarit, që lidhet me cenimin e parimit të ligjshmërisë, ka marrë përgjigje të arsyetuar nga Gjykata e Apelit Shkodër dhe nga Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë.

18. Gjykata në jurisprudencën e saj ka theksuar se e drejta e aksesit u garanton subjekteve të cenuara të drejtën t'i drejtohen një gjykate, e cila duhet të dëgjojë pretendimet e tyre dhe të shpallë një vendim pas një gjykimi të drejtë dhe publik (*shih vendimet nr. 32, datë 3.11.2022; nr. 10, datë 12.4.2022 të Gjykatës Kushtetuese*). Kjo e drejtë e individit nuk përfshin vetëm të drejtën për të filluar një proces, por edhe të drejtën për të pasur, nga ana e gjykatës, një zgjidhje përfundimtare për mosmarrëveshjen objekt gjykimi, pasi aksesit në gjykatë duhet të jetë substantiv dhe jo thjesht formal (*shih vendimet nr. 32, datë 3.11.2022; nr. 5, datë 22.2.2022; nr. 22, datë 29.4.2021 të Gjykatës Kushtetuese*). Shteti i së drejtës nuk mund të konceptohet pa u njohur individëve të drejtën dhe mundësinë për t'iu drejtuar gjykatës (*shih vendimet nr. 6, datë 22.2.2022; nr. 22, datë 29.4.2021; nr. 3, datë 23.2.2016 të Gjykatës Kushtetuese*).

19. Sipas Gjykatës, e drejta për proces të rregullt ligjor përfshin edhe të drejtën për të pasur një

vendim gjyqësor të arsyetuar, që i garantohet individit nga nenet 42 dhe 142, pika 1, të Kushtetutës. Arsyetimi i vendimeve është element thelbësor i një vendimi të drejtë. Funkcioni i një vendimi të arsyetuar është t'u tregojë palëve që ato janë dëgjuar, si dhe u jep mundësinë atyre ta kundërshtojnë atë (*shih vendimet nr. 21, datë 26.9.2022; nr. 67, datë 10.11.2017 të Gjykatës Kushtetuese*).

20. Gjithashtu, Gjykata rithekson se është detyrë e gjykatave të juridiksionit të zakonshëm të vlerësojnë faktet dhe provat e administruara, si dhe të interpretojnë ligjin për qëllim të procesit gjyqësor që ato zhvillojnë, ndërsa detyra e kësaj Gjykate është të shqyrtojë dhe vlerësojë nëse gjatë procesit gjyqësor ka pasur shkelje të të drejtave kushtetuese, si dhe nëse zbatimi i ligjit ka qenë eventualisht arbitrar, në kuptimin që të bjerë ndesh haptazi me konceptin e gjykimit të drejtë të përcaktuar në nenin 42 të Kushtetutës (*shih vendimet nr. 33, datë 14.11.2022. nr. 3, datë 23.2.2016; nr. 42, datë 7.7.2014 të Gjykatës Kushtetuese*).

21. Edhe Gjykata Evropiane për të Drejtat e Njeriut (GJEDNJ) ka theksuar se ajo nuk vepron si gjykatë e shkallës së katërt dhe për këtë arsye nuk vë në dyshim vendimin e gjykatave kombëtare, sipas nenit 6, paragrafi 1, të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut, përveç rasteve kur gjetjet e tyre mund të konsiderohen si arbitrare ose haptazi të paarsyeshme. Ajo vepron në rastin kur gabimi ligjor ose faktik nga gjykata kombëtare është aq evident sa të karakterizohet si një “gabim i dukshëm”, domethënë një gabim që asnjë gjykatë e arsyeshme nuk mund ta kishte bërë ndonjëherë ose të jetë i tillë që të prishë drejtësinë e procesit (*shih vendimin e GJEDNJ-së Bochan kundër Ukrainës (n. 2), nr. 22251/08, datë 5.2.2015, §§ 61 dhe 62*).

22. Në vështrim edhe të kësaj jurisprudence të GJEDNJ-së, Gjykata do të analizojë nëse kërkuarit i është kufizuar e drejta për akses substancial dhe nëse kufizimi i saj është i arsyeshëm dhe proporcional nga interpretimi ligjor i gjykatave.

23. Duke iu referuar përmbajtjes së nenit 420/1, pika 1, të KPP-së, për të cilin ka ngritur pretendimet kërkuari, Gjykata konstaton se palët rivendosen në afatin e ankimit kur provojnë se nuk kanë pasur mundësi ta respektojnë afatin për shkak të rastit faktor ose të forcës madhore. Po sipas kësaj dispozite, kërkesa për rivendosje në afat shoqërohet së bashku me ankimin, me pasojë

mospranimin. Ndërsa sipas pikës 2, kur gjykimi është zhvilluar sipas parashikimeve të nenit 351 të këtij kodi, i pandehuri mund të kërkojë rivendosjen në afat për të bërë ankim kur provon se nuk ka marrë dijeni për vendimin.

24. Në çështjen konkrete Gjykata vëren se kërkuesi ka paraqitur kërkesë për rivendosjen në afat të së drejtës së ankimit ndaj vendimit që ka njohur vendimin e huaj penal, duke pretenduar se gjykimi ishte bërë në mungesë të tij dhe se nuk kishte dijeni për këtë gjykim. Gjykata e Rrethit Gjyqësor Shkodër ka vlerësuar se kërkesa për rivendosjen në afat nuk është shoqëruar me ankimin kundër vendimit, i cili ka njohur vendimin e huaj, në zbatim të neneve 147 dhe 420/1, pika 1, të KPP-së. Sipas gjykatës së shkallës së parë, nga interpretimi literal i pikës 1 të nenit 420/1 të KPP-së, kërkesa për rivendosjen në afat të ankimit duhet të shoqërohet detyrimisht me ankimin kundër vendimit të gjykatës, i cili kërkohet të ankimohet dhe në rast të mosplotësimit të këtij kushti, ajo nuk duhet të pranohet. Ky interpretim i bërë nga gjykata e shkallës së parë është vlerësuar i drejtë dhe i bazuar në ligj nga gjykata e apelit. Po ashtu, edhe Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë ka vlerësuar se gjykata e shkallës së parë dhe gjykata e apelit kanë zbatuar dhe interpretuar drejt ligjin procedural.

25. Gjykata vlerëson se neni 420/1 i KPP-së synon mbrojtjen dhe administrimin e mirë të drejtësisë, përmes plotësimit të kushteve formale të kërkesës për rivendosje në afat. Ky synim balancohet edhe me vetë interesat e kërkuetit, i cili me iniciativën e tij vë në lëvizje gjykatën. Norma ligjore, në mënyrën e interpretimit dhe të zbatimit nga gjykatat, plotëson kriterin e qartësisë dhe parashikueshmërisë, ndaj dhe në vlerësimin e gjykatës kërkueti, përmes përfaqësuesit ligjor, duhet të ishte i qartë paraprakisht për plotësimin e kushteve dhe konkretisht të detyrimit për t'i bashkëlidhur kërkesës aktin e kërkuar nga ligji, sipas formës dhe mënyrës së kërkuar nga ligji.

26. Për sa më lart, duke vlerësuar rëndësinë e administrimit të mirë të drejtësisë, në kuadër të interesit publik dhe në respektim të së drejtës për akses substancial, rezulton se interpretimi i bërë nga gjykatat për nenin 420/1 të KPP-së nuk është arbitrar. Për rrjedhojë, Gjykata çmon se pretendimet e kërkuetit për cenimin e standardit të arsyetimit të vendimit gjyqësor të lidhur me të

drejtën e aksesit në kuptimin substancial janë të pabazuara.

27. Në përfundim, Gjykata vlerëson se kërkesa është e pabazuar, sipas arsyetimit të mësipërm të këtij vendimi, për rrjedhojë duhet të vendoset rrëzimi i saj.

PËR KËTO ARSYE,

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, në mbështetje të neneve 131, pika 1, shkronja “P” dhe 134, pika 1, shkronja “I”, të Kushtetutës, si dhe neneve 72 e vijues të ligjit nr. 8577, datë 10.2.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, të ndryshuar, me shumicë votash,

VENDOSI:

1. Rrëzimin e kërkesës.

Ky vendim është përfundimtar dhe hyn në fuqi ditën e botimit në Fletoren Zyrtare.

Marrë, më 29.5.2023.

Shpallur, më 29.6.2023.

Kryetare: Holta Zaçaj

Anëtarë: Fiona Papajorgji, Marsida Xhaferllari, Elsa Toska, Sandër Beci, Marjana Semini, Genti Ibrahim

Anëtarë pjesërisht kundër: Ilir Toska, Sonila Bejtja

MENDIM PAKICE

1. Në çështjen nr. 9 (V) 2022 të Regjistrimit Themeltar, me kërkuet Vladimir Mnela, në ndryshim nga shumica, vlerësojmë se pretendimet e kërkuetit për vendimmarrjen e gjykatës që ka shqyrtuar kërkesën e tij për rivendosjen në afat të së drejtës së ankimit, janë të bazuara, për rrjedhojë duhet të ishte vendosur pranimi pjesërisht i kërkesës dhe shfuqizimi i vendimit gjyqësor nr. 00-2022-577, datë 7.6.2021 të Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë dhe dërgimi i çështjes për rishqyrtim në atë gjykatë.

2. Kërkueti, edhe pse në objekt të kërkesës ka kundërshtuar formalisht vetëm këtë vendim, i ka shtrirë pretendimet e tij edhe në drejtëm të procesit gjyqësor të njohjes së vendimit penal nr. 252/06-nr.

R.G.N.R. 3139/05, datë 6.5.2006, të Gjykatës Assize të Apelit Milano, me të cilin është dënuar me 30 vjet burgim, për kryerjen e veprave penale “Vrasje me dashje”, e kryer në bashkëpunim dhe “Armëmbajtje pa leje” (armë e ftohtë), të parashikuara respektivisht nga nenet 110 dhe 442 të Kodit Penal Italian. Ky vendim është ekzekutuar nga autoritetet italiane të drejtësisë. Ndërsa kërkuesi vuante dënimin me burgim, autoritetet italiane të drejtësisë kanë kërkuar njohjen e këtij vendimi për efekt të transferimit të tij dhe vazhdimin e ekzekutimit në Shqipëri të dënimit penal. Ministria e Drejtësisë e Republikës së Shqipërisë i ka dhënë rrugë kësaj kërkesë duke ia përcjellë dokumentacionin Prokurorisë pranë Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Shkodër. Mbi kërkesën e kësaj të fundit, mbështetur në Konventën Evropiane “Për transferimin e personave të dënuar”, Konventën Evropiane “Për vlefshmërinë ndërkombëtare të gjyqimeve penale”, Marrëveshjen Shtesë të Konventës Evropiane “Për transferimin e personave të dënuar” ndërmjet Republikës së Shqipërisë dhe Republikës së Italisë, nenet 512-516 të KPP-së dhe ligjin nr. 10193, datë 3.12.2009 “Për marrëdhëniet juridiksionale me autoritetet e huaja në çështjet penale”, vendimi penal i huaj është njohur me vendimin nr. 265 (5591), datë 23.12.2020 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Shkodër (*vendimi i njohjes të vendimit penal të huaj*). Me këtë vendim, bazuar në nenin 78, paragrafi i parë, të KP-së, kërkuesit i është caktuar një dënim prej 25 vjetësh burgim dhe bazuar në nenin 279, paragrafi i dytë, të KP-së, edhe një dënim me 5 vjet burgim, ku në bashkim të dënimeve ndaj tij është caktuar një dënim i vetëm prej 30 vjetësh burgim.

3. Shqyrtimi i kërkesës dhe dhënia e vendimit të njohjes të vendimit penal të huaj është bërë në mungesë të kërkuesit dhe në prani të një avokati të caktuar kryesisht nga gjykata. Vendimi i arsyetuar i është njoftuar po avokatit të caktuar kryesisht, i cili nuk ka paraqitur ankim ndaj tij. Pas kalimit të afatit të ankimit, vendimi ka marrë formë të prerë më 26.3.2021.

4. Mbi bazën e vendimit të njohjes të vendimit penal të huaj kërkuesi është transferuar në Republikën e Shqipërisë për vazhdimin e ekzekutimit të dënimit me burgim të caktuar ndaj tij.

5. Sipas akteve të dosjes gjyqësore të administruar për qëllime të këtij gjykimi, rezulton se

më datë 4.11.2021, kërkuesi i është drejtuar Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Shkodër me kërkesë për rivendosjen në afat të së drejtës së ankimit kundër vendimit të njohjes të vendimit penal të huaj. Në përfundim të shqyrtimit, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Shkodër, me vendimin nr. 805 (5370), datë 17.11.2021, ka vendosur mospranimin e kësaj kërkesë, me arsyetimin se ajo nuk është shoqëruar me aktin e ankimit kundër vendimit për të cilin kërkohej rivendosja në afat të së drejtës së ankimit, sikurse rezultonte nga interpretimi literal i pikës 1 të nenit 420/1 të KPP-së. Kundër këtij vendimi ka bërë ankim kërkuesi.

6. Gjykata e Apelit Shkodër, me vendimin nr. 284, datë 23.12.2021, ka vendosur lënien në fuqi të vendimit të gjykatës së shkallës së parë, duke pranuar si të drejtë përfundimin e asaj gjykate në lidhje me interpretimin dhe zbatimin e pikës 1 të nenit 420/1 të KPP-së. Ajo gjykatë ka parashtruar si argument edhe se në rastin konkret nuk jemi përpara një vendimi klasik themeli të dhënë në mungesë të pandehurit, por përpara një vendimi administrativ penal, që ka të bëjë me njohjen e një vendimi të huaj, ku kërkuesi ka shfaqur vullnetin e tij për fillimin e procedurave për njohjen e vendimit, ndaj ai i ka pasur të gjitha mundësitë që të caktonte një avokat për të ushtruar të drejtën e mbrojtjes dhe për këtë arsye nuk mund të pretendonte se ky procedim është bërë pa dijeninë e tij. Kundër këtij vendimi ka bërë rekurs kërkuesi.

7. Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, në dhomën e këshillimit, me vendimin nr. 00-2022-577, datë 7.6.2021, ka vendosur mospranimin e rekursit, me arsyetimin se nuk përmbante asnjë nga shkaqet që parashikohen në nenin 432 të KPP-së. Sipas atij kolegji, referuar parashikimeve të neneve 147 dhe 420/1 të KPP-së, kërkesa për rivendosjen në afat të së drejtës së ankimit nuk është pranuar pasi nuk i është bashkëlidhur ankimi dhe ky fakt është parashikuar në ligj si arsye për mospranimin e kërkesës, ndaj në momentin kur kërkuesi nuk ka përmbushur kushtet formale të kërkesës nuk ka shkaqe për t’u vlerësuar ajo. Gjithashtu, Kolegji Penal ka vlerësuar se vendimmarrja e gjykatës së apelit është marrë në zbatim të drejtë të ligjit procedural penal.

8. Më datë 6.10.2022 kërkuesi ka paraqitur ankim kushtetues individual, duke kërkuar shfuqizimin e vendimeve nr. 805 (5370), datë 12.11.2021 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor

Shkodër, nr. 284, datë 23.12.2021 të Gjykatës së Apelit Shkodër dhe nr. 00-2022-577, datë 7.6.2021 të Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë, të cilat kanë vendosur mospranimin e kërkesës së tij për rivendosjen në afat të së drejtës së ankimit kundër vendimit të njohjes të vendimit penal të huaj.

9. Në këtë ankim kushtetues kërkuuesi ka pretenduar cenimin e së drejtës për proces të rregullt ligjor në drejtim të së drejtës së aksesit në gjykatë të lidhur me të drejtën e njoftimit, si dhe të parimit të mosdënimit pa ligj, pretendime këto që i adresohen procesit gjyqësor për njohjen e vendimit penal të huaj, i cili nuk është objekt i ankimit kushtetues. Pavarësisht kësaj, duke pasur parasysh natyrën e këtyre pretendimeve, Gjykata do të duhej t'i mbante në vëmendje në funksion të procesit tjetër gjyqësor objekt i këtij gjykimi, që ka vendosur për kërkesën për rivendosjen në afat, konkretisht në këndvështrim të pretendimit për cenimin e standardit të arsytimit të vendimit gjyqësor të lidhur me të drejtën e aksesit substancial.

10. Shumica ka arritur në përfundimin se pretendimi i kërkuarit për cenimin e standardit të arsytimit të vendimit gjyqësor të lidhur me të drejtën e aksesit substancial, është i pabazuar, duke arsyetuar se neni 420/1 i KPP-së synon mbrojtjen dhe administrimin e mirë të drejtësisë, përmes plotësimit të kushteve formale të kërkesës për rivendosjen në afat. Ky synim balancohet edhe me vetë interesat e kërkuarit, i cili me iniciativën e tij vë në lëvizje gjykatën. Norma ligjore, në mënyrën e interpretimit dhe të zbatimit nga gjykatat, plotëson kriterin e qartësisë dhe parashikueshmërisë, ndaj dhe në vlerësimin e gjykatës kërkuari, përmes përfaqësuesit ligjor, duhet të ishte i qartë paraprakisht për plotësimin e kushteve dhe konkretisht të detyrimit për t'i bashkëlidhur kërkesës aktin e kërkuar nga ligji, sipas formës dhe mënyrës së kërkuar nga ligji. Sipas saj, duke vlerësuar rëndësinë e administrimit të mirë të drejtësisë, në kuadër të interesit publik dhe në respektim të së drejtës për akses substancial, rezulton se interpretimi i bërë nga gjykatat për nenin 420/1 të KPP-së nuk është arbitrar (*shih paragrafët 25 dhe 26 të vendimit*). Mbi këtë bazë shumica ka vendosur rrëzimin e kërkesës së kërkuarit.

11. Për përfundimin si më lart dhe zgjidhjen e kësaj çështjeje, ne, si gjyqtarë në pakicë, ndajmë qëndrim të ndryshëm, duke vlerësuar se ky

pretendim i kërkuarit është i bazuar dhe, për pasojë, kërkesa e tij, për sa i përket shfuqizimit të vendimit nr. 00-2022-577, datë 7.6.2021 të Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë, duhej të pranohej.

12. Në rastin konkret, vlerësojmë se është i zbatueshëm vetëm neni 420/1 i KPP-së, i shtuar me ligjin nr. 35/2017, sipas të cilit: “1. *Palët rivendosen në afatin e ankimit kur provojnë se nuk kanë pasur mundësi ta respektojnë afatin për shkak të rastit fator ose të forcës madhore. Kërkesa shoqërohet së bashku me ankimin, me pasojë mospranimi.* 2. *Kur gjykimi është zhvilluar sipas parashikimeve të nenit 351, të këtij Kodi, i pandehuri mund të kërkojë rivendosjen në afat për të bërë ankim kur provon se nuk ka marrë dijeni për vendimin.* 3. *Kërkesa për rivendosjen në afat paraqitet brenda dhjetë ditëve nga zhdukja e faktit që përbënte rast ose forcë madhore, kurse në rastet e parashikuara në paragrafin 2 të këtij neni, nga dita kur i pandehuri ka marrë dijeni efektivisht për vendimin. Rivendosja në afat nuk lejohet më shumë se një herë për secilën palë dhe për çdo shkallë të procedimit ...”.*

13. Këto dispozita kanë përcaktuar kushtet e pranueshmërisë për shqyrtim të kërkesës, konkretisht formën, subjektin dhe afatin. Nga ana tjetër, në to është parashikuar qartësisht edhe pasoja në rastin kur nuk plotësohen këto kërkesa ligjore. Ajo kërkon një kërkesë formale për rivendosjen në afat të ankimit, të shoqëruar me ankimin, i cili sigurisht duhet të plotësojë kriterin formal, sikurse kërkon edhe neni 412 i KPP-së. Megjithatë, kjo dispozitë, ndryshe nga sa kanë vepruar gjykata e zakonshme, nuk mund të interpretohet se përjashton mundësinë e përfshirjes së ankimit (elementeve formale të tij) brenda kërkesës për rivendosjen në afat, situatë e cila do të kënaqte atë kërkesë të ligjit për formalizimin e ankimit në funksion të miradministrimit të drejtësisë. Duke iu referuar akteve bashkëlidhur kërkesës në shqyrtim, rezulton se kërkuari ka paraqitur kërkesën formale për rivendosje në afat, por pa e shoqëruar atë me një akt tjetër formal të ankimit kundër vendimit të njohjes të vendimit penal të huaj. Megjithatë, referuar përmbajtjes së kërkesës, krahas pretendimeve për rivendosjen në afat të ankimit, rezulton që kërkuari të ketë parashtruar edhe pretendime në lidhje me vendimin e njohjes së vendimit penal të huaj, konkretisht për mohimin e së drejtës për t'u dëgjuar dhe për t'u mbrojtur për shkak të zhvillimit të procesit në mungesë të tij, pa pasur ai dijeni. Po kështu, në apelin e tij kundër vendimit të gjykatës

së shkallës së parë për mospranimin e kërkesës për rivendosjen në afat të ankimit, në funksion të këtij pretendimi kërkuar ka kërkuar garantimin e së drejtës për të pasur një gjykim të çështjes në përputhje me nenin 6 të KEDNJ-së. Në këtë rast, ai ka shtuar edhe një pretendim tjetër, për sa i përket vendimit të njohjes të vendimit penal të huaj, atë për zbatim të gabuar të ligjit penal ndërsa i është caktuar një dënim më i rëndë se ai që parashikonte legjislacioni penal shqiptar, për veprën penale të kryer në kohën e kryerjes së saj.

14. Në jurisprudencën kushtetuese është theksuar se interpretimi i ligjit, zbatimi i tij në çështjet konkrete, si dhe vlerësimi i fakteve dhe rrethanave janë çështje që ndajnë juridiksionin e gjykatave të zakonshme nga juridiksioni kushtetues. Kontrolli kushtetues që kjo Gjykatë ushtron ndaj vendimeve gjyqësore është i kufizuar vetëm në funksion të mbrojtjes së të drejtave kushtetuese të individit dhe problemet e interpretimit dhe të zbatimit të ligjit për zgjidhjen e çështjeve konkrete nuk përbëjnë juridiksion kushtetues, nëse ato nuk shoqërohen me cenimin e këtyre të drejtave (*shih vendimin nr. 6, datë 16.2.2021 të Gjykatës Kushtetuese*). Megjithatë, Gjykata ka në kompetencën e saj vlerësimin nëse gjykatat e sistemit gjyqësor kanë respektuar të drejtat e palëve në gjykim për proces të rregullt ligjor dhe nëse ato u kanë dhënë kuptimin e duhur të drejtave kushtetuese që duhen respektuar në procesin e shqyrtimit të çështjes (*shih vendimet nr. 2 datë 11.2.2021; nr. 7, datë 7.2.2017; nr. 6, datë 16.2.2015 të Gjykatës Kushtetuese*).

15. Në këtë kuptim, shumica duhej të ndalej në mënyrën se si është interpretuar dhe zbatuar neni 420/1 i KPP-së nga gjykatat e zakonshme që kanë shqyrtuar kërkesën për rivendosjen në afat të ankimit dhe nëse kjo mënyrë ka cenuar të drejtat substanciale të kërkuar. Kjo çështje merr veçanërisht rëndësi, duke pasur parasysh dy fakte me natyrë kushtetuese: i) procesi i njohjes së vendimit penal për kërkuar është bërë në mungesë dhe ai nuk ka pasur mundësi të ushtrojë të drejtat kushtetuese; ii) pretendimet në thelb kanë të bëjnë me parimin e mosdënimit pa ligj, pasi vendimi penal i huaj ka dhënë një dënim më të rëndë se ai që parashikonte legjislacioni penal shqiptar për veprën penale të kryer, në kohën e kryerjes së saj.

16. Për nga natyra e pretendimeve dhe natyra e procesit gjyqësor në tërësinë e tij, gjykatat e

zakonshme nuk duhej të mbanin një qasje të tillë formaliste, por të ushtronin funksionin e tyre kushtetues dhe ligjor, duke synuar të drejtën. Gjykatat e zakonshme kanë detyrimin që interpretimi që u bëjnë dispozitave ligjore gjatë zbatimit të tyre të shkojë drejt mbrojtjes së të drejtave të individit, veçanërisht atij që është dënuar e gjykuar në mungesë dhe nuk ka pasur asnjë mundësi të mbrohet ose të parashtrojë qëndrimin e tij. Të tilla qëndrime të gjykatave të zakonshme (duke pasur parasysh, rritetshmëri, se në kërkesën për rivendosjen në afat të ankimit kërkuar ka parashtruar edhe elementet formale të ankimit kundër vendimit të njohjes të vendimit penal të huaj) kthehen në kufizuese të të drejtave të individit dhe vënë në dyshim të drejtën për proces të rregullt.

17. Edhe GJEDNJ-ja në jurisprudencën e saj është shprehur se fakti që aplikanti ishte në gjendje të paraqiste çështjen e tij përpara një gjykate, nuk përmbush domosdoshmërisht në vetvete kërkesat e nenit 6§1 të KEDNJ-së. Rregullat që dispijlojnë hapat formalë që duhen ndërmarrë për paraqitjen e një ankimi synojnë të sigurojnë miradministrimin e drejtësisë (*shih vendimet e GJEDNJ-së në çështjet Société Anonyme Sotiris dhe Nikos Koutras Attee kundër Greqisë, datë 16.11.2001; Brualla Gómez de la Torre kundër Spanjës, datë 19.12.1997; Saez Maeso kundër Spanjës, datë 9.11.2004*). Gjykatat kanë detyrimin që të sillen në atë mënyrë që të tilla kërkesa të mos e humbasin qëllimin e tyre dhe individit të mos i cenohet në thelb edhe e drejta për një mjet juridik efektiv. Në këtë kuptim, qasja e gjykatave në rastin konkret, duke verifikuar formalisht paraqitjen e kërkesës, pa u ndalur në leximin e saj tërësor, ka cenuar në thelb të drejtën e aksesit substancial të kërkuar në gjykatë, për më tepër në kushtet kur ai nuk ka në dispozicion asnjë mjet tjetër juridik për të kërkuar rivendosjen e të drejtave të cenuara.

18. Duke pasur parasysh qëndrimin e gjykatave të zakonshme, në kuptim të pozicionit e funksionit të saj sipas nenit 141 të Kushtetutës, i takonte Gjykatës së Lartë, që t'i jepte një interpretim të drejtë normës ligjore në kuptim të zbatimit të saj në rastin konkret në zbatim të parimit të subsidiaritetit, pasi, siç është pohuar në jurisprudencën kushtetuese, kontrolli i respektimit të standardeve kushtetuese është, në radhë të parë, funksion i gjykatave të zakonshme (*shih vendimet nr. 38, datë*

2.12.2021; nr. 13, datë 9.3.2021; nr. 11, datë 16.4.2018 të Gjykatës Kushtetuese).

19. Gjykata e Lartë, në arsyetimin e saj, ka vlerësuar se vendimarrja e gjykatës së apelit është marrë në zbatim të drejtë të ligjit procedural penal, në një kohë kur ajo, si argument për mospranimin e kërkesës për rivendosje në afat ka shtuar edhe se kërkuksi ka pasur të gjitha mundësitë që në procesin e njohjes të vendimit penal të huaj të caktonte një avokat për të ushtruar të drejtën e mbrojtjes, prandaj nuk mund të pretendonte se ky procedim është bërë pa dijeninë e tij. Është e qartë se gjykata e apelit në këtë rast ka dalë jo vetëm përtej shkaqeve të ngritura në ankim, por edhe përtej kërkesës në shqyrtim për rivendosjen në afat të ankimit, duke kapërcyer kështu kompetencat e saj ndërsa ka vënë në diskutim dhe është shprehur për pretendime të kërkuksit në drejtim të procesit që lidhet me vendimin e njohjes së vendimit penal të huaj për të cilin ai kërkonte të rivendosej në afat ankimi. Jo vetëm kaq, por ky argument i shtuar nga gjykata e apelit kurrësi nuk mund të shërbejë si shkak ligjor për të arritur në përfundimin e mospërmbyshjes të kriterëve të pranueshmërisë për shqyrtim të kërkesës për rivendosjen në afat të ankimit.

20. Nga ana tjetër, edhe shumica duhej të kishte evidentuar në rastin konkret problematikat që shoqërojnë këtë çështje, që në nivel kushtetues kanë sjellë mohimin e të drejtave të kërkuksit për t'u mbrojtur në procesin penal të njohjes së vendimit të huaj. Shumica, edhe pse në jurisprudencën kushtetuese është theksuar gjerësisht se i gjykuari në mungesë duhet të ketë të gjitha mundësitë që të kundërshtojë procesin penale ndaj tij, duke iu garantuar çdo e drejtë që buron nga dispozitat kushtetuese, nuk arriti të shkojë përtej vlerësimit formal të kriterëve ligjorë që ka bërë edhe gjykata e zakonshme. Në vlerësimin tonë, të tilla çështje janë të rëndësishme jo vetëm për sa u përket të drejtave që kërkojnë të mbrohen dhe që vihen në diskutim, por ato i japin mundësinë kësaj Gjykate të zgjerojë këndvështrimin dhe mbrojtjen kushtetuese të individit, veçanërisht kur bëhet fjalë për kufizimin e lirisë.

21. Në përfundim, ndryshe nga shumica, vlerësojmë se interpretimi që gjykatat e zakonshme i kanë bërë nenit 420/1 të KPP-së duket i paarsyeshëm, duke i cenuar kërkuksit të drejtën për

akses substancial. Për pasojë, pretendimi për cenimin e standardit të arsytimit të vendimit gjyqësor të lidhur me të drejtën e aksesit substancial është i bazuar, ndaj Gjykata duhej të vendoste pranimin pjesërisht të kërkesës, për rrjedhojë shfuqizimin e vendimit nr. 00-2022-577, datë 7.6.2021 të Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë si të papajtuësëm me Kushtetutën dhe dërgimin e kësaj çështjeje për rishqyrtim në po atë gjykatë.

Anëtarë: Ilir Toska, Sonila Bejtja

VENDIM **Nr. 31. datë 29.5.2023**

NË EMËR TË REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë,
e përbërë nga:

Holta Zaçaj	kryetare;
Marsida Xhaferllari	anëtare;
Fiona Papajorgji	anëtare;
Sonila Bejtja	anëtare;
Sandër Beci	anëtar;
Genti Ibrahim	anëtar;
Marjana Semini	anëtare;
Elsa Toska	anëtare,

me sekretare Belma Lleshi, në datat 20.4.2023 dhe 26.5.2023 mori në shqyrtim në seancë plenare mbi bazë të dokumenteve çështjen nr. 16 (Sh) 2022 të Regjistrat Themeltar, që u përket:

KËRKUES: SHPRESA KEKEZI, TERI KEKEZI, BLEDAR LASKU, DONIKA SHKURTI, ROLAND SHKURTI, LEANDRO SHKURTI

SUBJEKT I INTERESUAR:

SHOQËRIA “MURATAJ” SH.P.K., REZARTA NGJELA (KEKEZI), VERONIKA SHANI, MERI KONOMI, ALEKSANDRA LASKU, KOSTANDIN LASKU, INGRID LASKU, JANI SHKURTI, DHIMITËR SHKURTI

OBJEKTI: shfuqizimi i vendimeve nr. 1250, datë 22.2.2010, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë; nr. 2139, datë 20.10.2011, të Gjykatës së Apelit Tiranë; nr. 00-2022-759, datë 28.3.2022, të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë, si të papajtuësme me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë.

Konstatimi i shkeljes së afateve të arsyeshme të gjykimit në procedurën e zgjidhur deri më sot me vendimin nr. 616, datë 12.3.2013, të Gjykatës së Apelit Tiranë. Urdhërimi për kryerjen e pagesave sipas këtij vendimi.

Rivendosja e së drejtës së pronësisë për shpronësimin e pësuar nga kërkuesit.

Shpërblimi i kërkuesve për shkeljen e afateve të arsyeshme të gjyqimeve.

BAZA LIGJORE:nenet 41, 42, 131, pika 1, shkronja “P” dhe 134, pika 1, shkronja “I”, të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë; nenet 6 dhe 13 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (KEDNJ) dhe neni 1 i Protokollit nr. 1 të saj; nenet 27 dhe 71 të ligjit nr. 8577, datë 10.2.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, të ndryshuar (ligji nr. 8577/2000).

GJYKATA KUSHTETUESE,

pasi dëgjoi relatoren e çështjes Elsa Toska, mori në shqyrtim parashtrimet me shkrim të kërkuesve, që kanë kërkuar pranimin e kërkesës, prapësimet e subjektit të interesuar, shoqërisë “Murataj” sh.p.k., që ka kërkuar rrëzimin e kërkesës, si dhe diskutoi çështjen në tërësi,

VËREN:

I

Rrethanat e çështjes

1. Kërkuesit janë trashëgimtarë të Kostandin Laskut, ish-pronar i një trualli të ndodhur në Tiranë, në rrugën “Muhamet Gjollësja”, të njohur me vendimin nr. 499, datë 21.3.1996 të Komisionit të Kthimit dhe Kompensimit të Pronave (KKKP), Tiranë. Me vendimet nr. 562, datë 20.5.1996, nr. 705, datë 30.9.1996 dhe nr. 170, datë 30.9.1997 të KKKP-së, Tiranë është vendosur kompensimi fizik i trashëgimtarëve me sipërfaqe trualli respektivisht 270 m², 460 m² dhe 340 m², në total me sipërfaqen 1070 m².

2. Mes trashëgimtarëve Lasku dhe shoqërisë “Murataj” sh.p.k. është lidhur një marrëveshje në formën e shoqërisë së thjeshtë, e palegalizuar me shkrim, përmes së cilës është rënë dakord që shoqëria të ndërtojë në truallin prej 700 m², në pronësi të trashëgimtarëve Lasku, një pikë servisi,

lavashi dhe karburanti. Sipas kësaj marrëveshjeje, fitimet e realizuara nga veprimtaria tregtare do të ndaheshin në mënyrë të barabartë nga 50%. Me vendimin nr. 32, datë 12.10.1996 të Këshillit të Rregullimit të Territorit të Bashkisë Tiranë është dhënë leja e ndërtimit për këto objekte në emër të kërkuesve, ndërsa ndërtimi i objektit është bërë me shpenzimet e shoqërisë “Murataj” sh.p.k. Pas ndërtimit të objektit është bërë regjistrimi i tij në Zyrën Vendore të Regjistrimit të Pasurive të Paluajtshme, Tiranë (ZVRPP) me nr. 3714, datë 22.10.1998, në emër të kërkuesve (vendimi nr. 3714/1998).

3. Nga materialet e depozituara nga kërkuesit së bashku me kërkesën, si dhe nga të dhënat e nxjerra nga faqja zyrtare e Gjykatës së Lartë rezulton se çështja e pronësisë së objektit të ndërtuar, e trullit mbi të cilin është ndërtuar ai, si dhe e detyrimeve financiare të rrjedhura nga marrëveshja e lidhur mes palëve janë bërë objekt gjykimesh të ndryshme gjyqësore. Në kushtet kur proceset e ndryshme gjyqësore për këto çështje ndërthuren me njëri-tjetrin, Gjykata Kushtetuese (Gjykata) vlerëson t'i paraqesë shkurtimisht në vijim.

- Procedurat për njohjen e pronësisë së ndërtimit dhe të truallit

4. Pasi është vënë në dijeni në fund të vitit 1998 për regjistrimin me vendimin nr. 3714/1998 të ZVRPP-së, Tiranë të ndërtimit të bërë në truallin e kërkuesve, si pronë e ndërtuar nga ata vetë, shoqëria “Murataj” sh.p.k. i është drejtuar Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë me kërkesëpadi, duke kërkuar detyrimin e kërkuesve ta njohin pronare të ndërtimit, pikë karburanti, servis, lavash e bashkëpronare në pronësinë e paluajtshme në tërësi, si dhe regjistrimin e vendimit në ZVRPP-në, Tiranë, ndërsa kërkuesit kanë paraqitur kundërpadi, duke kërkuar detyrimin e shoqërisë “Murataj” sh.p.k. të kthejë sendin, pasuri e paluajtshme, te pronari i ligjshëm.

5. Me vendimin nr. 1280, datë 27.4.2000, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë ka vendosur pranimin e pjesës së kërkesëpadisë; detyrimin e trashëgimtarëve Lasku të njohin pronar të vetëm për pjesën e karburantit servisit dhe lavashit dhe truallit të ndodhur nën të, shoqërinë “Murataj” sh.p.k.; detyrimin e kësaj shoqërie t'u paguajë trashëgimtarëve Lasku shumën 53115\$ për sipërfaqen e tokës së zënë me objektin pikë karburanti, shumën 1348573 lekë si fitim i nxjerrë

nga pika e karburantit deri më datë 17.4.2000 dhe vazhdimin e ecjes së fitimit deri në marrjen e formës së prerë të vendimit ; detyrimin e shoqërisë “Murataj” sh.p.k. të lidhë kontratë qiraje për pjesët 1/7-ën dhe 3/42-ën të tokës me të paditurit Eleni Shkurti dhe Krisanth Jaku në pjesë respektive; çregjistrimin nga regjistri i pasurive të paluajtshme të pikës së karburantit dhe të tokës në emër të trashëgimtarëve Lasku për pronën nr. 3714, datë 22.10.1998, përveç pjesëve 1/7-ta e tokës së Eleni Shkurtit dhe 3/42-at e tokës të Krisanth Jakut.

6. Me vendimin nr. 283, datë 13.3.2001, Gjykata e Apelit Tiranë ka vendosur kthimin e çështjes për rigjykim në Gjykatën e Rrethit Gjyqësor Tiranë, ndërsa Gjykata e Lartë, me vendimin nr. 192, datë 15.2.2002, ka vendosur mospranimin e rekursit të paraqitur nga shoqëria “Murataj” sh.p.k. Në rigjykim, gjykata e rrethit, me vendimin nr. 640, datë 20.2.2003, ka vendosur pranimin e padisë; detyrimin e të paditurve Arsinoi Kekezi etj. të njohin shoqërinë “Murataj” sh.p.k., me ortakë Fatos Muratin e Viron Hamzain, pronare të ndërtimit “pikë servisi, lavashi e karburanti” dhe bashkëpronare në pasurinë e paluajtshme në tërësi, të regjistruar në regjistrin hipotekor nr. 3712, datë 22.10.1998, sipas pjesëve takuese të secilës palë, pala paditëse objektin, pala e paditur truallin 700 m²; rrëzimin e kundërpadisë si të pambështetur në ligj e në prova; urdhërimin e ZVRPP-së, Tirana 1 të bëjë ndryshimet në regjistrin hipotekor nr. 3712, datë 22.10.1998. Gjykata ka vlerësuar se në sendin e krijuar njëra palë është pronare e truallit dhe tjetra e objektit dhe se të dyja palët janë bashkëpronare të sendit në tërësi, sipas pjesëve përkatëse në të, pjesë të cilat janë të bashkuara me njëra-tjetrën dhe nuk mund të ndahen pa iu shkaktuar atij një dëm thelbësor, për rrjedhojë, në kushtet e një bashkëpronësie të detyrueshme, palët kanë njëloj të drejta të përfitojnë nga kjo bashkëpronësi (*shih vendimin nr. 640, datë 20.2.2003 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë, faqja 4*). Vendimi i gjykatës së rrethit është lënë në fuqi me vendimin nr. 823, datë 23.6.2003 të Gjykatës së Apelit Tiranë.

7. Ndaj rekursit të paraqitur nga kërkuesit, Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë, me vendimin nr. 1764, datë 7.10.2004, ka vendosur lënien në fuqi të vendimit nr. 823, datë 23.6.2003 të Gjykatës së Apelit Tiranë për sa i përket kundërpadisë, prishjen e vendimit nr. 640, datë 20.2.2003 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë dhe pushimin e gjykimit të

çështjes lidhur me padinë. Kolegji Civil ka arsyetuar, ndër të tjera, se të dyja gjykatat kanë gabuar në pranimin e padisë së palës paditëse për t’u njohur pronare e truallit bazuar në nenin 175/4 të Kodit Civil (KC), pasi kjo dispozitë nuk është e zbatueshme në rastin në shqyrtim, por në rastet kur posedimi i tokës dhe ngritja e një ndërtese mbi të nga një person i tretë jopronar realizohen në kushtet e mirëbesimit, por jo nëpërmjet një marrëveshjeje të palëve. Në rastin në shqyrtim posedimi me mirëbesim, gëzimi i truallit dhe ndërtimi mbi të janë rrjedhojë e një marrëveshjeje të palëve, bashkëpronarë të truallit, nga njëra anë, dhe palës paditëse, si ndërtuese, nga ana tjetër. Kjo marrëveshje është lidhur për të krijuar pasoja juridike (të drejta dhe detyrime) për palët pjesëmarrëse në të. Këto palë duhet të përcaktojnë natyrën juridike të kësaj marrëveshjeje, të drejtat dhe detyrimet respektive, si dhe kanë të drejtë të kërkojnë zgjidhjen e mosmarrëveshjes eventuale me mirëkuptim ose në rrugë gjyqësore. U takon vetë palëve të përcaktojnë shkakun juridik dhe objektin e mosmarrëveshjes, si dhe kërkimet e pretendimet e tyre, bazuar në kërkesat e neneve 5, 16, 17, 31 etj. të Kodit të Procedurës Civile (KPC) (*shih vendimin nr. 1764, datë 7.10.2004 të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë, faqet 7-8*).

- *Procedurat për kundërshtimin e vendimit të drejtorit të përgjithshëm të Agjencisë së Kthimit dhe Kompensimit të Pronave (AKKP)*

8. Më datë 5.10.2007, Kontrolli i Lartë i Shtetit (KLSH) ka inspektuar zyrën rajonale të KKKP-së, Tiranë dhe ka konstatuar se vendimet nr. 562, datë 20.5.1996, nr. 705, datë 30.9.1996 dhe nr. 170, datë 30.9.1997 të KKKP-së, Tiranë janë marrë në kundërshtim me ligjin. Për pasojë, bazuar në nenet 16 dhe 18 të ligjit nr. 9235, datë 29.7.2004 “Për kthimin dhe kompensimin e pronës”, drejtori i përgjithshëm i AKKP-së, pas përfundimit të shqyrtimit administrativ, me vendimin nr. 480, datë 27.11.2007, ka vendosur konstatimin e pavlefshmërisë absolute të këtyre vendimeve, kthimin e palëve në gjendjen e mëparshme dhe rivendosjen në vend të të drejtave të shkelura. Si rrjedhojë e këtyre veprimeve është bërë transkriptimi i truallit 700 m², duke e kaluar atë në pasuri të shtetit me nr. 3/31 pasurie, ZK 8210, të regjistruar me nr. 289, datë 11.12.2007 në ZVRPP-në, Tiranë.

9. Kërkuesit kanë kundërshtuar vendimin e lartpërmendur në Gjykatën e Rrethit Gjyqësor Tiranë, e cila, me vendimin nr. 7086, datë 25.7.2008, ka vendosur pranimin e kërkesëpadisë dhe shfuqizimin tërësisht të vendimit nr. 480, datë 27.11.2007 të drejtorit të përgjithshëm të AKKP-së. Gjykata e Apelit Tiranë, me vendimin nr. 241, datë 15.2.2010, ka vendosur ndryshimin e vendimit të gjykatës së rrethit dhe rrëzimin e padisë, ndërsa Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë, në dhomën e këshillimit, me vendimin nr. 00-2012-1554, datë 28.6.2012, ka vendosur mospranimin e rekursit të paraqitur nga kërkuesit.

10. Kërkuesit kanë kundërshtuar vendimin e lartpërmendur të Gjykatës së Lartë në Gjykatë, e cila, me vendimin nr. 26, datë 24.6.2013, ka vendosur shfuqizimin e vendimit nr. 00-2012-1554, datë 28.6.2012 të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë dhe kthimin e çështjes për rishqyrtim në Gjykatën e Lartë, për shkak të cenimit të standardit të arsytimit të vendimit gjyqësor.

11. Në rigjykim, Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë, me vendimin nr. 00-2014-55, datë 22.1.2014, ka vendosur mospranimin e rekursit të paraqitur nga kërkuesit, duke arsyetuar se ai nuk përmbush kriteret e parashikuara nga ligji, pasi nuk përmban asnjë prej rasteve të cituara në nenin 472 të KPC-së.

12. Kërkuesit i janë drejtuar sërish Gjykatës me kërkesë për kundërshtimin e vendimit nr. 00-2014-55, datë 22.1.2014 të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë, për të cilën Gjykata, me vendimin nr. 17, datë 10.4.2015, ka vendosur rrëzimin e saj.

- Procedurat për shlyerjen e detyrimeve financiare

13. Më datë 3.10.2003 kërkuesit i janë drejtuar Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë me kërkesëpadi kundër shoqërisë “Murataj” sh.p.k., duke kërkuar shlyerjen prej saj të detyrimit të prapambetur në shumën 42 milionë lekë, ndërsa shoqëria “Murataj” sh.p.k. ka paraqitur kundërpadi, duke kërkuar detyrimin e kërkuesve t’i kthejnë vlerat e paguara prej saj tej vlerës 50% të realizimit mujor të kësaj shoqërie për vitin 1998, sipas bilancit, si një pagim i padetyruar, në shumën 10.528.461 lekë. Me vendimin nr. 2935, datë 9.6.2004, gjykata ka vendosur pranimin e kërkesëpadisë, detyrimin e shoqërisë “Murataj” sh.p.k. t’u paguajë Arsino Kekezit, Veronika Shanit, Fania Zikos, Meri Ekonomit, Aleksandra Laskut, Ingrid Laskut dhe Bledar Laskut shumën

39.600.000 lekë, ndërsa Eleni Shkurtit shumën 3.100.000 lekë, si dhe rrëzimin e kundërpadisë, si të pabazuar në prova dhe në ligj.

14. Me vendimin nr. 1049, datë 26.10.2005, Gjykata e Apelit Tiranë ka vendosur prishjen e vendimit nr. 2935, datë 9.6.2004 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë dhe dërgimin e çështjes për rigjykim po asaj gjykate, me tjetër trup gjykues, ndërsa Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë, me vendimin nr. 246, datë 6.3.2007, ka vendosur kthimin e çështjes për rigjykim në Gjykatën e Apelit Tiranë, me tjetër trup gjykues.

15. Pas rishqyrtimit të çështjes, Gjykata e Apelit Tiranë, me vendimin nr. 1598, datë 14.12.2007, ka vendosur ndryshimin e vendimit nr. 2935, datë 9.6.2004 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë, detyrimin e shoqërisë “Murataj” sh.p.k. t’u paguajë paditësve të kundërpaditur Arsino Kekezit, Veronika Shanit, Fania Zikos, Meri Ekonomit, Aleksandra Laskut, Ingrid Laskut dhe Bledar Laskut për periudhën shtator 1998 - gusht 2001 shumën 21.600.000 lekë, rrëzimin e padisë së paditëses Eleni Shkurti, si dhe lënien në fuqi të vendimit në lidhje me rrëzimin e kundërpadisë.

16. Ndaj vendimit të Gjykatës së Apelit Tiranë shoqëria “Murataj” sh.p.k. ka paraqitur rekurs, si dhe ka kërkuar pezullimin e ekzekutimit të tij. Me vendimin nr. 37, datë 1.2.2011, Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë ka vendosur pezullimin e ekzekutimit të vendimit nr. 1598, datë 14.12.2007 të Gjykatës së Apelit Tiranë, ndërsa me vendimin nr. 00-2012-423 (36), datë 24.1.2012 ka vendosur kthimin e çështjes për rishqyrtim në Gjykatën e Apelit Tiranë, për shkak të mospasqyrimit të saktë në procesverbalin dhe në vendimin e kësaj gjykate të trashëgimtarëve të Eleni Shkurtit, e cila kishte ndërruar jetë, si dhe me qëllim verifikimin e përfaqësimit në gjyq të paditësve të kundërpaditur Jani Shkurti e Dhimitër Shkurti.

17. Në rigjykim, Gjykata e Apelit Tiranë, me vendimin nr. 616, datë 12.3.2013, ka vendosur ndryshimin e vendimit nr. 2935, datë 9.6.2004 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë, detyrimin e shoqërisë “Murataj” sh.p.k. t’u paguajë paditësve të kundërpaditur Kleanthi Kekezi, Rezarta Ngjela (trashëgimtarë të paditëses Arsino Kekezi), Veronika Shani, Fania Ziko, Meri Ekonomi, Aleksandra Lasku, Kostandin Lasku, Ingrid Lasku dhe Bledar Lasku, shumën prej 21.600.000 lekësh, si detyrim për periudhën shtator 1998 – gusht

2001; rrëzimin e padisë për pjesën tjetër të kërimit për paditësit e kundërpaditur të sipërcituar; rrëzimin e padisë së paditësve Dhimitër Shkurti, Jani Shkurti (trashëgimtarë të Epaminonda Shkurtit), Donika Shkurti, Roland Shkurti e Leandro Shkurti (trashëgimtarë të paditësës Eleni Shkurti); lënien në fuqi të vendimit lidhur me kundërpadinë.

18. Ndër të tjera, Gjykata e Apelit Tiranë ka arsyetuar se me vendimin nr. 480, datë 27.11.2007, drejtori i përgjithshëm i AKKP-së ka vendosur konstatimin e pavlefshmërisë absolute të vendimeve nr. 562, datë 20.5.1996, nr. 705, datë 30.9.1996 dhe nr. 170, datë 30.9.1997 të KKKP-së, Tiranë, në favor të subjektit Kostandin Lasku (trashëgimtarëve ligjorë). Sipas saj, nëse do të pranohej logjika se pavlefshmëria absolute e vendimeve të ish-KKKP-së nuk sjell pasoja juridike, ndaj paditësit e kundërpaditur nuk kanë qenë asnjëherë pronarë, për rrjedhojë edhe kontrata e lidhur mes tyre është e pavlefshme, do të duhej të pranohej se të gjitha efektet e kësaj marrëveshjeje janë nul, përfshirë këtu edhe lejen për ndërtimin e karburantit. Gjykata ka konstatuar se marrëdhënia juridike e krijuar mes palëve, për shkak të së cilës ka lindur mosmarrëveshja, është marrëdhënie detyrimi; palët në kontratë janë ato ndërgjyqëse si ortakë të shoqërisë së thjeshtë, të cilat kanë marrë përsipër të drejta dhe detyrime reciproke, për rrjedhojë çështja duhet të zgjidhet vetëm sa u përket këtyre të drejtave dhe detyrimeve. Po sipas gjykatës, pretendimi lidhur me të drejtën e palës paditëse të kundërpaditur mbi pronësinë e truallit nuk ka lidhje me mosmarrëveshjen e paraqitur për gjykim, natyra e së cilës është juridiko-civile-detyrimi, e lindur për shkak të kontratës së shoqërisë së thjeshtë dhe nuk provohet me asnjë provë pretendimi i palës së paditur kundërpaditëse se pagesat e kryera në favor të paditësve të kundërpaditur, të vërtetuara në gjykim sipas mandatpagesave përkatëse, të jenë parapagim për çmimin e truallit, për shkak të rënies dakord të blerjes së tij nga ankuesi. Fakti i vetëm, i provuar dhe i pranuar nga palët, është lidhja e kontratës së shoqërisë së thjeshtë, sipas neneve 1074 e vijues të KC-së (*shih vendimin nr. 616, datë 12.3.2013 të Gjykatës së Apelit Tiranë, faqet 10-12*).

19. Ndaj vendimit të lartpërmendur kanë paraqitur rekurs shoqëria “Murataj” sh.p.k. më datë 27.3.2013, e cila ka kërkuar edhe pezullimin e

ekzekutimit të vendimit nr. 616, datë 12.3.2013 të Gjykatës së Apelit Tiranë, si dhe kërkesit më datë 11.4.2013. Çështja është regjistruar në Gjykatën e Lartë me nr. 11243-01655-00-2014 akti, datë 12.5.2014. Me vendimin nr. 177, datë 27.5.2014, Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë ka vendosur pezullimin e ekzekutimit të vendimit nr. 616, datë 12.3.2013 të Gjykatës së Apelit Tiranë.

20. Më datë 13.7.2021 kërkesit i janë drejtuar Gjykatës së Lartë me kërkesë për konstatimin e shkeljes së afatit të arsyeshëm të gjykimit të rekursit të regjistruar me nr. 11243-01655-00-2014 akti, datë 12.5.2014, përshpejtimin e procedurave të gjykimit të çështjes dhe shpërblimin e drejtë. Sipas faqes zyrtare të Gjykatës së Lartë për këtë kërkesë nuk rezulton të ketë ende një vendimarrje.

21. Për rekursin e palëve, me vendimin nr. 00-2022-3327 (505), datë 23.11.2022, Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë ka vendosur lënien në fuqi të vendimit nr. 616, datë 12.3.2013 të Gjykatës së Apelit Tiranë dhe revokimin e vendimit të pezullimit të ekzekutimit.

22. Në kërkesën e datës 27.7.2022 drejtuar Gjykatës, kërkesit kanë kërkuar edhe konstatimin e shkeljes së afatit të arsyeshëm të përfundimit të këtij gjykimi në tërësi dhe të gjykimit të kësaj çështjeje në Gjykatën e Lartë në veçanti.

- *Procedurat për njohjen pronar të shoqërisë “Murataj” sh.p.k.*

23. Më datë 17.6.2008 shoqëria “Murataj” sh.p.k. i është drejtuar Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë me kërkesëpadi, duke kërkuar detyrimin e Bashkisë Tiranë dhe Ministrisë së Ekonomisë për ta njohur pronare të një pike karburanti dhe zyrash të ndodhur në Tiranë, rruga “Muhamet Gjollësja”, pranë fabrikës së çokollatave, si dhe detyrimin e ZVRPP-së, Tiranë për të regjistruar në favor të saj objektin “pikë karburanti dhe zyra” të ndodhur në këtë adresë. Shtetasi Bledar Lasku ka paraqitur kërkesë për t’u përfshirë në cilësinë e ndërhyrësit dytësor në këtë proces (*shih dosjen gjyqësore nr. 9195/1333/453 regjistri themeltar, datë 17.6.2008 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë, pjesë e dosjes gjyqësore të kësaj gjykate me nr. 1250 vendimi, datë 22.2.2010, faqet 112-113, 131-132, si dhe faqet 8-13 të Gjykatës së Apelit Tiranë*).

24. Me vendimin nr. 9195 akti, datë 9.12.2008, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë ka vendosur pezullimin e gjykimit deri në zgjidhjen përfundimtare të çështjes gjyqësore civile me nr.

akti 2854, datë regjistrimi 10.1.2008, me paditës Bledar Laskun e Arsinoi Kekezin, të paditur AKKP-në, me objekt kundërshtimin e vendimit nr. 480, datë 27.11.2007 të AKKP-së. Me vendimin e ndërmjetëm nr. 9195/1333/453 akti, datë 19.4.2010, gjykata ka vendosur refuzimin e kërkesës së Bledar Lasku për t'u futur si ndërhyrës kryesor në gjykim, duke arsyetuar se aktualisht prona nuk është në pronësi të tij dhe të trashëgimtarëve të tjerë Lasku, por në pronësi të shtetit, për rrjedhojë nuk legjitimohet në kërkimin e tij.

25. Në vijim, me vendimin nr. 453 akti, datë 19.4.2010, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë ka vendosur pushimin e gjykimit. Kundër këtij vendimi ka paraqitur ankim kërkuar Bledar Lasku, duke kërkuar ndryshimin e tij dhe pranimin e kërkesës për ndërhyrje dytësore.

26. Me vendimin nr. 569, datë 3.12.2010, Gjykata e Apelit Tiranë ka vendosur lënien në fuqi të vendimit nr. 453 akti, datë 19.4.2010 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë.

- *Procedurat për zgjidhjen e kontratës dhe dorëzimin e sendit (procedurat objekt ankimi kushtetues konkret)*

27. Më datë 16.4.2008 kërkuar i janë drejtuar me kërkesëpadi Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë, duke kërkuar zgjidhjen e kontratës dhe dorëzimin e sendit, si dhe sigurimin e objektit të padisë, caktimin e një administratori dhe vendosjen e sekuestros mbi pikën e karburantit. Me vendimin nr. 1250, datë 22.2.2010, gjykata ka vendosur pranimin pjesërisht të kërkesëpadi, zgjidhjen e mosmarrëveshjes së lidhur ndërmjet paditësve Arsinoi Kekezi, Veronika Shani, Meri Konomi, Aleksandra Lasku, Kostandin Lasku, Ingrid Lasku, Bledar Lasku, Epaminonda Shkurti, Jani Shkurti e Dhimitër Shkurti dhe palës së paditur, shoqërisë “Murataj” sh.p.k., si dhe rrëzimin e kërkesëpadi për pjesën tjetër të saj.

28. Në vendimin e saj gjykata ka arsyetuar, ndër të tjera, se ndonëse pala e paditur ka zhvilluar aktivitetin tregtar, ajo nuk i është përgjigjur palës paditëse, sipas marrëveshjes së bërë, për t'i dhënë pjesën takuese të fitimeve të realizuara nga aktiviteti. Bazuar në faktet dhe dispozitat ligjore në fuqi, gjykata ka konkluduar se në kushtet kur bëhet fjalë për një marrëdhënie kontraktore për ushtrimin e një aktiviteti ekonomik dhe njëra nga palët nuk ka përmbushur detyrimet e saj, me të drejtë pala paditëse ka kërkuar zgjidhjen e kësaj marrëdhënieje. Ky kërkim i palës paditëse është i drejtë, i bazuar në

ligj dhe në prova dhe, si i tillë, duhet pranuar. Po sipas gjykatës, për sa i përket kërimit të palës paditëse për lirim të dorëzimit të sendit, objektit “pikë karburanti, servis e lavash”, i cili figuron i regjistruar në emër të saj sipas regjistrimit hipotekor nr. 3714, datë 22.10.1998, ky regjistrim, sipas shënimit të bërë në të, është i vlefshëm vetëm për objektin dhe jo për truallin, pasi pronësia për truallin vazhdon të jetë në proces gjyqësor. Lidhur me pronësinë e objektit, gjykata ka vërejtur se edhe ky fakt është gjykuar dhe vendosur nga gjykime të tjera të mëparshme. Gjykata e Lartë ka lënë në fuqi vendimin e Gjykatës së Apelit Tiranë, i cili ka lënë në fuqi vendimin nr. 640, datë 20.2.2003 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë lidhur me kundërpadinë, duke konkluduar se ndonëse objekti “pikë karburanti, servis e lavash” është regjistruar në emër të palës paditëse Arsinoi Kekezi etj., në fakt ky send është pronë e palës së paditur, shoqërisë “Murataj” sh.p.k. Bazuar në sa më sipër, gjykata ka vlerësuar se kërkit i palës paditëse për të detyruar palën e paditur të kthejë sendin “pikë karburanti, servis e lavash”, nuk mund të pranohet, për të gjitha argumentet që kanë përdorur gjykatat e mëparshme dhe për faktin se, sipas nenit 451/a të KPC-së, përbën gjë të gjykuar (*shih vendimin nr. 1250, datë 22.2.2010 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë, faqet 5, 6, 8 dhe 9*).

29. Ndaj ankimit të paraqitur nga kërkuar, Gjykata e Apelit Tiranë, me vendimin nr. 2139, datë 20.10.2011, ka vendosur lënien në fuqi të vendimit të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë me këtë ndryshim: prishjen e vendimit për pjesën që është rrëzuar padia e palës paditëse lidhur me dorëzimin e sendit dhe sigurimin e objektit të padisë, duke vendosur pushimin e gjykimit. Sipas gjykatës, qëndrimi i mbajtur nga Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë për pjesën që rrëzon padinë bie ndesh me kërkesat e ligjit, si dhe me vendimin e Gjykatës Kushtetuese nr. 27, datë 26.5.2010, pasi, pas zgjidhjes së kësaj marrëveshjeje midis palëve, pasojat do të zgjidhen drejt vetëm kur të saktësohen në mënyrë të pakundërshtueshme rrethanat e krijimit të saj, duke përcaktuar se çfarë kanë vënë palët në dispozicion të këtij aktiviteti, si para, sende ose shërbime. Vendimi nr. 480, datë 27.11.2007 i drejtorit të përgjithshëm të AKKP-së, që ka shfuqizuar të tria vendimet e KKKP-së, Tiranë, është i pavlefshëm, pasi është marrë mbi bazën e një ligji të shfuqizuar. Transferimi i

pronësisë së truallit 700 m² nga paditësit të shteti, është i pavlefshëm, çështje edhe kjo e shqyrtuar në shkallë të parë e në apel dhe që është duke u gjykuar në Gjykatën e Lartë. Gjykata ka arritur në konkluzionin se për t'u dhënë zgjidhje të drejtë të gjitha pasojave juridike që rrjedhin nga shpërbërja e kësaj shoqërie me situatën juridike të krijuar pas daljes së vendimit të Gjykatës Kushtetuese, gjykimi nuk mund të vazhdojë dhe, si i tillë, sipas nenit 468 të KPC-së, për këtë pjesë, vendimi i gjykatës së rrethit duhet të prishet dhe çështja të pushohet (*shih vendimin nr. 2139, datë 20.10.2011 të Gjykatës së Apelit Tiranë, faqet 5-6*).

30. Më datë 20.11.2011 kërkesit kanë ushtruar rekurs. Ndërkohë, me vendimin nr. 2003 akti, datë 29.4.2014 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë, është lëshuar urdhri i ekzekutimit për vendimin nr. 1250, datë 22.2.2010 të kësaj gjykate, të lënë në fuqi me ndryshim me vendimin nr. 2139, datë 20.10.2011 të Gjykatës së Apelit Tiranë.

31. Në zbatim të vendimit të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë, shoqëria përmbarimore private "JUS", me urdhrin nr. 676/4 prot., datë 10.2.2016, ka urdhëruar regjistrimin e pronës pikë karburanti, servis, lavash në pronësi të shoqërisë "Murataj" sh.p.k., pasuri e cila rezulton të jetë regjistruar në emër të kësaj shoqërie me nr. 3/31/ND, vol. 14, faqe 183, ZK 8210, e dokumentuar edhe në urdhrin nr. 882 prot., datë 9.3.2016 të ZVRPP-së, Tiranë (*shih shkresën nr. 4382/1 prot., datë 20.3.2017 të ZVRPP-së, Tiranë*).

32. Për sa i përket rekursit të kërkesve, me vendimin e ndërmjetëm të datës 9.12.2014, Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë ka vendosur kalimin e çështjes në seancë gjyqësore, ndërsa me vendimin e ndërmjetëm të datës 11.11.2021 ka vendosur revokimin e tij dhe shqyrtimin e çështjes në seancë gjyqësore mbi bazë dokumentesh. Me vendimin nr. 00-2022-759, datë 28.3.2022, Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë ka vendosur mospranimin e rekursit.

33. Më datën 27.7.2022 kërkesi i është drejtuar Gjykatës me kërkesë sipas objektit, duke kundërshtuar procedurat për zgjidhjen e kontratës dhe dorëzimin e sendit, si dhe konstatimin e shkeljes së afatit të arsyeshëm për procedurat gjyqësore në lidhje me detyrimet financiare të shoqërisë "Murataj" sh.p.k. Më datë 14.10.2022 Kolegji i Gjykatës ka vendosur kalimin e çështjes

për shqyrtim në seancë plenare mbi bazë të dokumenteve.

II

Pretendimet në Gjykatën Kushtetuese

34. **Kërkuesit** kanë parashtruar, në mënyrë të përmblëdhur, se u janë cenuar:

Në procesin për zgjidhjen e kontratës dhe dorëzimin e sendit

34.1 *E drejta për proces të rregullt ligjor* në drejtim të:

34.1.1 *Parimit të sigurisë juridike*, pasi gjykatat kanë shkelur vendimin përfundimtar nr. 1764, datë 7.10.2004 të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë, përmes të cilit është pranuar se mes tyre dhe shoqërisë "Murataj" sh.p.k. ekziston një marrëveshje kontraktore. Edhe në procedurat në lidhje me detyrimet financiare, shoqëria "Murataj" sh.p.k. ka njohur ekzistencën e shoqërisë së thjeshtë dhe nuk ka pasur pretendime se është pronare e pasurisë. Gjykimi për zgjidhjen e kontratës kishte për qëllim që kërkesit të merrnin pronën e tyre. Me vendimin nr. 1250, datë 22.2.2010, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë ka rrëzuar gjetjet e Gjykatës së Lartë në vendimin nr. 1764, datë 7.10.2004 dhe ndërkohë që ka pranuar shkeljen e kontratës dhe ka vendosur ta zgjidhë atë, nuk i ka kthyer pronën familjes Lasku, por ka përcaktuar pronare shoqërinë "Murataj" sh.p.k., pa u ngritur një pretendim i tillë nga kjo shoqëri. Këto shkelje nuk janë riparuar nga gjykata e apelit dhe Gjykata e Lartë.

34.1.2 *Së drejtës së aksesit*, pasi përmes pushimit nga gjykata e apelit të gjykimit për kthimin e sendit te pronari dhe lënies në fuqi të vendimit të saj nga Gjykata e Lartë, nuk u është dhënë përgjigje pretendimeve të kërkesve për kthimin e sendit, duke e lënë këtë pjesë të kërimit pa zgjidhje. Po kështu, Gjykata e Lartë nuk u ka dhënë përgjigje pretendimeve të tyre të ngritura në rekurs.

34.1.3 *Parimit të gjykimit nga një gjykatë e paanshme*, pasi gjykatat kanë bërë pjesë të dosjes gjyqësore vendimin nr. 640, datë 20.2.2003 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë, i cili nuk kishte të bënte me këtë gjykim. Po kështu, gjykata e rrethit është shprehur se në pretendimet përfundimtare shoqëria "Murataj" sh.p.k. ka kërkuar rrëzimin e kërkesëpadisë, ndërkohë që ajo nuk ka qenë prezente në seancën e fundit.

34.1.4 *Parimit të gjykatës së caktuar me ligj në drejtim të sigurisë juridike*, si rrjedhojë e vendimit të ndërmjetëm të Gjykatës së Lartë për revokimin e vendimit të mëparshëm të Kolegjit tjetër Civil të saj, që kishte vendosur shqyrtimin e çështjes në seancë dhe shqyrtimin e çështjes në dhomën e këshillimit mbi bazë të dokumenteve. Gjykata e Lartë e ka gjykuar çështjen *de plano*, ndërkohë që duhej të shqyrtonte në themel pretendimet e ngritura në rekurs. Shqyrtimi në dhomën e këshillimit dhe mbi bazë të dokumenteve nuk ishte një mundësi e re për të vlerësuar pranueshmërinë e rekursit, i cili ishte vlerësuar nga Kolegji i mëparshëm i Gjykatës së Lartë si i rëndësishëm së kërkuar nga ligji për t'u shqyrtuar në thelb.

34.1.5 *Parimit të barazisë së armëve*, pasi vendimi nr. 640, datë 20.2.2003 i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë nuk është depozituar si provë nga asnjëra palë në gjykimin e çështjes nga gjykata e rrethit. Ky vendim është bërë pjesë e dosjes gjyqësore si rrjedhojë e kërkesës së gjyqtarës M.K. për heqjen dorë nga shqyrtimi i çështjes, për shkak të pjesëmarrjes së saj në trupin gjykues që e ka dhënë atë, kërkesë së cilës i është bashkëlidhur edhe ky vendim.

34.1.6 *Parimit të disponibilitetit*, pasi duke arritur në përfundimin se shoqëria “Murataj” sh.p.k. ishte pronare e sendit, gjykata e rrethit ka dhënë një vendim *ultra petitem*. Ky pretendim nuk është ngritur asnjëherë nga shoqëria “Murataj” sh.p.k.

34.1.7 *Standardit të arsyetimit të vendimit*, pasi gjykatat nuk u kanë dhënë përgjigje pretendimeve të tyre. Duke vendosur pushimin e gjykimit, gjykata e apelit nuk i ka dhënë përgjigje pretendimit për kthimin e sendit, ndërsa Gjykata e Lartë nuk u ka dhënë përgjigje pretendimeve për raportin mes vendimit nr. 1764, datë 7.10.2004 të Kolegjit Civil të saj e vendimeve të gjykatës së rrethit e të gjykatës së apelit, objekt rekursi, si dhe për cenimin e parimit të sigurisë juridike për këtë shkak.

34.2 *Së drejtës së pronës*, pasi kërkuarit janë shpronësuar *de facto*, pa shpërblim. Gjykatat nuk i kanë dhënë zgjidhje çështjes së tyre të pronësisë, duke çuar në humbjen përfundimtare të pronës. Ndërtesa “karburant-servis-lavash” është regjistruar në emër të tyre sipas lejes së ndërtimit të vitit 1997, të dhënë nga Bashkia Tiranë, përmes së cilës janë bërë pronarë edhe të saj, krahas truallit përrreth 700 m², të regjistruar në ZVRPP-në, Tiranë. Përmes vendimit nr. 480, datë 21.11.2007 të drejtorit të

përgjithshëm të AKKP-së është bërë vetëm çregjistrimi i truallit, i cili është regjistruar në emër të shtetit, ndërsa ndërtesa vazhdon të jetë e regjistruar në emër të tyre. Po kështu, pezullimet e herëpashershme nga Gjykata e Lartë të procesit për detyrimet financiare kanë dëmtuar interesat e tyre, për shkak të pamundësisë së marrjes së fitimeve prej 19 vjetësh. Urdhri i ekzekutimit nr. 2003 akti, datë 29.4.2014 i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë është lëshuar në kundërshtim me nenin 510, shkronja “a”, të KPC-së, pasi vendimi nr. 1250, datë 22.2.2010 i gjykatës së rrethit nuk cakton detyrim për asnjërën nga palët. Procedurat për zgjidhjen e kontratës dhe për marrjen e fitimit nuk kanë qenë efektive në kuptim të nenit 13 të KEDNJ-së.

Në procesin për detyrimet financiare të shoqërisë “Murataj” sh.p.k.

34.3 *E drejta për proces të rregullt ligjor në drejtim të:*

34.3.1 *Së drejtës për gjykim brenda një afati të arsyeshëm*, pasi procedurat për kompensimin e pronës, konfliktin e pronësisë, marrjen e fitimit nga shoqëria e thjeshtë e krijuar mes tyre dhe shoqërisë “Murataj” sh.p.k., si dhe për zgjidhjen e kontratës kanë nisur në vitin 1997 dhe nuk kanë përfunduar ende. Procedura për zgjidhjen e kontratës kërkoj 14 vjet për marrjen e një vendimi. Procesi për detyrimet financiare të rrjedhura nga kontrata e lidhur me shoqërinë “Murataj” sh.p.k. ka nisur në vitin 2003 dhe prej 8 vjetësh është në pritje për t'u gjykuar nga Gjykata e Lartë, ndërsa kërkesa për konstatimin e shkeljes së afatit të arsyeshëm nga kjo gjykatë nuk është marrë ende në shqyrtim. Autoritetet shqiptare kanë qenë të paafta për t'u dhënë zgjidhje përfundimtare dhe në kohë të arsyeshme kërkesave të tyre për gëzimim e pronës dhe të fitimeve që rridhnin nga kontrata me shoqërinë “Murataj” sh.p.k.

34.3.2 *Së drejtës për dëmshpërblim*, pasi vonesat e vazhdueshme, si rrjedhojë e gjykimeve dhe rigjykimeve të çështjeve i kanë shkaktuar dëm për të cilin, në zbatim të nenit 399/10 të KPC-së, duhet akorduar dëmshpërblim në vlerën 3.200.000 lekë.

35. **Subjekti i interesuar, shoqëria “Murataj” sh.p.k.**, ka prapësuar se:

35.1 Kërkuarit nuk legjitimohen në kërkimet e tyre, pasi të drejtat e pretenduara janë shuar me vendime të mëparshme gjyqësore. Po kështu, kërkimi konkret ka mbetur pa objekt, pasi

trashëgimtarët Kekezi nuk janë më pronarë të truallit mbi të cilin është ndërtuar objekti.

Në procesin për zgjidhjen e kontratës dhe dorëzimin e sendit

35.2 Pretendimet e kërkuësve për cenimin e së drejtës për proces të rregullt ligjor janë të pabazuara për shkaqet e mëposhtme:

35.2.1 Pretendimet për cenimin e *parimit të sigurisë juridike* janë të pabazuara, pasi proceset gjyqësore të zhvilluara mes saj dhe familjes Kekezi kanë pasur objekte të ndryshme, kanë qenë të pavarura nga njëra-tjetra dhe në asnjë rast kërkuësit nuk kanë kërkuar bashkimin e këtyre proceseve paralele. Ata nuk kanë parashtruar asnjë argument se si proceset e tjera kanë ndërhyrë në vendimin e Gjykatës së Lartë, objekt kundërshtimi, si dhe cilat çështje përbëjnë gjë të gjykuar në lidhje me këtë vendim. Me vendimin nr. 1764, datë 7.10.2004, Gjykata e Lartë ka vendosur rrëzimin e kundërpadisë së trashëgimtarëve Kekezi për kthimin e sendit, çka do të thotë se ata nuk mund të ngrinin më këtë kërkim, pasi përbën gjë të gjykuar.

35.2.2 Kërkuësve nuk u është cenuar e drejta e aksesit. Gjykata e Apelit Tiranë ka vendosur me të drejtë pushimin e gjykimit për kthimin e sendit, pasi ky kërkim është rrëzuar me vendimin përfundimtar nr. 1764, datë 7.10.2004 të Gjykatës së Lartë. Kërkuësit nuk kanë arritur të argumentojnë ligjërisht një shkelje të tillë.

35.2.3 Pretendimi për cenimin e *parimit të gjykimit nga një gjykatë e paanshme* është i pabazuar, pasi vendimi nr. 640, datë 20.2.2003 i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë është përfshirë në vendimin e Gjykatës së Lartë, të paraqitur në proces nga kërkuësit dhe të pranuar si provë nga gjykata. Pretendimet e tyre lidhen me fakte që kanë të bëjnë me bindjen e brendshme të gjykatave më të ulëta dhe jo me shkelje procedurale që cenojnë procesin e rregullt ligjor.

35.2.4 Pretendimi për cenimin e *parimit të gjykatës së caktuar me ligj* është i pabazuar, pasi kërkuësit janë njoftuar nga Gjykata e Lartë për gjykimin e çështjes në dhomën e këshillimit, duke iu dhënë mundësia të paraqesin pretendimet e tyre. Shqyrtimi i çështjes në seancë gjyqësore në dhomën e këshillimit është e drejtë e Gjykatës së Lartë, bazuar në nenin 482/1 të KPC-së dhe nuk përbën shkelje të procesit të rregullt ligjor. Bazuar në nenin 181 të KPC-së, kur trupi gjykues i Gjykatës së Lartë ndryshon,

procedura e zhvilluar deri në atë moment për çështjen mund të përsëritet nëse vlerësohet e nevojshme.

35.2.5 Kërkuësit kanë pasur mundësi të paraqesin kërkesa, vërejtje, prova, parashtrime, kundërshtime dhe ankime për çështjen, të cilat janë dëgjuar dhe marrë në shqyrtim nga gjykatat. Për rrjedhojë, pretendimi për cenimin e *parimit të barazisë së armëve* është i pabazuar.

35.2.6 Kërkuësve nuk u është cenuar *standardi i arsyetimit të vendimit*, pasi gjykata e rrethit e ka arsyetuar çështjen bazuar në provat e paraqitura dhe e ka argumentuar vendimin e saj, pavarësisht se ky vendim nuk kënaq pritshmëritë e kërkuësve. Po kështu, gjykata e apelit dhe Gjykata e Lartë i kanë arsyetuar vendimet e tyre, duke marrë në shqyrtim pretendimet e kërkuësve në ankim dhe në rekurs.

35.3 Pretendimet e kërkuësve për cenimin e *së drejtës së pronës* janë të pabazuara, pasi trualli mbi të cilin është ndërtuar objekti i është kthyer sërish shtetit. Në këto kushte, marrëveshja e thjeshtë e lidhur me saj dhe kërkuësve ka rënë, pasi këta të fundit nuk janë më pronarë të këtij trualli, i futur si kapital në këtë shoqëri. Juridikisht një marrëveshje e tillë presupozohet se nuk ka ekzistuar ndonjëherë, pasi aktet mbi bazën e të cilave kërkuësit janë bërë pronarë të kësaj pasurie janë konsideruar si absolutisht të pavlefshme nga gjykatat, përfshirë edhe Gjykatën. Shoqëria “Murataj” sh.p.k. është bërë pronare e sendit përmes legalizimit dhe jo përmes proceseve gjyqësore. Pas marrjes formë të prerë të vendimit të gjykatës së apelit, përmes të cilit prona i ka kaluar shtetit, ajo ka aplikuar për legalizimin e ndërtimit dhe leja e legalizimit është dhënë në emër të saj në vitin 2013. Kundërshtimi i ekzekutimit të vendimit nr. 1250, datë 22.2.2010 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë përbën proces më vete dhe Gjykata e Lartë nuk mund të shprehej për të, pasi ajo gjykon vetëm për objektin e padisë për të cilin është ngritur çështja. Zhveshja e pronësisë së trashëgimtarëve Kekezi nuk është rrjedhojë e vendimeve të kundërshtuara.

Në procesin për detyrimet financiare të shoqërisë “Murataj” sh.p.k.

35.4 Pretendimet për cenimin e *standardit të gjykimit brenda një afati të arsyeshëm* janë të pabazuara, pasi e dëmtuar, si rrjedhojë e gjykimeve të shumta të iniciuara nga trashëgimtarët Kekezi, ka qenë shoqëria “Murataj” sh.p.k. dhe jo kërkuësit. Nga ana tjetër, tejzgjatja e procesit në lidhje me

detyrimet monetare në Gjykatën e Lartë ka ardhur si rrjedhojë e reformës në drejtësi.

35.5 Pretendimet për *të drejtën për dëmshpërblim*, të cilat kanë të bëjnë me tjetër proces gjyqësor, janë aktualisht në shqyrtim në Gjykatën e Lartë. Për rrjedhojë, ky pretendim është i pabazuar ligjërisht e faktikisht.

III

Vlerësimi i Gjykatës Kushtetuese

A. Për legjitimitimin e kërkuësve

36. Çështja e legjitimitimit (*locus standi*) është vlerësuar nga Gjykata si një ndër aspektet kryesore që lidhet me inicimin e një procesi kushtetues. Sipas neneve 131, pika 1, shkronja “P” dhe 134, pikat 1, shkronja “I” dhe 2, të Kushtetutës, si dhe nenit 71 të ligjit nr. 8577/2000, çdo individ, person fizik ose juridik, subjekt i së drejtës private dhe publike, mund të vërë në lëvizje Gjykatën për gjykimin përfundimtar të ankesave kundër çdo akti të pushtetit publik ose vendimi gjyqësor që cenon të drejtat dhe liritë themelore të garantuara në Kushtetutë. Ankimi kushtetues individual, në çdo rast, duhet të plotësojë kriteret e nenit 71/a të ligjit nr. 8577/2000, që lidhen me shterimin e mjeteve juridike efektive, afatin e paraqitjes së kërkesës, pasojat negative të pësuar në mënyrë të drejtpërdrejtë e reale, mundësinë për rivendosjen e së drejtës së shkelur, si dhe rregullimet e veçanta ligjore të shqyrtimit paraprak të kërkesës.

37. Në rastin konkret, Gjykata vëren se ankimi kushtetues individual ka në objekt dy kërkitime: kërkitimi i parë, për shfuqizimin e vendimeve gjyqësore, ka të bëjë me procesin për zgjidhjen e kontratës me shoqërinë “Murataj” sh.p.k. dhe kthimin e sendit, ndërsa kërkitimi i dytë ka të bëjë me konstatimin e shkeljes së afateve të arsyeshme të gjykimit në procesin për detyrimet financiare të kësaj shoqërie ndaj kërkuësve.

38. Kërkuësit, si bartës së të drejtave dhe lirive themelore të parashikuara nga Kushtetuta, legjitimohen *ratione personae*, bazuar në nenet 131, pika 1, shkronja “P” dhe 134, pika 1, shkronja “I”, të Kushtetutës, pasi kanë qenë palë në të dyja proceset gjyqësore ndaj të cilave kanë ngritur pretendime në këtë Gjykatë dhe kanë interes të drejtpërdrejtë në çështjet e parashtruara.

39. Një kriter tjetër që përcaktohet nga nenet 131, pika 1, shkronja “P” dhe 134, pika 1, shkronja “I”, të Kushtetutës, si dhe neni 71/a, pika 1,

shkronja “a”, i ligjit nr. 8577/2000 ka të bëjë me *shterimin e mjeteve juridike efektive*. Për plotësimin e këtij kriteri, kërkuësi duhet të shfrytëzojë në rrugë normale mjetet juridike, të cilat janë të përshtatshme, të disponueshme dhe të frytshme për një çështje konkrete. Shterimi i mjeteve përbën parakusht që duhet përmbushur nga kërkuësi, i cili para se t’i drejtohet Gjykatës duhet të vërtetojë se ka përdorur të gjitha mjetet juridike të njohura nga ligji dhe të mjaftueshme për të rivendosur të drejtat e shkelura. Mjetet juridike shterojnë kur, në varësi të rrethanave të çështjes, rregullat procedurale nuk parashikojnë mjete të tjera ankimi. Nga ana tjetër, duhet theksuar se bëhet fjalë për shterimin e mjeteve juridike *efektive*, në kuptimin e shterimit të atyre mjeteve që janë të afta për të rivendosur të drejtën që pretendohet se është shkelur (*shih vendimet nr. 3, datë 17.2.2022; nr. 38, datë 2.12.2021 të Gjykatës Kushtetuese*).

40. Në analizë të përmbushjes së këtij kriteri, Gjykata vëren se për sa i përket kërkitimit të parë të ankimit kushtetues individual, vendimi nr. 00-2022-759, datë 28.3.2022 i Gjykatës së Lartë ka përmbyllur procesin gjyqësor për shqyrtimin e themelit të çështjes për zgjidhjen e kontratës dhe dorëzimin e sendit. Në këto kushte, në lidhje me këtë proces, vlerësohet se kërkuësit kanë shteruar mjetet juridike efektive, në kuptim të nenit 131, pika 1, shkronja “P”, të Kushtetutës dhe nenit 71/a, pika 1, shkronja “a”, të ligjit nr. 8577/2000, përpara se t’i drejtohen Gjykatës.

41. Për sa i takon kërkitimit të dytë, Gjykata evidenton se ndonëse objekt i tij është konstatimi i shkeljes së afatit të arsyeshëm të gjykimit në procesin për detyrimet financiare të shoqërisë “Murataj” sh.p.k., në përmbajtje të kërkesës kërkuësit kanë pretenduar tejzgjatjen e gjykimit edhe për proceset e tjera gjyqësore. Pavarësisht se pretendimet për tejzgjatje të gjykimit janë ngritur për të gjitha proceset gjyqësore, Gjykata vëren se kërkuësit kanë kërkuar në mënyrë të drejtpërdrejtë konstatimin e shkeljes së afatit të arsyeshëm të gjykimit në procesin e detyrimeve financiare të shoqërisë “Murataj” sh.p.k., duke iu drejtuar Gjykatës së Lartë më datë 13.7.2021 me kërkesë për konstatimin e shkeljes të këtij afati dhe përshejtimin e procedurave. Në kushtet kur për këtë kërkesë nuk ka ende një vendimmarrje të Gjykatës së Lartë, bazuar në jurisprudencën e saj në këtë drejtim (*shih vendimet nr. 39, datë 9.12.2021; nr.*

33, datë 1.11.2021 të Gjykatës Kushtetuese), Gjykata vlerëson se edhe për këtë kërkim kërkuessit i kanë shteruar mjetet në dispozicion përpara se t'i drejtohen asaj. Nga ana tjetër, në zbatim të nenit 131 të Kushtetutës dhe neneve 399/7-399/10 të KPC-së, Gjykata thekson se pretendimet në lidhje me të drejtën për dëmshpërblim, si rrjedhojë e shkeljes së afatit të arsyeshem të gjykimit, nuk përfshihen në juridiksionin kushtetues.

42. Lidhur me legjitimitimin *ratione temporis*, neni 71/a, pika 1, shkronja "b", i ligjit nr. 8577/2000, ka parashikuar afatin ligjor 4-mujor nga konstatimi i cenimit për paraqitjen e ankimit kushtetues individual. Për sa i përket kërimit të parë objekt i ankimit kushtetues individual, Gjykata konstaton se vendimi i kundërshtuar i Gjykatës së Lartë mban datën 28.3.2022, ndërsa kërkesa është paraqitur në Gjykatë më datë 27.7.2022, pra brenda afatit ligjor 4-mujor. Në lidhje me kërkimin e dytë për konstatimin e cenimit të afatit të arsyeshem të gjykimit, Gjykata konstaton se shkelja është vazhduese dhe se deri më datë e paraqitjes së ankimit kushtetues individual nuk kishte një vendimmarrje të Gjykatës së Lartë për procesin në lidhje me detyrimet financiare të shoqërisë "Murataj" sh.p.k. Për rrjedhojë, Gjykata çmon se kërkuessit legjitimohen *ratione temporis* në kërkesën e tyre për të dyja kërkimet, sipas objektit.

43. Për sa i takon legjitimitimin *ratione materiae* në lidhje me kërkimin e parë për procesin për zgjidhjen e kontratës me shoqërinë "Murataj" sh.p.k. dhe dorëzimin e sendit, kërkuessit kanë pretenduar cenimin e së drejtës për proces të rregullt ligjor në drejtim të parimit të sigurisë juridike, së drejtës së aksesit, parimit të gjykimit nga një gjykatë e paanshme dhe e caktuar me ligj, parimit të barazisë së armëve, parimit të disponibilitetit, standardit të arsyetimit të vendimit, si dhe së drejtës së pronës, pretendime të cilat përfshihen në juridiksionin kushtetues.

44. Për sa u përket këtyre pretendimeve, Gjykata vëren se ato për cenimin e parimit të gjykatës së caktuar me ligj kanë të bëjnë me vendimin e ndërmjetëm të datës 11.11.2021 të Gjykatës së Lartë për revokimin e vendimit të gjykimit të çështjes në seancë gjyqësore dhe gjykimin e saj në dhomën e këshillimit mbi bazë të dokumenteve. Në lidhje me këtë pretendim, Gjykata vlerëson se kërkuessit nuk kanë parashtruar asnjë argument dhe nuk kanë arritur të përcaktojnë në mënyrë konkrete

se në cilat të drejta procedurale të tyre ka ndikuar kjo vendimmarrje e ndërmjetme, duke mos arritur të provojnë në nivel kushtetues cenimin e parimit të gjykatës së caktuar me ligj. Për më tepër, më datë 21.11.2021 kërkuessit janë informuar për vendimin e revokimit, si dhe për të drejtën e tyre për të paraqitur pretendime me shkrim, të cilat i kanë depozituar më datë 9.12.2021. Në përmbajtje të tyre nuk rezulton që kërkuessit të kenë parashtruar prapësime për kalimin e çështjes për gjykim në dhomën e këshillimit.²³

45. Po kështu, edhe për sa u takon pretendimeve për cenimin e parimit të gjykimit nga një gjykatë e paanshme dhe të parimit të barazisë së armëve, Gjykata vlerëson se ato nuk janë ngritur në nivel kushtetues, pasi kërkuessit nuk kanë arritur të provojnë cenimin e parimit të gjykimit nga një gjykatë e paanshme, në kuptim të testit subjektiv dhe testit objektiv të vlerësimit kushtetues të këtij parimi, si dhe nuk kanë arritur të përcaktojnë, në drejtim të cenimit të parimit të barazisë së armëve, se si përfshirja e vendimit nr. 640, datë 20.2.2003 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë në dosjen gjyqësore të çështjes konkrete i ka vënë në pozita të pabarabarta përkundrejt shoqërisë "Murataj" sh.p.k.

46. Duke pasur parasysh thelbin e pretendimeve të tjera të kërkuessve të parashtruara në drejtim të së drejtës për proces të rregullt ligjor në lidhje me kërkimin e parë objekt i ankimit kushtetues, Gjykata çmon t'i analizojë ato në drejtim të parimit të sigurisë juridike të lidhur me standardin e arsyetimit të vendimit.

47. Për sa i takon legjitimitimin *ratione materiae* në lidhje me kërkimin e dytë për procesin për detyrimet financiare të shoqërisë "Murataj" sh.p.k., kërkuessit kanë pretenduar cenimin e të drejtës për proces të rregullt ligjor në drejtim të gjykimit brenda një afati të arsyeshem të këtij procesi, pretendim i cili, gjithashtu, përfshihet në juridiksionin kushtetues.

48. Për rrjedhojë, në vijim Gjykata do të analizojë bazueshmërinë në themel të pretendimeve për cenimin e së drejtës për proces të rregullt ligjor në drejtim të parimit të sigurisë juridike të lidhur me standardin e arsyetimit të vendimit dhe për cenimin e së drejtës së pronës, të

²³ Votuan për pranimin e këtij pretendimi gjyqtaret Marsida Xhaferllari dhe Fiona Papajorgji.

cilat kanë të bëjnë me procesin për zgjidhjen e kontratës dhe dorëzimin e sendit, si dhe të pretendimeve për proces të rregullt ligjor në drejtim të së drejtës për gjykim brenda një afati të arsyeshëm në lidhje me procesin për shlyerjen e detyrimeve financiare nga shoqëria “Murataj” sh.p.k.

B. Për themelin e pretendimeve

B.1 Për objektin e parë të kërimit për shfuqizimin e vendimeve gjyqësore në lidhje me procesin për zgjidhjen e kontratës dhe dorëzimin e sendit

B.1.1 Për cenimin e parimit të sigurisë juridike të lidhur me standardin e arsyetimit të vendimit

49. Kërkuesit kanë pretenduar se gjykatat kanë shkelur vendimin përfundimtar nr. 1764, datë 7.10.2004 të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë, përmes të cilit është pranuar se mes tyre dhe shoqërisë “Murataj” sh.p.k. ekziston një marrëveshje kontraktore. Sipas tyre, edhe në procedurat për detyrimet financiare, shoqëria “Murataj” sh.p.k. ka njohur ekzistencën e shoqërisë së thjeshtë dhe nuk ka pasur pretendime se është pronare e pasurisë. Gjykimi për zgjidhjen e kontratës kishte për qëllim që kërkuesit të merrnin pronën e tyre. Me vendimin nr. 1250, datë 22.2.2010, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë ka rrëzuar gjetjet e Gjykatës së Lartë në vendimin nr. 1764, datë 7.10.2004 dhe ndërkohë që ka pranuar shkeljen e kontratës e ka vendosur ta zgjidhë atë, nuk i ka kthyer pronën familjes Lasku, por ka përcaktuar pronar shoqërinë “Murataj” sh.p.k., pa u ngritur një pretendim i tillë nga kjo shoqëri. Përmes pushimit të gjykimit për kthimin e sendit te pronari nga gjykata e apelit dhe lënien në fuqi të tij nga Gjykata e Lartë, gjykatat nuk u kanë dhënë përgjigje pretendimeve të tyre për kthimin e sendit, duke i lënë ato pa zgjidhje. Po kështu, Gjykata e Lartë nuk u ka dhënë përgjigje pretendimeve të tyre për raportin mes vendimit nr. 1764, datë 7.10.2004 të Kolegjit Civil të saj e vendimeve të gjykatës së shkallës së parë e të apelit, objekt rekursi, si dhe për cenimin e parimit të sigurisë juridike për këtë shkak.

50. Subjekti i interesuar, shoqëria “Murataj” sh.p.k., ka prapësuar se pretendimet e kërkuesve janë haptazi të pabazuara. Sipas këtij subjekti, proceset gjyqësore të zhvilluara mes saj dhe Kekezëve kanë pasur objekte të ndryshme, kanë qenë të pavarura nga njëra-tjetra dhe në asnjë rast kërkuesit nuk kanë kërkuar bashkimin e këtyre

proceseve paralele. Ata nuk kanë parashtruar asnjë argument se si proceset e tjera kanë ndërhyrë në vendimin e Gjykatës së Lartë, objekt kundërshtimi, si dhe cilat çështje përbëjnë gjë të gjykuar në lidhje me këtë vendim. Me vendimin nr. 1764, datë 7.10.2004, Gjykata e Lartë ka vendosur rrëzimin e kundërpadsë së trashëgimtarëve Kekezi për kthimin e sendit, çka do të thotë se ata nuk mund ta ngrinin më këtë kërkim, pasi përbën gjë të gjykuar. Gjykata e rrethit e ka arsyetuar çështjen bazuar në provat e paraqitura dhe e ka argumentuar vendimin e saj, pavarësisht se ky vendim nuk kënaq pritshmëritë e kërkuesve. Po kështu, gjykata e apelit dhe Gjykata e Lartë i kanë arsyetuar vendimet e tyre, duke marrë në shqyrtim pretendimet e kërkuesve në ankim dhe në rekurs.

51. Gjykata në jurisprudencën e saj ka theksuar vazhdimisht rëndësinë e parimit të sigurisë juridike, si një nga aspektet themelore të shtetit të së drejtës, duke e parë të lidhur me parimin *res judicata*, sipas të cilit vendimi gjyqësor i formës së prerë, që përbën gjë të gjykuar, është shprehje dhe konkretizim i së drejtës mbi marrëdhënien juridike dhe ka qëllim t'i japë jo vetëm qartësi, por edhe siguri kësaj marrëdhënieje (*shih vendimet nr. 2, datë 11.2.2021; nr. 50, datë 3.7.2017 të Gjykatës Kushtetuese*). Për sa u përket të drejtave të fituara si elemente të parimit të sigurisë juridike, Gjykata është shprehur se çdo proces ku vihen në dyshim të drejtat e fituara, nuk mund të konsiderohet se qëndron jashtë nocionit të “procesit të rregullt”, përderisa diskutohet e vendoset lidhur me këto të drejta të fituara. Ky parim është i detyrueshëm të respektohet në të gjitha fazat e një procesi ku pretendohet cenimi i të drejtave të fituara dhe siguria juridike që rrjedh prej tyre (*shih vendimet nr. 22, datë 29.9.2022; nr. 10, datë 13.2.2017 të Gjykatës Kushtetuese*).

52. Po kështu, në jurisprudencën e saj të vazhdueshme Gjykata ka theksuar se e drejta për proces të rregullt ligjor përfshin edhe të drejtën për të pasur një vendim gjyqësor të arsyetuar, që i garantohet individit nga nenet 42 dhe 142, pika 1, të Kushtetutës. Funkcioni i një vendimi të arsyetuar është t'u tregojë palëve që ato janë dëgjuar, si dhe u jep mundësinë atyre ta kundërshtojnë atë. Përveç kësaj, duke dhënë një vendim të arsyetuar, mund të realizohet edhe vëzhgimi publik i administrimit të drejtësisë (*shih vendimet nr. 22, datë 29.9.2022; nr. 6, datë 16.2.2021 të Gjykatës Kushtetuese*). Sipas Gjykatës, vendimet gjyqësore që japin gjykatat e të gjitha

niveleve në përfundim të gjykimit, përbëjnë aktin procedural kryesor të të gjithë procesit gjyqësor. Vendimi gjyqësor, në çdo rast, duhet të jetë logjik, i rregullt në formë dhe i qartë në përmbajtje. Në tërësinë e tij ai duhet konsideruar si një unitet, në të cilin pjesët përbërëse janë të lidhura ngushtësisht mes tyre dhe ato duhet të jenë në shërbim dhe funksion të njëra-tjetrës. Argumentet e pjesës arsyetuese duhet të jenë të bazuara dhe të lidhura logjikisht, duke respektuar rregullat e mendimit të drejtë, dhe duhet të formojnë një përmbajtje koherente brenda vendimit, i cili përjashton çdo kundërthënie ose kontradiksion të hapur ose të fshehtë (*shih vendimet nr. 11, datë 24.5.2022; nr. 16, datë 16.3.2021; nr. 12, datë 19.3.2015 të Gjykatës Kushtetuese*).

53. Duke iu rikthyer çështjes në shqyrtim, në analizë të vendimmarrjeve të gjykatave të zakonshme, Gjykata vëren se pretendimet e kërkuësve se gjykatat e faktit nuk kanë marrë parasysh vendimin nr. 1764, datë 7.10.2004 të Gjykatës së Lartë nuk qëndrojnë. Konkretisht, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë, në pjesën arsyetuese të vendimit nr. 1250, datë 22.2.2010, është ndalur gjerësisht në vlerësimin e vendimit të Gjykatës së Lartë, duke paraqitur me referenca edhe pjesë nga arsyetimi i tij, si dhe duke shpjeguar dy konkluzionet e saj: i) se është i drejtë kërkitimi për zgjidhjen e marrëdhënies kontraktore për ushtrimin e aktivitetit ekonomik, në kushtet kur njëra nga palët nuk ka dhe nuk mund të përmbushë detyrimet e saj; ii) se kërkitimi i palëve paditëse për të detyruar palën e paditur t'u kthejë pikën “karburant, servis e lavash” nuk mund të pranohet, për shkak se është gjë e gjykuar në bazë të nenit 451/a të KPC-së. Në vijim, Gjykata e Apelit Tiranë, në vendimin nr. 2139, datë 20.10.2011, është shprehur se bazuar në provat e shqyrtuara në proces, midis të cilave edhe vendimi nr. 1764, datë 7.10.2004, me të drejtë është arritur në përfundimin se është provuar në mënyrë të pakundërshtueshme ekzistenca e marrëdhënieve juridike në formën e shoqërisë së thjeshtë, të parashikuar nga nenet 1074 e vijues të KC-së. Ndërsa lidhur me qëndrimin e gjykatës së shkallës së parë, që ka rrëzuar kërkimin e padisë për kthimin e sendit me arsyetimin e gjësë së gjykuar, gjykata e apelit ka arsyetuar se duhej ndryshuar, për shkak se duhej zbatuar vendimi nr. 27, datë 26.5.2010 i Gjykatës Kushtetuese.

54. Po kështu, pretendimet e kërkuësve të parashtruara në rekurs dhe në propësimet e datës 9.12.2021, se gjykatat e faktit nuk kanë marrë parasysh vendimin nr. 1764, datë 7.10.2004 të Gjykatës së Lartë dhe nuk u kanë kthyer objektin e regjistruar në emër të tyre, kanë gjetur pasqyrim në pjesën hyrëse të vendimit të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë objekt i ankimit kushtetues (*shih vendimin nr. 00-2022-759, datë 28.3.2022 të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë, faqet 7-8, paragrafi 27*) e janë marrë në shqyrtim në vijim nga Gjykata e Lartë, e cila, në përfundim të gjykimit, ka vendosur mospranimin e rekursit, duke vlerësuar se ai është bërë për shkaqe të ndryshme nga ato që parashikohen në nenin 472 të KPC-së dhe se gjatë procesit të zhvilluar nga gjykatat e ulëta nuk ka pasur shkelje të rënda të normave procedurale, me pasojë pavlefshmërinë e vendimit ose të procedurave të gjykimit.

55. Për sa më lart, Gjykata konstaton se gjykatat e juridiksionit të zakonshëm kanë marrë në shqyrtim dhe kanë disponuar nëpërmjet vendimmarrjes vlerësimin e tyre lidhur me pretendimet e kërkuësve, përfshirë edhe ato të parashtruara në drejtim të parimit të sigurisë juridike, duke dhënë përgjigje të argumentuara për vendimet e marra, në drejtim të ligjit të zbatueshëm, interpretimit të tij, qëndrimeve të mëparshme të gjykatave në proceset e ndryshme të iniciuara në lidhje me këtë pasuri, përfshirë edhe ato të Gjykatës. Nga shqyrtimi i vendimeve nuk rezulton që interpretimi i ligjit në zgjidhjen e mosmarrëveshjes të ketë qenë arbitrar, me pasojë cenimin e parimit të sigurisë juridike në kuptimin kushtetues. Nga ana tjetër, vendimet e gjykatave paraqiten të rregullta në formë, të qarta, koherente, të plota dhe pa kundërthënie, duke mos cenuar standardin kushtetues të arsyetimit.

56. Për rrjedhojë, Gjykata çmon se pretendimi i kërkuësve për cenimin e parimit të sigurisë juridike të lidhur me standardin e arsyetimit të vendimit gjyqësor është i pabazuar.²⁴

²⁴ Vendosën për rrëzimin e pretendimit të cenimit të parimit të sigurisë juridike në lidhje me standardin e arsyetimit të vendimit gjyqësor Holta Zaçaj, Marsida Xhaferllari, Fiona Papajorgji, Sandër Beci dhe Genti Ibrahim.

Vendosën për pranimin e pretendimit të cenimit të standardit të arsyetimit të vendimit gjyqësor Elsa Toska, Sonila Bejtja dhe Marjana Semini.

57. Në vijim, Gjykata vëren se në ankimin kushtetues individual kërkuessit kanë pretenduar edhe cenimin e së drejtës së pronës. Sipas nenit 42 të Kushtetutës, prona nuk mund të cenohet pa një proces të rregullt ligjor dhe se kushdo, për mbrojtjen e së drejtës kushtetuese të pronës, ka të drejtën e një gjykimi të drejtë. Në kuptim të kësaj dispozite kushtetuese, në kushtet kur nuk gjeti cenim të parimit të sigurisë juridike në lidhje me standardin e arsytimit të vendimit, Gjykata vlerëson se edhe pretendimet e kërkuessve për cenimin e së drejtës së pronës janë të pabazuara.

B.2 Për objektin e dytë të kërimit lidhur me konstatimin e shkeljes së afatit të arsyeshëm në procesin për detyrimet financiare të shoqërisë “Murataj” sh.p.k.

58. Në kërkesën drejtuar Gjykatës kërkuessit kanë pretenduar se procesi për detyrimet financiare të rrjedhura nga kontrata e lidhur me shoqërinë “Murataj” sh.p.k. ka nisur në vitin 2003 dhe është prej 8 vjetësh në pritje për t’u gjykuar nga Gjykata e Lartë, ndërsa kërkesa e tyre për konstatimin e shkeljes së afatit të arsyeshëm nga kjo gjykatë nuk është marrë ende në shqyrtim. Në vijim, në parashtrimet e datës 25.11.2022 për çështjen, ata kanë informuar Gjykatën se Gjykata e Lartë ka vendosur për çështjen e themelit me vendimin nr. 00-2022-3327 (505), datë 23.11.2022.

59. Subjekti i interesuar, shoqëria “Murataj” sh.p.k., ka prapësuar se pretendimet e kërkuessve për cenimin e standardit të gjykimit brenda një afati të arsyeshëm janë të pabazuara, pasi e dëmtuar, si rrjedhojë e gjykimeve të shumta të inciuara nga trashëgimtarët Kekezi, ka qenë ajo dhe jo kërkuessit. Nga ana tjetër, sipas saj, tejzgjatja e procesit në lidhje me detyrimet monetare në Gjykatën e Lartë ka ardhur si rrjedhojë e reformës në drejtësi.

60. Gjykata vëren se më datë 11.4.2013 kërkuessit kanë ushtruar rekurs në Gjykatën e Lartë kundër vendimit nr. 616, datë 12.3.2013 të Gjykatës së Apelit Tiranë, i cili është regjistruar në atë gjykatë me nr. 11243-01655-00-2014 të regjistrimit themeltar, datë 12.5.2014, ndërsa më datë 13.7.2021 i janë drejtuar kësaj gjykate me kërkesë për konstatimin e shkeljes së afatit të arsyeshëm të gjykimit, si rrjedhojë e mosshqyrtimit të rekursit brenda afatit 2-vjeçar të parashikuar nga neni 399/2, pika 1, shkronja “b”, i KPC-së.

61. Sipas vendimit nr. 00-2022-3327 (505), datë 23.11.2022, rezulton se për themelin e çështjes Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë ka vendosur lënie

në fuqi të vendimit nr. 616, datë 12.3.2013 të Gjykatës së Apelit Tiranë dhe revokimin e vendimit të tij nr. 177, datë 27.5.2014 për pezullimin e ekzekutimit të këtij vendimi, ndërsa për sa i takon kërkesës për konstatimin e shkeljes së afatit të arsyeshëm të gjykimit, sipas faqes zyrtare të Gjykatës së Lartë, nuk rezulton që ajo të jetë shqyrtuar ende.

62. Pavarësisht se Gjykata e Lartë e ka marrë në shqyrtim çështjen e themelit, Gjykata çmon se pretendimi i kërkuessve për kohëzgjatjen e paarsyeshme të procesit në atë gjykatë përfshihet në juridiksionin kushtetues, pasi tejzgjatja mbi 9 vjet e 7 muaj e gjykimit të rekursit mbetet pretendimi thelbësor i kërkuessve. Për rrjedhojë, në vijim, Gjykata do të analizojë bazueshmërinë në themel të kërkesës së tyre për konstatimin e cenimit të afatit të arsyeshëm, si rrjedhojë e tejzgjatjes së gjykimit të rekursit, pavarësisht faktit se kjo gjykatë tashmë e ka marrë në shqyrtim çështjen e kërkuessve.

B.2.1 Për shqyrtimin e çështjes brenda një afati të arsyeshëm

63. Kërkuessit kanë pretenduar se u është cenuar e drejta e gjykimit brenda një afati të arsyeshëm, e garantuar në nenin 42 të Kushtetutës dhe nenin 6 të KEDNJ-së, pasi deri në momentin e paraqitjes së ankimit kushtetues individual çështja e tyre ishte ende në shqyrtim në Gjykatën e Lartë, pavarësisht se kishin kaluar mbi 8 vjet nga data e regjistrimit të saj në këtë gjykatë, në shkelje të nenit 399/2, pika 1, shkronja “b”, të KPC-së.

64. Subjekti i interesuar, shoqëria “Murataj” sh.p.k., ka prapësuar se tejzgjatja e procesit në Gjykatën e Lartë ka ardhur si rrjedhojë e reformës në drejtësi.

65. Neni 42 i Kushtetutës parashikon, ndër të tjera, se kushdo, për mbrojtjen e së drejtës së pronës ka të drejtën e një gjykimi të drejtë dhe publik brenda një afati të arsyeshëm. Në jurisprudencën e saj Gjykata ka vlerësuar se kohëzgjatja e gjykimit, normalisht, llogaritet nga momenti i fillimit të procesit gjyqësor deri në momentin kur jepet vendimi dhe se në kohëzgjatjen e përgjithshme të gjykimit nuk përjashtohen vonesat e shkaktuara nga zbatimi i reformës në drejtësi, pasi barra e këtyre vonesave nuk duhet të zhvendoset te palët ndërgjyqëse (*shih vendimet nr. 6, datë 16.2.2023; nr. 13, datë 26.5.2022 të Gjykatës Kushtetuese*).

66. Në rastin në shqyrtim Gjykata vëren se më datë 3.10.2003 kërkuessit i janë drejtuar Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë me kërkesëpadi kundër shoqërisë “Murataj” sh.p.k. për shlyerjen prej saj të detyrimit të prapambetur. Me vendimin nr. 2935, datë 9.6.2004, gjykata ka vendosur pranimin e kërkesëpadisë dhe detyrimin e shoqërisë t’u paguajë kërkuessve shumat respektive. Vendimi i kësaj gjykate është prishur me vendimin e Gjykatës së Apelit Tiranë, e cila ka vendosur kthimin e çështjes për rishqyrtim me tjetër trup gjykues, ndërsa vendimi i gjykatës së apelit është prishur me vendimin nr. 246, datë 6.3.2007 të Gjykatës së Lartë, e cila e ka kthyer çështjen për rigjykim në gjykatën e apelit. Edhe vendimi i datës 14.12.2007 i gjykatës së apelit, i marrë pas rigjykimit të çështjes, është prishur sërish me vendimin nr. 36, datë 24.1.2012 të Gjykatës së Lartë, e cila e ka kthyer çështjen për rishqyrtim në atë gjykatë, me tjetër trup gjykues. Në rigjykim, me vendimin nr. 616, datë 12.3.2013, gjykata e apelit ka vendosur ndryshimin e vendimit të gjykatës së rrethit, detyrimin e shoqërisë “Murataj” sh.p.k. t’u paguajë kërkuessve shumat e përcaktuara në vendim, rrëzimin e padisë për një pjesë të kërkit, rrëzimin e padisë së disa prej kërkuessve, si dhe lënien në fuqi të vendimit të gjykatës së rrethit për kundërpadinë.

67. Në vijim, kërkuessit i janë drejtuar Gjykatës së Lartë me rekurs më datë 11.4.2013. Çështja është regjistruar në këtë gjykatë më datë 12.5.2014 me nr. 11243-01655-00-2014 të regjistratit themeltar dhe është marrë në shqyrtim më datë 23.11.2022, pra pas 9 vjetësh, 7 muajsh e 13 ditësh nga depozitimi i rekursit. Në përfundim të gjykimit, Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë ka vendosur lënien në fuqi të vendimit nr. 616, datë 12.3.2013 të Gjykatës së Apelit Tiranë dhe revokimin e vendimit të tij nr. 177, datë 27.5.2014, përmes të cilit është vendosur pezullimi i ekzekutimit të vendimit të gjykatës së apelit.

68. Lidhur me afatet e gjykimit të çështjeve civile, Gjykata vëren se me ndryshimet e KPC-së të vitit 2017, në grupin e rregullave për mjetet e ankimit për konstatimin e shkeljeve të gjykimit brenda afatit të arsyeshëm, ligjvënësi ka përcaktuar afatin 2-vjeçar për përfundimin e gjykimit civil në Gjykatën e Lartë, që zgjatet edhe me 1 vit e 6 muaj të tjerë në rastin kur çështjet gjyqësore janë ende në proces gjykimi në kohën e hyrjes në fuqi të këtyre ndryshimeve (neni 109 i ligjit nr. 38/2017).

69. Kërkuessit kanë pretenduar se në gjykimin e çështjes nuk janë respektuar afatet ligjore, duke u zgjatur në mënyrë të paarsyeshme. Duke konsideruar afatet ligjore në rastin konkret, Gjykata vlerëson se gjykimi i çështjes në Gjykatën e Lartë i ka tejkaluar ato, ndaj çështja do të analizohet në vijim sipas kritereve të zhvilluara nga jurisprudenca kushtetuese.

70. Konkretisht, në vlerësimin e kërkesave për konstatimin e cenimit të së drejtës kushtetuese për proces të rregullt ligjor, si pasojë e mosgjykimit të çështjes brenda afatit të arsyeshëm, Gjykata ka theksuar se arsyeshmëria e zgjatjes së procesit duhet të vlerësohet sipas rrethanave të veçanta të çështjes, duke pasur parasysh sidomos: i) sjelljen e kërkuessit; ii) kompleksitetin e çështjes; iii) sjelljen e autoriteteve; iv) si dhe çfarë përbën rrezik për kërkuessin (*shih vendimet nr. 6, datë 16.2.2023; nr. 13, datë 26.5.2022; nr. 34, datë 1.11.2021 të Gjykatës Kushtetuese*). Për rrjedhojë, për të vlerësuar kohëzgjatjen e gjykimit nga Gjykata e Lartë në rastin konkret dhe nëse kërkuessve u është cenuar e drejta kushtetuese e procesit të rregullt në këtë aspekt, këto kritere do të analizohen në vijim.

i. Sjellja e kërkuessve

71. Gjykata në jurisprudencën e saj është shprehur se vlerësimi i sjelljes së kërkuessit është një element përcaktues i kohëzgjatjes së arsyeshme të procedimeve, duke u analizuar rrethanat nëse ai ka vepruar në përputhje me të drejtat procedurale, duke shfaqur ose jo interes të vazhdueshëm për gjykimin e çështjes brenda një afati sa më të përshtatshëm për të, dhe nëse është bërë shkak ose ka shkaktuar vonesa në këtë drejtim (*shih vendimet nr. 6, datë 16.2.2023; nr. 37, datë 5.11.2021; nr. 35, datë 1.11.2021 të Gjykatës Kushtetuese*).

72. Në rastin konkret, Gjykata vëren se kërkuessit kanë vepruar në përputhje me të drejtat e tyre procedurale dhe nuk rezulton të jenë bërë shkak ose të kenë shkaktuar vonesa në gjykimin e çështjes. Më datë 13.7.2021 i janë drejtuar Gjykatës së Lartë me kërkesë për konstatimin e shkeljes së afatit të arsyeshëm dhe përsheptimin e procedurave, në përputhje me parashikimet e neneve 399/1 e vijues të KPC-së. Për rrjedhojë, Gjykata vlerëson se sjellja e kërkuessve nuk është bërë shkak për vonesat në shqyrtimin e çështjes së tyre.

ii. Komplexiteti i çështjes

73. Gjykata ka theksuar se në vlerësimin e kompleksitetit të çështjes marrin rëndësi të gjitha aspektet e saj, përfshirë objektin, faktet e kundërshtuara, volumin dhe natyrën e provave, llojin dhe ndërthurjen e ligjeve të zbatueshme, si dhe numrin i palëve pjesëmarrëse në proces. Kohëzgjatja e konsiderueshme e gjykimit mund të justifikohet nga kompleksiteti i çështjes, pasi balancohet nga parimi i administrimit të përshtatshëm të drejtësisë (*shih vendimet nr. 6, datë 16.2.2023; nr. 13, datë 26.5.2022; nr. 35, datë 1.11.2021 të Gjykatës Kushtetuese*).

74. Në rastin konkret, Gjykata vëren se mosmarrëveshja objekt gjykimi është e natyrës civile, që rregullohet nga KC-ja dhe KPC-ja. Ajo ka pasur për objekt një kërkim të vetëm, konkretisht atë të detyrimit të shoqërisë “Murataj” sh.p.k. për pagimin e detyrimeve financiare. Në aspekt të numrit të palëve në proces, i cili, gjithashtu, analizohet për të vlerësuar kompleksitetin e çështjes, Gjykata konstaton se si palë në gjykimin në shkallë të parë ka qenë, krahas kërkuarësve, edhe shoqëria “Murataj” sh.p.k. Procedurat në tërësi, deri më datë 11.4.2013 të paraqitjes së rekursit kundër vendimit nr. 616, datë 12.3.2013 të Gjykatës së Apelit Tiranë, kanë zgjatur rreth 10 vjet e 6 muaj, ndërsa procedura e shqyrtimit të rekursit ndaj këtij vendimi ka zgjatur mbi 9 vjet e 7 muaj.

75. Për sa më lart, Gjykata vlerëson se ndonëse në dukje çështja në tërësi duket komplekse, për shkak të numrit të proceseve gjyqësore të zhvilluara, e parë e shkëputur nga proceset e tjera, çështja objekt i këtij shqyrtimi kushtetues nuk paraqet rrethana të veçanta ose komplekse që mund të justifikojnë vonesat në gjykimin në Gjykatën e Lartë prej 9 vjetësh, 7 muajsh e 13 ditësh.

iii. Sjellja e autoriteteve

76. Kërkuarësit kanë pretenduar se autoritetet shqiptare kanë qenë të paafta për t'i dhënë zgjidhje përfundimtare dhe në kohë të arsyeshme kërkesave të tyre për gëzimim e pronës dhe të fitimeve që rridhnin nga kontrata me shoqërinë “Murataj” sh.p.k.

77. Subjekti i interesuar, shoqëria “Murataj” sh.p.k., ka prapësuar se tejzgjatja e procesit në Gjykatën e Lartë ka ardhur si rrjedhojë e reformës në drejtësi.

78. Gjykata ka theksuar se neni 42 i Kushtetutës, si dhe neni 6 i KEDNJ-së vendosin detyrimin për organizimin e sistemit ligjor të vendit në mënyrë të tillë që gjykatat të plotësojnë kërkesat e standardeve për një proces të rregull ligjor, përfshirë këtu edhe atë të gjykimit brenda afatit të arsyeshëm. Në këtë drejtim, gjykatat kanë për detyrë të sigurojnë që të gjitha subjektet që marrin pjesë në proces të sillen në mënyrë që të evitojnë çdo vonesë të panevojshme (*shih vendimet nr. 6, datë 16.2.2023; nr. 2, datë 17.2.2022; nr. 35, datë 1.11.2021 të Gjykatës Kushtetuese*).

79. Në jurisprudencën e saj në vlerësimin e kohëzgjatjes së përgjithshme të procedurave, Gjykata, duke pasur parasysh ndryshimet që solli reforma në sistemin e drejtësisë në vendin tonë dhe efektet e saj, ka theksuar se parashikimi i një reforme të kësaj natyre nuk mund të justifikojë vonesat, pasi shteti është i detyruar të organizojë hyrjen në fuqi dhe zbatimin e masave që shmangin tejzgjatjen e shqyrtimit të çështjeve në pritje. Në këtë drejtim, akumulimi i përkohshëm i çështjeve nuk e ngarkon shtetin me përgjegjësi, në rast se ka ndërmarrë veprime të menjëhershme që synojnë përmirësimin e situatës për të zgjidhur një situatë të tillë. Pavarësisht se ka disa metoda që mund të zbatohen nga gjykatat për të nxitur përkohësisht përshtypjetimin e gjykimit të çështjeve, nëse edhe një zgjidhje e tillë rezulton në tejzgjatje dhe kthehet në një problem të organizimit strukturor, atëherë shteti duhet të sigurojë miratimin e masave më efektive dhe të organizojë sistemin gjyqësor, në mënyrë që të garantohet e drejta për të marrë një vendim përfundimtar brenda një periudhe të arsyeshme (*shih vendimet nr. 6, datë 16.2.2023; nr. 13, datë 26.5.2022; nr. 35, datë 1.11.2021 të Gjykatës Kushtetuese*).

80. Gjykata rithekson se efektet e reformës në drejtësi nuk përbëjnë argument kushtetues në vlerësimin e kohëzgjatjes së përgjithshme të procedurave dhe evidenton se situata nuk është në nivelet e duhura të eficiencës dhe efikasitetit të masave të deritanishme të marra nga autoritetet që mund të çonin në evitimin e tejzgjatjes së procedurave gjyqësore, pavarësisht se KLGJ-ja ka marrë masa konkrete përmes përcaktimit të kalendarit të çështjeve në gjykatën e apelit (*shih vendimet nr. 6, datë 16.2.2023; nr. 13, datë 26.5.2023; nr. 3, datë 17.2.2022 të Gjykatës Kushtetuese*).

81. Edhe pse sistemi gjyqësor në tërësi po përballlet me ngarkesë si rezultat i zbatimit të reformës në drejtësi, kjo problematikë e përgjithshme nuk mund të rëndojë ose të justifikojë shkeljen e së drejtës kushtetuese të kërkuësve. Në çështjen në shqyrtim, Gjykata konstaton se gjykimi i rekurseve të paraqitura nga palët në gjykim ka vazhduar për më se 9 vjet e 7 muaj pa vendimmarrje, ndonëse ligjvënësi ka parashikuar afate procedurale konkrete në KPC. Duke pasur parasysh faktin se çështja ka të bëjë me përcaktimin e detyrimeve financiare të shoqërisë “Murataj” sh.p.k. kundrejt kërkuësve, të cilat përfshihen në konceptin e së drejtës së pronës, Gjykata vlerëson se në rastin e kërkuësve sjellja e autoriteteve shtetërore, në veçanti e atyre që miratojnë ligjet dhe politikat e sistemit të drejtësisë, nuk ka qenë në nivelin e duhur të efikasitetit, duke shkaktuar vonesë të paarsyeshme në gjykimin e çështjes së tyre.

iv. Çfarë përbën rrezik për interesin e kërkuësit

82. Kriteri “*interesi i kërkuësit dhe rreziku që pasjell tejzgjatja e procedurave për të*” përbën një aspekt të rëndësishëm të vlerësimit të kohëzgjatjes së arsyeshme të gjykimit. Sipas jurisprudencës kushtetuese disa kategori çështjesh, për shkak të natyrës së tyre, kërkojnë përshpejtim të posaçëm të gjykimit. Në këto raste duhet të merret parasysh ajo çfarë përbën rrezik për pozitën e kërkuësit në procesin gjyqësor, pra rëndësia për kërkuësin e së drejtës objekt gjykimi. Kjo do të thotë se disa çështje që lidhen me interesa “vetjakë e jetësorë” lipset të trajtohen me përparësi dhe shpejtësi të veçantë (*shih vendimet nr. 6, datë 16.2.2023; nr. 35, datë 1.11.2021 të Gjykatës Kushtetuese*). Lista e këtyre çështjeve nuk mund të jetë shteruese dhe verifikimi i kriterit të së drejtës/interesit të kërkuësit në proces verifikohet nga Gjykata rast pas rasti.

83. Sipas Gjykatës, në zbatim të parimit *minimis non curat praetor*, që pretendimet për cenimin e një të drejte të merren në shqyrtim prej saj, duhet të arrihet një nivel minimal rrezikshmërie. Përcaktimi i këtij niveli minimal është relativ dhe varet nga rrethanat e çështjes konkrete (*shih vendimet nr. 25, datë 11.5.2023; nr. 6, datë 16.2.2023; nr. 13, datë 26.5.2022 të Gjykatës Kushtetuese*).

84. Në jurisprudencën e saj mbi nenin 41 të Kushtetutës, Gjykata ka pohuar se koncepti kushtetues i pronës private, sipas nenit 41 të Kushtetutës, përfshin edhe detyrimet e ndryshme,

për sa kohë bëhet fjalë për pagesën e një sasive të caktuar të hollash që merret nga pasuria e individit (*shih vendimet nr. 30, datë 2.11.2022; nr. 15, datë 22.6.2022; nr. 11, datë 21.4.2022 të Gjykatës Kushtetuese*). Për rrjedhojë, Gjykata, duke mbajtur në vëmendje rëndësinë që ka e drejta kushtetuese e pronës, vlerëson se kohëzgjatja e tepruar e procedurave gjyqësore ka vënë në rrezik një interes të rëndësishëm të kërkuësve.

85. Nga sa më lart, në përmbledhje të analizës së kriterëve kushtetues të vlerësimit të kohëzgjatjes së arsyeshme të gjykimit, Gjykata çmon se ndonëse me vendimin nr. 00-2022-3327 (505), datë 23.11.2022, të marrë gjatë gjykimit të ankimit kushtetues individual konkret, Gjykata e Lartë ka vendosur për çështjen e themelit, kërkuësve u është cenuar e drejta për proces të rregullt ligjor si rrjedhojë e mosshqyrtimit të çështjes brenda një afati të arsyeshëm dhe se përmes vendimmarrjes së saj Gjykata e Lartë u ka kaluar atyre barrën e reformës në drejtësi. Për rrjedhojë, kërkesa duhet të pranohet.²⁵

86. Në kushtet kur Gjykata e Lartë ka vendosur tashmë për rekursin e kërkuësve në lidhje me themelin e çështjes dhe gjykimi për këtë proces ka përfunduar, Gjykata vëren se rasti konkret nuk kërkon qëndrim të saj në lidhje me përshpejtimin e gjykimit nga Gjykata e Lartë.

PËR KËTO ARSYE,

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, në mbështetje të neneve 131, pika 1, shkronja “P” dhe 134, pika 1, shkronja “i”, të Kushtetutës, si dhe neneve 71, 72 e 73, pika 4, të ligjit nr. 8577, datë 10.2.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, të ndryshuar,

²⁵ Votuan për pranimin e kërkesës për konstatimin e cenimit të së drejtës për gjykim brenda një afati të arsyeshëm gjyqtarët Marsida Xhaferllari, Fiona Papajorgji, Sonila Bejtja, Sandër Beci dhe Marjana Semini.

Votuan për rrëzimin e kërkesës për konstatimin e cenimit të së drejtës për gjykim brenda një afati të arsyeshëm gjyqtarët Holta Zaçaj, Elsa Toska dhe Genti Ibrahim, me arsyetimin se interesat e kërkuësve nuk cenohen nga tejzgjatja e procesit, mbështetur në të njëjtat argumente si ato në Mendimin e Pakicës të vendimit nr. 25, datë 11.5.2023 të Gjykatës.

VENDOSI:

1. Pranimin e pjesshëm të kërkesës.

2. Konstatimin e kohëzgjatjes së paarsyeshme të procesit gjyqësor, regjistruar me nr. 11243-01655-00-2014 të regjistrat themeltar të Gjykatës së Lartë.

3. Rrëzimin e kërkesës për pretendimet e tjera.

Ky vendim është përfundimtar dhe hyn në fuqi ditën e botimit në Fletoren Zyrtare.

Marrë më 29.5.2023.

Shpallur më 27.6.2023.

Kryetare: Holta Zaçaj (*pjesërisht kundër*)

Anëtarë: Fiona Papajorgji, Marsida Xhaferllari, Sandër Beci

Anëtarë pjesërisht kundër: Genti Ibrahim, Sonila Bejtja, Marjana Semini

Anëtarë kundër: Elsa Toska

MENDIM PAKICE

1. Në çështjen me kërkuar Shpresa Kekezin dhe të tjerë, si dhe objekt: “*Shfuqizimi i vendimeve nr. 1250, datë 22.2.2010 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë; nr. 2139, datë 20.10.2011 të Gjykatës së Apelit Tiranë; nr. 00-2022-759, datë 28.3.2022 të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë, si të papajtueshme me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë. Konstatimi i shkeljes së afateve të arsyeshme të gjykimit në procedurën e zgjidhur deri më sot me vendimin nr. 616, datë 12.3.2013 të Gjykatës së Apelit Tiranë. Urdhërimi për kryerjen e pagesave sipas këtij vendimi. Rivendosja e së drejtës së pronësisë për shpronësimin e pësuar nga kërkuarët. Shpërblym i kërkuarëve për shkeljen e afateve të arsyeshme të gjyqësorëve*”, ne, gjyqtarët në pakicë, kemi votuar për pranimin e kërkesës dhe shfuqizimin e vendimit nr. 00-2022-759, datë 28.3.2022 të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë, pasi ky vendim nuk plotëson standardin e arsyetimit të një vendimi gjyqësor në kuptimin kushtetues.

2. Sikundër është evidentuar edhe nga shumica, në jurisprudencën e saj të vazhdueshme Gjykata ka theksuar se e drejta për një proces të rregullt ligjor përfshin edhe të drejtën për të pasur një vendim gjyqësor të arsyetuar, që i garantohet individit nga nenet 42 dhe 142, pika 1, të Kushtetutës. Funkcioni i një vendimi të arsyetuar është t’u tregojë palëve që ato janë dëgjuar, si dhe u jep mundësinë atyre ta kundërshtojnë atë. Përveç kësaj, duke dhënë një vendim të arsyetuar, mund të realizohet edhe vëzhgimi publik i administrimit të drejtësisë (*shih*

vendimet nr. 22, datë 29.9.2022; nr. 6, datë 16.2.2021 të Gjykatës Kushtetuese). Sipas Gjykatës, vendimet gjyqësore që japin gjykatat e të gjitha niveleve në përfundim të gjykimit, përbëjnë aktin procedural kryesor të të gjithë procesit gjyqësor. Vendimi gjyqësor, në çdo rast, duhet të jetë logjik, i rregullt në formë dhe i qartë në përmbajtje. Në tërësinë e tij ai duhet konsideruar si një unitet, në të cilin pjesët përbërëse janë të lidhura ngushtësisht mes tyre dhe ato duhet të jenë në shërbim dhe funksion të njëra-tjetres. Argumentet e pjesës arsyetuese duhet të jenë të bazuara dhe të lidhura logjikisht, duke respektuar rregullat e mendimit të drejtë, dhe duhet të formojnë një përmbajtje koherente brenda vendimit, i cili përjashton çdo kundërthënie ose kontradiksion të hapur ose të fshehtë (*shih vendimet nr. 11, datë 24.5.2022; nr. 16, datë 16.3.2021; nr. 12, datë 19.3.2015 të Gjykatës Kushtetuese*).

3. Nga ana tjetër, po sipas jurisprudencës kushtetuese, zbatimi i këtij parimi është vlerësuar nga Gjykata rast pas rasti, në varësi të rrethanave konkrete të çështjes, duke analizuar nëse vendimet gjyqësore të kundërshtuara e kanë përmbushur në mënyrë të mjaftueshme detyrimin për arsyetimin e tyre. Gjykata ka theksuar, gjithashtu, se ky detyrim ndryshon në varësi të rrethanave të çështjes konkrete dhe natyrës së vendimit, dhe se masa e arsyetimit varet nga natyra e vendimit në fjalë (*shih vendimet nr. 6, datë 16.2.2021; nr. 79, datë 14.12.2017 të Gjykatës Kushtetuese*).

4. Në rastin konkret, që është objekt i ankimit kushtetues individual, rezulton se në kërkesëpadinë drejtuar gjykatës së rrethit kërkuarët kanë kërkuar zgjidhjen e kontratës dhe dorëzimin e sendit nga shoqëria “Murataj” sh.p.k. Me vendimin nr. 1250, datë 22.2.2010 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë, është vendosur pranimi pjesërisht i kërkesëpadisë, zgjidhja e mosmarrëveshjes së lindur mes tyre dhe shoqërisë “Murataj” sh.p.k., si dhe rrëzimi i kërkesëpadisë për pjesën tjetër, konkretisht për dorëzimin e sendit, objekt ndërtimor. Në analizë të kësaj vendimmarrjeje rezulton se gjykata ka arsyetuar se, sipas vendimit nr. 1764, datë 7.10.2004 të Gjykatës së Lartë, ndonëse objekti ndërtimor ishte regjistruar në emër të kërkuarëve, pronësia për të i përkiste shoqërisë “Murataj” sh.p.k. (*shih vendimin nr. 1250, datë 22.2.2010 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë, faqja 9*). Ndërkohë, me vendimin nr. 1764, datë 7.10.2004 të Gjykatës së Lartë, përmes të cilit është

vendosur, në thelb, rrëzimi i kërtimeve të të dyja palëve kundërshtare, është arsyetuar se kërkuuesit nuk mund të kërkonin kthimin e ndërtesës, pasi ajo ishte në bashkëpronësi me shoqërinë “Murataj” sh.p.k. dhe me të njëjtin arsyetim edhe kjo e fundit nuk mund të kërkonte njohjen e pronësisë, pasi ishte bashkëpronare në ndërtim. Po sipas arsyetimit të këtij vendimi të Gjykatës së Lartë, palët duhej të zgjidhnin në rrugë gjyqësore mosmarrëveshjen e pronësisë së objektit ndërtimor (*shih vendimin nr. 1764, datë 7.10.2004 të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë, faqja 8*). Në analizë të këtyre vendimmarrjeve, konstatojmë se ka një lloj mospërputhjeje mes arsyetimit të dhënë në vendimin nr. 1250, datë 22.2.2010 të gjykatës së rrethit, për sa i përket mënyrës së interpretimit të vendimit nr. 1764, datë 7.10.2004 të Gjykatës së Lartë dhe përmbajtjes së këtij vendimi, i cili, në thelb, ka orientuar palët për ndjekjen e rrugës gjyqësore për zgjidhjen e mosmarrëveshjes.

5. Në vijim, vendimi nr. 1250, datë 22.2.2010 i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë është ankimuar nga kërkuuesit dhe Gjykata e Apelit Tiranë, me vendimin nr. 2139, datë 20.10.2011, ka vendosur pushimin e çështjes në lidhje me kërkimin për kthimin e sendit, me arsyetimin se pas daljes së vendimit nr. 27, datë 26.5.2010 të Gjykatës, që ka gjetur kompetencën e drejtorit të përgjithshëm të AKKP-së për shfuqizim të vendimeve të KKP-ve në cenim të sigurisë juridike, për t’u dhënë zgjidhje të drejtë pasojave juridike që rridhnin nga shpërbërja e shoqërisë, gjykimi nuk mund të vazhdonte dhe çështja duhej të pushohej (*shih vendimin nr. 2139, datë 20.10.2011 të vendimit të Gjykatës së Apelit Tiranë, faqja 6*).

6. Ne, gjyqtarët në pakicë, vlerësojmë se vendimi i pushimit të gjykimit, në vetvete, nuk përbën mohim aksesit, pasi është një nga mënyrat e disponimit të gjykatës, megjithatë në rastin konkret konstatojmë se argumentet e dhëna nga gjykata e apelit për pushimin e gjykimit lidhen me vendimin e Gjykatës, ndërkohë që ka mbetur pa përgjigje kërkit i kërkuësve për kthimin e sendit. Në këtë drejtim, sjellim në vëmendje jurisprudencën e Gjykatës, e cila në disa raste ka vlerësuar se pushimi i gjykimit nga gjykatat e zakonshme cenon të drejtën për akses substancial, pasi e drejta e kërkuësve për të marrë përgjigje përfundimtare nga gjykata për pretendimet e ngritura nuk realizohet (*shih vendimet nr. 7, datë 21.2.2023; nr. 2, datë*

29.1.2016; nr. 22 datë 16.4.2014 të Gjykatës Kushtetuese).

7. Nga ana tjetër, në rekursin drejtuar Gjykatës së Lartë kërkuuesit kanë parashtruar, ndër të tjera, edhe cenimin e *standardit të arsyetimit të vendimit*, pasi duke vendosur pushimin e gjykimit, gjykata e apelit nuk u ka dhënë përgjigje pretendimeve të tyre për kthimin e sendit (*shih vendimin nr. 00-2022-759, datë 28.3.2022 të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë, faqet 7-8, paragrafi 27*). Këto pretendime janë të njëjta me ato të parashtruara edhe në ankimin kushtetues individual, në të cilin, në drejtim të cenimit të këtij standardi, kërkuuesit kanë pretenduar konkretisht se gjykata e apelit nuk i ka dhënë përgjigje pretendimit për kthimin e sendit, ndërsa Gjykata e Lartë nuk u ka dhënë përgjigje pretendimeve për raportin mes vendimit nr. 1764, datë 7.10.2004 të Kolegjit Civil të saj e vendimeve të gjykatës së rrethit e të gjykatës së apelit, objekt rekursi, si dhe cenimin e parimit të sigurisë juridike për këtë shkak (*shih paragrafin 34.1.7. të vendimit të Gjykatës Kushtetuese*).

8. Në analizë të vendimit të Gjykatës së Lartë për çështjen, kjo gjykatë ka vlerësuar se rekursi nuk përmban shkaqe nga ato të parashikuara në ligj; gjykata e apelit ka respektuar ligjin procedural dhe atë material, duke i interpretuar dhe zbatuar drejt ato; se vendimi i saj nuk është në kundërshtim me ndonjë vendim të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë ose të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë; gjatë shqyrtimit të çështjes në dhomën e këshillimit nuk vihen re shkelje të rënda të normave procedurale, me pasojë pavlefshmërinë e vendimit ose të procedurave të gjykimit (*shih vendimin nr. 00-2022-759, datë 28.3.2022 të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë, paragrafët 37 dhe 38*).

9. Ndërkohë, në vendimmarrjen për çështjen shumica ka vlerësuar: “Pretendimet e kërkuësve të parashtruara në rekurs dhe në prapësimet e datës 9.12.2021, se gjykatat e faktit nuk kanë marrë parasysh vendimin nr. 1764, datë 7.10.2004 të Gjykatës së Lartë dhe nuk u kanë kthyer objektin e regjistruar në emër të tyre, kanë gjetur pasqyrim në pjesën hyrëse të vendimit të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë objekt ankimi kushtetues [...] e janë marrë në shqyrtim në vijim nga Gjykata e Lartë, e cila, në përfundim të gjykimit, ka vendosur mospranimin e rekursit, duke vlerësuar se ai ishte bërë për shkaqe të ndryshme nga ato që parashikohen në nenin 472 të KPC-së dhe se gjatë procesit të zhvilluar nga gjykatat e ulëta nuk ka

pasur shkelje të rënda të normave procedurale, me pasoje pavlefshmërinë e vendimit ose të procedurave të gjyqimit. Në këndvështrim të analizës së vendimmarrjeve të gjykatave të juridiksionit të zakonshëm, objekt i ankimit kushtetues individual, Gjykata konstaton se gjykatat kanë marrë në shqyrtim dhe kanë disponuar nëpërmjet vendimmarrjes vlerësimin e tyre lidhur me pretendimet e kërkuësve, përfshirë edhe ato të parashtruara në drejtim të parimit të sigurisë juridike, duke dhënë përgjigje të argumentuara për vendimet e marra, në drejtim të ligjit të zbatueshëm, interpretimit të tij, qëndrimeve të mëparshme të gjykatave në proceset e ndryshme të iniciuara në lidhje me këtë pasuri, përfshirë edhe ato të Gjykatës. Nga shqyrtimi i vendimeve nuk rezulton që interpretimi i ligjit në zgjidhjen e mosmarrëveshjes të ketë qenë arbitrar, me pasoje cenimin e parimit të sigurisë juridike në kuptimin kushtetues. Nga ana tjetër, vendimet e gjykatave paraqiten të rregullta në formë, të qarta, koherente, të plota dhe pa kundërthënie, duke mos cenuar standardin kushtetues të arsyetimit (*shih paragrafët 54 dhe 55 të vendimit*).

10. Duke iu referuar analizës së shumicës në vendim, rezulton se ajo nuk i është përmbajtur standardit të arsyetimit sipas jurisprudencës kushtetuese, i cili analizohet rast pas rasti, sipas kontekstit të çdo çështjeje dhe kurdoherë, gjatë kontrollit kushtetues, arsyetimi i gjykatave të zakonshme duhet të kalojë testin kryesor, atë të dhënies përgjigje për shqetësimin kryesor të kërkuësve. Në rastin konkret, konstatohet se pavarësisht pretendimeve të ngritura nga kërkuësit në lidhje me pushimin nga gjykata e apelit, të gjyqimit për kthimin e sendit, arsyetimi i Gjykatës së Lartë është ai standard, i përdorur prej saj në çdo rast që pretendimet e ngritura në rekurs kanë të bëjnë me vlerësimin e provave ose interpretimin dhe zbatimin e ligjit nga gjykatat më të ulëta, duke mos arsyetuar në mënyrë të mjaftueshme pretendimet e kërkuësve nga pikëpamja kushtetuese dhe duke mos i dhënë përgjigje juridike konkrete dhe të drejtpërdrejtë asaj që është kërkuar. Në këtë kuptim, në vlerësimin tonë, arsyetimi i Gjykatës së Lartë nuk përmbush kriteret e vendosura nga jurisprudenca kushtetuese.

11. Po kështu, edhe sipas parimit të subsidiaritetit, Gjykata e Lartë ka detyrimin t'u përgjigjet të gjitha pretendimeve me natyrë

kushtetuese dhe në funksion të rolit të saj si gjykatë e ligjit dhe kontrolluese e respektimit të standardeve kushtetuese nga gjykatat më të ulëta. Në këtë drejtim, Gjykata ka theksuar se kontrolli i respektimit të standardeve kushtetuese për një proces të rregullt ligjor është funksion edhe i gjykatave të zakonshme, për më tepër i Gjykatës së Lartë. Kur në rekurs janë ngritur pretendime të natyrës kushtetuese, Gjykata e Lartë, bazuar në natyrën e gjyqimit kushtetues të kërkesave individuale, si dhe në parimin e subsidiaritetit që udhëheq raportet ndërmjet juridiksionit kushtetues dhe juridiksionit të gjykatave të zakonshme, duhet të vihet në lëvizje për ekzaminimin e tyre dhe të mbajë një qëndrim të shprehur lidhur me to (*shih vendimet nr. 29, datë 1.11.2022; nr. 19, datë 7.7.2022 të Gjykatës Kushtetuese*).

12. Në vështrim të situatës dhe fakteve të mësipërme, pretendimi i kërkuësve, për të cilin nuk është dhënë përgjigje nga gjykatat e zakonshme mbi objektin ndërtimor (karburant-servis-pikë lavashi) dhe që është ngritur si pretendim edhe para Gjykatës së Lartë, nuk ka gjetur analizë në vendimin e kësaj të fundit, objekt kundërshtimi. Pra, kërkuësit edhe pse e kanë ushtruar të drejtën për ta bërë objekt konflikti gjyqësor çështjen e pronësisë së objektit ndërtimor, në fakt nuk kanë marrë një përgjigje të qartë dhe shteruese për kërkimin e tyre, pasi nga ana e gjykatës së apelit për faktin se kujt i përket pronësia e ndërtimit “të objektit karburant-servis-pikë lavashi”, gjykimi është pushuar. Në rastin konkret, arsyetimi i kufizuar i Gjykatës së Lartë, se gjykata e apelit ka respektuar ligjin procedural dhe atë material, duke i interpretuar dhe zbatuar drejt ato, nuk rezulton të jetë i qartë dhe as i mjaftueshëm në kontekstin kushtetues.

13. Nisur nga arsyetimi i Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë në çështjen konkrete, në respektimin e së drejtës për një proces të rregullt ligjor, dhe në mënyrë specifike të standardit të arsyetimit të vendimit gjyqësor të lidhur me pritshmëritë e kërkuësve për një përgjigje përfundimtare mbi thelbin e kërkimit të tyre, vlerësojmë se vendimi i Gjykatës së Lartë nuk i plotëson standardet e vendosura për arsyetimin e vendimit gjyqësor.

14. Për sa më lart, ne, gjyqtarët në pakicë, vlerësojmë se vendimi i Gjykatës së Lartë, objekt i ankimit kushtetues, ka cenuar standardin e

arsyetimit të vendimit gjyqësor ndaj dhe duhej shfuqizuar.

Anëtare: Marjana Semini, Sonila Bejtja, Elsa Toska

MENDIM PARALEL

1. Në gjykimin kushtetues të çështjes që u përket kërkuësve Shpresa Kekezi, Teri Kekezi, Bledar Lasku, Donika Shkurti, Roland Shkurti dhe Leandro Shkurti, me objekt “*Shfuqizimi i vendimeve nr. 1250, datë 22.2.2010 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë; nr. 2139, datë 20.10.2011 të Gjykatës së Apelit Tiranë; nr. 00-2022-759, datë 28.3.2022 të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë, si të papajftueshme me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë. Konstatimi i shkeljes së afateve të arsyeshme të gjyimit në procedurën e zgjidhur deri më sot me vendimin nr. 616, datë 12.3.2013 të Gjykatës së Apelit Tiranë. Urdhërimi për kryerjen e pagesave sipas këtij vendimi. Rivendosja e së drejtës së pronësisë për shpronësimin e pësuar nga kërkuësit. Shpërblimi i kërkuësve për shkeljen e afateve të arsyeshme të gjykimeve*”, ne gjyqtaret Marsida Xhaferllari dhe Fiona Papajorgji, edhe pse bashkohemi me qëndrimin e shumicës për pretendimet e shqyrtuara në themel, ndajmë mendim të ndryshëm për (mos)legjitimitimin e kërkuësve për pretendimin e cenimit të gjykatës së caktuar me ligj në drejtim të sigurisë juridike.

2. Në ngritjen e këtij pretendimi, kërkuësit kanë parashtruar si shkak vendimin e ndërmjetëm të Gjykatës së Lartë, me të cilin është revokuar vendimi i mëparshëm për shqyrtimin e çështjes së tyre në seancë gjyqësore. Sipas kërkuësve, Gjykata e Lartë e ka gjykuar çështjen *de plano* dhe ka vendosur mospranimin e rekursit, ndërkohë që duhej të shqyrtonte në themel pretendimet e ngritura në rekurs. Shqyrtimi në dhomë këshillimi edhe një herë i shkaqeve të rekursit nuk ishte një mundësi e re, pasi ishte zhvilluar më parë nga Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë.

3. Subjekti i interesuar ka prapësuar se ky pretendim nuk qëndron, pasi shqyrtimi i çështjes në seancë gjyqësore ose në dhomë këshillimi është e drejtë e Gjykatës së Lartë bazuar në KPC dhe nuk përbën shkelje të procesit të rregullt ligjor. Sipas tyre, kur përbërja e trupit gjykues të Gjykatës së Lartë ndryshon, procedura e zhvilluar deri në atë moment për çështjen mund të përsëritet nëse vlerësohet e nevojshme.

4. Shumica ka arsyetuar se lidhur me këtë pretendim kërkuësit nuk kanë parashtruar asnjë argument dhe nuk kanë arritur të përcaktojnë në mënyrë konkrete se në cilat të drejta procedurale të tyre ka ndikuar kjo vendimmarrje e ndërmjetme, duke mos arritur të provojnë në nivel kushtetues cenimin e parimit të gjykatës së caktuar me ligj. Sipas shumicës, më datë 21.11.2021 kërkuësit janë informuar për vendimin e revokimit, si dhe për të drejtën e tyre për të paraqitur pretendime me shkrim, të cilat i kanë depozituar më datë 9.12.2021, dhe në përmbajtje të tyre nuk rezulton që ata të kenë parashtruar prapësime për kalimin e çështjes për gjykim në dhomën e këshillimit (*shih paragrafin 44 të vendimit*).

5. Nuk pajtohemi me këtë vlerësim të shumicës, pasi çmojmë se argumentet e parashtruara nga kërkuësit janë të mjaftueshme, ndaj pretendimi i tyre gjen mbështetje në faktet e çështjes dhe në standardet kushtetuese të parimit të gjykatës së caktuar me ligj të lidhur me parimin e sigurisë juridike.

6. Gjykata ka pohuar se shqyrtimi i çështjes nga një “*gjykatë e caktuar me ligj*” është një element i procesit të rregullt ligjor, sipas nenit 42 të Kushtetutës dhe nenit 6 të KEDNJ-së. Termi “*gjykatë*” karakterizohet në sensin material nga funksioni i saj gjyqësor që ka të bëjë me zgjidhjen e çështjeve që janë në kompetencë të saj, në një proces të zhvilluar mbi një procedurë ligjërish të përcaktuar dhe në pajtim me shtetin e së drejtës. E drejta e çdo pale për t’u dëgjuar në seancë përpara një gjykate kompetente, kërkon që gjykata të ketë juridiksion për të dëgjuar çështjen dhe që kompetenca t’i jetë dhënë asaj prej ligjit (*shih vendimet nr. 4, datë 21.2.2022; nr. 23, datë 23.7.2009; nr. 7, datë 9.3.2009 të Gjykatës Kushtetuese*).

7. Në jurisprudencën e Gjykatës, në kuadër të së drejtës për një proces të rregullt ligjor, është bërë ndarja e qartë mes juridiksionit dhe kompetencave të dhomës së këshillimit dhe asaj të seancës (*shih vendimin nr. 17, datë 18.7.2005 të Gjykatës Kushtetuese*). Kështu, si në lidhje me shqyrtimin e rekursit ose të kërkesës për rishikim, Gjykata është shprehur për rolin që ka dhoma e këshillimit në Gjykatën e Lartë, duke vlerësuar se sikundër për pranimin, ashtu edhe për mospranimin e tyre, ajo luan rolin e një filtri për kërkesat që i drejtohen Gjykatës së Lartë. Veprimtaria seleksionuese e dhomës së këshillimit është një veprimtari e domosdoshme në

funksion të aksesit në gjykatë vetëm të atyre çështjeve që i parashikon ligji, duke lënë jashtë përzgjedhjes kërkesat e paarsyeshme dhe haptazi të pambështetura në ligj. Sipas këtyre standardeve, kur kërkesat e ligjit për kalimin në seancë nuk janë plotësuar, vendoset për mospranimin e kërkesës dhe ky lloj shqyrtimi paraparak vlerësues është kompetencë vetëm e trupës së gjyqtarëve të Gjykatës së Lartë në dhomën e këshillimit (*shih vendimet nr. 26, datë 27.3.2017; nr. 12, datë 19.3.2015 të Gjykatës Kushtetuese*).

8. Para hyrjes në fuqi të ndryshimeve në KPC me ligjet nr. 38/2017 dhe nr. 44/2021, në dhomën e këshillimit verifikohej vetëm legjitimiteti i kërkuarit, bazueshmëria në ligj e rekursit, si dhe prania e kriterave ligjore për kalimin e çështjes në seancë gjyqësore, ndërsa gjatë gjykimit të çështjes në seancë gjyqësore shqyrtohej bazueshmëria e vendimeve gjyqësore të kundërshtuara, pra themeli i çështjes. Ndërkohë që me hyrjen në fuqi të ndryshimeve ligjore të lartpërmendura, kompetencat e dhomës së këshillimit kanë pësuar rregullime të reja, pasi në të mund të shqyrtohet tashmë edhe themeli i shkaqeve të ngritura në rekurs (nenet 482, 482/a dhe 485 të KPC-së).

9. Në këtë pikëpamje, për të vlerësuar respektimin e gjykatës së caktuar me ligj në drejtëm të procedurës dhe kompetencave, në rastin e kolegjeve të Gjykatës së Lartë është e rëndësishme të evidentohet se shqyrtimi i rekursit ndjek dy faza procedurale të ndryshme, në të cilat kompetencat e kolegjeve janë të ndryshme: (i) faza e shqyrtimit paraparak, procedurë e cila zhvillohet gjithnjë në dhomë dhe kompetencat e Kolegjit të Gjykatës së Lartë ushtrohen *de plano*, pasi lidhen me seleksionimin e rekurseve të suksesshme; (ii) faza e shqyrtimit të themelit të shkaqeve të rekursit, procedurë e cila sipas natyrës së çështjes dhe në diskrecion të Kolegjit të Gjykatës së Lartë mund të zhvillohet në dhomën e këshillimit ose në seancë me pjesëmarrjen e palëve, ku kompetencat e Kolegjit të Gjykatës së Lartë lidhen me themelin e shkaqeve të rekursit rreth çështjeve të kuptimit të ligjit, sipas hipotezave të detajuara në ligjet procedurale.

10. Duke iu rikthyer rastit në shqyrtim, rezulton se me vendimin e ndërmjetëm të datës 9.12.2014, Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë ka vendosur kalimin e çështjes në seancë gjyqësore, ndërsa me vendimin e ndërmjetëm të datës 11.11.2021 ka

vendosur revokimin e tij dhe shqyrtimin e çështjes në dhomën e këshillimit. Në përfundim, me vendimin nr. 00-2022-759, datë 28.3.2022, Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë ka vendosur mospranimin e rekursit. Shkaku që Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë ka vendosur revokimin e vendimit është hyrja në fuqi e ndryshimeve të reja ligjore në KPC më datë 29.5.2021 – 15 ditë pas botimit në Fletoren Zyrtare nr. 71, datë 14.5.2021, pra pas dhënies së vendimit të parë të ndërmjetëm për kalimin e çështjes në seancë gjyqësore.

11. Siç ka theksuar Gjykata, në të drejtën procedurale vepron parimi *tempus regit processum*, sipas të cilit ligji i ri ka fuqi edhe për çështjet që janë në gjykim, me përjashtim të rastit kur vetë ai shprehet ndryshe (*shih vendimet nr. 3, datë 11.2.2021; nr. 11, datë 23.4.2009 të Gjykatës Kushtetuese*). Kjo do të thotë se efekti prapaveprues i ligjit procedural është përjashtim që vendoset nga ligjvënësi sipas kriterave specifike, me qëllim që të mos ndikojë në mënyrë arbitrare në të drejtat tashmë të fituara nga të tretët.

12. Në këtë kuptim, duhet vënë re se, si rregull, fillimi i procesit gjyqësor gjeneron tek individit një lloj të drejte të fituar për të ruajtur të paprekura rregullat procedurale në fuqi në momentin e paraqitjes së kërkesës. Zbatimi i këtij parimi duhet bërë sipas një *modus procedendi* të caktuar, në mënyrë që veprimtaria procedurale e kryer të mos “shqetësohet” nga rregullimet e reja, përndryshe uniteti dhe konsistenca e veprimtarisë procedurale të kryer sipas ligjit të kohës do të vihej në pikëpyetje në mënyrë të pashmangshme. Thënë ndryshe, duke qenë se procesi është një lloj procedure, pra një sekuencë e normave juridike të koordinuara për prodhimin e një akti përfundimtar, parimi në fjalë nuk mund të udhëheqë dhënien e vendimit përfundimtar, por secilin prej akteve procedurale që duhet të formësohet sipas ligjit në fuqi në kohën e kryerjes së tij.

13. Në këtë këndvështrim, duke qenë se procesi gjyqësor në Gjykatën e Lartë zhvillohet në disa faza të ndryshme, me karakteristika që dallojnë nga njëra-tjetra, vlerësojmë se ndryshimet ligjore të natyrës procedurale që miratohen gjatë procesit gjyqësor, në përmbajtje të të cilave nuk ka asnjë rregull për efekte prapavepruese, mund të rregullojnë vetëm efektet e paezauruara të tij dhe nuk mund të zbatohen për marrëdhëniet tashmë të rregulluara sipas ligjit të kohës. Në vlerësimin tonë,

një qëndrim i ndryshëm do të binte ndesh me parimet që mbrohen nga Kushtetuta, të tilla, si siguria juridike dhe pritshmëritë e ligjshme të individëve nga rendi juridik në tërësi, si dhe nga rregullat procedurale në veçanti, të cilat, bazuar në garancitë e procesit të rregullt ligjor, kërkojnë që gjatë zbatimit të akteve ligjore të mos lihet vend për arbitraritet. Në këtë kuptim, parimi *tempus regit processum* përjashton efektin prapaveprues të ligjit të ri dhe, për pasojë, rivlerësimin e aktit të kryer sipas ligjit të kohës nën dritën e rregullave të reja.

14. Nisur nga sa më lart, bazuar në parimin *iura novit curia*, jemi të mendimit se pretendimet e kërkuarve për cenimin e parimit të gjykatës së caktuar me ligj duhej të analizoheshin jo vetëm në drejtim të parimit të sigurisë juridike, por edhe të së drejtës së ankimit.

15. Gjykata e Lartë në vendimin objekt shqyrtimi ka arsyetuar se referuar ndryshimeve në KPC, por edhe rregullave që përcaktohen në legjislacionin procedural mbi revokimin e vendimeve të ndërmjetme të gjykatës, për rastin në gjykim vlerësohet se është e domosdoshme që shqyrtimi i kësaj çështjeje të bëhet në dhomë këshillimi. Sipas saj, në respektim të rregullave që kërkon zhvillimi i një procesi të rregullt ligjor dhe për t'u dhënë mundësi palëve për të realizuar mbrojtjen e tyre, mbi bazë dokumentesh, në dhomë këshillimi, duhet të bëhet njoftimi i tyre për të depozituar në një kohë sa më të shpejtë parashtrimet me shkrim, me qëllim zhvillimin e një gjykimi kontradiktor (*shih paragrafin 31 të vendimit nr. 00-2022-759, datë 28.3.2022 të Gjykatës së Lartë*). Pavarësisht këtij arsyetimi, vlerësojmë se parimet e sigurisë juridike dhe të pritshmërive legjitime, për aspekte procedurale që lidhen me të drejta kushtetuese dhe ligjore, subjektive të palëve në proces, sikurse është e drejta e ankimit, nuk janë zbatuar në mënyrë korrekte në rastin konkret, për shkak të efektit prapaveprues që u janë dhënë rregullimeve të reja ligjore, edhe pse një gjë e tillë nuk është parashikuar shprehimisht në ligj.

16. Bazuar në standardet e lartpërmendura, vlerësojmë se nëse dhoma e këshillimit e Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë sipas ligjit të kohës ka vlerësuar se pretendimet e ngritura në rekurs duhet të shqyrtohen në seancë gjyqësore dhe të marrin përgjigje të arsyetuar, ky vendim i ndërmjetëm nuk mund të rivlerësohej duke i dhënë fuqi prapavepruese ligjit të ri procedural.

17. Në vlerësimin tonë, vendimet e dhomës së këshillimit për kalimin e çështjes për shqyrtim në seancë gjyqësore nuk mund të barazohen me vendimet e ndërmjetme procedurale, të cilat jepen nga gjykata në seancë gjyqësore me qëllim që t'u përgjigjen kërkesave dhe të sigurohet zhvillimi i gjykimit në pajtim me dispozitat procedurale. Kjo për arsye se vendimet e dhomës së këshillimit të Gjykatës së Lartë për kalimin e çështjes për shqyrtim në seancë gjyqësore mbyllin një fazë të procedurës që zhvillohet në atë gjykatë, duke ia kaluar çështjen për shqyrtim një tjetër trupi gjyqësor, me kompetenca të ndryshme, i cili e shqyrton tashmë çështjen në themel dhe duhet të shprehet me vendim përfundimtar për bazueshmërinë e pretendimeve.

18. Në këto kushte, vendimi i Gjykatës së Lartë shfaq probleme me natyrë kushtetuese, të cilat duhet të kishin marrë një vlerësim përfundimtar konkret edhe në themel, kjo pasi, së pari, Gjykata e Lartë ka interpretuar me efekt prapaveprues parashikimet e reja procedurale, duke zbatuar ndryshimet ligjore gjatë fazave procedurale të ndryshme të procesit ligjor dhe pasi çështja në fjalë ishte shqyrtuar tashmë në dhomën e këshillimit nga një tjetër kolegji i po asaj gjykate, i cili, pasi kishte ezauruar fazën e shqyrtimit paraprak të shkaqeve të ngritura në rekurs, kishte vendosur kalimin e saj në seancë gjyqësore. Së dyti, Gjykata e Lartë ka vlerësuar arsyet dhe shkaqet për të cilat dhoma e këshillimit e mëparshme e asaj gjykate kishte vendosur kalimin e çështjes në seancë gjyqësore, duke hamendësuar dhe prezumuar për mënyrën se si ajo ka vepruar, ndërkohë që shkaqet për të cilat pranohet për shqyrtim rekursi janë përcaktuar nga dispozitat procedurale që rregullojnë gjykimin në Gjykatën e Lartë. Të tilla vlerësime që i përkasin shqyrtimit paraprak në dhomën e këshillimit nuk mund t'i nënshtrohen më vlerësimit nga një trupë e ndryshme, as për arsye të ndryshimit të legjislacionit procedural që nuk parashikon efekte prapavepruese dhe as për arsye të ndryshimit të përbërjes së asaj gjykate/trupave të saj. Së treti, në kushtet kur ligji procedural që është interpretuar dhe zbatuar nga Gjykata e Lartë nuk parashikon shprehimisht të drejtën e kolegjit për të revokuar vendime të mëparshme, duhej analizuar nëse dhënia e efekteve prapavepruese të rregullave të reja procedurale përbën interpretim arbitrar të ligjit nga ajo gjykatë, në kuptim të (mos) respektimit të

së drejtës për një proces të rregullt ligjor sipas nenit 42 të Kushtetutës.

19. Nisur edhe nga parimet e rëndësishme që mund të cenohen nga një praktikë e tillë e Gjykatës së Lartë, jemi të mendimit se lidhur me këtë çështje duhej të jepej një vlerësim përfundimtar konkret dhe në themel, kjo edhe për të orientuar veprimtarinë procedurale të gjykatave të juridiksionit të zakonshëm në drejtim të respektimit të të drejtave kushtetuese të individit.

20. Në përfundim, vlerësojmë se kërkuarit legjitimohen në ngritjen e këtij pretendimi dhe nëse Gjykata do të kishte analizuar bazueshmërinë në themel të tij, ai duhet të ishte pranuar.

Anëtare: Fiona Papajorgji, Marsida Xhaferllari

VENDIM

Nr. 32, datë 30.5.2023

NË EMËR TË REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë,
e përbërë nga:

Holta Zaçaj	kryetare;
Fiona Papajorgji	anëtare;
Elsa Toska	anëtare;
Sonila Bejtja	anëtare;
Sandër Beci	anëtar;
Ilir Toska	anëtar;
Genti Ibrahim	anëtar;
Marjana Semini	anëtare;
Marsida Xhaferllari	anëtare,

me sekretare Belma Lleshi, më datë 29.5.2023 mori në shqyrtim në seancë plenare mbi bazë të dokumenteve çështjen nr. 1 (GJ) 2023 të Regjistrat Themeltar, që u përket:

KËRKUESE: Gjykata e Apelit të Juridiksionit të Përgjithshëm

SUBJEKTE TË INTERESUARA: Kuvendi i Republikës së Shqipërisë,

Këshilli i Ministrave i Republikës së Shqipërisë, Prokuroria e Përgjithshme

OBJEKTI: shfuqizimi i nenit 11, pika 4, të ligjit nr. 9754, datë 14.6.2007, “Për përgjegjësinë penale të personave juridikë”, si i papajtueshëm me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë.

BAZA LIGJORE: nenet 131, pika 1, shkronja “a”, 134, pika 1, shkronja “dh” dhe 145, pika 2, të

Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë; neni 68 i ligjit nr. 8577, datë 10.2.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, të ndryshuar (*ligji nr. 8577/2000*).

GJYKATA KUSHTETUESE,

pasi dëgjoi relatorin e çështjes Marsida Xhaferllari, mori në shqyrtim parashtrimet me shkrim të Gjykatës së Apelit të Juridiksionit të Përgjithshëm (*gjykata referuese*), e cila ka kërkuar pranimin e kërkesës, prapësimet e subjekteve të interesuara, Kuvendit të Shqipërisë (*Kuvendi*), Këshillit të Ministrave dhe Prokurorisë së Përgjithshme, që kanë kërkuar rrëzimin e kërkesës, si dhe diskutoi çështjen në tërësi,

VËREN:

I

Rrethanat e çështjes

1. Prokuroria pranë Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë në vitin 2019 ka dërguar në gjyq çështjen penale ndaj tre të pandehurve, njëri prej të cilëve ishte person juridik. Ky i fundit është akuzuar për veprat penale “Shkelja e rregullave të mbrojtjes në punë” dhe “Dhënia e ndihmës për ndërtim të paligjshëm”, të parashikuara respektivisht nga nenet 289, paragrafi 1 dhe 199/b të Kodit Penal (KP).

2. Në përfundim të gjykimit të shkurtuar të çështjes, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë, me vendimin nr. 2485, datë 5.11.2020, ka vendosur, ndër të tjera, deklarimin fajtor të personit juridik sipas akuzave dhe dënimin e tij përfundimisht me 4,000,000 lekë gjobë, pas zbritjes me 1/3-ën sipas nenit 406 të Kodit të Procedurës Penale (KPP). Në caktimin e llojit dhe masës së dënimit penal për personin juridik, gjykata i është referuar nenit 11, pika 4, shkronjat “b” dhe “c”, të ligjit nr. 9754, datë 14.6.2007 “Për përgjegjësinë penale të personave juridikë” (*ligji nr. 9754/2007*), të lidhur respektivisht me dënimin e parashikuar për veprat penale nga nenet 289, paragrafi 1 dhe 199/b të KP-së.

3. Kundër vendimit kanë ushtruar ankim dy prej të pandehurve, midis të cilëve edhe personi juridik, duke kundërshtuar masën e dënimit me gjobë, me pretendimin se çdo dyshim shkon në favor të të pandehurit dhe duhej të zbatohet parimi i ligjit

penal favorizues. Sipas personit juridik, masa e dënimit me gjobë ndaj tij për veprën penale “Shkelja e rregullave të mbrojtjes në punë”, të parashikuar nga neni 289, paragrafi 1, i KP-së, duhej caktuar bazuar në shkronjën “c” të pikës 4 të nenit 11 të ligjit nr. 9754/2007, dhe jo në shkronjën “b”, sikurse e ka zbatuar gjykata e shkallës së parë.

4. Gjatë gjykimit në shkallën e dytë, gjykata referuese, në seancën gjyqësore të datës 26.10.2022, pasi dëgjoi kërkesat paraprake të palëve, bazuar në nenin 145, pika 2, të Kushtetutës dhe nenin 112 të KPP-së, ka vendosur pezullimin e gjykimit dhe dërgimin e çështjes në Gjykatën Kushtetuese (Gjykata), për të vlerësuar kushtetutshmërinë e pikës 4 të nenit 11 të ligjit nr. 9754/2007 (*dispozita e kundërshtuar*). Kjo dispozitë parashikon: “Në varësi të llojit të veprës penale zbatohen dënimet me gjobë, si më poshtë: a) për krimet që, sipas Kodit Penal, parashikohet një dënim, minimumi, jo më pak se pesëmbëdhjetë vjet burgim ose burgim i përjetshëm, personi juridik dënohet me gjobë nga 25 milionë lekë deri në 50 milionë lekë; b) për krime që, sipas Kodit Penal, parashikohet një dënim, minimumi, jo më pak se shtatë vjet deri në pesëmbëdhjetë vjet burgim, personi juridik dënohet me gjobë nga 5 milionë lekë deri në 25 milionë lekë; c) për krime që, sipas Kodit Penal, parashikohet një dënim, maksimumi, më pak se shtatë vjet, personi juridik dënohet me gjobë nga 500 mijë lekë deri në 5 milionë lekë.”.

5. Kolegji i Gjykatës, më datë 2.3.2023, bazuar në nenin 21, pika 1, të ligjit nr. 8577/2000, ka vendosur kalimin e çështjes për shqyrtim në seancë plenare mbi bazë të dokumenteve.

6. Gjykata referuese e ka paraqitur kërkesën nën emërtimin “Gjykata e Apelit Tiranë”. Pas paraqitjes së kërkesës, me vendimin nr. 505, datë 21.11.2022 të Këshillit të Lartë Gjyqësor “Për fillimin e funksionimit të Gjykatës së Apelit të Juridiksionit të Përgjithshëm”, prej datës 1.2.2023 kërkesja është riorganizuar dhe ka filluar të funksionojë nën emërtimin e ri, ndaj Gjykata në tekstin e këtij vendimi do t’i referohet asaj me emërtimin “Gjykata e Apelit të Juridiksionit të Përgjithshëm”.

II

Pretendimet në Gjykatën Kushtetuese

7. **Gjykata referuese**, në mënyrë të përmblodhur, ka pretenduar se dispozita e kundërshtuar ka cenuar:

7.1 *Të drejtën e mosdënimit pa ligj*, të garantuar nga neni 29 i Kushtetutës dhe neni 7 i Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (KEDNJ), pasi mënyra e hartimit të klasifikimeve të dënimit me gjobë për personat juridikë është i pasaktë. Marzhi i dënimit i parashikuar për veprën penale të shkeljes së rregullave të mbrojtjes në punë nga neni 289, paragrafi 1, i KP-së nuk mund të klasifikohet as në shkronjën “b”, as në shkronjën “c” të nenit 11, pika 4, të ligjit nr. 9754/2007. Kjo mund të konsiderohet edhe si ometim i normës juridike, që passjell edhe cenimin e *parimit të proporcionalitetit*, të garantuar nga neni 17 i Kushtetutës.

7.2 *Parimin e barazisë para ligjit*, të garantuar nga neni 18 i Kushtetutës, pasi norma ligjore nuk është e qartë dhe ekspozon ndaj dënimit të konsiderueshëm me gjobë personin juridik për veprën penale të dënueshme deri në 10 vjet burgim sipas nenit 289, paragrafi 1, të KP-së, duke e barazuar me rastin e veprave penale të rrezikshme, për të cilat KP-ja parashikon dënim me burgim nga 7 deri në 35 vjet.

7.3 *Parimin e drejtësisë, ligjshmërisë dhe sigurisë juridike*, të garantuar nga neni 4 i Kushtetutës, pasi parashikimi i dënimit penal në ligj është i paqartë.

7.4 *Të drejtën e pronës private dhe lirinë e veprimtarisë ekonomike*, të garantuara respektivisht nga nenet 41 dhe 11 të Kushtetutës, pasi përcaktimi i kufijve të dënimit me gjobë shoqërohet me pasoja domethënëse financiare dhe ekonomike për personin juridik dhe aktivitetin e tij.

8. **Subjekti i interesuar, Kuvendi**, në mënyrë të përmblodhur, ka prapësuar se:

8.1 Gjykata referuese *nuk legjitimohet*, pasi gjykimi që ajo po zhvillon mund të zgjidhet duke zbatuar nenet 34 dhe 45 të KP-së. Po kështu, ajo nuk ka konsideruar praktikën gjyqësore shqiptare që nga viti 2007. Normat e tjera të KP-së të referuara në përmbytje të kërkesës nuk janë të zbatueshme në gjykimin pranë saj, ndaj gjykata referuese nuk pengohet nga mënyra e hartimit të ligjit për veprat e tjera penale të KP-së. Argumentet në kërkesë nuk janë në nivel kushtetues, pasi lidhen me interpretimin e ligjit, që është detyrë e vetë gjykatës së apelit dhe në vijim e Gjykatës së Lartë, që siguron njësimin e praktikës gjyqësore.

8.2 Pretendimet për *cenimin e parimeve të ligjshmërisë* dhe *mosdënimit pa ligj* janë të paqarta dhe të paargumentuara. Përgjegjësia e penale e personave juridikë parashikohet nga neni 45 i KP-

së, ndërsa parimet, llojet e përgjegjësisë, llojet dhe masat e dënimit janë të përcaktuara në ligjin nr. 9754/2007. Të dyja këto ligje janë miratuar me shumicë të cilësuar.

8.3 Dispozita e kundërshtuar nuk cenon parimet kushtetuese të *barazisë ligjore dhe proporcionalitetit të dënimit*. Gjykata referuese nuk ka sqaruar se si, pse dhe midis kujt cenohet barazia ose se si persona që gjenden në kushte të njëjta do të kenë trajtim të pabarabartë bazuar në shkaqet e nenit 18 të Kushtetutës nga zbatimi i dënimeve të përcaktuara nga ligji nr. 9754/2007. Dënimi me gjobë është më i përshtatshmi për parandalimin e kriminalitetit të personave juridikë, i cili parashikohet si zëvendësim i dënimit me burgim të zbatuar ndaj personave fizikë për vepra të veçanta penale dhe barazohet me të.

8.4 Pretendimi për *cenimin e parimit të sigurisë juridike* është i pabazuar. Dispozita është e qartë, i përfshin të gjitha kategoritë e veprave penale dhe nuk lë vend për antikushtetutshmëri. Formulimi i saj, i ndryshëm nga ai i KP-së, nuk është shkak antikushtetutshmërie. Sipas ligjit nr. 9754/2007, minimumi dhe maksimumi i dënimit marrin një kuptim tjetër nga KP-ja. Ligji është interpretuar nga gjykatat që nga viti 2007 dhe nuk ka pasur asnjë problem paqartësie.

9. **Subjekti i interesuar, Këshilli i Ministrave**, në mënyrë të përmbledhur, ka prapësuar se:

9.1 Gjykata referuese *nuk legjitimohet*, pasi nuk është identifikuar saktë cila prej shkronjave të pikës 4 të nenit 11 të ligjit nr. 9754/2007 është antikushtetuese, në kushtet kur jo të gjitha zgjidhin gjykimin pranë saj. Ajo nuk ka bërë interpretim shterues të dispozitës dhe nuk ka analizuar se përse gjykimi nuk mund të përfundojë në mënyrë të pavarur nga gjykimi kushtetues. Gjykata referuese nuk ka bërë të gjitha përpjekjet për interpretimin qëllimor të normës dhe nuk ka parashtruar argumente serioze për antikushtetutshmërinë, por e ka paragjykuar normën duke e interpretuar literalisht. Ajo është shprehur hipotetikushtet për raste teorike, duke tejkaluar lidhjen e drejtpërdrejtë midis çështjes kushtetuese dhe gjykimit pranë saj.

9.2 Pretendimi për *cenimin e parimit të barazisë para ligjit* është i pabazuar. Dispozita e kundërshtuar është e zbatueshme për të gjithë personat juridikë që kryejnë një veprë penale, pa cenuar ndonjë prej tyre për shkaqet e parashikuara në nenin 18 të Kushtetutës. Masa e gjobës përcaktohet vetëm

bazuar në llojin dhe veprën penale konkrete të kryer. Ajo nuk passjell trajtim të njëjtë për individë ose kategori personash që janë në kushte objektivisht të ndryshme dhe trajtim të ndryshëm të individëve ose kategori personash që ndodhen në kushte të njëjta. Dënimi penal për personat juridikë rregullohet me ligj të posaçëm, masa e tij dhe kriteret e zbatueshme për caktimin e tij parashikohen në ligj. Paqartësia e pretenduar është e paqenë, pasi në gjykimin konkret të gjykatës referuese identifikohet lehtësisht se zbatohet shkronja “b” e pikës 4 të nenit 11 të ligjit nr. 9754/2007. Përcaktimi i marzheve të dënimit është në tagër të ligjvënës, bazuar në vlerësimin e tij për rrezikshmërinë e veprës penale dhe objektivat e shtetit në luftën kundër kriminalitetit.

9.3 Pretendimi për *cenimin e parimeve të ligjshmërisë, proporcionalitetit dhe drejtësisë në caktimin e dënimit penal* si jo në përputhje me nenet 4 dhe 17 të Kushtetutës, është i pabazuar. Dispozita e kundërshtuar individualizon qartë dënimin penal për personat juridikë. Qëllimi i ligjvënës ka qenë referimi vetëm në maksimumin e dënimit me burgim të veprave të ndryshme. Gjykata referuese e ka nxjerrë nga kuptimi dhe i ka prishur logjikën dhe ekuilibrin ndërtimit të dispozitës. Ajo nuk ka dhënë asnjë arsye të shkeljes së ndonjë prej elementeve të proporcionalitetit. Dispozita i përgjigjet interesit publik për parandalimin e kriminalitetit të personave juridikë. Gjoha është ekuivalente e dënimit me burgim që zbatohet ndaj personave fizikë për veprat penale të caktuara.

9.4 Pretendimet për *cenimin e së drejtës së pronës dhe lirisë ekonomike*, sipas neneve 41 dhe 11 të Kushtetutës, nuk qëndrojnë. Gjoha është rrjedhojë e veprës penale të kryer nga personi juridik, në emër ose në dobi të tij.

10. **Subjekti i interesuar, Prokuroria e Përgjithshme**, në mënyrë të përmbledhur, ka prapësuar se:

10.1 Gjykata referuese *nuk legjitimohet*, pasi pavarësisht se ka identifikuar lidhjen e drejtpërdrejtë të normës ligjore të kundërshtuar me gjykimin pranë saj, si dhe ka sjellë arsye bindëse për antikushtetutshmërinë, ajo nuk ka bërë të gjitha përpjekjet për interpretimin e normës në përputhje me Kushtetutën. Situata në rastin konkret ka të bëjë me paqartësinë e normës dhe jo me mungesën e saj, ndaj gjykata referuese mund të bënte interpretim pajtues mes

KP-së dhe ligjit të posaçëm.

10.2 Arsyetimi i gjykatës referuese për aplikimin e dispozitës favorizuese, në kuptim të nenit 3 të KP-së dhe cenimi i të drejtave të individit për shkak të ometimit ligjor është i gabuar dhe nuk qëndron. Ndonëse ometimi ligjor nuk mund të cenojë të drejtat e ligjshme të të gjykuarit konkret, ai mbetet një rrezik potencial për praktikën gjyqësore dhe, si i tillë, mbart detyrimin për Gjykatën për të urdhëruar Kuvendin për riformulimin e dispozitës.

III

Vlerësimi i Gjykatës Kushtetuese

A. Për legjitimitimin e gjykatës referuese

11. Nenet 134, pika 1, shkronja “dh” dhe 145, pika 2, të Kushtetutës parashikojnë se Gjykata vihet në lëvizje me kërkesë të gjykatave të juridiksionit të zakonshëm, kur gjyqtarët gjatë gjykimit çmojnë se ligjet bien në kundërshtim me Kushtetutën. Në këtë rast ata nuk i zbatojnë ato, por pezullojnë gjykimin dhe ia dërgojnë çështjen Gjykatës.

12. Në rastin në shqyrtim, gjykata referuese ka pezulluar gjykimin dhe ka vendosur dërgimin e çështjes në Gjykatë, duke parashtruar se neni 11, pika 4, i ligjit nr. 9754/2007 bie ndesh me mosdënimin pa ligj, barazinë para ligjit, drejtësinë, ligjshmërinë, sigurinë juridike, pronën private dhe lirinë e veprimtarisë ekonomike, të drejta dhe parime të cilat garantohen respektivisht nga nenet 29, 17, 18, 4, 41 dhe 11 të Kushtetutës.

13. Subjektet e interesuara, Kuvendi dhe Këshilli i Ministrave, kanë kundërshtuar legjitimitimin e gjykatës referuese, duke parashtruar se: i) jo e gjithë dispozita e kundërshtuar lidhet me gjykimin që ajo po zhvillon; ii) gjykata referuese nuk ka bërë të gjitha përpjekjet për ta interpretuar ligjin në përputhje me Kushtetutën; iii) argumentet e saj kanë të bëjnë me interpretimin e ligjit. Sipas tyre, gjykata referuese mund të zbatonte KP-në, si ligj i përgjithshëm që ka vepruar edhe përpara hyrjes në fuqi të ligjit nr. 9754/2007, si dhe të bazohej në praktikën gjyqësore shqiptare që nga viti 2007. Gjykata referuese nuk legjitimohet për antikushtetutshmërinë e ligjit në raport me normat e tjera të KP-së, të cilat nuk janë të zbatueshme në gjykimin pranë saj. Për më tepër, sipas tyre, shfuqizimi i gjithë dispozitës sjell automatikisht

pasoja mbi vendimet gjyqësore në ekzekutim, duke shuar në mënyrë të padrejtë dënimet e dhëna.

14. Subjekti tjetër i interesuar, Prokuroria e Përgjithshme, ka prapësuar se gjykata referuese nuk legjitimohet, pasi nuk ka arritur të paraqesë argumente të mjaftueshme për pamundësinë e zgjidhjes së gjykimit prej saj. Po ashtu, ajo nuk ka bërë të gjitha përpjekjet për interpretimin e normës në përputhje me Kushtetutën. Gjykata referuese mund të bënte interpretim pajtues mes KP-së dhe ligjit të posaçëm për të saktësuar paqartësinë e normës, dhe nëse ka ometim ligjor, ai është rrezik potencial për praktikën gjyqësore, ndaj Gjykata ka detyrimin të urdhërojë Kuvendin për riformulimin e dispozitës.

15. Gjykata, paraprakisht, evidenton se edhe më herët asaj i është kërkuar, nëpërmjet kontrollit incidental, vlerësimi i kushtetutshmërisë së ligjit nr. 9754/2007, çështje në të cilën ajo ka vendosur rrëzimin e kërkesës (*shih vendimin nr. 38, datë 25.7.2013 të Gjykatës Kushtetuese*). Në atë rast Gjykata ka shqyrtuar pretendimet që lidheshin me cenimin e parimit të shtetit të së drejtës, të garantuar nga nenet 4, 16, pika 2, 29, pika 1 dhe 81, pika 2, shkronja “d”, të Kushtetutës, pra vetëm anën procedurale të miratimit të ligjit, pa analizuar përmbajtjen e dispozitave në raport me Kushtetutën. Në këtë situatë, Gjykata vlerëson se vendimi nr. 38, datë 25.7.2013 nuk përbën pengesë për shqyrtimin kushtetues të çështjes konkrete, sipas nenit 31/a, pika 2, shkronja “dh”, të ligjit nr. 8577/2000, sepse kërkesa në shqyrtim, ndonëse ka në objekt një dispozitë të ligjit nr. 9754/2007, në përmbajtje paraqet shkaqe të reja.

16. Gjykata ka zhvilluar disa kritere kumulative për legjitimitimin e gjykatës referuese që vë në lëvizje kontrollin incidental të kushtetutshmërisë së normës ligjore bazuar në nenin 145 të Kushtetutës, të konkretizuar në nenin 68 të ligjit nr. 8577/2000. Sipas tyre, gjykata referuese duhet që gjatë gjykimit që zhvillohet pranë saj: i) të ketë identifikuar ligjin që do të zbatohet për zgjidhjen e tij dhe të ketë krijuar bindjen se gjykimi i saj nuk mund të përfundojë në mënyrë të pavarur nga çështja në Gjykatë - pra lidhjen e drejtpërdrejtë midis ligjit dhe çështjes kushtetuese; ii) të ketë parashtruar arsye bindëse për antikushtetutshmërinë e ligjit, duke referuar në normat ose parimet konkrete të Kushtetutës; iii) të ketë bërë të gjitha përpjekjet për ta interpretuar atë në përputhje me Kushtetutën

(shih vendimet nr. 7, datë 23.2.2021; nr. 1, datë 26.1.2021; nr. 8, datë 7.2.2017 të Gjykatës Kushtetuese).

i) Për identifikimin e ligjit të zbatueshëm dhe lidhjen e drejtpërdrejtë

17. Lidhur me kriterin e parë të legjitimitit, Gjykata ripohon se gjykata referuese duhet të arsyetojë efektin e drejtpërdrejtë që ka dispozita e kundërshtuar për gjykimin pranë saj, duke individualizuar se pikërisht ajo dispozitë zbatohet dhe zgjidh mosmarrëveshjen konkrete pranë saj. Dispozita e kundërshtuar duhet të ketë lidhje me gjykimin në gjykatën referuese në atë masë që ai nuk mund të përfundojë në mënyrë të pavarur pa u shqyrtuar nga Gjykata kushtetutshmëria e dispozitës ligjore (shih vendimet nr. 30, datë 2.11.2022; nr. 1, datë 26.1.2021; nr. 30, datë 25.5.2015 të Gjykatës Kushtetuese). Ndërsa, në lidhje me kriterin e arsyeve të rëndësishme të antikushtetutshmërisë, Gjykata rithekson se në vlerësimin e kushtetutshmërisë së ligjeve ajo niset nga prezumimi i pajtueshmërisë së tyre me Kushtetutën, që do të thotë se argumentet e parashtruara duhet të jenë bindëse, për t'i dhënë mundësi kësaj Gjykate të vlerësojë nëse zgjidhjet ligjore të zbatuara shkelin normat dhe vlerat kushtetuese (shih vendimet nr. 30, datë 2.11.2022; nr. 5, datë 27.1.2017; nr. 52, datë 26.7.2016 të Gjykatës Kushtetuese). Nga ana tjetër, gjykata referuese duhet të bëjë të gjitha përpjekjet për të interpretuar dispozitën ligjore në përputhje me Kushtetutën dhe vetëm nëse vlerëson se të gjitha interpretimet e mundshme bien në kundërshtim me të, atëherë duhet t'i drejtohet Gjykatës duke kërkuar kontrollin e kushtetutshmërisë së normës ligjore të identifikuar (shih vendimin nr. 4, datë 23.2.2016 të Gjykatës Kushtetuese).

18. Në rastin në shqyrtim, Gjykata vëren se gjykata referuese po shqyrton në shkallë të dytë ankimin e një personi juridik ndaj vendimit gjyqësor nr. 2485, datë 5.11.2020. Me anë të këtij vendimi, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë, në zbatim të nenit 11, pika 4, shkronja “b”, e ka dënuar personin juridik me gjobë në masën 6,000,000 lekë për veprën penale të shkeljes së rregullave të mbrojtjes në punë, të parashikuar nga neni 289, paragrafi 1, i KP-së, si vepër e dënueshme me gjobë ose me burgim gjer në dhjetë vjet, ndërsa në zbatim të nenit 11, pika 4, shkronja “c”, e ka dënuar personin juridik me gjobë në masën 1,000,000 lekë për veprën penale të dhënies së ndihmës për ndërtim të paligjshëm, të

parashikuar nga neni 199/b i KP-së (përpara ndryshimeve me ligjin nr. 146/2020 “Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 7895, datë 27.1.1995, “Kodi Penal i Republikës së Shqipërisë”, të ndryshuar”), si vepër e dënueshme me burgim deri në 3 vjet. Në bashkim të dënimeve dhe në ulje me 1/3-ën, për shkak të gjykimit të shkurtuar, personi juridik është dënuar nga gjykata e shkallës së parë përfundimisht me 4,000,000 lekë.

19. Gjykata konstaton se neni 45 i KP-së, në paragrafët e parë dhe të katërt, parashikon se personat juridikë, me përjashtim të institucioneve shtetërore, përgjigjen penalisht për vepra penale të kryera në emër ose në dobi të tyre nga organet dhe përfaqësuesit e tyre dhe veprat penale, masat ndëshkuese përkatëse, që zbatohen ndaj personave juridikë, si dhe procedura për vendosjen dhe ekzekutimin e tyre rregullohen me ligj të veçantë. Mbi bazën e këtij delegimi, Kuvendi, bazuar në nenet 78 e 83, pika 1, të Kushtetutës, ka miratuar ligjin nr. 9754/2007, i cili përcakton rregullat për përgjegjësinë, procedimin penal dhe llojet e masave ndëshkuese që merren ndaj personave juridikë për kryerjen e veprës penale. Sipas nenit 11, pika 1, të tij, dënimi me gjobë konsiston në pagimin, në favor të shtetit, të një shume të hollash, brenda kufijve të parashikuar në këtë ligj. Në varësi të llojit të veprës penale, kufijtë janë kategorizuar në tri hipoteza në pikën 4 të nenit 11, me referencë të dënimit me burgim të parashikuar në KP për veprat penale të kryera nga individët: (i) për krime që parashikohet një dënim, minimumi, jo më pak se 15 vjet burgim ose burgim i përjetshëm, personi juridik dënohet me gjobë nga 25 milionë lekë deri në 50 milionë lekë (shkronja “a”); (ii) për krime që parashikohet një dënim, minimumi, jo më pak se 7 vjet deri në 15 vjet burgim, personi juridik dënohet me gjobë nga 5 milionë lekë deri në 25 milionë lekë (shkronja “b”); (iii) për krime që parashikohet një dënim, maksimumi, më pak se 7 vjet, personi juridik dënohet me gjobë nga 500 mijë lekë deri në 5 milionë lekë (shkronja “c”). Ndërsa për kundërvajtjen penale kufijtë e dënimit me gjobë janë nga 300 mijë deri në 1 milion lekë (pika 5 po aty).

20. Çështja kushtetuese e parashtruar nga gjykata referuese lidhet me faktin se kufijtë e dënimit “gjobë ose me burgim deri në 10 vjet”, të parashikuar për individin nga neni 289, paragrafi 1 i KP-së për krimin “Shkelja e rregullave të mbrojtjes

në punë”, nuk mund të klasifikohen në asnjë prej hipotezave të paragrafit 4 të nenit 11 të ligjit nr. 9754/2007, ndaj ajo nuk ka mundësi të kryejë interpretim pajtues të ligjit për t’i dhënë zgjidhje ankimit të personit juridik mbi masën e dënimit të caktuar nga gjykata e shkallës së parë. Gjykata referuese parashtron se nuk mund të zbatojë ligjin penal favorizues - pra shkronjën e nenit 11 me parashikim më të lehtë, pasi nuk janë kushtet e veprimit të ligjit në kohë të ndryshme. Sipas saj, neni 34 i KP-së nuk është i zbatueshëm në gjykimin pranë saj, sepse ai përbën normë të përgjithshme që disiplinon dënimin me gjobë dhe modalitetet e ekzekutimit të tij në rastin e individit, si person fizik, ndërsa dënimi me gjobë dhe modalitetet e tij në rastin e personit juridik rregullohen me ligjin e posaçëm (*lex specialis*) nr. 9754/2007.

21. Në pikën 2 të dispozitivit të vendimit të saj për dërgimin e çështjes në Gjykatë, gjykata referuese ka kërkuar kontrollin e kushtetutshmërisë së nenit 11, pika 4, të ligjit nr. 9754/2007, ndërsa në pjesën arsyetuese ka analizuar paqartësinë e hartimit të tekstit të shkronjave “a”, “b” dhe “c” të kësaj pike referuar kriterit të përdorur. Konkretisht, në shkronjat “a” dhe “b”, kategorizimi i kufijve të dënimit është i qartë sepse si referencë e rëndësisë së rrezikshmërisë së veprës penale përdoret i njëjti kriter - “*minimumi i dënimit*” i parashikuar nga KP-ja për veprat penale, ndërsa në shkronjën “c” është përdorur kriteri “*maksimumi i dënimit*”. Në këtë mënyrë, edhe pse në gjykimin pranë saj zbatohen drejtpërdrejt vetëm shkronjat “b” dhe “c” të pikës 4 të nenit 11 të ligjit nr. 9754/2007, gjykata referuese parashtron se çështja kushtetuese lidhet me paqartësinë e të gjithë tekstit të nenit 4, përfshirë shkronjën “a”, për shkak të ndërlidhjes që të tria hipotezat kanë në funksion të caktimit të masës së dënimit me gjobë.

22. Për sa i takon prapësimit të subjekteve të interesuara se gjykata referuese nuk legjitimohet për të kërkuar antikushtetutshmërinë e ligjit në formën e ometimit ligjor në raport me normat e tjera të KP-së, Gjykata konstaton se këto të fundit nuk janë të zbatueshme në gjykimin penal që po zhvillohet dhe se objekti i çështjes kushtetuese është përcaktuar lidhur vetëm me nenin 11, pika 4. Kjo do të thotë se parashtrimet e gjykatës referuese përtej kësaj dispozite shërbejnë si argumente të

objektit të gjykimit kushtetues, ndaj nuk mund të shqyrtohen si kërtime të veçanta.

23. Për sa më lart, Gjykata çmon se gjykata referuese plotëson kriterin e parë të legjitimitetit për identifikimin e ligjit të zbatueshëm - nenit 11, pika 4, si dhe të lidhjes së drejtpërdrejtë të tij me gjykimin që ajo po zhvillon.

ii) Për parashtrimin e arsyeve serioze të antikushtetutshmërisë

24. Lidhur me kriterin e dytë të legjitimitetit, Gjykata evidenton fillimisht se neni 16, pika 2, i Kushtetutës garanton të drejtat, liritë themelore dhe detyrimet e parashikuara në të edhe për personat juridikë, për aq sa ato përputhen me qëllimet e përgjithshme të këtyre personave dhe me thelbin e këtyre të drejtave, lirive dhe detyrimeve. Në këtë këndvështrim, parimet dhe të drejtat themelore të parashtruara nga gjykata referuese (mosdënimi pa ligj, barazia para ligjit, drejtësia, ligjshmëria, siguria juridike, prona private dhe liria e veprimtarisë ekonomike), në thelb, janë të tilla që vlejnë edhe për personin juridik.

25. Për sa i takon këtij kriteri, në ndryshim nga sa prapësojnë subjektet e interesuara Kuvendi dhe Këshilli i Ministrave, Gjykata vlerëson se gjykata referuese e përmbush këtë kriter legjitimiteti. Argumentet e parashtruara prej saj për antikushtetutshmërinë e nenit 11, pika 4, të ligjit nr. 9754/2007, janë konkrete dhe lidhen me cenimin e disa parimeve themelore dhe të drejtave të njeriut, si pasojë e paqartësisë në formulimin e normës, ndaj janë të mjaftueshme në kontekstin e vlerësimit *prima facie* të legjitimitetit. Në këtë drejtim, Gjykata çmon se nuk qëndron edhe argumenti tjetër i subjekteve të interesuara, Kuvendit dhe Këshillit të Ministrave, se gjykata referuese nuk e përmbush kriterin e arsyeve bindëse të antikushtetutshmërisë, sepse nuk ka mbajtur në konsideratë praktikën gjyqësore, e cila e ka zbatuar dispozitën ligjore që prej vitit 2007. Ky prapësim është mbështetur vetëm në një rast ilustrues të vitit 2012, pa paraqitur të dhëna statistikore që të dëshmojnë praktikë gjyqësore të qëndrueshme ose vendime gjyqësore njësuere apo zhvilluese mbi normën ligjore të kundërshtuar.

iii) Për të gjitha përpjekjet për interpretimin e ligjit në përputhje me Kushtetutën

26. Në analizën e kriterit të tretë legjitimities, që lidhet me të gjitha përpjekjet paraprake të gjykatës referuese për të interpretuar dispozitën ligjore në

përputhje me Kushtetutën, Gjykata thekson se paraqitja e kërkesës për kontroll incidental të një norme ligjore duhet të konsiderohet si një instrument fundor nga gjykatat e juridiksionit të zakonshëm, jo vetëm në zbatim të prezumimit të kushtetutshmërisë së ligjeve, por edhe duke konsideruar se një kontroll i tillë ndikon në kohëzgjatjen dhe të drejtat e palëve në gjykimin e zakonshëm.

27. Në rastin konkret, Gjykata, duke mbajtur parasysh se shkaqet e kërkesës lidhen me paqartësinë e normës penale, si dhe analizën e gjykatës referuese mbi pamundësinë e zbatimit të parimit të ligjit penal favorizues, vlerëson se ajo është përpjekur mjaftueshëm për interpretimin e normës në përputhje me Kushtetutën në funksion të zgjidhjes së gjykimit pranë saj, duke plotësuar këtë kriter legjitimimi. Në këtë kontekst, Gjykata konsideron edhe faktin se aktet e hartuara gjatë *travaux préparatoires* të miratimit të ligjit nr. 9754/2007 nuk janë të aksesueshme publikisht, gjë që mund të lehtësonte njohjen me qëllimin e ligjvënësit dhe teknikat legislative të përdorura prej tij.

28. Në përmbledhje të arsyetimit të mësipërm, Gjykata çmon se gjykata referuese plotëson kriteret e legjitimitimit në kuptim të nenit 145, pika 2, të Kushtetutës dhe nenit 68 të ligjit nr. 8577/2000, ndaj në vijim do të kontrollojë themelin e pretendimeve lidhur me kushtetutshmërinë e pikës 4 të nenit 11 të ligjit nr. 9754/2007.

29. Në këtë drejtim, gjykata referuese ka parashtruar se caktimi i një dënimi të pabazuar qartë në ligj cenon të drejtën e mosdënimit pa ligj, të garantuar nga neni 29 i Kushtetutës, pasi dënimi penal duhet të jetë i drejtë dhe në përpjesëtim me veprën penale të kryer, në përputhje me nenin 17 po të Kushtetutës. Sipas saj, paqartësia e normës ligjore jo vetëm nuk respekton parimin e sigurisë juridike, por i ekspozon ndaj së njëjtës masë dënimi personat juridikë që kanë kryer vepra penale me rrezikshmëri të ndryshme, ndaj cenohet parimi i barazisë para ligjit dhe i drejtësisë së sanksionuar nga neni 18 i Kushtetutës. Po ashtu, ajo parashtron se caktimi i dënimit me gjobë passjell pasoja financiare dhe ekonomike për personin juridik, duke i cenuar në këtë mënyrë të drejtën e pronës private dhe lirinë e veprimtarisë ekonomike, të garantuara respektivisht nga nenet 41 dhe 11 të Kushtetutës.

30. Gjykata ka theksuar se kur kontrollohen aktet e pushtetit publik, sa herë që vihet në diskutim një e drejtë kushtetuese ose liri themelore, është me rëndësi të verifikohen parimet që lidhen me cilësinë e ligjit, parashikueshmërinë, sigurinë juridike dhe barazinë para ligjit, pasi janë pikërisht ato që mbrojnë individin nga arbitrariteti, veçanërisht në marrëdhëniet ndërmjet tij dhe shtetit (*shih vendimet nr. 39, datë 15.12.2022; nr. 30, datë 2.11.2022 të Gjykatës Kushtetuese*).

31. Për rrjedhojë, referuar thelbit të argumenteve të kërkesës, Gjykata do t'i shqyrtojë pretendimet për cenimin e parimeve të drejtësisë, ligjshmërisë dhe sigurisë juridike, të lidhura me të drejtën kushtetuese të mosdënimit pa ligj, konkretisht si pjesë të aspektit substancial të cilësisë që duhet të ketë ligji. Në këtë pikë, Gjykata rithekson se ligji duhet jo vetëm të jetë i aksesueshëm për të interesuarin (në kuptim të marrjes dijeni) dhe i parashikueshëm për efektet e tij, por edhe mjaftueshëm i qartë, me qëllim që t'u japë individëve një tregues të përshtatshëm për rrethanat dhe kushtet në të cilat autoritetet publike janë të autorizuar të ndërhyjnë në të drejtat kushtetuese të tyre (*shih vendimin nr. 30, datë 2.11.2022 të Gjykatës Kushtetuese*). Ndërsa për sa i takon së drejtës së pronës dhe lirisë së veprimtarisë ekonomike, nga mënyra se si ato janë parashtruar nga gjykata referuese, Gjykata paraprakisht vëren se garantimi i tyre ndërvaret nga verifikimi i pretendimit të cenimit të së drejtës së mosdënimit pa ligj.

B. Për themelin e pretendimeve

B.1 Për cenimin e së drejtës së mosdënimit pa ligj

32. Gjykata referuese ka parashtruar se mënyra se si janë shkruar klasifikimet e dënimit me gjobë për personat juridikë në dispozitën ligjore të kundërshtuar është e pasaktë. Për shkak të paqartësisë së saj mbetet në pikëpyetje fakti se cili do të jetë marzhi i dënimit me gjobë për personat juridikë që kanë kryer vepra penale të dënueshme sipas KP-së, në minimum, më pak se 7 vjet burgim dhe, në maksimum, më shumë se 7 vjet burgim. Për më tepër, në gjykimin që ajo po zhvillon, për shkak të kufijve të dënimit që parashikon neni 289, paragrafi 1, i KP-së, vepra penale e shkeljes së rregullave të mbrojtjes në punë nuk mund të klasifikohet as në shkronjën “b”, as në shkronjën “c” të pikës 4 të nenit 11 të ligjit nr. 9754/2007. Sipas saj, në rastin konkret nuk mund të zbatohet

ligji penal favorizues, pra parashikimi ligjor për masën më të ulët të gjobës, sepse nuk janë kushtet e veprimit të ligjit në kohë të ndryshme.

33. Subjektet e interesuara, Këshilli i Ministrave dhe Kuvendi, kanë prapësuar se baza e dënimit me burgim, me qëllim llogaritjen e masës së gjobës, është maksimumi i dënimit me burgim. Sipas tyre, norma e kundërshtuar nuk mund të interpretohet literalisht, por duhet përdorur rregullisht interpretues “*prezumimi i përdorimit të qëndrueshëm*”. Dispozita e kundërshtuar rregullon qartë mënyrën e individualizimit të dënimit për personat juridikë. Ajo është në harmoni me legjislacionin penal e kushtetues. Qëllimi i ligjvënësit nuk ka qenë referimi në dy kufijtë e dënimit me burgim (*në minimum dhe maksimum*), por vetëm në maksimumin e tij. Dispozita i përgjigjet interesit publik për parandalimin e kriminalitetit të personave juridikë. Formulimi i ndryshëm për kriteret e minimumit dhe maksimumit të dënimit në dispozitën e kundërshtuar në raport me atë të KP-së, nuk përbën shkak antikushtetutshmërie. Paqartësia e pretenduar është detyrë për t’u rregulluar nga praktika gjyqësore.

34. Subjekti tjetër i interesuar, Prokuroria e Përgjithshme, ka prapësuar se parimi i ligjshmërisë nuk është cenuar në nivel kushtetues. Kur ligji është i paqartë, ai zbatohet në mënyrën më favorizuese për të pandehurin. Në rastin konkret për nenin 289, paragrafi 1, të KP-së është e zbatueshme shkronja “c” e pikës 4 të nenit 11 të ligjit nr. 9754/2007, si ligji më i favorshëm.

35. Neni 29 i Kushtetutës, që nga pikëpamja sistematike është përfshirë në pjesën e të drejtave themelore, në përmbajtjen e tij parashikon ndalimin e dënimit pa ligj, duke përcaktuar se askush nuk mund të akuzohet ose të deklarohet fajtor për një vepër penale, e cila nuk konsiderohej e tillë me ligj në kohën e kryerjes së saj, me përjashtim të veprave, të cilat në kohën e kryerjes së tyre, përbënin krime lufte ose krime kundër njerëzimit sipas së drejtës ndërkombëtare (*pika 1*); nuk mund të jepet një dënim më i rëndë se ai që ka qenë parashikuar me ligj në kohën e kryerjes së veprës penale (*pika 2*); ligji penal favorizues ka fuqi prapavepruese (*pika 3*).

36. Gjykata është shprehur se e drejta për të mos u dënuar pa ligj (*nullum crimen nulla poena sine lege*) është një element thelbësor i shtetit të së drejtës. Ky parim duhet të interpretohet dhe

zbatohet në mënyrë që të ofrojë garanci efektive kundër ndjekjes, deklarimit fajtor dhe dënimit arbitrar (*shih vendimet nr. 16, datë 15.6.2009; nr. 14, datë 17.4.2007 të Gjykatës Kushtetuese*). Sipas këtij parimi, çdo vepër penale duhet të parashikohet me ligj dhe individit duhet të jetë objektivisht në gjendje, nëse është e nevojshme edhe me ndihmën e interpretimeve gjyqësore, të kuptojë përmbajtjen e normës penale, pra se çfarë veprimesh ose mosveprimesh do ta bëjnë atë përgjegjës penalisht. Kur bëhet fjalë për mundësinë e individit për të parashikuar pasojat e veprimeve të tij, nuk është e thënë që të nënkuptohet një qartësi absolute. Ligji duhet të jetë në gjendje të ndjekë rrethanat e ndryshme dhe, për këtë arsye, një standard i një parashikueshmërie të arsyeshme është i mjaftueshëm (*shih vendimin nr. 16, datë 15.6.2009 të Gjykatës Kushtetuese*).

37. Gjykata Evropiane për të Drejtat e Njeriut, në jurisprudencën e saj mbi të drejtën e mosdënimit pa ligj, ka vënë në dukje se parimi që vetëm ligji mund ta përcaktojë krimin dhe të parashikojë masën e dënimit nënkupton që veprat penale dhe masat e dënimit për ndëshkimin e tyre duhet të jenë të përkufizuara qartësisht me ligj. Nocioni “*ligj*” nënkupton disa kushte cilësore, sidomos ato të mundësisë së qasjes dhe të parashikueshmërisë (*shih Cantoni k. Francës, § 29; Kafkaris k. Qipros [DhM], § 140; Del Río Prada k. Spanjës [DhM], § 91*). Këto kushte cilësore duhet të përmbushen si për përkufizimin e një vepre penale (*shih Jorgic k. Gjermanisë, §§ 103-114*), ashtu edhe për masën e dënimit që ajo nënkupton ose për shtrirjen e saj (*shih Kafkaris k. Qipros [DhM], § 150; Camilleri k. Maltës, §§ 39-45*).

38. Në jurisprudencën kushtetuese është pohuar se KP-ja përbën ligjin më të rëndësishëm, ku përfshihen në mënyrë të sistemuar dispozitat penalo-juridike dhe se një nga parimet kryesore që përshkon këtë kod është edhe ai i ligjshmërisë, që nënkupton parashikimin me ligj të veprave penale dhe mosdënimin për një vepër penale që nuk është parashikuar shprehimisht si krim ose kundërvajtje penale (*shih vendimin nr. 38, datë 25.7.2013 të Gjykatës Kushtetuese*). Duke pasur parasysh rëndësinë që ka legjislacioni penal dhe sidomos efektin e dënimeve penale mbi të drejtat e njeriut, normat penale duhet të jenë të parashikueshme dhe të qarta. Standardet për saktësinë e ligjit janë të rëndësishme për ligjin penal, pasi krijojnë lidhje të drejtpërdrejta me dy

prej parimeve kryesore të së drejtës penale, siç janë parimi i ligjshmërisë (mosdënimi penalisht për vepra që nuk parashikohen shprehimisht në ligj) dhe ndalimi i zbatimit të ligjit penal me analogji (*shih vendimet nr. 39, datë 15.12.2022; nr. 24, datë 4.5.2021 të Gjykatës Kushtetuese*).

39. Në këtë drejtim, Gjykata, duke mbajtur parasysh parimin e ndarjes së pushteteve, rritet se përcaktimi i veprave penale, llojeve dhe masave të dënimeve është në diskrecion të ligjvënësit, ndërsa individualizimi i tyre në raste konkrete është në diskrecion të gjykatës, e cila duke shqyrtuar të gjitha elementet juridike të veprës penale, shkallën e fajit dhe pasojat e ardhura nga vepra penale, cakton llojin dhe masën e dënimit për autorët e veprave penale (*shih vendimin nr. 47, datë 26.7.2012 të Gjykatës Kushtetuese*).

40. Për sa më lart, Gjykata çmon se neni 29 i Kushtetutës, duke ndaluar dënimin pa ligj, synon të garantojë që çdo individ ta përshtatë sjelljen e tij sipas legjislacionit penal dhe të mos gjendet përpara kundërveprimeve shtetërore të paparashikueshme. Në kushtet kur dënimet penale ndërhyjnë drejtpërdrejtë të liritë dhe të drejtat themelore, neni 29 ia ka ngarkuar vetëm ligjvënësit miratimin abstrakt të veprave dhe dënimeve penale, i cili ka detyrimin të përshkruajë me saktësi jo vetëm elementet e figurës së veprës penale, por edhe llojin dhe masën e dënimit të saj, pra kufijtë e dënimit. Në këtë kuptim, ligjvënësi është i detyruar nga Kushtetuta të caktojë kufijtë e dënimit penal, duke respektuar kërkesat e qartësisë dhe përcaktueshmërisë së ligjit sipas parimit të sigurisë juridike, rigoroziteti i të cilave rritet në raport të drejtë me ashpërsinë e ndërhyrjes. Ligjvënësi e plotëson detyrimin e tij, nëse ai gjatë zgjedhjes së dënimit e orienton saktë dhe qartë si gjyqtarin penal, ashtu edhe individin e prekur, në mënyrë që autori i veprës penale të jetë në gjendje të parashikojë masën e dënimit që i kanoset, ndërsa gjyqtari penal të ketë mundësi të individualizojë masën e përshtatshme të dënimit.

41. Në vijim, Gjykata evidenton se nga parimi i sigurisë juridike, i cili në procesin penal është i lidhur me parimin e ligjshmërisë, merr rëndësi që normat ligjore të jenë të parashikueshme, të qarta, të sakta dhe të kuptueshme. Megjithatë, ashtu siç është pohuar në jurisprudencën kushtetuese, në parim është e pamundur që normat të hartohen në mënyrë të tillë që të parashikojnë çdo rast praktik të

së ardhmes, ndaj mbetet detyrë kryesore e organeve ligjzbatuese, ku përfshihen edhe gjykatat, që kuptimin e ligjit ta plotësojnë natyrshëm gjatë zbatimit praktik të tij, duke përdorur metoda të qëndrueshme interpretimi (*shih vendimin nr. 34, datë 20.12.2005 të Gjykatës Kushtetuese*).

42. Duke iu kthyer çështjes në shqyrtim, nën dritën e standardeve të mësipërme, Gjykata vëren se nga pikëpamja strukturore, pika 4 e nenit 11 të ligjit nr. 9754/2007 i kategorizon masat e dënimit penal me gjobë për personat juridikë në tre nënpika “a”, “b” dhe “c”, sipas dënimeve me burgim të parashikuara nga KP-ja për individët. Shkronja “a” parashikon masa gjobe nga 25 milionë në 50 milionë lekë për krime për të cilat dënimi në KP, *minimumi*, është jo më pak se 15 vjet burgim ose burgim të përjetshëm; shkronja “b” parashikon masa gjobe nga 5 milionë deri në 25 milionë lekë për krime për të cilat dënimi në KP, *minimumi*, është jo më pak se 7 vjet deri në 15 vjet burgim; shkronja “c” parashikon masa gjobe nga 500 mijë deri në 5 milionë lekë për krime për të cilat dënimi në KP, *maksimumi*, është më pak se 7 vjet burgim. Nga leximi literal i saj konstatohet se në shkronjat “a” dhe “b” është përdorur referenca “*minimum*”, ndërsa në shkronjën “c” është përdorur referenca “*maksimum*”, edhe pse objekti dhe synimi i rregullimit të paragrafëve të normës është i përbashkët - përcaktimi i kufijve të masave të dënimit me gjobë për personat juridikë në mënyrë të përshkallëzuar për t’iu përgjigjur parimit të proporcionalitetit sipas llojit të krimit. Po kështu, vihet re se referencat “*minimum*” dhe “*maksimum*” respektivisht në shkronjat “b” dhe “c” janë shoqëruar edhe me ndajfoljet sasiore “*jo më pak*” dhe “*më pak*” të dënimeve me burgim të veprave penale në KP.

43. Për sa më lart, Gjykata konstaton se në dukje pika 4 e nenit 11, në shkronjat “a”, “b” dhe “c”, e ligjit nr. 9754/2007, ka një lloj paqartësie gjuhësore, e cila gjithsesi është e lidhur me teknikën legjislative të përdorur. Në këtë pikë duhet evidentuar se subjektet e interesuara, Kuvendi dhe Këshilli i Ministrave, kanë parashtruar se kriteret “*minimum*” dhe “*maksimum*” nuk kanë të njëjtin kuptim me atë të përdorur nga KP-ja, por janë referenca të kufirit maksimal të dënimit me burgim të parashikuar për çdo vepër penale në këtë kod. Ky prapësim nuk duket i paarsyeshëm, megjithatë Gjykata, duke respektuar kufijtë ndarës të

juridiksionit kushtetues me atë gjyqësor, çmon se është detyrë kushtetuese e gjykatave të juridiksionit të zakonshëm të interpretojnë drejt ligjin gjatë zbatimit të tij në praktikë në zgjidhjen e çështjes konkrete.

44. Duke iu referuar formulimit sistematik të pikës 4, Gjykata vëren se ai ka përshkallëzuar me rend zbritës masat e dënimit penal me gjobë për personat juridikë, nga ato më të rëndat tek më të lehtat. I njëjti rend zbritës përshkon edhe referencat në kufijtë e dënimeve penale të veprave sipas KP-së. Po ashtu, lidhur me këto referenca të KP-së, nuk konstatohet të ketë shkëputje me pasojë pasaktësi ose boshllëk ligjor, pasi shkronjat “a”, “b” dhe “c”, të lexuara së bashku, mbulojnë të dyja llojet e dënimit (dënimin me burgim dhe dënimin me burgim të përjetshëm), si dhe të gjithë segmentin e dënimit me burgim nga 5 ditë deri në 35 vjet të ndarë në tri klasa me kufij të lidhur rrjedhshëm me njëri-tjetrin: a) të paktën 15 vjet ose burgim i përjetshëm; b) të paktën 7 vjet deri në 15 vjet; c) deri në 7 vjet burgim.

45. Në këto rrethana, Gjykata vlerëson se, në thelb, nuk rezulton që përmbajtja e pikës 4 të nenit 11 të ketë pasaktësi ose boshllëk ligjor. Paqartësitë referenciale të saj janë të tilla që nuk krijojnë kontradiksion logjik ose pamundësi zbatimi, që do të thotë se paqartësitë gjuhësore nuk kanë rëndësi të tillë kushtetuese që të passjellin papajtueshmërinë e normës me Kushtetutën. Këto paqartësi mund dhe duhet të zgjidhen me anë të interpretimit gjyqësor nga gjykatat e juridiksionit të zakonshëm, në ushtrim të rolit dhe funksionit të tyre kushtetues të interpretimit dhe zbatimit të ligjit.

46. Për sa më lart, Gjykata çmon se pika 4 e nenit 11, në shkronjat “a”, “b” dhe “c”, e ligjit nr. 9754/2007 nuk rezulton të mos përmbushë aspektin substancial të cilësisë së ligjit, ndaj pretendimet për cenimin e së drejtës kushtetuese të mosdënimit pa ligj dhe parimeve të proporcionalitetit, të drejtësisë, të ligjshmërisë, të sigurisë juridike dhe të barazisë përpara ligjit janë të pabazuara.

47. Si rrjedhojë e kësaj pabazueshmërie, Gjykata vlerëson se edhe pretendimet e ndërvarura, sikurse cenimi i së drejtës së pronës private dhe lirisë së veprimtarisë ekonomike, janë të pabazuara.

48. Në përfundim, Gjykata çmon se kërkesa e gjykatës referuese sipas arsytimit të mësipërm është e pabazuar, ndaj duhet rrëzuar.

PËR KËTO ARSYE,

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, në mbështetje të neneve 131, pika 1, shkronja “a” dhe 134, pika 1, shkronja “dh”, të Kushtetutës, si dhe nenit 72 të ligjit nr. 8577, datë 10.2.2000, “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, të ndryshuar, njëzëri,

VENDOSI:

1. Rrëzimin e kërkesës.

Ky vendim është përfundimtar dhe hyn në fuqi ditën e botimit në Fletoren Zyrtare.

Marrë më 30.5.2023.

Shpallur më 27.6.2023.

Kryetare: Holta Zaçaj

Anëtarë: Elsa Toska, Fiona Papajorgji, Ilir Toska, Sandër Beci, Sonila Bejtja, Marsida Xhaferllari, Marjana Semini, Genti Ibrahim

MENDIM PARALEL

1. Në çështjen me kërkuese Gjykatën e Apelit Tiranë dhe objekt: “*Shfuqizimi i nenit 11, pika 4, të ligjit nr. 9754, datë 14.6.2007, Për përgjegjësinë penale të personave juridikë, si i papajtueshëm me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë*”, nuk ndajmë të njëjtin qëndrim me shumicën lidhur me argumentet mbi të cilat mbështetet rrëzimi i kërkesës, ndaj e çmojmë të rëndësishme të shprehemi me mendim paralel.

2. Shumica ka argumentuar: “Në rastin konkret, Gjykata, duke mbajtur parasysh se shkaqet e kërkesës lidhen me paqartësinë e normës penale, si dhe analizën e gjykatës referuese mbi pamundësinë e zbatimit të parimit të ligjit penal favorizues, vlerëson se ajo është përpjekur mjaftueshëm për interpretimin e normës në përputhje me Kushtetutën në funksion të zgjidhjes së gjykimit pranë saj, duke plotësuar këtë kriter legjitimitimi [...]” (*shtih paragrafin 27 të vendimit*).

3. Fillimisht, duam të theksojmë se jemi dakord me shumicën për evidentimin e kriterëve të legjitimitimit referuar jurisprudencës ndër vite të gjykatës, por ndahemi për analizën e këtyre kriterëve në kontekstin e rrethanave konkrete.

Ndryshe nga shumica, vlerësojmë se në rastin në shqyrtim gjykata referuese nuk duhej të legjitimohej, pasi nuk plotësonte kriterin sipas të cilit ajo duhet të bënte *të gjitha përpjekjet* për ta interpretuar normën në përputhje me Kushtetutën. Po në këtë drejtim, në vlerësimin tonë, çështja, si rregull, nuk plotësonte as kriteret për kalimin e saj në seancë plenare.

4. Konkretisht, për legjitimimin e gjykatës referuese që vë në lëvizje kontrollin incidental të kushtetutshmërisë së normës ligjore, bazuar në nenin 145 të Kushtetutës, të konkretizuar në nenin 68 të ligjit nr. 8577/2000, gjykata referuese duhet që gjatë gjykimit që zhvillohet pranë saj: i) të ketë identifikuar ligjin që do të zbatohet për zgjidhjen e tij dhe të ketë krijuar bindjen se gjykimi i saj nuk mund të përfundojë në mënyrë të pavarur nga çështja në Gjykatën Kushtetuese – pra lidhjen e drejtpërdrejtë midis ligjit dhe çështjes kushtetuese; ii) të ketë parashtruar arsye bindëse për antikushtetutshmërinë e ligjit, duke referuar në normat ose parimet konkrete të Kushtetutës; iii) të ketë bërë të gjitha përpjekjet për ta interpretuar atë në përputhje me Kushtetutën (*shih vendimet nr. 7, datë 23.2.2021; nr. 1, datë 26.1.2021; nr. 8, datë 7.2.2017 të Gjykatës Kushtetuese*).

5. Në vështrim të kriterit për realizimin e të gjitha përpjekjeve për interpretim pajtues të normës, gjykata referuese ka argumentuar se nuk ka kurrfarë mundësie të kryhet një interpretim pajtues i ligjit (*shih paragrafin 17 të vendimit të gjykatës referuese*).

6. Në lidhje me kushtetutshmërinë e ligjeve, Gjykata niset nga prezumimi i kushtetutshmërisë së tyre me Kushtetutën, si dhe mundësia e interpretimit pajtues të tyre. Interpretimi pajtues është i mundur kur një ligj ose dispozitë ligjore mund të interpretohet në më shumë se një mënyrë, njëra nga të cilat është në pajtim me Kushtetutën. Kjo metodë kërkon efektet kushtetuese të rezultateve të ndryshme dhe përzgjedh rezultatin që është në pajtim me vlerat kushtetuese, duke marrë parasysh këtu të drejtat themelore të individëve (*shih vendimet nr. 5, datë 16.2.2012; nr. 33, datë 24.6.2010; nr. 29, datë 31.5.2010 të Gjykatës Kushtetuese*). Gjykata niset nga premisa që një akt normativ duhet të interpretohet në kuptimin që lejon zbatimin e tij, jo në atë që e përjashton këtë zbatim (*actus interpretandus est potius ut valeat quam ut pereat*) (*shih vendimin nr. 7, datë 24.2.2016 i Gjykatës Kushtetuese*). Interpretimet pajtuese, si teknikë

interpretative, Gjykata, gjatë jurisprudencës së saj, i ka përdorur edhe në rastet kur para saj janë kundërshtuar ligjet e fushës penale (*shih vendimet nr. 37, datë 19.9.2011; nr. 26, datë 13.6.2011; nr. 30, datë 17.6.2010 të Gjykatës Kushtetuese*).

7. Nisur nga standardet e sipërcituara, qëndrimi i gjykatës referuese bie ndesh me jurisprudencën e Gjykatës, pasi nga ajo nuk është argumentuar se sa mënyra interpretimi kishte dispozita, cila prej tyre sillte pasoja antikushtetuese, dhe nëse të gjitha interpretimet e mundshme nuk e shmangnin dot antikushtetutshmërinë e dispozitës. Kjo lloj analize e munguar është zëvendësuar përmes analizës së shumicës, e cila, pasi ka bërë disa lloj interpretimesh, gjuhësor/literal, sistematik e qëllimor, ka arritur në konkluzionin se ligji ka mundësi të interpretohet nga gjykata referuese në mënyrë pajtuese me Kushtetutën, edhe pse jo e artikuluar drejtpërdrejt prej saj (*shih paragrafët 42–45 të vendimit*). Shumica specifikisht ka arsyetuar: “Në këto rrethana, Gjykata vlerëson se, në thelb, nuk rezulton që përmbajtja e pikës 4 të nenit 11 të ketë pasaktësi ose boshllëk ligjor. Paqartësitë referenciale të saj janë të tilla që në thelb nuk krijojnë kontradiksion logjik ose pamundësi zbatimi, që do të thotë se paqartësitë gjuhësore nuk kanë rëndësi të tillë kushtetuese që të pasjellin papajtueshmërinë e normës me Kushtetutën. Këto paqartësi mund dhe duhet të zgjidhen me anë të interpretimit gjyqësor nga gjykatat e juridiksionit të zakonshëm, në ushtrim të rolit dhe funksionit të tyre kushtetues të interpretimit dhe zbatimit të ligjit.” (*shih paragrafin 45 të vendimit*).

8. Për sa më lart, duhej që sipas standardeve kushtetuese, jo Gjykata, por gjykata referuese të zgjidhte dyshimet interpretative, duke i dhënë normës së zbatueshme një interpretim që përputhet me parimet kushtetuese. Sipas Gjykatës, gjyqtari referues është i detyruar të zbatojë, midis interpretimeve të ndryshme të mundshme, atë që konsiderohet se përputhet me parimin kushtetues, që në të kundërt do të cenohej (*shih vendimet nr. 71, datë 27.11.2015; nr. 55, datë 21.7.2015; nr. 13, datë 16.4.2013 të Gjykatës Kushtetuese*). Kjo gjykatë e kishte për detyrë të analizonte dispozitën objekt kundërshtimi, si funksion primar i saj, edhe për shkak të detyrimeve jurisprudenciale të Gjykatës, sipas së cilës, interpretimi i ligjeve është kompetencë e gjykatave të juridiksionit të zakonshëm (*shih vendimet nr. 4, datë 23.1.2017; nr. 22,*

datë 11.4.2016; nr. 29, datë 30.6.2011 të Gjykatës Kushtetuese).

9. Ashtu sikundër është shprehur edhe GJEDNJ-ja lidhur me kriterin e parashikueshmërisë së ligjit, për sa i përket nenit 7 të KEDNJ-së, (mosdënimi pa ligj), sado e qartë të jetë një dispozitë ligjore, në çdo sistem ligjor, përfshirë edhe atë penal, ekziston një element i pashmangshëm i interpretimit gjyqësor. Gjithmonë do të ketë nevojë për sqarim të pikave të dyshimta dhe përshtatje me ndryshimin e rrethanave. Zhvillimi progresiv i ligjit penal nëpërmjet praktikës gjyqësore është një pjesë e ngulitur mirë dhe e domosdoshme e traditës juridike në shtetet e Konventës. Neni 7 i Konventës nuk mund të lexohet në mënyrë të tillë që nuk lejon sqarimin gradual të rregullave të përgjegjësisë penale përmes interpretimit gjyqësor nga çështja në çështje, me kusht që zhvillimi interpretativ të jetë në përputhje me thelbin e veprës dhe të mund të parashikohet në mënyrë të arsyeshme. Prandaj, pyetja mbi shkeljen e supozuar të këtij neni, duhet të shqyrtohet në bazë të formulimit jo vetëm të dispozitave në fjalë, por edhe të praktikës gjyqësore përkatëse (*shih Del Río Prada kundër Spanjës*, §§ 92-93; *Vasiliauskaas kundër Lituanisë*, § 155).

10. Për rrjedhojë, vlerësojmë se shumica në rastin konkret edhe pse ka konfirmuar që nuk ka paqartësi të nivelit kushtetues dhe ka pranuar se norma mund të interpretohet nga vetë gjykata, në vend që ta rrëzonte për mungesë legjitimiti, e ka rrëzuar në themel kërkesën, pasi ka realizuar ajo vetë interpretimin gjuhësor, sistematik e qëllimor, duke krijuar kështu edhe mbivendosje juridiksionesh mes atij kushtetues, si dhe gjyqësorit të zakonshëm. Kjo mospërputhje me linjën e argumenteve, në vlerësimin tonë passjellë kapërcim të kriterëve të legjitimitit në mënyrë artificiale dhe konfuzion mbi zbatimin e tyre nga gjykatat referuese edhe për të ardhmen për ushtrimin e së drejtës për kontroll incidental, pasi kriteri “duhet të ketë bërë të gjitha përpjekjet për interpretim pajtues” është devijuar si standard në “të bëjë përpjekje të mjaftueshme për interpretim pajtues”, duke e lënë evazive dhe të paqartë se mbi çfarë parametrash i mat përpjekjet e mjaftueshme kjo gjykatë gjatë shqyrtimit paraprak të kërkesës.

11. Gjithashtu, theksojmë se kur norma ligjore vepron ndër vite dhe jep efekte që prezumohen kushtetuese, sikurse dhe në rastin konkret që ligji

vepron që nga viti 2007, gjykata referuese do të duhej jo vetëm të bënte të gjitha përpjekjet për interpretimin e saj në mënyrë pajtuese, por ndërkohë të forconte argumentet e vëna në dispozicion të Gjykatës lidhur me llojet e interpretimit të saj ndër vite nga praktika gjyqësore, në vështrim historik, me qëllim kalimin e testit kushtetues të legjitimitit. Vështrimi jurisprudencial historik merr rëndësi të veçantë, sidomos në rastet e kontrollit incidental të një norme ligjore. Kjo pasi, në vlerësimin sipas standardeve kushtetuese dhe konventore të qartësisë dhe cilësisë së ligjit, pavarësisht paqartësive që mund të lindin nga interpretimi literal i një dispozite ligjore, cilësia e ligjit nuk përbën gjithmonë shkak për shfuqizim, pasi përmbajtja e tij mund të lexohet në dritën e interpretimit të kryer nga praktika gjyqësore. Kur formulimi i një dispozite nuk është mjaft i qartë dhe krijon pasiguri e paqartësi, duhet të shqyrtohet nëse kuptimi i kësaj dispozite është sqaruar ose mund të sqarohet përmes interpretimit nga autoritetet gjyqësore. Gjatë interpretimit të normës ligjore, për gjykatat duhet të ketë rëndësi më tepër të mbrohet ligji se sa të shfuqizohet pjesërisht ose tërësisht, pasi duke eliminuar një akt legjislativ, që tërësisht ose pjesërisht mund të shpëtohet, krijohen boshllëqe normative, të tilla që cenojnë interesa parësorë të mbrojtur nga Kushtetuta, si stabiliteti juridik, ligjshmëria, shteti i së drejtës, efienca e praktikës gjyqësore, etj.

12. Për të gjitha sa më lart, kërkesa duhej rrëzuar për një nga kriteret jurisprudenciale mbi legjitimitimin, sipas së cilës, nëse gjykata referuese nuk ka bërë të gjitha përpjekjet për ta interpretuar normën/ligin objekt kundërshtimi në përputhje me Kushtetutën, ajo nuk legjitimohet.

Anëtare: Elsa Toska, Sonila Bejtja

VENDIM

Nr. 33, datë 30.5.2023

NË EMËR TË REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë,
e përbërë nga:

Holta Zaçaj	kryetare;
Marsida Xhaferllari	anëtare;
Fiona Papajorgji	anëtare;
Sonila Bejtja	anëtare;

Sandër Beci anëtar;
 Ilir Toska anëtar;
 Genti Ibrahimimi anëtar;
 Marjana Semini anëtare;
 Elsa Toska anëtare,

VËREN:

I

Rrethanat e çështjes

me sekretare Belma Lleshi, më datë 30.5.2023 mori në shqyrtim në seancë plenare mbi bazë të dokumenteve çështjen nr. 6 (N) 2022 të Regjistrimit Themeltar, që u përket:

KËRKUES: NAZIF SPAHIU

SUBJEKTE TË INTERESUARA:

KËSHILLI I MINISTRAVE,

MINISTRIA E INFRASTRUKTURËS DHE ENERGJISË,

AGJENCIA KOMBËTARE E UJËSJELLËS-KANALIZIMEVE DHE INFRASTRUKTURËS SË MBETJEVE,

AVOKATURA E SHETËTIT

OBJEKTI: shfuqizimi i vendimit nr. 00-2022-1435, datë 23.6.2022 të Kolegjit Administrativ të Gjykatës së Lartë, si i papajtueshëm me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë.

Dërgimi i çështjes për rigjykim në Kolegjin Administrativ të Gjykatës së Lartë.

BAZA LIGJORE: nenet 18, pika 1, 42, 43, 44, 131, pika 1, shkronja “P”, 134 dhe pika 1, shkronja “I”, të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë; neni 6 i Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (KEDNJ); nenet 27, pikat 1 dhe 2, 71, pika 1, 71/a dhe 71/b, të ligjit nr. 8577, datë 10.2.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese”, të ndryshuar (ligji nr. 8577/2000).

GJYKATA KUSHTETUESE,

pasi dëgjoi relatoren e çështjes Elsa Toska, mori në shqyrtim pretendimet e kërkuarit, që ka kërkuar pranimin e kërkesës, prapësimet e subjekteve të interesuara, Këshillit të Ministrave, Agjencisë Kombëtare të Ujësjellës-Kanalizimeve dhe Infrastrukturës së Mbetjeve (AKUM) dhe Avokaturës së Shtetit, që kanë kërkuar rrëzimin e kërkesës, konstatoi mungesën e parashtrimeve me shkrim të subjektit të interesuar, Ministrisë së Infrastrukturës dhe Energjisë (MIE), si dhe diskutoi çështjen në tërësi,

1. Kërkuari është pronar i pasurisë së paluajtshme të identifikuar sipas të dhënave të regjistrimit të pasurive të paluajtshme me nr. 203/5, zona kadastrale nr. 3866, vol. 19, faqja 218, e llojit “arë”, me sipërfaqe 3000 m², të ndodhur në Yzberisht. Me vendimin nr. 61, datë 12.2.2014 “Për shpronësimin, për interes publik, të pronarëve të pasurive të paluajtshme, pronë private, që preken nga ndërtimi i projektit “Përmirësimi i sistemit të kanalizimit të Tiranës së Madhe””, Këshilli i Ministrave ka miratuar shpronësimin e 52 pronarëve të pasurive të paluajtshme të konfirmuara nga Zyra Vendore e Regjistrimit të Pasurive të Paluajtshme (ZVRPP), Tiranë, nga 155 pronarë që kanë rezultuar në planimetrinë e shpronësimit. Drejtoria e Përgjithshme e Ujësjellës-Kanalizimeve (DPUK) i është drejtuar Komisionit të Posaçëm të Shpronësimeve (KPSH) në Ministrinë e Transportit dhe Infrastrukturës (MTI), duke kërkuar përfshirjen në procesin e shpronësimeve të 9 pasurive të tjera tokë “arë”, përfshirë edhe atë të kërkuarit. Kjo kërkesë është miratuar nga KPSH-ja më datë 19.5.2015, me vlerë të përgjithshme shpronësimi 7.288.512 lekë.

2. Në vijim, me vendimin nr. 772, datë 16.9.2015 të Këshillit të Ministrave “Për shpronësimin, për interes publik, të pronarëve të pasurive të paluajtshme, pronë private, që preken nga zbatimi i projektit “Përmirësimi i sistemit të kanalizimit të Tiranës së Madhe (shtesa)”” (VKM nr. 772/2015), të publikuar në Fletoren Zyrtare nr. 168, datë 25.9.2015, është vendosur shpronësimi për interes publik i pronarëve të pasurive që preken nga zbatimi i këtij projekti, ku në pikën 9 të listës bashkëlidhur VKM-së rezulton edhe emri i kërkuarit. Sipas kësaj liste, nga vlerësimi i bërë në lidhje me pronarët dhe pasuritë që do të shpronësohen, rezulton se sipërfaqja e shpronësimit për pasurinë e kërkuarit është 3.000 m² me një çmim prej 448 lekë/m² dhe vlerë totale përfitimi për shkak të shpronësimit 1.344.000 lekë. Po kështu, përmes kësaj VKM-je janë urdhëruar Zyra Qendrore e Regjistrimit të Pasurive të Paluajtshme dhe ZVRPP-ja, Tiranë që, me fillimin

e procesit të likuidimit, të bëjnë kalimin e pronësisë për pasuritë e shpronësuara në favor të shtetit.

3. Në kushtet kur sipas institucioneve shtetërore dhe legjislacionit në fuqi përcaktoheshin regjime të ndryshme juridike për pronën e tij, më datë 13.10.2015, bazuar në nenin 153 të Kodit Civil (KC), ligjin nr. 8561, datë 22.12.1999 “Për shpronësimin dhe marrjen në përdorim të përkohshëm të pasurisë pronë private për interes publik” (*ligji nr. 8561/1999*) dhe ligjin nr. 49/2012, datë 3.5.2012 “Për organizimin dhe funksionimin e gjykatave administrative dhe gjykimin e mosmarrëveshjeve administrative”, të ndryshuar (*ligji nr. 49/2012*), kërkuesi i është drejtuar me kërkesëpadi Gjykatës Administrative të Shkallës së Parë Tiranë, duke kërkuar shfuqizimin e pjesshëm të VKM-së nr. 772/2015, konkretisht të pikës 9 të listës së pronarëve që shpronësohen nga ky projekt në tabelën e vlerësimeve, për sa i takon çmimit të shpronësimit të tij në një vlerë 448 lekë/m², si dhe shpronësimin e tij në vlerën 150 euro/m², sipas çmimeve të tregut; detyrimin solidar të të paditurve, DPUK-së dhe MTI-së, t’i paguajnë shumën 150 euro/m², minus çmimin e akorduar me VKM-në nr. 772/2015, 448 lekë/m².

4. Gjatë gjykimit të çështjes nga gjykata e shkallës së parë, për referimin e çmimit të tregut në të cilën ndodhet pasuria, kërkuesi, në cilësinë e provës, ka paraqitur një kontratë shitblerjeje të një pasurie tokë “arë” të ndodhur në të njëjtën zonë kadastrale me pasurinë e tij, sipas së cilës vlera e shitjes është 80 euro/m². Eksperti i caktuar nga gjykata për vlerësimin e pasurisë së paluajtshme të kërkuesit ka konkluduar se regjimi juridik i tokës ka ndryshuar nga “arë” në “truall”, ndërsa ajo është pjesë e planit të përgjithshëm vendor të Komunës Kashar, miratuar me vendimin nr. 17, datë 10.5.2013 të Këshillit Kombëtar të Territorit dhe bën pjesë në nënjesinë strukturore 10/15, për të cilën parashikohet “infrastrukturë/ utilitete/ kanalizime”, kurse për zonat kufitare parashikohen “zona rezidenciale, tregje dhe shërbime”. Sipas ekspertit, referuar VKM-së nr. 514, datë 30.7.2014 “Për miratimin e vlerës së pronës për secilin qark të Republikës së Shqipërisë”, të ndryshuar (*VKM nr. 514/2014*), çmimi për m² për pasurinë “truall” të kërkuesit është 4.242 lekë/m², për rrjedhojë vlera totale e pronës objekt i gjykimit është 12.726.000 lekë. Po sipas ekspertit, duke përdorur metodën e krahasimit të drejtpërdrejtë, referuar kritereve të

vlerësimit, si dhe duke pasur parasysh një vlerësim të mëparshëm të saj (3.500 lekë/m²) në vitin 2010, në rastin e vendosjes së pronës në hipotekë nga kërkuesi për marrjen e një kredie bankare në shumën 75.000 euro, vlera e kësaj prone përlllogaritet 5.000 lekë/m² ose me një vlerë totale 15.000.000 lekë.

5. Në analizë të akteve normative në fuqi për shpronësimin për interes publik, për përcaktimin e kuptimit të tokës “truall” e të regjimit juridik të saj, për kriteret teknike të vlerësimit dhe të përlllogaritjes së masës së shpërblimit të pasurive pronë private që shpronësohen për interes publik, të pretendimeve të kërkuesit, sipas të cilit vlera e pronës është shumë më e lartë sesa ajo e caktuar me VKM-në nr. 772/2015, si dhe të pretendimeve të palëve të paditura, që kanë prapësuar se vlerësimi i pronës së kërkuesit është bërë në përputhje me aktet nënligjore në fuqi, gjykata e shkallës së parë ka çmuar se në përcaktimin e çmimit për m² të pronës së kërkuesit duhej t’i referohej VKM-së nr. 514/2014, e cila ka qenë në fuqi në kohën e shpronësimit (*shih vendimin nr. 6446, datë 21.12.2015 të Gjykatës Administrative të Shkallës së Parë Tiranë, faqja 13*).

6. Në përfundim të gjykimit, me vendimin nr. 6446, datë 21.12.2015, Gjykata Administrative e Shkallës së Parë Tiranë ka vendosur pranimin pjesërisht të kërkesëpadisë; ndryshimin pjesërisht të VKM-së nr. 772/2015, për sa i përket vlerës së shpronësimit për pasurinë në pronësi të kërkuesit, detyrimin e palëve të paditura t’i paguajnë vlerën prej 11.382.000 lekësh, si diferencë ndërmjet çmimit të shpronësimit dhe vlerës së akorduar për këtë shpërblim me VKM-në nr. 772/2015; ekzekutimin nga pala e paditur të këtij vendimi brenda një viti nga marrja e vendimit formë të prerë dhe mbi kërkesën e kreditorit, pagimin e vlerës së detyrimit në dy këste me afat gjashtë muaj secili, ndërsa ekzekutimi i detyrueshëm i tij do të bëhet nga përmbaruesi gjyqësor. Sipas gjykatës, toka e shpronësuar e kërkuesit konsiderohet nga ligji si truall, pasi ajo ndodhet brenda vijave kufizuese të qytetit, referuar vendimit nr. 1, datë 1.6.2006 të Këshillit të Rregullimit të Territorit të Republikës së Shqipërisë, për miratimin e studimit urbanistik të zonës në përfundim të qytetit të Tiranës (Komuna Kashar), me sipërfaqe 235.5 ha, si dhe vendimit tjetër të tij nr. 5, datë 3.9.2010, për miratimin e studimit urbanistik për zonat “A”, “C”,

“D”, “E” dhe “F”, sipas studimit urbanistik të zonës në perëndim të qytetit të Tiranës (Komuna Kashar, qarku Tiranë). Në lidhje me pretendimin tjetër të kërkuarit, gjykata ka arsyetuar se koncepti i shpërblimit të drejtë nuk prezumon realizimin e interesave më të lartë ekonomike të subjekteve dhe se shpërblimi i drejtë që duhet t'i akordohet kërkuarit është 11.382.000 lekë, si diferencë mes vlerës 12.726.000 lekë dhe asaj 1.344.000 lekë, të caktuar me VKM-në nr. 772/2015. Kërkuari ka paraqitur ankim kundër vendimit të kësaj gjykate, duke pretenduar, ndër të tjera, se vlera e përcaktuar nga gjykata e shkallës së parë nuk është e plotë, pasi nuk pasqyron vlerën e pasurisë sipas çmimit të tregut. Po kështu, kanë ushtruar ankim edhe palët e paditura, MTI-ja dhe Avokatura e Shtetit. Me vendimin nr. 1779, datë 26.4.2018, gjykata e apelit ka vendosur lënien në fuqi të vendimit të gjykatës së shkallës së parë, duke e gjetur atë të drejtë e të bazuar në ligj, si dhe në vlerësim të saktë të fakteve dhe veprimeve të lidhura me mosmarrëveshjen.

7. Për rekursin e paraqitur nga kërkuari, MIE-ja, AKUM-i dhe Avokatura e Shtetit, me vendimin nr. 00-2022-1435, datë 23.6.2022, Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë ka vendosur mospranimin e tyre, duke vlerësuar se nuk përmbajnë shkaqe nga ato të parashikuara nga neni 58 i ligjit nr. 49/2012, pasi nuk ngrenë problematika për zbatimin e gabuar të ligjit material ose procedural nga gjykatat më të ulëta dhe që ky keqzbatim të jetë i një rëndësie themelore për njësimin, sigurinë dhe/ose zhvillimin e praktikës gjyqësore. Po sipas tij, Gjykata Administrative e Apelit u ka dhënë përgjigje shkaqeve të ngritura në rekurs, përmes një analize të hollësishme të dispozitave ligjore që rregullojnë mosmarrëveshjen në gjykim, ndërsa për sa u përket pretendimeve të palëve që kanë ngritur çështje të vlerësimit të provave, gjykata ka vlerësuar se ato dalin jashtë juridiksionit rishikues dhe ekskluzivisht ligjor të saj (shih vendimin nr. 00-2022-1435, datë 23.6.2022 të Kolegjit Administrativ të Gjykatës së Lartë, faqja 10, paragrafët 25-26).

8. Më datë 24.10.2022 kërkuari i është drejtuar Gjykatës Kushtetuese (Gjykata) me kërkesë për shfuqizimin si antikushtetues të vendimit të Kolegjit Administrativ të Gjykatës së Lartë që ka vendosur mospranimin e rekursit të tij. Më datë 16.12.2022 Kolegji i Gjykatës ka vendosur kalimin

e çështjes për shqyrtim në seancë plenare mbi bazë të dokumenteve.

9. Me vendimet e Këshillit të Ministrave nr. 504, datë 13.9.2017 dhe nr. 111, datë 2.3.2022 kompetencat e MTI-së i kanë kaluar MIE-së, ndërsa me vendimin nr. 431, datë 11.7.2018 të Këshillit të Ministrave, DPUK-ja është transformuar në AKUM. Për këtë shkak, në tekstin e këtij vendimi, emrat e këtyre institucioneve janë përdorur në përkëmbim respektiv të njëri-tjetrit, duke iu referuar kohës që janë kryer veprimet prej tyre.

II

Pretendimet në Gjykatën Kushtetuese

10. Kërkuari, në mënyrë të përmbledhur, ka pretenduar se i janë cenuar:

10.1 E drejta për proces të rregullt ligjor në drejtim të:

10.1.1 Parimit të gjykimit nga një gjykatë e caktuar me ligj në lidhje me standardin e arsyetimit të vendimit. Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë ka arsyetuar për ndryshimet e fundit ligjore në lidhje me përbërjen e trupave gjyqësore dhe procedurën e gjykimit të çështjeve, ndërkohë që duhej të kishte zbatuar rregullimet ligjore të vitit 2015, kur është paraqitur kërkesëpadia dhe është miratuar vendimi i Këshillit të Ministrave, pasi ligji nuk ka fuqi prapavepruese.

10.1.2 Së drejtës për akses substancial, për shkak të shqyrtimit të çështjes në dhomën e këshillimit nga Gjykata e Lartë. Çështja duhej t'i nënshtrohej debatit në seancë gjyqësore, pasi kolegji i kësaj gjykate nuk mund t'i zgjidhte problematikat e saj në dhomën e këshillimit.

10.2 E drejta e pronës private, si rrjedhojë e çmimit me të cilin është vlerësuar financiarisht prona e tij përmes VKM-së nr. 772/2015, në kuadër të shpronësimit për interes publik. Vlera e pronës së shpronësuar është disa herë më e lartë sesa ajo e caktuar nga shteti dhe nuk i përgjigjet shpërblimit të plotë të garantuar nga neni 41 i Kushtetutës, neni 1 i protokollit nr. 1 të KEDNJ-së dhe neni 153 i KC-së. Kompensimi i drejtë është ai sipas vlerës së tregut. Në caktimin e vlerës së pronës gjykatat nuk kanë marrë parasysh cilësitë e pronës dhe mundësinë e zhvillimit të saj. Për më tepër, gjykatat e kanë dëmtuar më tej, si rrjedhojë e urdhërimit të shtetit për pagimin e shumës me këste.

11. Subjektet e interesuara, Këshilli i Ministrave dhe Avokatura e Shtetit, kanë prapësuar:

11.1 Gjykata nuk ka juridiksion për shqyrtimin e çështjes, pasi ajo ka të bëjë me faktet dhe interpretimin e zbatimin e ligjit nga gjykatat e juridiksionit të zakonshëm dhe nuk shfaq problematikë të natyrës kushtetuese. Pretendimet e kërkesit kanë të bëjnë me mospërputhjen e vlerës së shpërblimit të caktuar për pronën me vlerën që, sipas tij, ka pasur pasuria në treg, çka përbën çështje fakti, për rrjedhojë nuk përfshihet në juridiksionin kushtetues.

11.2 Kufizimi i së drejtës së pronës është bazuar në ligjin nr. 8561/1999. Ndërhyrja është bërë për një interes publik, ndjek një qëllim legjitim dhe është proporcionale. Masa e shpërblimit është nxjerrë mbi bazë dhe në zbatim të ligjit, akteve nënligjore, procedurave dhe metodikave ligjore. Kriteri për shpërblimin e pronësisë së shpronësuar nuk mund të jetë “i plotë”, por “i drejtë” dhe kërkesi është shpërblyer në mënyrë të drejtë. Vlera e akorduar është proporcionale.

12. *Subjekti i interesuar, AKUM-i*, ka prapësuar:

12.1 Këshilli i Ministrave ka përcaktuar çmimet për tokën bujqësore me vendimin nr. 187, datë 6.3.2013, sipas të cilit, për zonën ku ndodhet pasuria e kërkesit, është përcaktuar vlera 448 lekë/m². Gjykata administrative e shkallës së parë ka kapërcyer të drejtën që i ka dhënë ligji, duke ndryshuar vendimin e Këshillit të Ministrave si për sa i përket masës së shpërblimit, ashtu edhe llojit të pasurisë. Ajo ka ndryshuar regjimin juridik të tokës në kundërshtim me ligjin nr. 8561/1999, i cili parashikon të drejtën e pronarit të shpronësuar për të kundërshtuar gjyqësisht vetëm masën e shpërblimit të caktuar. Sipas certifikatës së pronësisë, prona e kërkesit rezulton tokë “arë”.

12.2 Pretendimi i kërkesit për vlerën e pronës është i pabazuar, pasi çmimi i përcaktuar në VKM-në nr. 772/2015 gjen mbështetje ligjore në VKM-në nr. 138, datë 23.3.2000. Privimi nga e drejta e pronësisë e detyron shtetin të shpërblejë pronarin me një shpërblim të drejtë, por jo domosdoshmërisht me një vlerë tregu.

12.3 Gjykata e Lartë duhej të kishte vendosur ndryshimin e vendimeve të shkallës së parë e të apelit dhe të pranonte rekursin e AKUM-it.

13. *Subjekti i interesuar, MIE-ja*, nuk ka paraqitur prapësime me shkrim, edhe pse është njoftuar rregullisht.

III

Vlerësimi i Gjykatës Kushtetuese

A. Për legjitimitimin e kërkesit

14. Çështja e legjitimitimit (*locus standi*) është vlerësuar nga Gjykata si një ndër aspektet kryesore që lidhet me nisjen e një procesi kushtetues. Sipas neneve 131, pika 1, shkronja “P” dhe 134, pikat 1, shkronja “I” dhe 2, të Kushtetutës, si dhe nenit 71 të ligjit nr. 8577/2000, çdo individ, person fizik ose juridik, subjekt i së drejtës private dhe publike, mund të vërë në lëvizje Gjykatën për gjykimin përfundimtar të ankesave kundër çdo akti të pushtetit publik ose vendimi gjyqësor, që cenon të drejtat dhe liritë themelore të garantuara në Kushtetutë. Ankimi kushtetues individual, në çdo rast, duhet të plotësojë kriteret e nenit 71/a të ligjit nr. 8577/2000, që lidhen me shterimin e mjeteve juridike efektive, afatin e paraqitjes së kërkesës, pasojat negative të pësura në mënyrë të drejtpërdrejtë e reale, mundësinë për rivendosjen e së drejtës së shkelur, si dhe rregullimet e veçanta ligjore të shqyrtimit paraprak të kërkesës.

15. Si bartës i të drejtave dhe lirive themelore të parashikuara nga Kushtetuta, kërkesi legjitimohet *ratione personae*, bazuar në nenet 131, pika 1, shkronja “P” dhe 134, pika 1, shkronja “I”, të Kushtetutës, pasi ka qenë palë në procesin gjyqësor, ndaj të cilit ka ngritur pretendime në këtë Gjykatë dhe ka interes të drejtpërdrejtë në çështjen e parashtruar.

16. Një kriter tjetër që përcaktohet nga nenet 131, pika 1, shkronja “P” dhe 134, pika 1, shkronja “I”, të Kushtetutës, si dhe neni 71/a, pika 1, shkronja “a”, i ligjit nr. 8577/2000, ka të bëjë me *shterimin e mjeteve juridike efektive*. Shterimi i mjeteve përbën parakusht që duhet përmbushur nga kërkesi, i cili përpara se t'i drejtohet Gjykatës duhet të vërtetojë se i ka përdorur të gjitha mjetet juridike efektive të njohura nga ligji dhe të mjaftueshme për të rivendosur të drejtat e shkelura. Ky rregull nënkupton jo vetëm që individi t'u jetë drejtuar të gjitha instancave të zakonshme, por edhe që të gjitha pretendimet që ngrenë në këtë Gjykatë t'i ketë paraqitur më parë në këto instance, të paktën në substancë, duke respektuar kërkesat formale dhe afatet e parashikuara në ligjin procedural (*shih vendimet nr. 5, datë 9.2.2023; nr. 12, datë 9.3.2021 të Gjykatës Kushtetuese*).

17. Gjykata vëren se pretendimet në lidhje me procesin e rregullt ligjor kanë të bëjnë me vendimin e Gjykatës së Lartë, i cili ka përmbyllur procesin gjyqësor, ndërsa pretendimet për të drejtën e pronës private kërkuasi i ka ngritur më parë në gjykatat e juridiksionit të zakonshëm. Në kushtet kur për pretendimet për procesin e rregullt ligjor nuk ka më mjete të tjera në dispozicion, si dhe ato për të drejtën e pronës i ka ngritur në gjykatat e zakonshme, Gjykata vlerëson se kërkuasi i ka shteruar mjetet juridike efektive në dispozicion në kuptim të nenit 131, pika 1, shkronja “P”, të Kushtetutës dhe nenit 71/a, pika 1, shkronja “a”, të ligjit nr. 8577/2000.

18. Për sa i takon legjitimitetit *ratione temporis*, neni 71/a, pika 1, shkronja “b”, i ligjit nr. 8577/2000 ka parashikuar afatin ligjor 4-mujor nga konstatimi i cenimit për paraqitjen e ankimit kushtetues individual. Vendimi i Gjykatës së Lartë i kundërshtuar nga kërkuasi, i cili mban datën 23.6.2022, është bërë i disponueshëm për palët më datë 20.7.2022, ndërsa kërkesa është paraqitur në Gjykatë më datë 24.10.2022, për rrjedhojë kërkuasi legjitimohet edhe *ratione temporis* në kërkesën e tij, sipas objektit.

19. Në lidhje me legjitimitetin *ratione materiae*, Gjykata evidenton se ndërsa sipas objektit të ankimit kushtetues individual kërkuasi kundërshton vetëm vendimin e Gjykatës së Lartë, në përmbajtje të tij ai kundërshton edhe vendimet e gjykatave të shkallës së parë dhe të apelit, që kanë vendosur për vlerën e shpronësimit të pasurisë së tij për interes publik, duke pretenduar se i kanë cenuar të drejtën e pronës private.

20. Subjektet e interesuara, Këshilli i Ministrave dhe Avokatura e Shtetit, kanë prapësuar se Gjykata nuk ka juridiksion, pasi çështja ka të bëjë me faktet dhe interpretimin e zbatimit të ligjit nga gjykatat e juridiksionit të zakonshëm dhe nuk shfaq problematikë të natyrës kushtetuese. Pretendimet e kërkuasit kanë të bëjnë me mospërputhjen e vlerës së shpërblimit të caktuar për pronën me vlerën që, sipas tij, ka pasur pasuria në treg, çka përbën çështje fakti, për rrjedhojë nuk përfshihet në juridiksionin kushtetues.

21. Gjykata rithekson se vlerësimi i fakteve dhe rrethanave të çështjes, si dhe interpretimi i ligjit janë kompetenca të gjykatave të sistemit gjyqësor të zakonshëm dhe, si të tilla, nuk mund të jenë objekt i gjykimit kushtetues. Gjykata ka në kompetencën e

saj vlerësimin nëse gjykatat e sistemit gjyqësor kanë respektuar të drejtat e palëve në gjykim për një proces të rregullt ligjor dhe nëse ato u kanë dhënë kuptimin e duhur të drejtave kushtetuese që duhen respektuar në procesin e shqyrtimit të çështjes. Në këtë kuptim, problemet e interpretimit dhe të zbatimit të ligjit mund të merren në konsideratë vetëm nëse përmes këtij procesi cenohen të drejta ose liri kushtetuese themelore, raste në të cilat Gjykata bën një vlerësim të natyrës kushtetuese, që dallon nga ai i gjykatave të juridiksionit të zakonshëm (*shih vendimet nr. 41, datë 22.12.2022; nr. 7, datë 7.2.2017 të Gjykatës Kushtetuese*).

22. Në rastin konkret, Gjykata vlerëson se, në kundërshtim nga sa pretendohet nga subjektet e interesuara, pretendimet e parashtruara në ankimin kushtetues individual përfshihen brenda juridiksionit kushtetues dhe kërkuasi legjitimohet *ratione materiae* në lidhje me to. Për sa u takon pretendimeve të kërkuasit për procesin e rregullt ligjor, të ngritura në kuadër të përbërjes së trupit gjykues të Gjykatës së Lartë dhe shqyrtimit të rekursit në dhomën e këshillimit, Gjykata vëren se Gjykata e Lartë ka vepruar në përputhje me parimin *tempus regit processum*, duke zbatuar legjislacionin në fuqi në kohën e shqyrtimit të rekursit, i cili ka përcaktuar përbërjen e trupit gjykues me 3 gjyqtarë, si dhe shqyrtimin e çështjes në dhomën e këshillimit ose në seancën plenare, në varësi të natyrës së çështjes dhe pretendimeve të ngritura (*shih nenet 1, 61 dhe 62, pika 1, të ligjit nr. 49/2012 dhe nenin 35 të Kodit të Procedurës Civile*). Në këtë kuptim, Gjykata çmon se argumentet e parashtruara nga kërkuasi janë të pamjaftueshme për të mbështetur pretendimet për cenimin e procesit të rregullt ligjor në këto aspekte, ndaj ato nuk mund të merren në shqyrtim.

23. Për sa u përket pretendimeve të tjera lidhur me të drejtën për proces të rregullt ligjor në drejtim të standardit të arsytimit të vendimit, si dhe me të drejtën e pronës, duke pasur parasysh thelbin e tyre, Gjykata çmon t'i analizojë ato në themel në drejtim të së drejtës së aksesit substancial të lidhur me standardin e arsytimit të vendimit dhe të drejtën e pronës.

B. Për themelin e pretendimeve

B.1 Për cenimin e së drejtës së aksesit substancial të lidhur me standardin e arsytimit të vendimit dhe të drejtën e pronës

24. Kërkuesi ka pretenduar se vlera e pronës së shpronësuar është disa herë më e lartë sesa ajo e caktuar nga shteti dhe nuk i përgjigjet shpërblimit të plotë të garantuar nga neni 41 i Kushtetutës, neni 1 i protokollit nr. 1 të KEDNJ-së dhe neni 153 i KC-së. Sipas tij, kompensimi i drejtë është ai sipas vlerës së tregut. Në caktimin e vlerës së pronës gjykatat nuk kanë marrë parasysh cilësitë e pronës dhe mundësinë e zhvillimit të saj. Për më tepër, gjykatat e kanë dëmtuar më tej, si rrjedhojë e urdhërimit të shtetit për pagimin e shumës me këste.

25. Subjektet e interesuara, Këshilli i Ministrave dhe Avokatura e Shtetit, kanë prapësuar se në rastin e kërkuesit kufizimi i së drejtës së pronës është bazuar në ligjin nr. 8561/1999. Ndërhyrja është bërë për një interes publik, ndjek një qëllim legjitim dhe është proporcionale. Masa e shpërblimit është nxjerrë mbi bazë dhe në zbatim të ligjit, akteve nënligjore, procedurave dhe metodikave ligjore. Kriteri për shpërblimin e pronësisë së shpronësuar nuk mund të jetë “i plotë”, por “i drejtë” dhe kërkuesi është shpërblyer në mënyrë të drejtë. Vlera e akorduar është proporcionale.

26. Subjekti i interesuar, AKUM-i, ka prapësuar se gjykata administrative e shkallës së parë ka kapërcyer të drejtën që i ka dhënë ligji, duke ndryshuar vendimin e Këshillit të Ministrave si për sa i përket masës së shpërblimit, ashtu edhe llojit të pasurisë. Ajo ka ndryshuar regjimin juridik të tokës në kundërshtim me ligjin nr. 8561/1999, i cili parashikon të drejtën e pronarit të shpronësuar për të kundërshtuar gjyqësisht vetëm masën e shpërblimit të caktuar. Sipas certifikatës së pronësisë, prona e kërkuesit rezulton tokë “arë”. Po sipas këtij subjekti, pretendimi i kërkuesit për vlerën e pronës është i pabazuar, pasi çmimi i përcaktuar në VKM-në nr. 772/2015 gjen mbështetje ligjore në VKM-në nr. 138/2000. Privimi nga e drejta e pronësisë e detyron shtetin të shpërblejë pronarin me një shpërblim të drejtë, por jo domosdoshmërisht me një vlerë tregu.

27. E drejta e individit të shpronësuar për të pasur akses në gjykatë, e cila është e parashikuar shprehimisht në nenin 41, pika 5, të Kushtetutës, është garanci specifike e së drejtës së pronës, kur kjo e fundit kufizohet nga shteti me anë të shpronësimit. Me anë të kësaj garancie procedurale, të shpronësuarit i jepet mundësia të përmbushë

edhe garancinë tjetër kushtetuese me natyrë materiale – atë të shpërblimit të drejtë. E thënë ndryshe, e drejta e aksesit lidhet nga pikëpamja organike dhe funksionale me shpërblimin e drejtë. Aksesit në gjykatë i të shpronësuarit duhet të garantojë në nivelin e duhur ushtrimin e të drejtave të tij, si mjeti i vetëm me anë të të cilit ai mund të mbrohet në rast arbitrariteti të ndërhyrjes shtetërore, si dhe për të siguruar që kjo ndërhyrje në të drejtën e pronës private ka qenë proporcionale (*shih vendimin nr. 22, datë 25.4.2023 të Gjykatës Kushtetuese*).

28. Po kështu, në jurisprudencën e saj të vazhdueshme Gjykata ka theksuar se e drejta për proces të rregullt ligjor përfshin edhe të drejtën për të pasur një vendim gjyqësor të arsyetuar, që i garantohej individit nga nenet 42 dhe 142, pika 1, të Kushtetutës. Funkcioni i një vendimi të arsyetuar është t'u tregojë palëve që ato janë dëgjuar, si dhe u jep mundësinë atyre ta kundërshtojnë atë (*shih vendimet nr. 22, datë 29.9.2022; nr. 6, datë 16.2.2021 të Gjykatës Kushtetuese*). Vendimi gjyqësor, në çdo rast, duhet të jetë logjik, i rregullt në formë dhe i qartë në përmbajtje. Në tërësinë e tij ai duhet konsideruar si një unitet, në të cilin pjesët përbërëse janë të lidhura ngushtësisht mes tyre (*shih vendimet nr. 11, datë 24.5.2022; nr. 16, datë 16.3.2021; nr. 12, datë 19.3.2015 të Gjykatës Kushtetuese*). Vendimi duhet të mbështetet vetëm mbi faktet që janë paraqitur gjatë procesit gjyqësor dhe duhet të përmbajë bazën ligjore mbi të cilën bazohet zgjidhja e mosmarrëveshjes, analizën e provave dhe mënyrën e zgjidhjes së mosmarrëveshjes (*shih vendimet nr. 16, datë 16.3.2021; nr. 12, datë 19.3.2015 të Gjykatës Kushtetuese*). Zbatimi i këtij standardi është vlerësuar nga Gjykata rast pas rasti, në varësi të rrethanave konkrete të çështjes, duke analizuar nëse vendimet gjyqësore të kundërshtuara e kanë përmbushur në mënyrë të mjaftueshme detyrimin për arsyetimin e vendimeve të tyre (*shih vendimet nr. 11, datë 10.3.2023; nr. 9, datë 23.2.2023 të Gjykatës Kushtetuese*).

29. Gjykata vëren se neni 41 i Kushtetutës, i cili garanton të drejtën e pronës, në pikën 3 parashikon edhe shpronësimin për interes publik. Ashtu siç është trajtuar në praktikën kushtetuese, koncepti kushtetues i interesit publik është mjaft i gjerë dhe vlerësohet nga Gjykata në këndvështrim të aktit konkret që paraqitet për kontroll përpara saj, pasi është e vështirë të radhiten në mënyrë shteruese

çështjet që përbëjnë interes publik ose të arsyes publike që çojnë në kufizimin e një të drejte themelore (*shih vendimet nr. 15, datë 22.6.2022; nr. 16, datë 1.3.2017 të Gjykatës Kushtetuese*). Nga ana tjetër, koncepti i “shpërblimit të drejtë”, i parashikuar në pikën 4 të nenit 41 të Kushtetutës, është interpretuar nga Gjykata në kontekstin e ndërhyrjeve në të drejtën e pronësisë të subjekteve të shpronësuara gjatë regjimit komunist lidhur me konceptet kushtetuese që kanë të bëjnë me interesin publik, si dhe respektimin e parimeve të drejtësisë, të proporcionalitetit dhe të shtetit social (*shih vendimet nr. 41, datë 22.12.2022; nr. 33, datë 14.11.2022; nr. 4, datë 15.2.2021 të Gjykatës Kushtetuese*).

30. Ndonëse neni 41 i Kushtetutës nuk ka përcaktuar kriteret që duhen zbatuar për përcaktimin e “shpërblimit të drejtë”, treguesit konkretë për vlerësimin e dëmit të shkaktuar, ose mekanizmat e nevojshëm për shpronësimin për interes publik, kushtetutëbërësi i ka lënë ato në diskrecion të ligjvënësit. Kështu, sipas ligjit nr. 8561/1999, shpronësimi i pasurive pronë private për një interes publik bëhet në ato raste kur interesi publik mbizotëron kundrejt interesave privatë të pronarëve të tyre. Ai kryhet në përputhje me kushtet e parashikuara nga ligji dhe parimet e përgjithshme të së drejtës ndërkombëtare, në atë masë sa është e domosdoshme për realizimin e qëllimit të shpronësimit dhe në çdo rast përkundrejt shpërblimit të drejtë (*neni 2*). Një ndër shkaqet e shpronësimit, sipas këtij ligji, është edhe realizimi i projekteve dhe investimeve kombëtare ose vendore në funksion të infrastrukturës, në shërbim dhe interes të publikut (*neni 8, shprehja “ç”*). Vlerësimi i objekteve që shpronësohen kryhet nga komisioni i posaçëm i ngritur nga ministri kompetent, duke marrë parasysh vlerën fillestare të pasurisë që shpronësohet, amortizimin, destinacionin, vendndodhjen e objektit, indeksat e ndryshimit të çmimeve të tregut dhe monedhës, ndërkohë që Këshilli i Ministrave përcakton kriteret e tjera teknike të vlerësimit dhe përllogaritjes së masës së shpërblimit (*neni 17*). Mbi bazën e vlerës që rezulton nga vlerësimi përfundimtar i objekteve që shpronësohen, përllogaritet masa e shpërblimit përkatës, në masë të njëjtë me vlerën e plotë të tij (*neni 19*).

31. Bazuar në rrethanat e çështjes në shqyrtim, Gjykata konstaton se sipas certifikatës për

vërtetimin e pronësisë, kërkuesi ka qenë pronar i një pasurie me sipërfaqe 3.000 m², tokë “arë”. Më pas, për zonën ku kjo pasuri ndodhet është miratuar një studim urbanistik, në zbatim të të cilit, përmes instrumentit të përgjithshëm vendor, janë parashikuar ndërtime në “infrastrukturë / utilitete / kanalizime”, kurse për zonat kufitare “zona rezidenciale, tregje dhe shërbime”. Më tej, në kuadër të realizimit të projektit për interes publik të përmirësimit të sistemit të kanalizimit të Tiranës së Madhe (shtesa), i cili prekte edhe pronën e kërkuesit, është vendosur shpronësimi i tij në këtë pasuri në vlerën 448 lekë/m², me një vlerë totale të shpronësimit të pasurisë 1.344.000 lekë. Duke mos qenë dakord me masën e shpërblimit të caktuar në VKM, kërkuesi i është drejtuar gjykatës administrative të shkallës së parë me kërkesëpadi për shfuqizimin e saj, në pjesën që ka përcaktuar çmimin për m² për pasurinë e tij, duke pretenduar se vlera e tregut për këtë pasuri është 150 euro/m².

32. Në vendimin për çështjen, gjykata administrative e shkallës së parë ka arsyetuar se në rastin e kërkuesit ndërhyrja në të drejtën e pronës private është bërë me ligj dhe ndjek një qëllim legjitim, atë të përmbushjes së objektivave të interesit publik. Ajo ka identifikuar ligjin nr. 8561/1999, si ligjin e zbatueshëm, mbi bazën e të cilit janë nxjerrë aktet përkatëse nënligjore në lidhje me përcaktimet e vlerës së pronës për secilin qark të vendit, të vlerave respektive të shpronësimit sipas llojit të pasurisë, si dhe të vlerës së shpronësimit për interes publik të pasurisë së kërkuesit. Gjykata ka arsyetuar se koncepti i “shpërblimit të drejtë” nuk prezumon realizimin e interesave ekonomikë më të lartë të subjekteve, në vlerësim të të gjithë parametrave investues të pronës që shpronësohet, por pronarit duhet t’i kthehet një masë shpronësimi e kënaqshme për standardet ekonomike dhe sociale, në kohën kur kryhet ky shpronësim (*shih vendimin nr. 6446, datë 21.12.2015 të Gjykatës Administrative të Shkallës së Parë Tiranë, faqja 14, paragrafi 3*). Në përfundim të gjykimit të çështjes, bazuar në gjetjet sipas aktit të ekspertimit dhe aktet ligjore në fuqi, gjykata ka përcaktuar vlerën 11.382.000 lekë për shpronësimin e pasurisë së kërkuesit, si diferencë mes çmimit të shpronësimit dhe vlerës së akorduar për shpërblim me VKM-në nr. 772/2015. Vendimi i gjykatës së shkallës së parë është vlerësuar si i drejtë nga gjykata e apelit, me të njëjtin argument (*shih vendimin nr.*

1779, datë 26.4.2018 të Gjykatës Administrative të Apelit, faqja 28, paragrafi 2), ndërsa për rekursin e ushtruar nga kërkuesi, AKUM-i, MTT-ja dhe Avokatura e Shtetit, me vendimin nr. 00-2022-1435, datë 23.6.2022, Kolegji Administrativ i Gjykatës së Lartë ka vendosur mospranimin e tyre, duke vlerësuar, ndër të tjera, se shkaqeve të parashtruara në rekurs u është dhënë përgjigje e hollësishme nga gjykata e apelit.

33. Gjykata konstaton se në kohën e gjykimit të çështjes së kërkuesit, metodologjia e vlerësimit të pronave të paluajtshme në Republikën e Shqipërisë përcaktohej nga VKM-ja nr. 658, datë 26.9.2012, mbi bazën e së cilës, me VKM-në 514/2014, është miratuar vlera e pronës për secilin qark të Republikës së Shqipërisë, ku çmimi për pasurinë truall është përcaktuar në vlerën 4.242 lekë/m². Në analizë të vendimmarrjeve të gjykatave të juridiksionit të zakonshëm dhe akteve ligjore e nënligjore në fuqi në kohën e shpronësimit të pasurisë objekt i këtij ankimi kushtetues individual, Gjykata vëren se vlerësimi i pasurisë së kërkuesit është bërë në përputhje me këto akte, ndërsa vlera e akorduar atij për shkak të shpronësimit nga gjykatat e zakonshme është e arsyeshme dhe e mjaftueshme, duke pasur parasysh humbjen e pësuar nga shpronësimi. Për më tepër, kjo vlerë nuk rezulton të jetë më e vogël sesa ajo e përcaktuar për këtë pronë në rastin e vendosjes së saj në hipotekë për garantimin e kredisë bankare të dhënë kërkuesit.

34. Për sa i përket arsytimit të vendimit, të lidhur me parimin e kontradiktoritetit, Gjykata vëren se kërkuesit i është dhënë mundësia të parashtrorë pretendimet e tij për sa i përket vlerës së shpronësimit, të cilat janë marrë në shqyrtim nga gjykatat e zakonshme, përkundrejt prapësimeve të paraqitura nga palët e interesuara. Në përfundim të gjykimit të çështjes, bazuar në legjislacionin në fuqi, gjykatat kanë dhënë përgjigje të argumentuara për vendimmarrjet e tyre, qoftë për sa i takon llojit të pasurisë së kërkuesit, ashtu edhe për sa i takon vlerësimit të saj për qëllime të shpronësimit për interes publik, në garantim të së drejtës së kërkuesit për akses substancial. Metodologjia e përdorur nga gjykatat në përcaktimin e vlerës së shpronësimit të pasurisë së kërkuesit nuk shfaq probleme në aspektin kushtetues dhe interpretimi që gjykatat i kanë bërë konceptit kushtetues të “shpërbërimit të

drejtë” nuk rezulton të jetë arbitrar ose në cenim të së drejtës së kërkuesit për pronë private.

35. Për rrjedhojë, në këndvështrim të kësaj analize, Gjykata konkludon se gjykatat e zakonshme kanë vepruar në respektim të së drejtës së kërkuesit për akses substancial të lidhur me standardin e arsytimit të vendimit dhe të drejtën e pronës, ndaj i vlerëson pretendimet e tij të pabazuara.

36. Në përfundim, Gjykata çmon se ankimi kushtetues individual i kërkuesit, sipas arsytimit të mësipërm, është i pabazuar, ndaj duhet të rrëzohet.

PËR KËTO ARSYE,

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, në mbështetje të neneve 131, pika 1, shkronja “P” dhe 134, pika 1, shkronja “I”, të Kushtetutës, si dhe neneve 71 dhe 72 të ligjit nr. 8577, datë 10.2.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, të ndryshuar, njëzëri,

VENDOSI:

1. Rrëzimin e kërkesës.

Ky vendim është përfundimtar dhe hyn në fuqi ditën e botimit në Fletoren Zyrtare.

Marrë më 30.5.2023.

Shpallur më 29.6.2023.

Kryetare: Holta Zaçaj

Anëtarë: Fiona Papajorgji, Marsida Xhaferllari, Ilir Toska, Sandër Beci, Sonila Bejtja, Elsa Toska, Marjana Semini, Genti Ibrahim

MENDIM PARALEL

1. Në gjykimin kushtetues të çështjes, që i përket kërkuesit Nazif Spahiu, me objekt: “*Shfuqizimi i vendimit nr. 00-2022-1435, datë 23.6.2022 të Kolegjit Administrativ të Gjykatës së Lartë, si i papajtueshëm me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë. Dërgimi i çështjes për rigjykim në Kolegjin Administrativ të Gjykatës së Lartë*”, ndajmë mendim të ndryshëm me shumicën në trajtimin kushtetues të çështjes, për rrjedhojë parashtrorë në vijim argumentet që mbështesin qëndrimin tonë paralel.

2. Sipas nenit 131/f të Kushtetutës, përmbajtja e së cilës është ndryshuar me ligjin nr. 76/2016, datë 22.7.2016, Gjykata vendos për gjykimin përfundimtar të ankesave të individëve kundër çdo akti të pushtetit publik ose vendimi gjyqësor që cenon të drejtat dhe liritë themelore të garantuara në Kushtetutë, pasi të jenë shteruar të gjitha mjetet juridike efektive për mbrojtjen e këtyre të drejtave, përveçse kur parashikohet ndryshe në Kushtetutë.

3. Ndërkohë që bashkohemi me shumicën, për sa i përket përfundimit të arritur, për rrëzimin e kërkesës, ndajmë qëndrim të ndryshëm në lidhje me trajtimin kushtetues të pretendimeve të kërkuarit, në drejtim të përcaktimit të së drejtës kushtetuese që gjen zbatim në rastin e tij. Në zbatimin e dispozitës kushtetuese të sipërcituar, në rastin e kërkuarit shumica e ka kufizuar kontrollin kushtetues në aspekt të të drejtave procedurale lidhur me të drejtën substanciale të pronës (*shih paragrafin 23 të vendimit*), duke marrë në analizë pretendimet e tij në drejtim të së drejtës për akses substancial në lidhje me standardin e arsytimit të vendimit dhe të drejtën e pronës, ndërkohë që si gjatë gjyqimit të çështjes nga gjykatat e juridiksionit të zakonshëm, ashtu edhe gjatë shqyrtimit kushtetues të saj, pretendimet kryesore kishin të bënin me të drejtën substanciale të pronës dhe shpërblimin e drejtë.

4. Në vlerësimin tonë, qëndrimi i shumicës nuk reflekton ashtu siç duhet kompetencën tashmë të zgjeruar të Gjykatës për shqyrtimin e pretendimeve të individëve kundër çdo akti të pushtetit publik ose vendimi gjyqësor që cenon të drejtat dhe liritë themelore të garantuara në Kushtetutë. Gjykata ka detyrimin e interpretimit të kompetencave të saj kushtetuese, sipas frymës dhe shkronjës së nenit 131/f të Kushtetutës, të ndryshuar. Neni 42, pika 1, i Kushtetutës parashikon se liria, prona dhe të drejtat e njohura me Kushtetutë dhe me ligj nuk mund të cenohen pa proces të rregull ligjor. Ndërkohë, kreu II e në vijim i Kushtetutës, parashikon të drejtat dhe liritë themelore, (neni 21–neni 58), të natyrës substanciale, të natyrës procedurale, dhe disa të drejta të ndërthurura mes atyre të natyrës substanciale dhe procedurale.

5. Përmes ankimit kushtetues individual kërkuarit mund të paraqesin kërkesë kushtetuese, duke synuar: i) shfuqizimin e një ligji ose akti normativ nënligjor, pasi kanë shteruar mjetet efektive ose kur mjetet janë joefektive (*shih vendimin*

nr. 31, datë 4.10.2021 të Gjykatës Kushtetuese); ii) shfuqizimin e vendimeve gjyqësore, që kanë ardhur si rezultat i një ligji ose akti normativ antikushtetues (*shih vendimin nr. 4, datë 21.2.2022 të Gjykatës Kushtetuese*); iii) shfuqizimin e vendimeve gjyqësore, që kanë ardhur si rezultat i interpretimit antikushtetues të ligjit ose akteve normative, në zbatim nga organet administrative dhe gjykatat e zakonshme. Kjo mundësi e tretë do të thotë se Gjykata duhet të kontrollojë nëse interpretimi i ligjit procedural dhe substancial, me të cilën ka zgjidhur çështjen gjykata e zakonshme, është antikushtetues, pra jo përmbajtja e ligjit në vetvete, por mënyra e interpretimit të tij mes disa mënyrave interpretuese, ka sjellë si pasojë vendime gjyqësore haptazi në kundërshtim me standardet kushtetuese dhe konventore të të drejtave themelore të njeriut. Po kështu, ky rast kërkon që Gjykata të mos analizojë pretendimet e lidhura me nenin 42 të Kushtetutës vetëm në kuptim procedural, por të analizojë pretendimet për shkeljen e nenit 42 të Kushtetutës si nën garantues i të drejtave substanciale dhe më pas, sipas rastit, të shprehet nëse do të ndalet vetëm në këtë analizë ose do të vazhdojë edhe me pretendimet për shkeljen e të drejtave substanciale të individit. Ndërkohë, po sipas këtij rasti, nëse çështja ngre vetëm problematika të nivelit substancial të të drejtave kushtetuese, ajo duhet trajtuar vetëm sipas kësaj qasjeje detyruese kushtetuese.

6. Nëse juridiksioni dhe kontrolli kushtetues, sipas nenit 131/f të Kushtetutës, do të vazhdojë të kuptohet dhe interpretohet në mënyrë të ngushtë, atëherë kjo do të sillte dy pasoja në vlerësimin tonë: i) mbrojtje joefektive në nivel kushtetues të të drejtave dhe lirive themelore të individit dhe të drejtën që Kushtetuta ia ka dhënë, do t'ia mohonte jurisprudenca e kësaj Gjykate me interpretim të ngushtuar, duke krijuar e zbatuar një model në kundërshtim me standardet kushtetuese; ii) “konkurrim” të pozicioneve mes Gjykatës dhe Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (GJEDNJ), pasi kjo e fundit, bazuar në KEDNJ dhe jurisprudencën e saj, kontrollon veprimtarinë gjyqësore dhe autoritetet kombëtare si për nenin 6 të KEDNJ-së, si nën procedural, por edhe për nenet substanciale veçmas, pa përfshijtur edhe rastin e kontrollit të standardeve të kërkuara nga neni 6, të lidhur me nene të tjera substanciale (*shih vendimet e GJEDNJ-së, Vigani kundër Shqipërisë, datë*

22.11.2022; Fullani kundër Shqipërisë, datë 20.9.2022; Kasmi kundër Shqipërisë, datë 23.6.2020; Sharxhi dhe të tjerë kundër Shqipërisë, datë 11.1.2018; Ramadhi dhe të tjerë kundër Shqipërisë, datë 13.11. 2007).

7. Për sa më lart, në mënyrë që të shmanget situata ku Gjykata jep një vendim përmes një kontrolli “të ngushtë” dhe GJEDNJ-ja një vendim tjetër, përmes një kontrolli “të zgjeruar”, dhe mund të ekzistojë mundësia që Gjykata të deklarohej si mjet ankimi joefektiv nga GJEDNJ-ja, në vlerësimin tonë, do të duhej që të trajtohej ankimi kushtetues individual si mjet efektiv jo vetëm për të drejtat procedurale, por edhe substanciale, veçmas ose së bashku, në varësi të faktit se si pretendohen nga kërkuesit ose se si mund të paraqiten rrethanat e çështjes konkrete.

8. Nëse do ta analizonim të ndarë procesin për të drejtat procedurale, sipas nenit 42 të Kushtetutës, i cili mund të sjellë efekte dhe tek të drejtat substanciale, si pasojë e orientojmë kontrollin kushtetues në mënyrë të ngushtuar nga pikëpamja kushtetuese. Kjo, pasi procedura mund të sjellë korrigjim të të drejtave substanciale, por jo domosdoshmërisht. Nga ana tjetër, të drejtat procedurale mund të jenë respektuar, por e drejta substanciale mund të jetë cenuar nga veprimtaria e gjykatave të zakonshme. Jo gjithmonë pretendimet substanciale mund të përthithen nga ato procedurale, sikundër shumica argumenton në qëndrimin e saj, dhe që në opinionin tonë nëse do të bëhet qëndrim struktural, orientues për kërkuesit në të ardhmen, mund të krijojë një standard interpretimi ngushtues të garantimit të të drejtave themelore kushtetuese përmes ankimit kushtetues individual.

9. Gjykata ka theksuar se kur gjykatat e juridiksionit të zakonshëm, përmes interpretimit dhe zbatimit të ligjit në një çështje konkrete, cenojnë parimet, standardet ose të drejtat kushtetuese, atëherë interpretimi i ligjit i nënshtrohet kontrollit kushtetues. Në këto raste, ajo bën një vlerësim të natyrës kushtetuese, të dallueshëm nga ai i gjykatave të juridiksionit të zakonshëm (*shih vendimet nr. 17, datë 23.3.2023; nr. 19, datë 7.7.2022 të Gjykatës Kushtetuese*).

10. Në vështrim të jurisprundencës së sipërcituar, ankimi kushtetues individual, nëpërmjet të cilit synohet shfuqizimi i vendimeve gjyqësore që kanë ardhur si rezultat i interpretimit antikushtetues të ligjit në zbatim, rrit shanset dhe aksesin e individit

në Gjykatë, si mjeti i fundit efektiv për kërkimet e tij përpara se t'i drejtohet GJEDNJ-së, ndaj dhe duhet trajtuar si i tillë. Ndërkohë, shumica e lidh pandashmërisht shqyrtimin e pretendimeve për shkelje të nenit 42 të Kushtetutës me të drejtat substanciale, çka, në vlerësimin tonë, jo detyrimisht mund të jenë të ndërvapura. Shkeljet procedurale mund të riparohen dhe përsëri shkelja substanciale mund të vazhdojë të ekzistojë, ndaj dhe pretendimet duhet të shqyrtohen më vete.

11. Duke iu kthyer rastit konkret, kërkuesi ka pretenduar se vlera e pronës së shpronësuar është disa herë më e lartë sesa ajo e caktuar nga shteti dhe nuk i përgjigjet shpërblimit të plotë të garantuar nga neni 41 i Kushtetutës, neni 1 i protokollit nr. 1 të KEDNJ-së dhe neni 153 i KC-së. Sipas tij, kompensimi i drejtë është ai sipas vlerës së tregut. Në caktimin e vlerës së pronës gjykatat nuk kanë marrë parasysh cilësitë e pronës dhe mundësinë e zhvillimit të saj. Për më tepër, gjykatat e kanë dëmtuar më tej, si rrjedhojë e urdhërimit të shtetit për pagimin e shumës me këste (*shih paragrafin 10.2 të vendimit*). Pra, në thelb të pretendimeve të tij, kërkuesi ka pretenduar cenimin e së drejtës së pronës private për shkak të vlerës së akorduar për pronën e shpronësuar për interes publik, fillimisht nga VKM-ja nr. 772/2015 dhe më pas nga gjykatat.

12. Ndërkohë që shumica ka zgjedhur t'i trajtojë pretendimet e kërkuesit në drejtim të së drejtës së aksesit substancial të lidhur me standardin e arsyetimit të vendimit, si dhe të drejtën e pronës, vlerësojmë se ato duhej të trajtoheshin në vendimmarrje në mënyrë autonome, në kuadër të së drejtës së pronës, trajtuar gjatë procesit gjyqësor, të garantuar nga neni 41 i Kushtetutës dhe neni 1 i protokollit nr. 1 të KEDNJ-së, konkretisht konceptit kushtetues të “shpërblimit të drejtë”, pasi shkaku përcaktues i cenimit nuk është rezultat i drejtpërdrejtë dhe i lidhur ngushtë me procesin procedural të zhvilluar në gjykatat e zakonshme. Një qëndrim i tillë mbështetet edhe nga fakti se çështja e kërkuesit është trajtuar në kuadër të së drejtës për pronë private gjatë gjykimit të saj nga gjykatat e zakonshme, çka është pranuar edhe nga subjektet e interesuara në pretendimet e parashtruara në gjykimin kushtetues të saj, të cilat janë ngritur në kuadër të kësaj të drejte dhe jo të lidhura me të drejtën për proces të rregullt ligjor, siç ka vlerësuar shumica në vendimmarrje.

13. Për sa i përket së drejtës së pronës private, ajo garantohet nga neni 41, pika 1, i Kushtetutës. Ky nen parashikon, ndër të tjera, se ligji mund të parashikojë kufizime në ushtrimin e kësaj të drejte vetëm për interesa publikë (*pika 3*) dhe se kufizimet lejohen vetëm përkundrejt një shpërblimi të drejtë (*pika 4*), për masën e të cilit mund të bëhet ankim në gjykatë (*pika 5*), ndërsa sipas nenit 42 të Kushtetutës, prona nuk mund të cenohet pa proces të rregullt ligjor dhe se kushdo, për mbrojtjen e së drejtës kushtetuese të pronës, ka të drejtën e një gjykimi të drejtë.

14. Gjykata ka theksuar se kriteret që parashikon neni 41 i Kushtetutës, që janë garantimi i pronës private dhe shpërblimi i drejtë, si dhe koncepti i përcaktuar nga KEDNJ-ja për gëzimin e pronës në mënyrë të qetë, janë orientimet bazë mbi të cilat duhet të zgjidhen të gjitha çështjet që lidhen me shpronësimet (*shih vendimet nr. 33, datë 14.11.2022; nr. 4, datë 15.2.2021; nr. 35, datë 10.10.2007 të Gjykatës Kushtetuese*). Në një shtet demokratik individit duhet t'i garantohet gëzimi i qetë dhe pa pengesa të paarsyeshme ose joproporcionale i së drejtës së pronës. Megjithatë, me gjithë mbrojtjen që ajo gëzon, e drejta e pronës mund t'u nënshtrohet kufizimeve, të cilat duhen bërë sipas disa kriterëve të përcaktuara në mënyrë shteruese në nenin 17 të Kushtetutës (*shih vendimet nr. 41, datë 22.12.2022; nr. 15, datë 22.6.2022; nr. 25, datë 28.4.2014 të Gjykatës Kushtetuese*).

15. Ashtu siç ka pranuar edhe shumica, e drejta e pronës, në kuptimin që i jep neni 41 i Kushtetutës dhe neni 1 i protokollit nr. 1 të KEDNJ-së, nuk mund të barazohet me kuptimin që ka në vetvete e drejta dhe se e drejta e pronës nuk mund njësohet me të drejtën e kthimit të saj. Referuar kriterit kushtetues të “shpërblimit të drejtë”, Gjykata ka theksuar se shpërblimi ose kompensimi në dobi të subjektit të shpronësuar nuk mund të jetë i plotë, por i drejtë (*shih vendimet nr. 41, datë 22.12.2022; nr. 33, datë 14.11.2022; nr. 4, datë 15.2.2021 të Gjykatës Kushtetuese*). Objektivat legjitimë të interesit publik, si ato që ndiqen në kuadrin e masave të reformës ekonomike ose masat e hartuara për të arritur një drejtësi më të madhe shoqërore, mund të kërkojnë një kompensim më të vogël sesa vlera e plotë e tregut.

16. Koncepti i “shpërblimit të drejtë” është trajtuar gjerësisht edhe nga GJEDNJ-ja, e cila ka mbajtur qëndrimin se kushtet e kompensimit, sipas

legjislacionit vendas, varen nga vlerësimi nëse masa e ndërmarrë respekton balancën e drejtë dhe nuk vendos një barrë disproporcionale ndaj kërkuarit. Marrja e pasurisë, sipas fjalisë së dytë të paragrafit të parë të nenit 1 të protokollit nr. 1, pa pagesën e një shume që përafrohet në mënyrë të arsyeshme me vlerën e saj, normalisht do të përbëjë një ndërhyrje joproporcionale, ndërsa një mungesë totale e kompensimit mund të konsiderohet e justifikueshme vetëm në rrethana të jashtëzakonshme. Megjithatë, neni 1 i protokollit nr. 1 të KEDNJ-së nuk garanton të drejtën për kompensim të plotë në çdo rrethanë, pasi objektivat legjitimë të “interesit publik” mund të kërkojnë një kompensim më të vogël se sa vlera e tregut (*shih vendimet e GJEDNJ-së, Pinová dhe Pinc kundër Republikës Çeke, datë 5.11.2002; Holy Monasteries kundër Greqisë, datë 9.12.1994, § 71; James dhe të tjerë kundër Mbretërisë së Bashkuar, datë 21.2.1986, § 54*). Kur shpronësimi është rezultat i reformave të mëdha ekonomike ose masave të hartuara për të arritur një drejtësi më të madhe sociale, hapësira e vlerësimit që u jepet shteteve për përcaktimin e shumës së kompensimit është normalisht më e gjerë (*shih vendimin e GJEDNJ-së, Lithgow dhe të tjerë kundër Mbretërisë së Bashkuar, datë 8.7.1986, § 122*).

17. GJEDNJ-ja e ka mbajtur këtë qëndrim edhe në çështje kundër Shqipërisë, duke theksuar se kushtet e kompensimit, sipas legjislacionit përkatës, janë të rëndësishme për vlerësimin nëse masa e kundërshtuar respekton detyrimin për vendosjen e një balance të drejtë, konkretisht, nëse ajo vendos një barrë joproporcionale mbi individët. Sipas GJEDNJ-së, marrja e pasurisë pa pagesën e një shume të arsyeshme në përputhje me vlerën e saj do të përbëjë një ndërhyrje joproporcionale, ndërsa mungesa totale e kompensimit mund të konsiderohet e justifikueshme sipas nenit 1 të protokollit nr. 1 vetëm në rrethana të jashtëzakonshme. Megjithatë, ndërsa është e vërtetë se në shumë raste të shpronësimit të ligjshëm vetëm kompensimi i plotë mund të konsiderohet arsyeshmërisht i lidhur me vlerën e pasurisë, neni 1 i protokollit nr. 1 nuk garanton të drejtën për kompensim të plotë në çdo rrethanë. Objektivat legjitimë të “interesit publik”, si ato të ndërmarra në kuadrin të reformave ekonomike ose për arritjen e drejtësisë më të lartë sociale, mund të pranojnë edhe një rimbursim më të vogël se vlera e tregut.

Megjithatë, përshtatshmëria e kompensimit do të zvogëlohej nëse do të paguhej pa iu referuar rrethanave të ndryshme që mund të zvogëlojnë vlerën e tij (*shih vendimin e GJEDNJ-së, Sharxhi dhe të tjerë kundër Shqipërisë, datë 11.1.2018, §§ 165-168*).

18. Po sipas GJEDNJ-së, marrja e pasurisë pa pagesën e një shume të arsyeshme për vlerën e saj nuk vendos balancën e duhur mes kërkesës së interesit të përgjithshëm të komunitetit dhe kërkesave për mbrojtjen e të drejtave themelore të individit. Kjo balancë përgjithësisht arrihet kur kompensimi, që i jepet personit të cilit i është marrë prona, lidhet në mënyrë të arsyeshme me vlerën e saj të “tregut”, siç është përcaktuar në kohën e shpronësimit, çka nënkupton se shuma e kompensimit për humbjen e titullit të pronësisë për tokën nga ana e palës kërkuese duhet llogaritur, duke përdorur vlerën e pronës në datën e humbjes së pronësinë (*shih vendimin e GJEDNJ-së, Tunaitis kundër Lituanisë, datë 24.11.2015, §41*). Megjithatë, nëse interesat e komunitetit të realizuara me anë të kufizimit janë me rëndësi të veçantë, raporti i drejtë mund të vendoset edhe pa kompensimin e plotë. Shteteve iu lihet një fushë e gjerë zbatimi e kufirit të vlerësimit, me qëllim miratimin e ligjeve në kontekstin e një ndryshimi të regjimit politik dhe ekonomik që mund të cenojë pronat private dhe, në raste të veçanta, mungesa e kompensimit nuk e bën të paligjshëm veprimin e shtetit për marrjen e pasurisë (*shih vendimin e GJEDNJ-së, Jahn dhe të tjerë kundër Gjermanisë, datë 30.6.2005, §95*).

19. Në rastin e kërkuarit, është e qartë se ndërhyrja në të drejtën e pronës private është bërë me ligj dhe ndjek një qëllim legjitim, atë të përmbushjes së objektivave të interesit publik. Për sa i përket “shpërblimit të drejtë” të përfituar nga kërkuari, në rastin konkret, rezulton se vlerësimi i pronës nga gjykatat është bërë në përputhje me parashikimet ligjore. Në këtë kuptim, ashtu siç është vlerësuar edhe nga shumica, në këndvështrim të proporcionalitetit të ndërhyrjes në të drejtën e pronës private të kërkuarit, sipas nenit 17 të Kushtetutës, çmujmë se vlera e akorduar atij sipas vendimeve gjyqësore, nuk rezulton të jetë joproporcionale dhe në kundërshtim me konceptin e “shpërblimit të drejtë”, të parashikuar në nenin 41, pika 4, të Kushtetutës.

20. Nga sa më lart, në rastin konkret, rezulton se pretendimet e kërkuarit për shpërblimin e drejtë të pronës së tij janë marrë në shqyrtim nga gjykatat e

zakonshme, të cilat kanë dhënë përgjigje të argumentuar për qëndrimet e tyre. Interpretimet që ato i kanë bërë konceptit kushtetues të “shpërblimit të drejtë”, sipas nenit 41, pika 4, të Kushtetutës, nuk rezultojnë arbitrare në këndvështrimin kushtetues, për rrjedhojë, ashtu si edhe shumica, vlerësojmë se kërkesa e kërkuarit duhet rrëzuar.

Anëtarë: Genti Ibrahimi, Sonila Bejtja, Elsa Toska

NJOFTIM

Nr. 10584, datë 29.6.2023

MBI HYRJEN NË FUQI TË MARRËVESHJES NDËRKOMBËTARE

Marrëveshja ndërmjet Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë dhe qeverisë së Republikës së Maqedonisë së Veriut për delegimin e shërbimeve të trafikut ajror në një pjesë të hapësirës ajrore mbi liqenin e Ohrit, nënshkruar në Shkup, më 14.11.2022, ka hyrë në fuqi më 23.6.2023.

SEKRETAR I PËRGJITHSHËM
I MINISTRISË PËR EVROPËN DHE
PUNËT E JASHTME
Gazmend Turdiu

KËRKESË

Nr. 476/5, datë 30.6.2023

PËR SHPRONËSIM PUBLIK

Ajencia Shtetërore për Shpronësimin shpall kërkesën “Për shpronësim, për interes publik, të pronarëve të pasurive të paluajtshme, pronë private, që preken nga realizimi i projektit “Rikonstruksion i rrugës Shkodër-Velipojë” (segmenti Harku i Berdicës-Baks).

Subjekti kërkuar i këtij projekti është Bashkia Shkodër.

Me anë të këtij publikimi, kërkojmë të vëmë në dijeni personat e prekur nga ky shpronësim, për pasurinë pronë private, të cilët do të kompensohen sipas vlerësimit paraprak të llogaritur, bazuar në VKM-në nr. 89, datë 3.2.2016, “Për miratimin e hartës së vlerës së tokës në Republikën e

Shqipërisë”, për pasurinë e llojit “truall”, sipas tabelës paraprake bashkëlidhur.

Vlera totale paraprake e shpronësimit është 734805 (shtatëqind e tridhjetë e katër mijë e tetëqind e pesë) lekë.

**DREJTOR I PËRGJITHSHËM
KRYETAR I KOMISIONIT TË POSAÇËM
TË SHPRONËSIMEVE
Egra Ibrahim**

LISTA PARAPRAKE E PRONARËVE QË SHPRONËSOHEN PËR INTERES PUBLIK, TË PRONARËVE TË PASURIVE TË PALUAJTSHME, PRONË PRIVATE, QË PREKEN NGA REALIZIMI I PROJEKTTIT PËR NJË SHITESË NË VKM-në NR. 833, DATË 20.11.2019, “RIKONSTRUKSION I RRUGËS SHKODËR-VELIPOJË” (SEGMENTI HARKU I BERDICËS-BAKS)“- SHKODËR

Nr	PRONARI			TË DHËNA HIPOTEKORE					VLERËSIMET PËR SHPRONËSIM			VLERA TOTALE (tekë)	SHËNIME (kufizime hipotekore, barrë mbi pasurinë etj.)
	Emri	Atësia	Mbiemri	Qyteti	Z. Kadastrale	Nr. Pasurise	Lloji i pasurise	Sipërfaqja totale	Are = 270 PyB=165 Kallote=117lek/m2 VKM 89 date 03.02.2016				
									Sipërfaqja (m ²)	Çmimi (tekë/m ²)	Vlera (tekë)		
	A	B	C	Ç	D	F		G	K	L	M	N	O
1	Nuh	Jaho	Velija	Shkoder	1159	8/48	are	176	202.2	270	54594	54594	Konfirmuar nga ASHK
2	Nuh	Jaho	Velija	Shkoder	1159	8/49	are	1564	16.5	270	4455	4455	Konfirmuar nga ASHK
3	Hajri Bilal Ilir Jup		Velija	Shkoder	1159	8/61	are	500	406	270	109620	109620	Konfirmuar nga ASHK Konfirmuar nga ASHK Konfirmuar nga ASHK Konfirmuar nga ASHK
4	Jup		Velija	Shkoder	1159	8/60	are	1322	334.6	270	90342	90342	Konfirmuar nga ASHK
5	Ilir		Velija	Shkoder	1159	8/59	are	1322	300.2	270	81054	81054	Konfirmuar nga ASHK
6	Bilal		Velija	Shkoder	1159	8/58	are	1322	267.7	270	72279	72279	Konfirmuar nga ASHK
7	Hajri		Velija	Shkoder	1159	8/57	are	1322	210	270	56700	56700	Konfirmuar nga ASHK
8	Ruzhdi	Selim	Meti	Shkoder	1159	11/51	are	1175	123.4	270	33318	33318	Konfirmuar nga ASHK
9	Ruzhdi		Meti	Shkoder	1159	866/8	are	1062	339.4	270	91638	91638	Konfirmuar nga ASHK
10	Sabri	Ymer	Rrustemi	Shkoder	1158	476/13	are	2385	521.5	270	140805	140805	Per nje pjese te pasurise ka VKM Nr.883 date 20.11.2019 (shpronësim) Rruga Shkoder Velipoje. Konfirmuar nga ASHK
Vlera totale e shpronësimit									2721.5	Shuma	734805	734805	

KËRKESË

Shtetasi Idaet Sulillari kërkon pranë Gjykatës së Shkallës së Parë të Juridiksionit të Përgjithshëm Tiranë shpalljen të zhdukur të shtetasit Pëllumb Sulillari, i lindur më 8. 12.1957 në Kloce, Korçë me atësinë Zyfer dhe amësinë Behije.

**KËRKUES
Idaet Sulillari**

FLETORJA ZYRTARE E REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË
Vulosur elektronikisht nga Qendra e Botimeve Zyrtare
Viti: 2023 - Numri: 99
Datë: 2023/07/05 15:03:18
963bd672-0ce2-472f-b3cf-fb0119f4b430

*Shënim: Ky dokument është gjeneruar dhe vulosur me anë
të një procedure automatike nga një sistem elektronik
(Qendra e Botimeve Zyrtare)*

	Formati 61x86/8
--	-----------------

Shtypshkronja e Qendrës së Botimeve Zyrtare
Tiranë, 2023

Adresa: Rr. "Nikolla Jorga", Tiranë
Tel./fax: +355 4 24 27 004 Tel.: +355 4 24 27 006

Çmimi 608 lekë